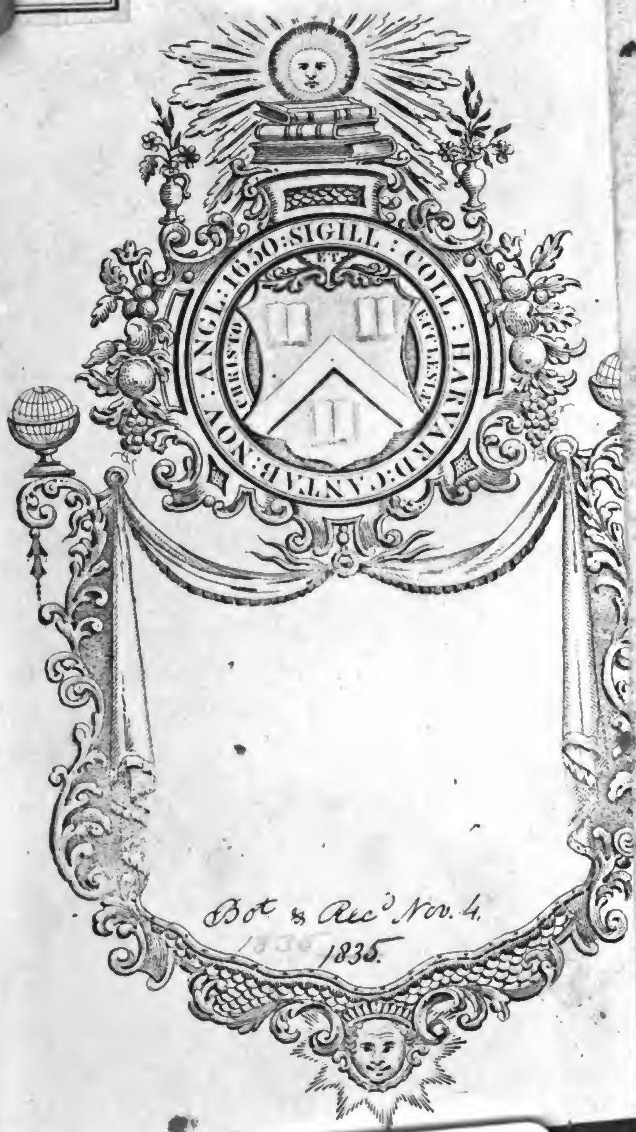

WIDENER
HN QS8B R

SIGILL : COLL : HARVARD : CANTAB : NOV : ANGL : 1650
CHRISTO ET ECCLESIAE
Bot. & Rec.d Nov. 4.
1835.

FRIA FANTASIER

HVILKA, BETRAKTADE SÅSOM ETT HELT,

AF

HERR HUGO LÖWENSTJERNA

STUNDOM KALLADES

Törnrosens Bok,

STUNDOM

En irrande Hind.

BAND. I.

1. JAGTSLOTTET.

STOCKHOLM.
TRYCKTE HOS JOHAN HÖRBERG,
1832.

JAGTSLOTTET.

Säg, ämnar du hetsa hundar
På rådjuren i våra lundar?

Romantisk Berättelse
ur
Närvarande Tid.

STOCKHOLM.
TRYCKT HOS JOHAN HÖRBERG,
1832.

JAGTSLOTTET.

FÖRSTA BOKEN.

Hit skall han — just han!

Unge Henrik med sin svarta ludna skjutväska vid ena sidan och bössan under armen på den andra, marscherade muntert uppför en backe, och sjöng på en visa, som hade afseende på några *förflutna* äfventyr rörande fröken Hadriana; men som, förmodligen emedan Henrik ej mindes visan med alla dess refrainer fullkomligt, fick många illa passande tillägg och allusioner, än på hans af regnet svårt medfarna stöflar, än på hans hare, för hvilken han lofvade sig mycket beröm af sin far. Ehuru en adelsmans son och en yngling af våra dagar, var Henrik ändock ej så nogräknad i sina visor. Emellanåt såg han på sin nya bösspipa, hvilken, af allt hvad han fått på en månad, gjort honom den mesta fägnad. Just då han kom på höjden af backen i skogen, såg han hastigt på venstra sidan af vägen en flicka, som böjd, men likväl ej obehagligt, plockade hal-

lon på en af de mindre hallonbuskarne. Med ett skutt var Jägaren öfver diket, som skilde vägen från bärbuskarne; flickan spratt till vid bullret, som hon trodde kom ifrån ett vilddjur — men Henrik begärde endast sin hand full med hallon. Hon gaf honom dem, hvarpå han hastigt med en kyss tackade henne, fortsatte sin visa, och gick åter fram åt vägen, med tankarne på sin mörkbruna trafvare, den han i qväll tänkte befalla Niklas rykta bättre, än denna dräng vanligen brukade. Flickan fortsatte äfven sin plockning, nalkade en behaglig och täck samling blåbär, sedan hon slutat hallonbusken, och stämde derunder upp några enkla toner, som genom den djupa skogen lät vackert och friskt.

Sedan han med haren kommit litet längre fram på vägen, började skogen dela sig, och landskapet öppnades. Solen sken nu åter efter det hastigt öfverståndna regnet, och alla blad glänste af hängande klara droppar. På gångstigen här och der voro flere vattenpussar, hvari Henrik oförsynt trampade, till sina långbyxors förfång, som deraf smutsades. Snart derefter upphann han slutet af sjelfva skogen, vägen sänkte sig med en lång sluttning, och en öppen trakt låg framför honom. Det var ej en dal, likväl var nejden låg, och en insjö med många holmar upptog det me-

sta af detta sköna landskap. På andra sidan om Insjön höjde sig en skogbevuxen bergstrakt, som svarade emot den, från hvilken Henrik kom. Solen satt leende, ehuru något sjunken, öfver den, och ett ljusgrått moln med flere mörkröda strimor hade i besynnerliga skepnader utbredt sig öfver skogstrakten i bakgrunden. Holmarne i den midtemellan liggande insjön voro till största delen så små, att man från den höjd, på hvilken Henrik gick, kunde se det glänsande vattnet rundtomkring dem. Träd betäckte ej holmarna, men ett frodigt ljusgrönt gräs af det glada utseende, det har efter regn. Endast vid stränderna här och der stodo två, tre eller fyra alar, mest raka, men äfven några böjda öfver vattenytan. Dessa holmar voro betesmarker, flera hopar af boskap vandrade välmående kring uddarna, hvita lamm lågo vid foten af pilarna. Men den medlersta och största af dessa holmar bestod af en klippa, ehuru ej mycket hög: kring klippan hade småningom jord och döda vegetabilier samlat sig till en mild och låg strand, ytterst omgifven af vass och gungande säf. — På denna holme var Slottet bygdt, som beboddes af hela nejdens egendomsherre, Henriks far, en älskare af välsmakande drycker och en stek ur skogen.

Emellan fasta landet och slottet på holmen

gick en kort stenbro af två hvalf. När Henrik med raska steg kom öfver den, brukade han ofta det onödiga öfverdådet, att knuffa ledstängerna, som blifvit uppsatta nya samma dag bröllopped tillreddes för Herr Hugo Löwenstjerna, så att dessa stänger nu voro tjugufyra år och icke trotsade något våld. Den unge mannen var likväl ej så elak i sina tilltag, att något på bron gick sönder, men färgen var icke mera grön och på flere ställen alldeles borta af ledstängerna. — "Simmen i frid för mig, J aborrar" — utropade den vackra Henrik halfhögt, när han lutade sig ned öfver bron, och i det klara vattnet såg åtskilliga fiskstjertar, förgylda af solskenet, hastigt framblinka, och han igenkände till hvilket slag af fiskar stjertarne hörde. Hela hans slägt hyste ett annars ovanligt förakt för fiskmat: och fiskaren på stat var endast tillsatt för att gifva betjeningen födoämne. — Snart lemnade han bron, och kom till granskapet af slottet.

"Se min välväxta syster Aurora — fortfor Henrik att tala halfhögt för sig sjelf, med ett leende, som till hälften var spotskt — jag svär, att hon står i porten endast för att banna mig, emedan hon tror, att ovett klär en flicka. Liksom det vore så snart gjordt att komma hem, sedan man kommit bort öfver tre träsk, och blifvit af

vargläte lockad till en angenäm fångst genom snår och moras värre än — o se hvilken sur min! jag vill slå vad, att hon fått ett hål i sybågen, och att konung David är alldeles oduglig, hvilket jag sagt henne förut."

Utan att efterfråga den vinkande och väntande systern, gjorde Henrik sina steg snarare änn långsammare, för att hafva den glädjen att förarga henne, och nalkades slottet så afmätt och betänkligt, som en, hvilken aldrig förr varit der, och nu, betagen af den stolta, sköna byggnaden, måste betrakta allt med största uppmärksamhet.

Slottet utgjorde en hvit, väl underhållen byggnad i ädel stil, mera lång än hög. Då man på något afstånd såg den på sin holme i sjön, liknade den en Svan, hvilande i stilla behag, omfluten af klara, svalkande böljor: men det var som denna högmodiga Skönhet, hvilken lefver ensam, blott för sig sjelf och stolt af sig sjelf; ty i hela trakten rundt omkring syntes för öfrigt intet ställe, blott långa mörka sträckningar af tallskogar utmed stränderna af Insjön utbredde sig för anblicken, emellanåt afbrutna af åsar med glada, ljusgröna björkar, och längst bort smälte en vild, blå, obestämd blandning af skyar och trän tillsammans med detta Omätliga, som man blifvit van att kalla Himlahvalfvet.

Huru freden slöts emellan den sjuttonåriga Aurora och den tjuguårige muntre Jägaren, är ej bekant. Sedan porten var sluten efter honom, och de begge befunno sig i farstun, fortfor buller härinne; men, om detta kom af vrede, eller af det eldiga gnabb, som af skapelsen tillhör syskon med frisk kropp och själ, är ovisst. Också var Farstun här så stor och pompös, som ett sådant slott egnade; den var så hög, att den gick igenom tvenne våningar och slutades upptill i ett hvalf af anseulig vidd, så att det minsta buller nere i portgången hördes med förökad och mångdubbel styrka. Stentrapporna i slottsfarstun gingo, en på hvardera sidan, uppåt i en cirkulär krökning, och när de nådde andra våningen, förenades de i en stor Fyrkant, som, nedifrån sedd, liknade en balkon eller lektare, och uppbars af fyra stora pelare. Denna fyrkant, dit de begge sidotrapporna ledde, var omgifven af ett sex qvarters högt jerngaller med förgyllda knoppar och andra prydnader, innanför hvilket man på fyrkanten stod utan fruktan att falla ned. Detta ställe kunde om sommaren begagnas som ett rum, angenämt genom sin svalka, och i synnerhet passande till musik, genom sin belägenhet midt uti den stora, hvälfda, resonnansrika farstun. Just nu befann sig unge Herr Frans der

med sin klarinett, och han blåste några oöfverlagda, men icke derföre mindre vackra löpningar, som besvarades af tvenne kanarifåglar, hvilka flögo i hvalfvet. I detsamma kom Aurora uppför trappan. "Är pappa ännu mycket ond?" sade hon.

Han är bister, svarade Frans, uret är tio minuter öfver sex på aftonen. Men känner jag Henrik rätt, så gör han sin sak så bra, att allas nuvarande otålighet blott öfvergår i så mycket större nöje. Hvad tror du han berättar oss i afton?

"Derpå tänker visst ingen så litet som han sjelf. Han är nu sysselsatt att tömma en mugg fradgande öl, som skall vara det nödvändigaste, sedan man kommit ur skogen. Men jag vet, att när det var min afton, hade jag i två dagar förut öfvertänkt min sak."

Jaja, Aurora, gå du nu endast in, och säg åt dem alla, att en *Saga* med purpurfärgade vingar snart kommer att förvåna och förtjusa dem.

Hon gick ifrån Frans gladt eftertänksamt, och öppnade den stora dörren. Der innanföre var salongen, der hela slägten satt församlad. "Allt är godt, O pappa, sade hon med en munter, men likväl ödmjuk nick; bror Henrik har hem en hare, hvars make ingen sett, han skall sjelf genast vara här."

Det dröjde också icke ett ögonblick, förrän man fick höra ett så starkt oljud i trapporna, att man kunde begripa, det ingen annan än Henrik, med sina jernskodda jagtstöflar och sitt förakt för tystnad, kunde åstadkomma ett dylikt. — "Ja, det är ganska riktigt han och ingen annan, det märker man alltför väl" — sade gamle Hofmarskalken, som beslutit hafva en vred uppsyn, men hvars anletsdrag kring munnen nu ej kunde hindras att samla sig till leende, så väl derföre att vredens orsak till det mesta var slut, som än mer för den goda hare, han af sin dotter fick höra, att hans son tillkämpat honom.

I detsamma flög dörren upp, och skogsgossen Henrik steg in.

"Nå du raska, men något långsamma pilt, ropade fader Hugo till honom, du vet ju, att precis sex är vår tid? — Nå, min unga Hans Nåd, fortfor han, du ser minsann icke ut att kunna vara *Ovidius* eller *Ariosto* åt oss i afton — dina skinnbeklädda permissioner, för att ej säga något sämre, kunde du hafva bytt om, ty de höra i sanning ej till de renas antal."

Henrik strök lockarna ur pannan, betraktade sällskapet, och med en ton, icke så litet gravitetisk, började han: "Ni, min käre fader, Ni min farbror, Ni mina samlade syskon och andra bå-

de slägtingar och vänner! jag är smutsig. Åtminstone är jag våt och naturfrisk. Jag är i afton ingen *Ariosto*, utan jag är *Ossian*, eller snarare den unge *Hidallan*. Jag kommer ur skogen, jag har kysst en flicka på heden, och jag har stigit in här, oomklädd, sådan jag är till kropp och själ, emedan jag ej längre ville försumma mitt kall, efter det i qväll är min ordning, att berätta Er någonting. Godt — jag ser alla edra ögon lågande af åtrå och begär att höra det Ni af mig skolen få höra. Jag ser den blå sammetsdynan lagd på Talarestolen. Men jag sätter mig hellre vid stolens fot på den grönmålade Pallen, hvilken icke är högre än mina anspråk."

Han satte sig och började utan förberedelse historien om den förföljda, ömma och olyckliga *Jacquelina*, med sin trotsiga dygd och sitt långa buckliga hår, det hon hade den vanen att aldrig hopfästa. — Henriks ton, under det han talade, var djup, eldig, häftig, flytande. Man andades sakta, man endast hörde. Brodren Frans satt derunder vid Auroras sida, och var den gladaste under hela berättelsen. Gubben Hugo Hamilcar böjde sitt hufvud än upp, än åt sidorna, allt som ämnet föranledde honom, och ofta med en behaglig blick på sin son, som talade. Farbrodren Andreas suckade djupt öfver de menni-

skors elakhet, som förorsakat *Jacquelina* så mycket lidande. — Berättelsen var kort och blef snart slut.

Ehuru Henrik talade redigt och ej utan en grad af skicklighet, skall man veta, att han häruti ej var ensam, icke en gång den förnämste i slägten. Frans — eller såsom fader Hugo helst kallade honom, *Franciscus* — hade *sin* klass af berättelser, han egde en alldeles annan ton än Henrik, och satte vanligtvis, när det var hans afton att tala, den åhörande slägten uti en stämning af nästan fromhet och öfversinligt lugn, uti en inre fri själsskönhet. Han var likväl endast nitton år. Den adertonåriga *Ulrica Sofia*, dotter till farbrodren *Andreas*, hade deremot sina hemska, förskräckliga, ja nästan vidunderliga sagor, der grottor vid sidan af brusande vatten, och dunkla hemlighetsfulla dalar gjorde en stor verkan: om hösten, vid utbrunna brasan i slottssalongens kamin, hade alla närvarande bleka ansigten derunder. Ett välgörande afbrott gjorde det då, när aftonen i sin ordning kom till Hugos dotter, fröken *Aurora Celia*, hvilken var gladlyntare i sina dikter. Äfven Tante *Eleonora* hade sina teckningar utur den verkliga verlden; hon var ett fruntimmer, som ej älskade att sväfva i afgrunden, hon hade anekdoter, till hälften sanna, till

hälften under framställandet utsmyckade, deruti alla olycklige på slutet blefvo belåtne.

Man kan begripa, att Hugo sjelf, som var upphofsman till hela inrättningen, ej försummade, utan begärligt omfattade sin tur att hålla föredrag. Denne gamle herre hade, som alla, sina besynnerligheter; men en af de hästa var hans sätt att tillbringa sin lefnad. Han kunde också göra i allt som han ville, ty han var ganska rik, och under Löwenstjernska godset lydde ej blott hela den omgifvande skogstrakten, som föranledt honom, att kalla sitt hem med det stolta namnet *Jagtslottet*, utan äfven på andra sidan om skogarne några och trettio byar med god öppen jord och af frälse natur. Många orsaker gjorde, att han lefde hemma på sitt slott, och sällan besökte verlden. Han nalkades sextio år, men detta var ej så mycket, att han behöfde ledsna vid skördandet af den ära, "som den rikes lia har att uppskära på den stora Verldsåkern" *). Han hade för flera år sedan förlorat sin fru genom en underbar olycka, som häftade vid ett af slottsrummen en romantisk märk-

*) Herr Hugo, en vän af *Talesätt*, hade befallt Redaktionen af hans verk, att med enkom signatur ("....") utmärka hans egna mest nyttjade och älskade fraser.

värdighet. Detta slag verkade på en gång, att Hugo ej fann någon glädje i hoflefnaden, den han förr med en lysande maka delat: samt tillika, att han så mycket mer var fästad vid sitt ensliga hem, der hon lemnat jorden på ett i sanning eget sätt. Också hade Hugo sjelf genom sin charakter aldrig varit fullt passande för hofvet. Men hvad som kanske allramest förorsakade det lefnadssätt han här med sin slägt förde, var återkommandet vid lifvets höst af det, som vid dess vår hade utgjort hans renaste och djupaste nöje. Han hade i ungdomen varit en utmärkt och varm beundrare af böcker och läsning, i synnerhet historisk. Han bar i sitt minne de fleste odlade Språk, och hade i sitt hufvud reda på så många Antiqviteter, att man icke träffar sådant hos hvar professor. Han älskade också Vitterhet, Musik, Målningar; men framför allt händelser så väl ur gamla som nya verlden, med en eld, som väl något dämpades, då han från ynglingaåren ingick i de befattningar, han fick sig ålagde till statens tjenst, men som dess starkare återkom, då han nu satt i ländstolen hemma på sitt féelika slott. — Det hörde till hans omtalade och klandrade grundsattser, att han icke ville låta något af sina barn komma ut i bekantskap med "Verldsväfnaden," förr än det hunnit 21 år, 6 månader.

Att lägga denna vigt på ziffran, var väl enfaldigt; men de, som, med värderande af hans innerlighet och godhet, likväl utropade honom för mycken egenhet, borde hafva påmint sig, att hvar och en har sina svagheter, kanske dumheter, och Herr Hugo tyckte, jemte Antiqviteterna, utmärkt om Aritmetik. Hvad ondt var då deruti? Allt i slottet skedde med en precis timlängd, utom Måltidsförrättningen, hvilken kunde förlängas eller blifva kortare allt efter kötträtternas mörhet, och denna var olika. Herr Hugo uteslöt Aritmetiken från allt hvad han ansåg höra till Fantasien, och till den sista räknade han en glad måltid i *sällskap* med friska anhörige, der man lät glasen höra sin klang, och mindes allt det förtroliga och glada, som höjer hjertat och låter menniskan *ana* himmelriket, det vill säga, ett trifligt umgänge ***vänner emellan utan allt afbrott.*** Så definierade Hugo himmelriket; och en *aning* om himmelriket kallade han *fantasi.* Derföre var för honom Måltiden en Fantasi, samt, i anseende till längden, undantagen från Aritmetiken. Men för att återkomma till de 21 år och 6 månader, hvarinom intet af hans barn skulle få lemna Jagtslottets bostad, och beträda den yttre verlden; så hade detta sitt skäl deri, att just så gammal var han sjelf, när han första gången stack chapeau-

bas-hatten under armen för att gå upp till hofs, och samma dag slog igen den kära Boken *Wilkina Sagan*, och den lika älskade *Tusen och en natt*, för att ej öppna någondera på trettio år. När han sedermera för första gången såg den skönhet, som med tiden blef hans trofast älskade "Delegarinna af stoftet," hade han, vid efterräkning, till sin förundran anmärkt, att hon samma dag fyllt 21 år, 6 månader. Herr Hugo Hamilcar hade i anledning häraf beslutit, att intill denna ålder uppfostra sina sex barn hemma på sitt slott, och en af de hufvudsakligaste delar af uppfostran ansåg han vara Sagan och Historien. Den förra skulle elda och glädja, den sednare leda och upplysa, yttrade han halfhögt, under det han gick i sina mörkröda sammetstofflor och vidare öfverlade hela sin plan. Följden blef, att så säkert solen gick upp och ned hvarenda dag, så visst samlades hela slägten klockan sex hvar afton; då, huru länge man behagade (ty detta hörde äfven till fantasien), antingen någon saga eller sann historia förekom. Ungdomen omfattade sådant snart med lifligaste behag. Fader Hugo menade, att allt skulle vara till en uppfostran. Också vunno de unge i talang att berätta, i kärlek för det sköna; — om denna väckta kärlek i framtiden gjorde dem sälla, eller ingaf dem läng-

tan efter ett Ofunnet... Ohinneligt... det visar framtiden. Hvad gubben vid upprännigen af sin plan ej tillstod, var kanske den mäktigaste drifffjädren. Det var hans eget nöje af detta lefnadssätt. Han såg också med fägnad hvilken flamma lyste i hela familjens ögon, när den sjette timmen slog. — Så låg detta Jagtslott ensamt i naturen, men inom dess murar lefde på sätt och vis hela Verlden i sin Dikt.

En omständighet får ej förbigås. Hugo Löwenstjernas yngre broder, Andreas, hade lidit oförrätter och smakat det bittra i samhället. Hans dystra charakter mörknade ända till misantropi genom stridigheter med en förrädisk vän, som slutat med att beröfva honom hans goda namn, och tvungit honom att genom flykten skydda sig mot en farlig anklagelse. Hugo hade fört honom till sitt aflägsna gods, under det att hans fiender trodde honom utrikes. Detta var ett skäl till för Hugo, att för sin broders värn vistas en längre tid oafbrutet på det ställe der han var. Den melankoli, som utmärkte Andreas lynne, var icke så synbar hos någon af slägtens öfrige medlemmar, men fanns till en del hos dem alla, likväl ofta blandad med ironi och ljusare elementer. Andreas hade af alla den sämsta helsan; medicinerade derföre mer eller min-

dre, efter årstiderna; och det vissa var att han, hvarje gång han gick till sängs, tog in af Tinctura thebaica.

När kammartjenaren Jakob, något äldre än hans herre, Hofmarskalken Hugo, en afton satte den prydliga gula sidennattrocken på herrns axlar, med yttran att tornuret slagit sex, tillade han, att fröken Ulrika Sofia, som hade turen att berätta denna qväll, var opasslig och låg till sängs.

"Detta skulle hindra något att blifva af i afton," sade Hugo.

Ja ja men, svarade Jakob.

"Hennes ohelsa inträffar ganska ledsamt" — fortfor Hugo.

Det är bedröfligt, svarade Jakob.

"Är hon alldeles afklädd?"

Jag vet icke huru mycket hon har tagit af sig.

"Men ligger under täcke?"

Ja, och under lakan.

"Då kan hon icke komma ut i salongen?"

Nej nej men.

"Sådant är dumt."

Jag sörjer så mycket som Hans Nåd; ty utmed kaminen, der jag satt på min stol, hade jag så mycket nöje af historierna, som någon af herrskapet, fast jag icke är lärd. En annan kunde ju företräda fröken Sofias ställe?

"Men det är icke rätt — det skulle vara *hon* i afton."

Den händelsen kan hända oftare, Herr Hofmarskalk. Men hade Hans Nåd den mannen Richard här, då tänker jag att ingenting felades. Han är en person, som kan omtala hela Verldens historier ifrån början till slut, och han har en så god helsa, att han aldrig brukar vara sjuk, alltså blir han aldrig hindrad.

"Hvad säger du?" ropade Herr Hugo — "hela Verlden ifrån början till slut?"

Ja, jag tror nästan det, svarade Jakob.

Nu uppstod en förklaring rörande personen Richard, som ej var lätt eller kort, emedan Jakob var tafatt i att gifva svar, och dum i resonnemanger, så att undersökningen blef stympad och frågorna afbrutna. En affärsman i den stora verlden, eller en, som ej hade ett sådant slags sinne för konst och historia, som Herr Hugo Hamilcar Löwenstjerna, skulle ej hafva funnit något intresse i att få veta huru det förhöll sig med en Historieberättare; ja, skulle ej en gång kunna begripa, huru man vid hela denna sak kunde fästa vigt. Men för Hugo stod allt i en annan dager. Han hade många gånger under sina egna och sina slägtingars målningar i tysthet tänkt, huru mycket förträffligare «*Saguverket på Jagt-*

slottet» skulle vara, om det, i stället för strödda Berättelser utan sammanhang sins emellan, bildade ett enda helt, hvars delar väl vore sjelfständiga hvar för sig, men tillika dock lefde uti och genom hvarann. Vid kammartjenaren Jakobs troligen förhastade utlåtelse, att den der mannen kunde genomgå hela Verlden ifrån början till slut, sprang hastigt en aning upp i Hugos historieälskande själ; han kom ihåg ingenting mindre, än detta storverk af ***Ferdusi***, som i ett enda kolossalt Skaldestycke, ***Schahnamch***, omfattade hela Persiens öde, glänsande hjeltetaflor och olyckor. Hvad kunde vara ståtligare än att i det vackra himmelska lugnet på hans eget Slott, i kretsen af ej så litet djupsinniga, snillrika och glada anhörige, få se för sig målas någonting dit-åt? ja, något mycket mer, emedan hela Verlden är mer än Persien. Illa stod sig derföre Jakob, när han skulle svara på, huru han kunde veta eller ana, att den der okände, Richard, hade en så oändlig förmåga. Kanske var ***hela verlden ifrån början till slut***, blott ett slags rundt tal, som bara betydde ***mycket***. Men Jakob, så fragmentarisk han var i sina uppgifter, gick likväl ej ifrån hvad han en gång sagt. Han sjelf hade i aflägsna byar hört Furumo, sade han, och många fler hade hört honom. — "Är då den-

na man bekant med någon af mina söner?" frågade Herr Hugo, som, ifall så vore, tänkte af dem få en bättre underrättelse. "Jag vet icke det, men tror det knappt, sade Jakob; ty jag är viss, att i den händelsen vore *Richard Furumo* längesedan här." — Efter åtskilliga frågor och svar, kunde Hugo utleta ungefär det, att den ifrågavarande bodde på andra sidan om norra skogen, på ett litet godt, välbygdt och vackert hemman, som han sjelf egde och skötte. Richards far och farfader hade varit Bibliotekarier just på Herr Hugos slott i hans faders tid, och under hans egen ungdom, hvilken Hugo tillbragt på en annan familjegård långt härifrån. På Jagtslottet fanns ett ganska rikhaltigt och dyrbart förråd af böcker, både i gamla och nya ämnen. Efter sägen skulle gossen Richard, medan hans fader, Bibliotekarien, lefde, hafva varit så ifrig att läsa, det hans like ej stått att träffa; ja, han skulle icke hafva lemnat någon bok på slottet ogenomrest. Men hastigt en gång hade detta så alldeles ombytt sig, att han rentaf öfvergaf allt hvad bok hette, och yttrade en innerlig afsmak, ett inrotadt förakt för allt hvad med lärdom hade gemenskap. Det viste sig, att förändringen ej var en öfvergående sjukdom blott, utan snarare förvandlade sig till en art

fixt helsotillstånd hos honom. Hvad grämelse det skulle förorsaka hos fadren, Bibliotekarien, låter tänka sig, då han i sin älskade son ej blott hade sett en efterträdare på sin plats i slottet, utan kanhända ännu mer. Men ungdomen låter sällan styra sig af ålderdomen, derföre var allt förgäfves; och när Bibliotekarien (något före Hugos bosättning på slottet) dog, så hade Richard blifvit sin egen herre. Vid den tiden lär han begifvit sig bort och rest till fots, ruskig och rå, åt många håll, hvarunder han skulle hafva kommit i umgänge med Menniskor, äfven förnämare och finare, likasom förut med Böcker. Han lär också då hafva förtjent penningar genom arbete och skicklighet, eller, som andra trodde, i krigstjenst. Ryktena voro väl motsägande och underliga — ty, huru en fotgängare, sällan finklädd, kan upptagas till så pass förtrolighet med mycket menniskor af alla slag, att han kan anses för menniskokännare, är icke begripligt; och huru han, under vandringar åt flere håll, med arbete skall kunna förtjena penningar, är icke tydligt — men det säkra var, att när han hemkom, köpte han sig ett litet vackert Hemman, der han ännu bodde, och var i full sämja med sina grannar. Ehuru han sades bestämdt icke ega, och

icke

icke vilja ega någon bok i sitt hus, var han ändock ej så svår att locka till Berättelser i ett godt och ärligt sällskap. Detta kunde väl då i tysthet ingenting annat betyda, tänkte Hugo, än att han älskade lärdom, och denna kontradiktion, tänkte han vidare, måste väl vara en af hans förlåtligaste inkonseqvenser. — "Jag är *öfvertygad*, sade Jakob, ja jag är *viss på*, att Richard Furumo är gudfruktig. Många säga väl, att Richard icke talar stort om vår Herre, men han är vänlig emot hög och låg, och ger gerna almosor: alltså är hvar och en gudfruktig på sitt samvetes sätt."

Här var en punkt, som väckte Hugos största uppmärksamhet. Ett bestämdt drag hos honom sjelf, och, med några variationer, äfvenså hos alla medlemmarna af hans slägt, var att med orubblig, hjertlig och oskrymtad tro omfatta Guds sak på jorden. Man kan således säga, att Herr Hugos familj var ett *gudfruktigt* hus; ehuru det är möjligt, att dess gudsfruktan ej var af alldeles samma slag, som den allmänna. Den hade någon poetisk ande, och, om den bestod af dogmer, uteslöto de likväl icke lefnadsglädjen. Hvilka grader af stränghet Hugos åsigter innehöllo, är ej visst: men han brukade i dessa frågor med allvar yttra sig, att han var gudfruktig på *sitt* samvetes sätt.

Hans uttryck hade Jakob nu användt rörande den obekantes gudsfruktan, och detta verkade särdeles på Hugo: ty, i följd af Furumos lärdomshat, hade slottets herre varit nära att fördöma honom; men då den förre, det hatet oaktadt, befanns vara en vän af sagor, förvånades Hugo — och att Richard kunde vara gudfruktig, fast måhända i en annan mening, än både Allmänheten och Hugo sjelf, det fann han icke omöjligt. Mest undrade han, att han icke redan kände en så intressant varelse; men Hugo hade tillbragt större delen af sin förra tid på andra ställen långt skilda härifrån, så att både Bibliotekarien, fadren, och sonen Richard aldrig för honom blifvit bekanta. Nu utropade han lifligt vid ett af afbrotten i kammartjenarens framställningar: "hit skall han — just han!"

Undersökningarne kunde hafva räckt länge, om icke hastigt Frans inträdt genom dörren, just då hans fader, i samtal med Jakob, var sysselsatt att spänna ett skärp kring lifvet om sidennattrocken, på det att icke skörten, under de lifliga rörelserne måtte fara upp och blifva för mycket vidlyftiga. Frans hade en begäran, som han framställde på följande sätt. Jemte tillkännagifvandet af fröken Ulrika Sofias feber, som han hoppades ej vara farlig, fast den hindrade henne att i afton

komma in, utbad han sig, att i hennes ställe denna gång "få upphemta vattnet ur den purpurröda källan." Leende skänkte Herr Hugo sin son en vänlig bifallsblick öfver hans fras, en allusion på *Aganippe*, derur Diktaren hemtar sin sälla förmåga att sjunga eller tala; ehuru Grekerne ej säga, att deras apollinariska källa var röd. Men i Herr Hugos sal hade Frans mången gång gifvit sina framställningar en kolorit, som icke illa passade mot det han antydt. "Det är ett särskildt ämne, som föranledt mig i afton," fortfor ynglingen — "men jag önskar att ej nämna det på förhand." Slottsherrens lätt retade nyfikenhet spändes häraf; och, fastän han föresatt sig att meddela i synnerhet Frans underrättelsen om Richard och de planer han hade med honom, glömdes likväl snart hela den saken.

"Kom, kom, jag tror de vänta redan, sade han, och gick hurtigt ur sitt rum." — De funno i den skönt ornerade slottssalen hela familjen samlad, och fröken Aurora Celia satt med hufvudet lutadt öfver en stor sybåge, der hon företagit sig att utarbeta en scen ur den stora Verldsväfnaden — så kallades Lifvets och Ödets komposition, deruti, efter Jagtslottets förklaringssätt, olyckan utgjorde väfvens sjelfva *ränning*, men lyckan *in-*

slaget. — Scenen var här tagen ur den hebraiske äfventyrlige konung Davids ungdomslefnad (ett vanligt ämne för barn), och allt viste sig på sybågen förträffligt, utom David sjelf, som, efter några af slägtingarnes tycke, var för stor, för att enligt Skriften vara liten. Aurora hade derföre föresatt sig, att ur arbetet upptaga de redan insydda trådar, som utgjorde konung Davids ben, ty axlar och hufvud ville hon icke vidröra: på en sådan man, som segraren vid Socho och Aseka, kunde dessa vara något kolossala emot kroppslängden. Aurora ansåg sig kunna utföra uppríspningen i bågen, under det hon uppmärksamt och trofast lyssnade på aftonens dikt.

Frans satt på den blå dynan i de gladas stol — det förgylda lågkarmiga säte, hvilket enkom blifvit utrustadt till plats för den, som skulle vara Skalden, samt fått sin benämning med afseende på Poesiens namn af sciençia gaia. Men han satt nu deruti med ett så lutadt hufvud, att flera af hans bronzbruna lockar nedföllo öfver pannan, utan att ändock hindra tvenne, klara stora tårar att synas, sökande sig en stilla väg öfver kinderna.

Han gjorde i början af sin berättelse en inledande målning, deruti han beskref några cypressbevuxna lundars behag, och ett allvarsamt tåg af

långtifrån kommande vindar, som susade kring topparna af träden, och böjde dem halft till marken, så att de liknade bugande gestalter.

Alla viste, att Frans hörde till det slag af Diktare, som ej blott hylla den verklighet, menniskan på jorden har omkring sig, utan äfven måla henne såsom ett väsen med flere *inre* existenser, eller arter af Tillvarelse, der hon också har en verklighet omkring sig. Alla väntade derföre, att ynglingen här snart skulle låta ett inre lif med förvånande rikedom uppstå i den beskrifna susande och bugande Lunden — ur gräset skära Nymfers pannor höja sig — ur cypressernas stammar någon ny Clorinda framstå att blöda för en Rinaldos obevekliga svärd.

Talarens musikaliska röst förde emedlertid ämnena ej åt detta håll: hastigt sänkte den sig till en djup, nästan hemsk ton. En viss obegriplig förfäran intog de hörandes sinnen, men som snart försmältes till en högtidlig skönhet, då den talande med milda målningar ledde fantasien ifrån det förra Dystra in på en paradisisk äng. Nu höjde Frans sakta sitt hufvud, tigande; det var likt en Paus i berättelsen. Han började derefter åter tala, så tyst, men likväl tydligt, att tonen knappt var hörbar, men ingenting likväl gick förloradt. Huru bestörta blefvo alla, när det han nu nämnde, in-

nehöll en beskrifning, en ordentlig beskrifning på det Rum i Hugos hus, der hans maka, Henriks, Francisci och Auroras moder, aflidit på ett förvånande och förskräckligt sätt, nemligen, efter att hafva luktat på en ört af utländskt slag, hvilken kommit till slottet såsom en kuriositet, utan att någon viste det dess lukt var giftig.

Sonen, som i denna aftons fantasi firade sin moders skönhet vid hennes slut, beskref rummet med de tre fönsterna, och utsigten öfver holmarne i insjön kring slottet. Han glömde ej att teckna de vidlyftiga och tunga, men prunkande mörkgula sidendraperierna, som i långa veck betäckte fönsterposterna och sedan löpte öfver en stor del af kammarens väggar. Han målade ock den ståtligt ornerade massiva soffa, som stod i mörkaste hörnet af rummet, till största delen beklädd med ett purpursammet, så mörkrödt, att det liknade svart, när ej mycken dager var i rummet. — Fru *Isabella Ulrika* sjelf ... (med vördnadsfulla, och nästan af fruktan hastiga drag målade Frans sin unga moders eget utseende) ... rak, snarare något lång, ej med fetlagdt men fylligt anlete, och den klara rödaktiga färg på kinderna, som helsan gifver under ett strängt och ordentligt lefnadssätt. Han beskref, huru hon gick om hvardagarna i en grå, rödkantad fruntimmerskappa

eller hel klädning från hufvud till fot, hvilket gaf henne ett högtidligt utseende, i synnerhet under hennes gång, som var värdig, men tillika snabb, så att ofta derunder stora flikar uppfladdrade af kappan, och hastigt visade ett ramsvart skinande foder. På en gång höras steg (fortfor Frans med låg röst) — steg höras öfver bron, som leder till Jagtslottet — slag på porten — med vänlighet och utan rädd aning öppnas den af Slottets portvaktartärna — det är ett Bud i utländsk drägt, som kommer: en hvit porcelinsvas hvilar på dess venstra arm — Dödens blomma står deri; den nalkas — den går uppför slottets trappor. Ekdörrarna till första rummet i paradvåningen uppslås — glad kommer Hugo, den högvuxne, och emottager skänken af Bärarens arm, med en nick, att han skulle mycket tacka sin herre, från hvilken han var sänd. Huru skön, huru konstbildad var icke den hvita Vasen? Den dyrbara gästen, blomman, sattes med högtidliga och rädda händer (att ej något skulle gå sönder) i medlersta fönstret uti det väl bekanta rummet, Förmaket med röda soffan. Mera innerligt intagande utsigt finns ej, än den ifrån detta fönster, långt öfver speglande vattnet, der Månen badar sig, långt öfver stränderna utmed skogarne till den blågröna randen, landskapets slut. — "Der

måste vårt utländska Främmande stå," sade den olycklige Riddar Hugo om den ankomna Blomvasen, och påminte sig dervid Sången om svärdet på ön Ynsa. Han gick ut, sedan han vattnat den späda örten. Den förtjenade ej än något namn af blomma: jag, Frans, var då ett af de första barnen att bese detta sällsynta, utländska; det var allenast mörkgröna saftfulla blad, och en enda knopp; men jag och alla syskonen vattnade flitigt vår olyckas ros. — Här sänkte Talaren åter sitt hufvud, hans röst hade öfvergått till en hemsk, småningom tystnande ton. Paus med kadence. — Intet ljud bland de åhörande vågades.

Ynglingen steg nu upp efter slutad berättelse, och gick med en strålande min flere hvarf kring salen. Efter en stund stälde han sig midt för de samlade, och sedan han frågande sett på dem alla, den ena efter den andra, höjde han sin röst. "Nej, sade han — nej, ingen af oss alla förstod *skönheten*, eller krafterna i dess rike, dess *underjordiska rike.* Men vi blefvo mera kunnige, när vi erforo en hög, förträfflig, sträng och förståndig Qvinnas, min Moders, öde." — Ingen i hela salen svarade Frans på dessa hans uttryck. Utan att deraf röras, fortfor han efter ett ögonblick åter med sina målningar på följande sätt. "Denna utländska skänk" hade Fru Isabella en

dag derefter sagt — "denna skänk var egentligen kommen till *min* heder, jag måste bese den igen." Men hon stadnade af förvåning tvert på tre stegs afstånd ifrån fönstret, ... en violett rand syntes på knoppen, som förut aldrig varit utslagen. Gud, hon gick fram — bakom ett af de stora mörkgröna bladen upptäckte hon hvad som der varit bortskymdt, hela blomman var utsprucken. Isabella häpnade för dess djupa behag, det öfvergick allt hvad af menniskor förut om Blommor blifvit hördt eller sett. Hon kunde ej hålla sin höga gestalt rak, hon nedlutade sig vid denna anblick att närmare betrakta en sådan underbar fägring — hvilken lukt ifrån blomman? ... paradisisk var ångan — min Moder drog sig ej tillbaka. Andedrägten darrade, hon insög ångan ur den utspruckna örtens famn, rosorna flydde ifrån hennes egna kinder, hastigt skyndade vi alla att hålla den svimmande — hvitt som en himmelsk sky var hela hennes ansigte — de slutna ögonen visade ännu en leende ställning. Döden och Behaget herrskade öfver hennes tinningar.

Af skräck och sorg såg jag ut genom fönstret. Dagens sken låg som ett darrande flor för mina ögon öfver de tysta och lugna vikarna."

Så var Francisci berättelse. Naturligtvis skulle Hugo och de öfrige känna enthusiasm och rörelse

dervid, då det angick ett väsende, sorgligt och kärt för deras hjertan. Den ädle och gode Hugo hade under sin Makas lifstid brukat kalla henne sin Delegarinna af gruset, och dermed förenat en åsigt, som är gemensam för de flesta verkligen Christne, nemligen den, att anse menniskan ega en själ. De föreställa sig då menniskan till sin egentliga halt vara en ande, hvilken blott här lånar sig åt stoftet, eller deltager i dess jordiska natur, för att ega nödvändiga organer under sin resa öfver vår planet i sällskap med någon Älskling, som hjerta och aktning valt till Följeslagare. — Hugo, som läst så många böcker, hade väl om andar, eller menniskans inre sätt att vara till, andra begrepp kanske än allmänheten; men hans gladlynta charakter, hans tycke för det trefliga och för vällefnad äfven på jorden, hade det med sig, att han icke mycket öfverlade om andarne i det hela, deras former, lefnadssätt, verkningskrets m. m. Han hade många gånger tviflat, att andar ens vore, efter det gängse bruket att förstå namnet. Men ett fall fanns, hvari han utan motstånd lånade sig åt detta håll. Det var i frågan om hans oförglömliga Isabellas öde efter döden och eviga tillvarelse. Mer och mer försänkte han sig i den betraktelse, som poeten Frans väckt, att hon varit ett väsen, som med fullkomligt lugn

och sans blifvit fattad af det skönas obeskrifbara makt, dukat under derför, och blifvit upplöst såsom ett förvånande offer. — Den enkla botaniska orsaken, att örten inom sig burit ett hemligt gift, som i dess fina ånga utdunstades och dödade den, hvilken nära och starkt luktade derpå, undflydde icke Frans, och nekades hvarken af honom eller Hugo, såsom det verkliga yttre medlet till den höga Fruns olycka: men det låg i denna ynglings anblick af tingen, att tillika deri se något stort inre, och vara lika öfvertygad om detta inres verklighet och sanning, som om den yttre botaniska sanningen. — Gubben steg upp, kysste sin son Frans, och kallade honom sin *solariske skald*, till skillnad från Henrik, hvilken han kallade den *sublunariske* (den under månen varande, eller jordiske). Någon *underjordisk* skald ansåg Hugo sig ej besitta, om icke fröken Ulrika.

ANDRA BOKEN.

Vill du mörda mig? —
Vill du nedstörta mig här?

Af det föregående kan man inse på hvad sätt denne herre tillbringade sina aftnar. Han var så beskaffad, att han kände sig lycksalig genom att lefva i konstens rike, och allt det bristande i hans

unga skalders framställningar, såväl till åsigter som berättarförmåga, ersattes genom åhörarnes kärlek och egna inbillningskraft. Men man skall icke tro, att detta var det enda, som uträttades på slottet.

Hugo var en vitter man, som tillika tänkte på sina penningar, ej för att öka dem, men för att hålla sina inkomster i stånd, så att han kunde lefva godt och gifva stackare med sig. Han höll sina underhafvande friskt i arbete under veckan, och lät sina anhörige resa ut att noga efterse hvad folket gjorde i skogar, grufvor, på åker och äng. Han trodde ej sina fogdar illa, men han trodde sina söner bättre.

En kall morgon längre fram på året satt Frans till häst, och på en annan häst befann sig Julianus. De skulle jemte hvarann rida bort till ett aflägset Vattenverk öfver obanade stigar, så att de sjelfve klädt sig groft, och hästarnes remtyg och sadlar voro af svart läder utan all prydnad. De hade redan kommit långt fram i en ödslig trakt: tallqvistarne slogo dem hvasst och ovänligt i ansigtet på det sätt som svenska gossar älska. De begge vännerna och slägtingarne genomträngde ett landskap i en romantisk del af Nerike, tillhörande Herr Löwenstjernas gods. Då i vår tid så mycken uppmuntran gifvits för nya odlingar, borde man hafva väntat att se denna nejd mer

begagnad för åkerbrukets milda yrke; åtminstone kunde den hafva blifvit afröjd till hyggliga beteshagar, till leende blomrika ängar. Men Herr Hugo ökade aldrig sina åkerfält; dånet af stångjernshammare vid sidan af en fradgande forss behagade honom mera, än den jemna fyrtakten af drängars tröskning.

Under det Frans och Julianus många gånger böjde sina hufvuden ända ned till hästarnes halsar för att undvika qvistarne, hade de länge fortsatt ridten, utan att säga hvarann ett ord. De voro begge stora vänner af fågelqvitter, och ett sådant hördes verkligen nu på afstånd. Ej en stark, men likväl hörbar blåst — snarare detta djupa, entoniga, friska, men tillika hemska sus, som mot hösten genomtränger skogarna — en sådan grundton herrskade öfver hela den vilda nejden. Tonen sjönk emellanåt, sakta aftynande, så att den knappt hördes. Då fick det tusenfaldt omvexlande ljudet af skogsfåglarne öfverhand, och bildade ofvanpå den djupa, sakta, hemska tonen af vinden en underbar musik. Småningom steg åter det entoniga suset i styrka: då sjönk fåglarnes qvitter, men hördes likväl sakta emellan den mäktiga grundtonen. Så omvexlade denna natur-concert, och ryttarne ville ej afbryta den genom samtal.

Efterhand gick vägen åt ett håll, der lundarna aftogo och musiken med dem. Ett förfärligt buller af Stampverk skingrade de känslor, hvari ynglingarne försjunkit. Med en ovilkorlig suck gaf sig hjertat luft; med denna suck bortflög det inre sinnet på luftens ljusa vågor, och själen vaknade till yttre verksamhet. Julianus, som var nära bekant med Mekaniken, hörde genast på stampverkets haltande gång, hvari det fel befann sig, till hvars besigtigande och afhjelpande de blifvit utsände hemifrån af Herr Hugo. Sedan de framkommit och lemnat sina hästar åt den förnämste drängen på stället, skyndade de sig begge att taga i ögnasigte de hjul och inrättningar, som voro målet för hela resan, men hvilket ej så mycket roade dem. I stället hade de beslutit att göra ett besök i den närbelägna Drottninggrufvan, der de ej på länge sett sig om. Julianus var son till Herr Hugos broder Andreas, och hade i hög grad denne dystre mans passionerade tycke för mörka ämnen. Sluten och tyst, då han red på sin muntra häst vid sidan af Frans, som också ej var en ovän af munterhet, började hans bröst deremot vidgas, så fort de begge nedkommo allt djupare i grufvans kantiga schakt. Julianus slog nu an en sång, som af bergsmän älskas, kraftig, med få böjningar, lik en psalm,

men likväl af profan natur. Rösten och ljudet af sången förstärktes genom grufvans vridna öppning, som sjelf ej var olik ett förfärligt stort blåsinstrument. Man nedsteg i grufvan förmedelst ett hissverk: man satt tre man högt — Julianus, Frans och en grufbrytare — i en tunna, som hängde på en jernkedja; och hade en länk af kedjan brustit, så skulle de tillsammans störtat i en mörk afgrund, krossade som stoft. Granskapet af en stor fara upplifvade Julianus, han sjöng med en skallande stämma genom de ehorika hvalfven, och hans ämnen voro icke döden eller evigheten. Hans visor, efter landtfolkets sed gick i rask moll, han sjöng om sköna flickor, dansar och festliga lag. Frans satt blek af den fara, hvari de verkligen sväfvade på resan emellan himmel och afgrund, och kontrasten af Juliani visor verkade icke på Frans så, att hans blekhet aftog. — Likväl var denna kontrast visst icke af Julianus anlagd i någon hemsk mening. Det syntes på hans upplifvade och nu verkligen något röda kinder, på hans eldiga ögonkast och öfriga rörelser, att han sjöng sina muntra visor i direkt och i glad mening. Så förstod honom också Grufbrytaren. Han fylde Juliani röst med en djup och vacker bas. Schakterna och hela underverlden vaknade till fröjd och lust. Malmbrotten tycktes glimma

starkare än vanligt vid skenet af torrvedsblossen, som afgrundsfararne höllo i sina händer. De talrike bergsmännen, som arbetade på bottnen, gåfvo genom starka utrop tillkänna sitt nöje öfver de sjungande gästernes ankomst. Ingen öfvergaf sitt arbete för att helsa på dem när de afstigit, men ett godt glam spridde sig högljudt rundtomkring, under det hackorna och bergborrarne flitigt gingo. Grufdrängen, som hade nedfarit med de tvenne herrarne, förde ett godt förråd bränvin med sig; det led till middag. Småningom bortlade man derföre nu verktygen, och samlades kring en stor koleld, som var solen i detta underjordiska hem. Flere unga arbetare sällade sig omkring Julianus, och han sjelf tycktes vara uti ett nytt element. Han var vänlig, öppen, språksam. Frans hemtade sig också snart, ehuru det syntes på honom, att han var något tvungen, då han nickade, och söp sin fars gode Underhafvande till. Detta gjorde deremot Julianus utan svårighet; och denna handling — att supa folk till — så utan allt behag den är i sig sjelf, missklädde dock icke Julianus, fast likväl hans gestalt, efter allas omdöme hemma på slottet, var den vackraste i hela slägten, och hans långlockiga hufvud visade en antik ungdomlig skönhet. Begge deltogo sedermera i bergsmännens

middag, emedan de voro ganska hungrige, och Frans anmärkte, att kålrötter och ärtsoppa i sådana fall som detta, var rätt godt. Efter måltiden gjorde de flere vandringar i grufvan, undersökte några brott der man funnit kobolt, och sågo, att fyndet likväl var till ringa mängd. Gamle Herr Löwenstjerna hade vid underrättelsen om, att kobolt blifvit sedd i hans grufvor, gjort sig stora förhoppningar, i anseende till denna metalls användbarhet för färgning och deraf dyrbarhet. Men hans företag röjde ej, att han egde stor skicklighet i sådana ämnen. Det syntes, att han mera älskade bergverk än förstod dem. Ynglingarne sågo nu den svaga utgången af Kobolts-företaget; och Frans log, med försäkran, att detta icke smärtade honom. Min far skall renare lemna sin själ i den heliga Konstens makt, om detta lappri försvinner, sade han. Men Julianus fann saken mera allvarsam. Du har kanske aldrig sett den sköna blå färg, som Kobolt gifver, yttrade han med en bitter ton, som åter började likna hans vanliga sätt att tala uppe i dagern, och som ej hade hörts allt sedan han kommit ned i grufvan. "Nå, om jag ej har sett koboltens blåa färg, så har jag sett annat blått, och får väl lefva," svarade Frans. — Annat blått? jo, jo. Det torde vara himmelsblå luft eller något poetiskt färgstoft.

Men om du slår detta i en kyper, så blir ej en gång din nagel deraf blå, mycket mindre en aln fast kläde. Vid detta Juliani uttryck steg bloden hastigt ur hjertat på Frans upp i hans ansigte, och ehuru gnabbet om dylika ämnen var gammalt dem emellan, kunde han dock ej hindra sig att utropa: "Jag vet det, Julianus, jag vet, att du är en fiende och föraktare af våra poetiska aftnar, jag vet att du hatar Skaldelif och Konst.

Håll Franciscus — ropade Julianus med ögon, som började gnistra i det mörka grufhvalfvet der de stodo — det är Skaldekonst jag älskar — jag just älskar *den* — och derföre föraktar jag edert. . . .

Frans hade många gånger förut njutit den smärtsamma erfarenheten af Juliani köld och hat emot de angenäma konstföretagen på slottet. Han häpnade således icke nu af ovana vid sjelfva ämnet; men han hade aldrig sett Julianus i en så förfärlig och likväl tillika på ett eget sätt intagande gestalt. Hela den svarta grufvans hvalfbågar hvilade öfver honom och Frans, vidsträckt och gigantiskt, såsom en hel himmel af jern. Julianus sjelf, lång, men smärt som en vinranka och af mörkt slag, stod midt emot honom, vårdslöst lutad emot en hög spetsig sten, som sköt ut från bergets inre, och som för dess malmrikhets skull blifvit polerad blank, antingen för nöje, eller för att

med sin spegel öka skenet af blossen i detta dunkla hem. Straxt på andra sidan om den blanka stenen befann sig ett gammalt grufschakt, så djupt, att ingen botten deri kunde upptäckas, äfven om man höll deröfver det starkaste eldsken. Med det häftiga uttryck Julianus svarade Frans, hade hans kropp tillika fått en rörelse, alldeles som om han i detsamma uppstigit ur det bredvidliggande djupet, men ännu dröjde ett ögonblick vid stenens spegel, och sålunda i dubbel gestalt syntes beredd att göra anfall —

"Du säger, att du älskar Konsten! du säger . . . ." svarade Frans, sedan han hemtat sig från den fruktansvärda betraktelse han nyss gjort här ofvanföre — "du säger, att det är *den* du älskar. Nåväl! efter allt, hvad jag och våre öfrige anhörige kunna alstra, af dig så djupt föraktas, hvarför har du då aldrig lydt den uppmaning, du så ofta af oss fått höra, att sjelf i din tur försköna en qväll ibland oss med en berättelse af *ditt* slag. Då vore din seger vunnen."

Juliani stora glänsande ögon sjönko djupt, men likväl långsamt. "Nej, jag teg, broder Frans, ty *jag* hade *intet* att berätta Er. Jag kunde känna, att ert kram var ett Intet — men jag kunde ej skänka Er någon skönare dröm ur mig sjelf.

Derföre teg jag. Jag kunde blott förakta och tiga."

"Ett Intet? en Dröm?" sade Frans. "Ett Spel? ett Joller? en Lek, ädel genom ljuft förtrollande behag? Hvad är då konsten, om icke något af allt detta?"

Nej — den är allvar — den måste vara så — hördes med sakta, djup, nästan hemsk röst Julianus svara. Se dig omkring, Frans, i detta hvalf, och förskräcks för konstens allvar!

"Nå, i sanning, en *Grufva* är en ganska allvarsam konstprodukt; men jag trodde du skulle veta, att vi under de milda glada aftnarne på Jagtslottet utöfva en konst, som kallas den poetiska."

J veten ej hvad J utöfven, sade Julianus åter med sakta dyster röst, men med upplyftade klara ögon. I detsamma pekade han med ena handen på det förfärliga djupet bredvid dem, och fattade med den andra Francisci arm så starkt, att denne med möda kunde hålla sig tillbaka för att ej nedstörta i den gamla gruföppningens svalg. Nästan stel af fasa slet Frans sig lös från sin slägtinge och ropade: "Är du ursinnig, vill du mörda mig? vill du nedstörta mig här?"

Nej, min älskade vän, sade Julianus stilla, och släppte hans arm. Detta var verkligen in-

genting annat, än en fantasi, en poetisk lek. Men jag ber, att för dig få framställa någonting, som just nu, likt ett blått blixtrande stjernfall, gick igenom min själ. Tänk — min gode Frans — tänk, om vi begge skulle befinna oss inneslutna här nere i denna grufva — just här — och vara spärrade ifrån all utgång, all väg härifrån genom svalget, som du ser framför oss: med andra ord, att Vägen ej mera funnes, hvarpå vi vid sidan af afgrunden kommit hit på platsen, der vi stå; men att vi i stället på andra sidan om djupet såge denna väg, och sålunda derifrån vore förfärligt afstängde . . .

"En högst fasansfull föreställning," sade Frans.

Det är blott en fantasi, fortfor Julianus. Men hör mig vidare. Tänk om vi nu ej blott på detta sätt befunne oss här inspärrade, men tillika vore *blinde?* Du kan lätt imaginera dig detta, om du blundar, och jag på det här sättet nu med detsamma drar dig fram till Djupets kant...

"Hu! Gud!" utropade Frans, liksom redan färdig att utan syn nedrulla från branten i den omätliga bottnen.

Nå, det är blott en lek, fortfor Julianus; men hör nu min tanke. Det *du* och *Ni* kallar konst, är en sådan lek, som blinde föra här på branten

af den spärrande afgrunden. Har den icke leende omgifningar?

Frans teg med skräck. Han visste så mycket mindre hvad han skulle svara, som han kände, att Julianus ej var hvad man kallar Pietist, ej hörde till antalet af tungsinta menniskor, som blott se lifvet i spader, anse alla fröjder för förrädiskt lockande fällor, och sålunda kunde kalla hvarje gladt företag, hvarje poesi och fantasi för en lek, den blinde föra bredvid förderfvets brant. Tvertom var Julianus sjelf på *sitt* sätt jovialisk, så att den nyssnämnde förklaringen ej kunde passa. Emedlertid — meningen må hafva varit hvilken som helst — så gjorde taflan, som Julianus framställt, ett så beskaffadt intryck på Frans, att en genomgripande kall is lade sig öfver alla hans föreställningar om konst: och han stod länge tyst och tveksam i en besynnerlig konnexion af tankar, hvilka skapade sig, sväfvade likt hvita skepnader förbi hans inbildning utan hans åtgärd, och snart åter nedsjönko för att gifva rum åt andra. Som Julianus ej afbröt honom, stod han länge drömmande. Än tyckte han Ariosto, Guarini, Marino, Wieland, likt långa leende snöhvita skuggor med de odödliga arbetena i handen sväfva på den förskräckliga branten i grufvan, och, efter att hafva dansat en stund på kan-

ten, muntert nedhoppa i djupet. Straxt stodo der åter andre lika ifriga och skickliga att dansa på den hvassa kanten — alla hvita, snabba om hvarandra, likt figurerna på en arabesk. — Den inbildningsrike ynglingen läste i deras ansigten sådana namn som Rousseau, Fouqué, Oelenschläger, Spiess, Lafontaine, Walter Scott, Göthe, Schiller, Bellman ... och — Gud i himmelen! han, Frans *sjelf*, med sina dikter i handen, och alla hans slägtingar på slottet af alla slag, somlige med Voltaire och Piron, andre med Musenalmanachor, andre med Byron, Cowper, Irving, Victor Hugo, Lamartine i handen, gjorde tillsammans en så brokig samling, att endast imaginationen i ett sådant hufvud, som Frans's, hade kunnat skapa en dylik fantasi. Men, hastigt betagen af leende vid denna inbillade syn, fattade han sig sjelf, blinkade två, tre gånger, såsom man plär göra, när man från medvetslös åskådning öfvergår till tanke: han var färdig att skratta öfver sin inre skaparförmåga — hvarvid han åter på en gång såg hela den ofvannämnda lysande skaran hastigt med stupande hufvuden och liksom snabbt upplösta i en skön snö neddofta i djupet — och dervid gick å nyo en känsla af is genom hans väsende, så att han äfven ännu ingenting svarade . . . .

Nå, min vän Frans, efter du intet säger,

afbröt Julianus, så tillåt mig att göra en fråga änn. Om Ni alle, konstälskare, skulle befinna Er vid kanten af detta djup; men i stället för att vara blinde, såsom jag antog, hafva öppna och seende ögon — svara mig — skulle Ni också då dansa? skulle Ni äfven då utöfva eder konst?

"Nej, vid Gud, icke," utropade Frans, betagen af en ovilkorlig känsla.

Nu skall jag säga dig hvad jag menar med Konst, fortfor Julianus, och steg fram vid den andres sida ända till den fruktansvärda branten, med skönt strålande, med djerfva ögon. Vi stå här, Frans, vi stå med öppna blickar vid denna afgrund, som (enligt antagandet) stänger oss från hela den öfre verlden. Tänk nu, om ifrån den andra sidan, der vägen uppåt befinner sig — och till hvilken vi ej kunna komma, efter svalget stänger oss derifrån — tänk, om ifrån den sidan en char, buren af vackra och starka vingar, kom gungande öfver svalget hit fram till oss, der vi nu stå. Vi stiga då med glädje och tillförsigt deri, och den seglar med oss bort öfver afgrunden: den gungar så idealiskt lätt, att den *icke sjunker* i de djup, den med oss öfverfar, — men charen är tillika så stark, att den icke går sönder med oss, utan *verkligen bär* oss, verkligen

för

för oss öfver till andra stranden. Vi stupa då icke dit ner. Vi sitta under seglingen med högt stämda hjertan; med klara ögon se vi genom de djupa rymderna allt och frukta intet. Sinnet är leende af allvar, är kraftfullt och harmoniskt under sjelfva förtjusningen. Vi äro i fantasi, likväl ej blinde, utan seende derunder. Så fullända vi denna Segelfart, komma öfver till andra sidan, och hafva funnit vägen, som bär ditupp.

"Julianus!" afbröt Frans med enthusiasm, "en sådan segelfart! den vore i sanning *den sköna Konsten!* O en sådan char, en himmelsk, skönt bevingad, öfver afgrunderna flygande, räddande —"

Ja, och stark, Franciscus — ty vet, ej som ett drömspel blott, men på skönt allvar skulle den *verkligen* föra oss öfver.

"Förträffligt! O min broder!"

Dock — sade Julianus — och hans ansigte mörknade ända ifrån hårfästet ned till den ädelt rundade hakans slut — denna konst har ett fel — ett enda förskräckligt fel.

"Ett fel? hur är det möjligt?" ropade Frans och trängde sig efter Julianus, hvilken gick åt en annan sida till bakgrunden af grufvan.

Julianus stadnade och upphöjde ett finger, såsom med befallning, att den andre skulle vika undan, och ej följa honom. Frans, sade han, den segelfart jag nämnt, den äkta konst jag omtalat, och som är lika skön som äkta — den har ett fel, *den finns icke.* Derföre var det jag teg i alla edra samqväm, och jag skall aldrig upphöra att tiga.

Frans stadnade under det hans frände försvann i de skuggrika malmhvalfven, och han kände en bäfvan att följa honom. Med sörjande lutad pannа stod Hugos svärmiske son länge vid den polerade skimrande sten vi förr omnämnt, och det är osäkert huru länge hans tankar skulle hafva upptagit honom, om icke, efter en stunds förlopp, en flock grufarbetare kommit i hans grannskap, och med muntra hackor upplifvat det yttre sinnet hos honom, under det att ett täcke stilla bredde sig öfver det inre. — Den, som påminner sig den litterära stämningen i Sverige ifrån 1810 till 1832, skall icke förundra sig öfver dessa tvenne unga personer, eller öfver den vigt de lade på lifvets inre spel, och på bestämmandet af hvad konst vore. De hade troligen i sina föreställningar orätt begge, och gjorde andra orätt; men emedlertid sysselsatte de sig dermed. Nästan i alla kretsar, der någon bildning fanns, voro un-

der denna tid Litteratur-partier och skärmytslingar dem emellan. Deraf hände, att i alla samqväm, der lifliga menniskor funnos, uppstod hvarje individu på ett sätt, som om han varit vald representant för ett helt särskildt tänkesätt i Litteraturen. Partiernas strider voro ganska olika till sina ämnen. Icke alltid var det frågan om företrädet mellan den fransyska och nyare tyska Vitterheten, hvilka i Sverige hade sine förfäktare å ena sidan i Stockholms-cirklarne, å den andra i Upsala Universitets yngre forskare, jemte beggederas vänner i landsorterna. Frågan var också mången gång emellan begge dessa Vitterheter, tagne ihop såsom en enhet på den ena sidan, samt den nyare engelska på den andra. I det fallet hade Byron, Scott, Moore o. s. v. sina loftalare, både bland dem som läst dem och icke läst dem; och de gjorde tillsammans ett Insularparti af icke liten stämma. Kontinentalpartiet, som älskade att försvara franska, tyska och svenska sånggudinnorna emot Öboernes djerfva framsteg, sade derom allt ondt det kunde, men dess motståndare upphörde icke derföre att förtjusas af sina koryfeer. Slutligen stadnade det icke en gång härvid, utan emot hela den europeiska konsten (den engelska, inberäknad med den franska,

tyska och svenska) ställde sig Amerika med sin gryende skönhet, och äfven i Sverige uppstod nu ett sådant ultramarinskt parti, som i Cowper, Irving m. fl. dyrkade presumtiva segervinnare öfver hela den gamla verlden. Hvilket lifligt estetiskt gnabb, hvilka genialiska distinktioner och märkvärdigheter, hvilket fyrverkeri detta skulle åstadkomma i samtalen öfver hela riket, kan man begripa. Intet parti var alldeles renonce på sanning i hvad det påstod, eller på något godt i hvad det förfäktade; men så var också intet parti utan galla och orättvisa emot sina antagonister. Sällan hade någon det vettet, att utan träta med sina grannar njuta af de smakliga rätter, som Pindens tärnor hade framsatt för honom på vitterhetens bord, från hvilket land och på hvad sort tallrikar som helst. — Men Hugo Löwenstjernas hus var ett af de trefligaste och mest moderata. Icke derföre, att ej alla de uppräknade partierna inom dess krets hvar för sig egde sina brinnande hjeltar och hjeltinnor: men en allmän stark vänskap kastade sitt välgörande stora solsken öfver det lägre brokiga stridsskimret, och alla hade det gemensamma, att tillåta sig förtjusas af hvad som kunde vara förtjusande, antingen det för öfrigt var öfverspändt eller nedspändt; vildt eller elegant; gammalt franskt eller af det

nyaste fransyska slaget; tyskt eller svenskt; *kontinentalt*, *insulariskt* eller *ultramarinskt*. Emedlertid bör det märkvärdiga ej förglömmas, att då Frans visserligen kunde anses för en kämpe, tillhörig något af de omtalade slagen, var deremot Andreas's son Julianus det icke af något parti alls. Såsom vi sett, var striden dem emellan icke till sin charakter någon af de uppräknade partiernas respektiva strid. Frans kunde således kallas representant af *något* bland dessa partier,— men Julianus var ej representant af något sådant, om icke af liknöjdheten för alla samtlige, såsom han sjelf yttrat. Detta hade aldrig förekommit Frans så tydligt, och tillika så gåtlikt, som vid uppträdet i grufvan. "Hvad vill då min goda vän Julianus?" upprepade Frans för sig sjelf, der han stod utmed den spegelklara klyftan. "Hvad vill *han*, som beskyller mig att vara svärmare, och är det icke mindre sjelf? Han är icke en man af fasta Landets vitterhet, ej heller af Öns — och icke heller är han en ultramarin. Hvad är han? hvad vill han? Han är en dunkel Nej-sägare till allt i verlden: ja, en Nej-sägare emot sig sjelf; ty när han förklarat omsider hvad *han* erkänner för godt och äkta, är han genast snabb, att i denna sin vän stöta sin blixtrande dolk, och ropa: Se broder, äfven hon finns icke!"

Då grufvans vindspel var färdigt, att åter börja sitt arbete och till öfverjorden återföra de resande, skyndade Frans att laga sig i ordning härtill, och gladde sig vid tanken på en ljufvare omgifning uppe på det land, solen beglänser. Sålunda glömde han alla litterära omständigheter. Men när han kom fram till den jernbandade korgen eller tunnan, som hängde under kedjan, och grufdrängen påminte honom att stiga i, saknade han sin slägtinge och reskamrat, samt frågade hvarest han dröjde? "Å, sade Petter i det han ristade torrvedsblosset emot en häll, för att göra det klarare — "Herr Julianus hade icke lust, tror jag, att stå länge på ett ställe utmed den slipade stenen, utan har längesedan gått genom det nya brottet vesterut bort ur denna grufva, gått öfver spången vid varggapet in åt Prins-schaktet, och tänker väl på stegarne komma derifrån upp i dagen. Men om Herr Frans ej är lika van som han, att göra en så farlig resa, så är det bättre, att följa med mig här." Frans gjorde det stillatigande, men ej utan förundran öfver att hans vän lemnat honom.

Med angenämare behag log aldrig naturen emot någon menniska, än emot Frans, när han åter befann sig uppe på jorden. Så täck var den lefvande, klara, leende kontrasten emot hvad han

erfarit der nere, att han varmt tackade sin sednare dystra erfarenhet för det nöje han nu kände. När han kom till sin häst, var Juliani redan borta, hvaraf han med ökad förvåning slöt, att hans frände ridit hem förut. Utan uppskof satte han sig derföre upp i sadeln, och sporrade sin Dulcefal muntert, i mening, att åtminstone på vägen upphinna sin bistra kusin. Men äfven detta inträffade ej. Med snabb fart skonade han ej sitt ansigte och inga grenar, hvilka, under det de afbrötos, gåfvo ett doft skall i vildmarken, som upprepades af friska echo's emot mossbehängda gröngrå klippor. Dulcefal gjorde de raskaste språng öfver skummande skogsrännilar, bildade af den våta årstiden. Slutligen kom Frans till Jagtslottet, steg af, flög uppför trapporna. Men Julianus var lika så litet att träffa hemma, som vid den mörka förskräckliga grufvan.

TREDJE BOKEN.

Hon var åter förvandlad.

Borta uti en annan trakt se vi Julianus stilla och ledigt trafva på sin häst genom en skog, som med sin friska morgonluft var högst angenäm. Utan att gissa ändamålet för hans ridt — ifall

han hade något — se vi blott i hans ansigte, huru glad den kringliggande nejden förekom honom, ehuru ingen mensklig varelse syntes. Att någon släng af Menniskoledsnad bodde hos denna unga herre, såsom ett arf af hans fader Andreas, kan vara misstänkt, då han nu befann sig i sin ensamhet med ett utseende af lätthet, såsom när man är befriad från någonting förargligt; och, efter han på sin ridt ifrån Grufvan hade tagit en alldeles motsatt kosa emot den, hvilken förde hem till Herr Hugos slott, så ser det ut som han hvarken nu ville komma dit hem, eller träffa sin vän, den unge sångaren Frans på vägen. Men hvar hade han tillbragt natten?

Hastigt öppnade sig scenen, men skogen var derföre icke slut. Det var en vild plats, afröjd midt ibland höga åldriga branter och unga trän. Stället var jemnt och gräsbevuxet, liksom efter ett Svedjeland, hvilket för längesedan der kanske varit brändt, och förorsakat den öppna platsen. Öfver ett vidsträckt berg till venster brusade ett vattenfall, och dess friska skummande svall emot ett antal kullriga gråstenar, vid bergets fot bestänkte hela planen vidt omkring med perlor. Vattnet ledde sig sedan i en bred men grund å förbi några himmelshöga tallar, smög sig bakom den gröna mossomvirade kullen vid sidan om dem,

och sjönk derefter i behagligt sus under en bro, hvaröfver skogsvägen gick vidare. Men just här stadnade Julianus, steg af, och bandt sin häst med tygeln vid början af brons ena ledstång. Skulle ej här någon god flicka möta honom?

Om så var, satte sig Julianus likväl ganska lugn på en bred sten utmed strömmen, och betraktade vattnets resa genom lifvet med ett glänsande ögonkast, som tillkännagaf en stilla kontemplation, men icke grubbel. — Ett slags hest och monotont skri hördes nu på afstånd af vattenfåglar, och gaf tillkänna, att en insjö befann sig uppe i skogen. Häftiga vingslag då och då af en hök bröto sig fram genom luften med ett kraftigt ljud, och morkullornas rop fulländade slutligen denna trakts vilda behag. Då afbrann ett skott på långt håll, och gjorde i ett ögonblick alla fåglar tysta. Sex gånger upprepades skottets ljud uti alla direktioner i den rena morgonluften — allt dofvare ju mer i fjerran, allt underbarare, emedan man icke hörde eller såg något spår af sjelfva Jägaren, som lossat skottet.

I den härefter uppkomna stora tystnad lyssnade Julianus skarpt för att upptäcka hvarifrån skottet kom, eller om någon nalkades. Men allt var så stilla, som om ingen enda af skogens nymfer vågade andas, eller sätta ned sin redan lyf-

tade fot. Ingen hund gläfste, ingen vind seglade öfver tallarnes spetsar. Himmelen var skönt tom — den klaraste, tystaste kristalldager sof på firmamentet. Då började sakta, sakta en flöjt-ton höras.

Dervid höjde Julianus hastigt sitt hufvud. Melodien, som spelades, var väl högst enkel, och flöt som en osynlig åder genom nejden; men den var af en beskaffenhet, som djupt intog. Om tongångarne voro med eller utan konst, kan icke sägas, men de böjde sig på ett sådant sätt, att med all deras djupa melankoli, upplöste sig likväl hvarje tonfall i en harmonisk och lefnadsfrisk brytning. Julianus kände en magisk dragning af dessa ljud, den han icke oroade sig med att förklara — men han öfverraskades allt mer och mer, emedan han väl någongång hört spleenfull Musik, men aldrig dessa vändningar deraf till svalka och en slags underbar helsa i sjelfva tonerna. Alltför hastigt slutade flöjten: kanske fortfor Spelmannen sakta ännu, men utan att mera hinna Julianus. Spelet upplöste sig för hans själ i en sväfvande obestämd skönhet — likt färgernas darrning emellan löfven tidigt en himmelsk morgon.

På allt detta följde inga betraktelser, emedan ett annat öde väntade den unge adelsmannen, då han i största hast måste skynda upp ifrån stenen, fatta en stör i handen, och, om möjligt,

frälsa sin häst, om möjligt, sig sjelf. En stor varg grinade med ludna käftar emot honom, och hade redan gjort anfall på Juliani häst. Långa, gulsvarta, sköna hår glänste öfver ulfvens rygg och bog, men dess ögon brunno vildt och så oförskräckt emot den unge mannen, att det tydligen märktes, det denna varg aldrig förr varit i bosatta menniskors grannskap, och insupit den skräck Naturväsenden känna dervid. Julianus var dock ingen svag gosse, utan gaf ulfven dugtiga rapp med sin stör, och detta tvang den sednare att lemna hästen och i stället göra anfall på sjelfva menniskan. Hästen hade väl för honom varit en fetare och bättre föda, än Adelsmannen, som var väl växt, och således icke tjock, icke för fet. Hade derföre vilddjuret i ro fått följa sitt omdöme, skulle det visst icke hafva velat äta den unga vackra ynglingen, utan hellre qvarblifvit vid hästen, hvilken redan var sårad i bringan och genom rinnande blod retat fiendens lynne: men då Julianus gifvit vargen ett sådant slag i pannan, att dess ena öga hängde på det ludna kindbenet, var detta mer än som kunde fördragas, hvarföre han med ett djerft skutt hoppade emot Juliani ansigte, störtade honom med sina framtassar till marken, visade midt öfver hans strupe tvenne de hvassaste och skönaste hvita tandrader, samt var i be-

grepp, att med ett enda bett gifva Juliani själ inträde ibland de ljusblå spökenas härar — då just i rätta stunden ett skott kom, en blykula sprang in i ulfvens hals, och tvang honom att två hvarf tumla om ned åt bäckens strand, der han stadnade emot en sten, med buken vänd i vädret. Ur vargens tjocka hals rann genom såret en mörkröd blod öfver det friska gröna gräset, som redan förut var förskönadt af morgondaggens klara perlor. Kulan hade genomträngt strupen, så att vargen endast behöfde draga en enda stark suck för att dö; och klorna i hans tassar, dem han under vreden långt och hvasst skjutit ut ur deras raggiga gömmor, suto ännu spetsiga ute, och ville hämnas deras egare efter döden. Julianus hade ej hunnit att blifva sårad mer än i högra handlofven, der vargens venstra framtass hastigt hade rifvit honom; han steg nu upp och såg från bergen bakom planen en karl nedkomma med muntra steg; en bössa, som hängde under ena armen, tillkännagaf att det var vargens baneman.

"Nej — gif mig er venstra hand till handslag, och låt den högra vara, min unge vän, sade jägaren när han framkommit — det går an, att helsa äfven med den."

Julianus gaf honom då den i stället, med en

vänlig nick, och såg på den ankomna unga karlen, men fann honom alldeles obekant.

"Men, — emedlertid, tag genast af Er rocken, vi skola bese såret på högra handen, ett vargbett kan vara giftigt."

Julianus drog den korta ridrocken af sig och sade dervid: jag har dig att tacka för, att det verkligen ej blef ett vargbett, utan att den vilda besten blott hann klösa mig med en af sina tassar. Det kan då ej vara giftigt.

"Godt, sade den främmande, kom ändock med mig till stranden, vi skola skölja armen i kallt vatten, att vi få se på skråman, om någon sena blifvit afsliten. Vargklor gå djupt."

Adelsmannen lydde, följde med karlen till strömmen, och lät honom utan motstånd tvätta hans sårade hand. Hela händelsen hade på en gång förändrat hans stämning, och satt honom utom sitt vanliga sätt att vara. Han hade aldrig förr varit i varg-famn. Han kände mycken svalka under tvättningen; den främmande gick väl något plumpt till väga, hade ej afseende vid att slaska ned honom, men, hvad såret beträffade, visade han skicklighet, och behandlade allt så händigt som en fältskär. — Detta gör godt, sade Julianus; jag kunde verkligen hafva mist lifvet — nå i det hela så — men emedlertid är

det bra att lefva — okände räddare, himmelen skall låta sin välsignelse regna öfver dig!

"Jaså. Min herre lär vilja säga så mycket som att Herrn tackar mig. — Hvad regnet och himmelen vidkommer, så töra de ej mycket efterfråga om Herrn blifvit ihjälbiten af en varg," tillade mannen leende.

Julianus såg på honom. — Nå, sade han slutligen, om mitt lif är så likgiltigt, hvarföre tog du dig mödan att tvätta mitt sår, än mer, att skjuta vargen?

"Jag? hvarför icke? jag tyckte om Herrn."

Nå, men himmelen, skulle den icke ock kunna få lof att tycka om mig, och vilja se mitt lif räddadt?

"Som Herrn behagar. Förmodligen skall det vara en allegori, eller sådant, som icke menar hvad som sägs. Det kan min herre väl förstå, att himmelen med sitt regn och solsken icke tänker på min herre."

Julianus såg på den kallsinnige Skogsmannen, och teg. Han hade först ansett honom för blott en bonde, utgången att jaga; men hans uttryck gåfvo tillkänna en person, som gjorde distinktioner och hade fallenhet för tankar.

Ja, sade Julianus, och kunde ej undvika att sjelf litet le öfver sin himmel, som skulle regna

välsignelse — ja, sade han, jag tror verkligen som du, att himmelen icke frågar efter mig, och troligen skall den icke göra dig något godt, för det att du räddat mig. Emedlertid är det någonting hos dig, som behagar mig; hvad heter du?

"Jag heter Richard Furumo. Men, om Herrn tycker som jag, så kunna vi lemna dessa narraktigheter, och se efter, om det är något lif qvar i hästen; ty med Herrn sjelf är det nu ingen fara. Åjo, hästen kan också hjelpas. Men största svårigheten är att få honom i stallet, utan att han förblöder. Jag tror visst, att min Herre bor hos Löwenstjerna?"

Jag? huru vet herrn det? I sanning, Hugo Löwenstjerna är min farbror, jag heter Julianus Löwenstjerna.

"Till herrarnes slott är en och en half mil, det är omöjligt att få hästen dit, utan att han dör af blodförrinning. Det är bättre att föra honom hem till mig; det är ett godt och vackert kreatur. Skulle ej äfven Julianus kunna följa hem till mig på en dag?"

Julianus betraktade den främmande, hvars fylliga, något långa, men unga och fria gestalt ingaf förtroende, och beviste, att hans hem icke måtte vara något dåligt hem, utan att man der

både kunde äta och dricka behöfligt, samt hafva ett gladt samqväm. Han såg också på hans kläder, som voro grofva, men hela, väl gjorda efter deras fason, och starka, samt i synnerhet under vadmalsrocken en vest af mycket finare slag, att hans värd ej måtte vara i så knappa vilkor; men en man, som väl kunde utan svårighet bjuda en häst och karl till sig. —

Jag kunde väl följa med ..Furumo, — ja det kunde jag visst göra — men hästen — ja, för hästen vore det visst också godt, att komma till ..Furumo, ty jag vet ej hur han skulle kunna komma hem, ända hem nu i denna ställning — men —

"Ja," afbröt den främmande, "du vet kanhända ej en gång, huru du skulle få hästen hem till mig. Men det skall nog gå. Se här i hast ett förband, gjordt af denna rimsa, som jag alltid bär i min ficka, för sina orsaker. Tag i denna ändan. Nu göra vi så här ... så ... det är bra."

Hvad de vidare yttrade till hvarann under botandet, eller rättare förbindandet af hästen, var ganska vänligt och förståndigt. Hästen fördes sedan i släptåg, och gick visserligen illa, men kom dock af stället. Hela denna sak medförde många göromål, som fordrade omtanke, och var i sig sjelf intressant. Julianus hade alltid älskat

förrättningar ute i fria luften, i synnerhet allt som angick hästar. Men det, att läka dessa djur, hade aldrig händt honom: derföre gjorde denna händelse honom mycket nöje, helst när han såg den skicklighet och erfarenhet, hvarmed den främmande gick till väga i sina handgrepp. Under förbandet skulle det söndriga köttet och den skadade huden först läggas i god ordning; något linneskaf gjordes också i hast af Furumos ena skjortärm, hvilken för detta ändamål drogs fram under rocken, och strängt raspades med en knif. Julianus såg, att hans skjorta jemförelsevis emot rocken var ganska fin. — "Tag du nu i betslet, sade Richard, och led hästen sakta dit framåt. Jag skall gå ner och bese min skjutna varg; dess skinn är ett af de skönaste. Min dräng skall gå hit och draga af det. Vi kunde väl göra det, men vi hafva icke tid dertill för hästen, som behöfver hem."

De började gå genom en trakt af skogen, som var motsatt den, hvarifrån Julianus kommit. Denna nejd var intagande, sval af morgonvindar, och ännu mer uppfriskad genom en sorlande bäck, som här förde sitt kraftiga lopp, föga känd af de lefvande. Efter en stund kommo de till en hög klippa, alldeles vid flodkanten. Vi måste här hvila hästen innan vi gå längre, sade Julianus, och

äfven önskade jag sjelf stadna något, ty vild vacker natur är fullkomligt i min smak, och jag ville gerna se mig om här en stund. Denna plats behagar mig mycket, mycket.

"Mig behagar den också," sade Furumo med en sakta, vänlig röst. "Låt oss sitta ett ögonblick i gräset vid klippan, medan hästen hvilar sig. Har du hört händelsen med den vackra Magdalena?"

Magdalena? menar du den beryktade Torparflickan från Ulfvasund? Hon skall hafva drunknat någonstans här i skogen; jag har blott hört om henne, att hon hade ett ganska dåligt rykte.

"Ja, sade Furumo. Hon var . . . . .; alla bondgossar kände henne väl. Såg du henne aldrig?"

Nej, jag såg henne aldrig, men när hennes drunknande blef bekant, gjorde det uppseende bland allt folk, och jag hörde en gammal gumma säga, att det var ganska bra hon dog, emedan hon annars förderfvat hela ungdomen.

"Ja, hon gick i sanning på en mörknande väg. Emedlertid var hon vacker. Här från denna klippa stupade hon ner i forsen, och sväljdes af vattnet."

Här? sade Julianus och steg upp. Det väcker stor rörelse hos hvem som helst, äfven den mest främmande, att se sig omkring på en plats, der en menniska dött. Han gick tyst och upp-

märksam omkring, besåg klippans kanter noga, och stirrade med en synbar känsla ned i vattnet. — Det enda jag hört om hennes död, Richard, är det, att hon skulle hafva gått till skogen att söka efter sin faders bortlupna får; då skall hon slutligen af en gumse blifvit nedstångad i vattnet. Men detta tycker jag låter orimligt.

"Det är visst också osanning," sade Furumo.

Vet då du närmare, huru hennes död tillgick?

"Ja, jag var icke så långt ifrån."

Och du kunde icke hjelpa henne?

"Ställ dig här bredvid mig på klippans kant, och se ned i vattnet, så skall du i korthet (ty hästen bör ej vänta för länge) få höra hela händelsen. Magdalena — det är skada, att du aldrig såg henne — Magdalena var vacker. Hon var vid sin död nitton år, och hon hade i tre år varit ett rof för skumhet. Huru hon ifrån början blef det, det hör icke hit att berätta, det tillhör egentligen bofven Anders Eriksons historia. Nog, hon var nu nitton år. Men efter du frågade mig, om jag icke hade kunnat hjelpa henne, efter vi stodo hvarann nära; så skall jag säga dig min enfaldiga tanke, att hon var hjelpt, när hon stupade ner i vattnet — ty, innan det skedde, var hon till sitt sinne, sitt ansigte, och

sina ögons djupa uttryck helt förändrad. Hon var åter förvandlad."

Störtade hon då sig sjelf ned af ånger eller förtviflan?

"Nej."

Hm. Jag trodde verkligen af dina uttryck, sade Julianus, att du hade tyckt om Magdalena: men då skulle du väl på något sätt hafva kunnat förhindra, på något sätt hafva kunnat fatta uti henne, så att hon ej fallit i forsen.

"Tyckt om henne? — Du menar, att jag varit kär i Magdalena?"

Ja —

"Icke så. Kär i någon vågar jag icke säga att jag någonsin varit. Vi äro här ensamne i skogen, det ökar uppriktigheten. Derföre skall jag säga dig det, som torde förvåna dig, att jag aldrig har sett någon rätt älskvärd flicka."

Då är du mycket lik mig. Jag har dock icke ännu rest mycket och sett mig omkring: det kan således hända att jag förändras.

"Jag har rest. Men vi äro ändock i det nämnda fallet lika. — Låt oss nu äta och dricka, denna källa är i hela trakten den klaraste. Jag har härifrån blott några stenkast hem till mig; och om du ser dig omkring, skall du finna en nejd, som ej eftergifver Herr Löwenstjernas, fast här icke står något slott. I stället har jag här en källa,

hvarur jag dricker hvar morgon såsom nu — mindre för att sysselsätta mig med magens stärkande, än för att se vattnet, och smaka dess behag. Detta är min egen bägare: jag har den alltid liggande här under stenen med gröna mossan ofvanpå; så mycket du vet, i fall du kommer hitåt ensam en annan gång. Drick! men är det icke förträffligt? Nu komma vi att frukostera. Var god — du kommer åt bättre, medan jag håller i hästen — tag upp ur min högra rockficka: se så, det är sötmjölksost och godt färskt bröd. Du älskar det visst?"

Julianus bejakade det med nöje.

"Så tag. Vi få icke stadna, utan genast fortsätta vår gång med hästen: men vi kunna taga för oss och äta under det att vi gå framåt. Detta är en af menniskans egna förmögenheter."

Sedan de på den smala gångstigen kommit förbi en hög och mörk bergskräfva, hvaruti flera unga lutande björkar med ljusgröna löf hade sitt hemvist, vände de sig till venster, då de hastigt framför sig sågo en liten dal, genom hvilken den förr omtalade bäcken slingrade sig, och midt i dalen några hus, som i allt tillkännagåfvo den största snygghet. Sjelfva byggnadssättet på husen visade en enkel smak, och alltsammans gaf en anblick af stor trefnad.

Men vi skola icke längre berätta, huru Julianus Löwenstjerna och Richard Furumo framkommo till den sednares Hemman, huru de stego in, skötte och fodrade hästen, beságo värdens sex mörkbruna kor och deras deja, hvilken hade utmärkt rentvättade händer; huru de ordnade några sängar, som utgjorde Trädgården, åto, drucko, mådde väl, och emellanåt sade hvarann åtskilligt. Ingenting märkvärdigt tilldrog sig, men timmarne gingo hastigt. Äfven den följande natten tillbragtes utan händelser. De begge lågo i samma rum, i hvar sin något hårda men svala säng, sofvo utan drömmar, vaknade tidigt, och stego upp vid godt lynne. Endast det kan anmärkas, att då Julianus klädde på sig och såg sin värd göra detsamma, upptäckte han ibland de kläder, Richard om aftonen lagt af sig, en flöjt; hvaraf det hastigt föll honom in, att Richard måtte hafva varit samma person, som Julianus morgonen förut hade hört spela några toner på aflägset håll i skogen.

Deras första göromål var nu att gå till stallet, och de funno den bitna hästens sår mycket förbättradt. Ej blott det omsorgsfulla omslaget, tvättningen med kallt vatten, kryddorna och skötseln, utan ännu mer hästens unga blod och goda läkhull hade satt honom i stånd, att utan stor svå-

righet kunna komma hem. Julianus bad Richard åtfölja sig på hemresan; dels för hästens skull, emedan han sjelf ännu ej var långt kommen i förståndet att rätt leda och behandla en sjuk; dels fann han sin värds sällskap, mest af alla menniskors han hittills träffat, öfverensstämma med hans eget lynne; och slutligen sade honom den finare känsla, som instinktlikt åtföljer alla bättre mans barn, att, då han njutit qvarter hos Richard, borde han tillbaka söka gifva honom något dylikt gästfrihetsbevis hemma hos sin farbror. Richard behöfde icke länge bedjas: han hade ej så invecklade affärer på sitt hemman, att han ej emellanåt kunde vara derifrån — de följdes åt. Likväl begåfvo de sig ej åstad förr än ett stycke fram på dagen, sedan arbetet hemma var satt i god gång.

FJERDE BOKEN.

> Derföre bor jag på landet, och tänker mig aldrig derifrån.

HERR Hugo Hamilcar satt vid middagstiden i stort sällskap på sitt Jagtslott, solen sken genom fönsterrutorna in på det väl ordnade bordets glimmande silfver, allas ansigten voro glada, och gubben sjelf tyckte så mycket mera om denna stund, som det var middagsmåltid, och han räknade den

under fantasiens omfång. Hans bror Andreas var endast något trumpen, eller rättare förundrad deröfver, att hans son var borta. Han kände de icke goda fallenheter ungdom understundom har, att vara borta om nätterna; men han hade alltid förut haft skäl, att med sin son Julianus göra ett undantag: han var således nu med rätta ledsen. — Rätterna voro redan ätna, utom den sista, hvarföre Hugo befallde sin gamle förtrogne, kammartjenaren Jacques, att taga fram en butelj dry madera, som borde förtäras med bakelsen.

"Nå Jakob, hvarföre skyndar han sig icke, utan står med sjelfva buteljen i hand både länge och väl vid fönstret, har han icke hört, att Hans Nåd befallde honom, att han skulle skynda sig?" — sade fröken Eleonora — Hugos trettiosju-åriga syster, som kunde räknas ibland barnen, efter hon var vida yngre än sina begge bröder, Hugo och Andreas, men dock ordentligtvis kallades Tante af allesammans.

Jacques vände sig icke en gång om vid hennes uppmaning, utan fortfor ännu att stå vid fönstret bredvid skänken, ur hvilken han hade framtagit dry maderan. Han hade den i venstra handen, och fingrade flitigt lacket af buteljkor-

samt höll äfven en blank korkskruf i den högra, men hade alldeles förgätit hvad bruk han skulle göra af sitt instrument.

"Men Jakob — hvad går det då åt honom, Jakob?" — sade ännu en gång fröken Eleonora (ty hon ville icke begynna äta sin mandelform, innan hennes glas var islaget, af angenäm vana att doppa den förra i det sednare). "Det syns, att han är gammal här i huset, mon cher Jacques, det är också intet ondt deri, men....."

Riktigt, riktigt, mumlade nu kammartjenaren för sig sjelf—jag tyckte genast att det var Herr Julianus. Jag torde väl nu få duka åt honom, han kommer hem och är redan på borggården, han har visst icke ätit middag.

Frans, som haft mesta skäl att tänka på sin kusin och vara förundrad öfver hans bortovaro, steg upp, och gick hastigt till fönstret. — "Han sitter ej på hästen? sade han. Hästen är i bandage, har Julianus råkat ut för vilddjur i skogen?"

Vid detta ord sprungo alla upp från bordet såsom rörde af ett elektriskt slag. Till den grad äro alla menniskor intresserade af vilddjur. "Gud ske lof, han sjelf tycks dock vara ganska oskadd och gå med säkra steg, sade Herr Andreas. Men hvem är den långa, raka karlen, som håller i tygeln?"

Den gamle kammartjenaren hade under tiden gått ut i köket, och med omsorg eftersett, om af de förflutna rätterna så mycket kunde samlas, att tillräckliga, smakliga och vackra portioner kunde uppläggas deraf åt Herr Julianus. Detta inträffade verkligen. — Ehuru icke son i huset, och ehuru han ej om qvällarna berättade något, ej heller var stort vänlig om dagarna, stod dock Julianus utomordentligt väl hos Jakob, och nästan hos allt husfolket.

Emedlertid hade de begge resande gått upp för trappan, och Julianus med sin vän steg in i salen, der hela slägten var församlad. — "Min farbror och min far! sade han, jag för här med mig en hästdoktor, som botat min häst för en betydlig skada, och dessutom räddat mitt lif i en skog, dit jag ridit för nöje skull, af kärlek till ensliga betraktelser."

Ditt lif, min Julianus? ropade Hugo och gick fram med öppna armar. Hur heter den mannen, som bevisat oss alla en så god tjenst?

"Furumo" — sade den främmande, och böjde sitt hufvud till helsning ganska vördnadsfullt.

Eleonora, Andreas, Sofia, Aurora, Henrik och Frans vände nästan alla på en gång sina ögon på den inkomne gästen. De funno i honom en högväxt man, vida smärtare om lifvet, än om axlar-

na, i en svart snygg drägt; stora allvarsamma ögon under svarta ögonbryn; icke just stor, men rak näsa; en mun med fylliga läppar, till sin skapnad nästan leende; något låg panna under ett rikt hår; samt kinder, som hvarken voro för röda eller bleka, hvarken för feta eller magra, men fylliga och af den färg, som tillhör en stark helsa.

De skulle icke hafva haft tid till en så lång och noggrann undersökning om den främmandes utseende, om icke en paus uppkommit derigenom, att han, när han helsade, sade ingenting mer — och Herr Hugo, som väntade på att få höra honom säga något, ville ej heller å sin sida börja tala. Den gode Slottsherrn skulle åtminstone hafva haft lust att stiga fram och trycka hans hand, såsom tack för brorsonens räddning. Men det var något icke beskrifbart, som fängslade honom, och som gjorde, att han oombedd nästan icke tordes taga honom i handen.

Slutligen sade han litet platt, och, som det tycktes, utan att stort tänka derpå: "Är han då verkligen Hästdoktor, min hederliga vän? — Men hörpå för Guds skull (fortfor Hugo och steg ett steg tillbaka) han sade ju, att han heter Furumo? då är han visst den Furumo, som jag har hört om — som —"

Vid Slottsherrns förvåning flög ett sken af klart, mildt leende hastigt öfver Richards ögon: likväl blefvo de snart åter lika allvarsamma.

"Han har räddat min Julianus från döden? och han är för öfrigt verkligen hästdoktor till professionen?" — upprepade Hugo frågande.

Jag vet icke annat, än att jag är min faders son, och eger ett hemman vid namn Råbäcken, som ligger på tre sidor omgifvet af min herres vackra skogar. Angående hästar, har jag aldrig haft mer än två. Dem har jag bolat, när de fått fel. Julianus Löwenstjerna bets i går med en varg; jag tvättade blodet af hans hand och bandt om hans häst, som blifvit svårare skadad, men nu kommit i bättre skick. Någonting till professionen är jag icke.

"Ack det kunde jag tro, sade Hugo. Hvar är han född, min goda vän?"

Jag är född i gula kabinettet innanför denna Salong; på höger hand derinne.

"Hvad säger han? här på slottet?"

Ja, Herr Hofmarskalk, sade Jacques, som nu återkommit; jag har en gång nämnt förut härom. Richard Furumo är son till den Herr Bokföreståndaren, tillika Slottsskrifvaren, som Hofmarskalkens Herr far höll här på slottet och lönade till dess död, för att hålla i ordning alla böckerna i Bi-

blioteksrummet, samt skrifva hvad som skulle skrifvas på slottet.

"Jag mins, jag mins, — — — du är ju då på sätt och vis en gammal anförvandt med Slottet och oss alla! Jag kommer ganska väl ihåg allt hvad Jakob har sagt om dig; kom närmare, kom! jag vill betrakta dig som ett slags barn i mitt eget hus. Hästdoktor? fy, hvarifrån kom det? hästskojare och qvacksalfvare äro ej mina vänner. Nå strunt, om en bra hemmansegare, om en god karl i sig sjelf, tillika botar hästar, deremot har jag intet; det är tvertom rätt. Kom du Furumo, jag är ganska nyfiken att närmare göra din bekantskap, och dertill har jag mina egna orsaker. Men hvad sade du — i gula kabinettet? hur kunde du bli född i gula kabinettet?"

Jag skulle ej haft den dristigheten att födas i gula kabinettet här på slottet, om icke min mor händelsevis kommit dit in; ty annars bodde mina föräldrar i två rum der nere i venstra flygeln med en himmelsk utsigt åt parken.

"Nå vidare, vidare — svarade Hugo — jag vet af ryktet, att du är en munter och oförskräckt historieberättare. Du kan ingenting bättre börja med, än med dig sjelf och din begynnelse. Jag skulle hafva mycken lust att höra,

huru något så eget kunnat ske, som att du blifvit född?"

Ja, Herr Hugo, om det är lustigt eller eget att jag kommit till, vet jag icke. Men det har haft allvarsamma följder, tillade han leende. Ty jag har blifvit född med vana att hvarje dag äta middag vid denna tid. Nu har jag också gjort en liten resa, och har den djerfheten att vara hungrig.

Alla slägtingar jemte Herr Hugo, hvilka redan slutit en trång och nyfiken ring kring den ankomne, för att få höra hans historia om sig sjelf, skingrades genast vid hans sista uttryck, och insågo samtligen den stora ohöflighet de begått, att knappt låta en främmande menniska komma inom dörren, förrän genast hans händelser tagas i anspråk. — Julianus, som sällan log, log nu öfver sina artiga slägtingars förvirring öfver deras brott emot egna skyldighets-maximer — och han tycktes le ännu mer deröfver, att deras tilltänkta historia ej blef af.

Sätt dig här hos mig vid bordet, Richard, sade han; här skall du må bättre, än midt i den lysande kretsen af frejdade personer, der du nyss stod, och de — så till sägandes — gapade på dig. Om jag för min farbror icke längre får kalla dig hästdoktor, så är du åtminstone bonde,

egare af det täckaste och bästa hem jag sett, och dessutom flöjtspelare. Jag dricker dig till, Richard Furumo — skål! sådana toner, som jag i går morgons hörde, ensam i den tysta vackra skogen, utan att ännu se eller känna dig — sådana får jag aldrig höra. Skål du min eviga vän!

Furumo hade emedlertid satt sig till bordet bredvid Julianus, långt bort ifrån alla de öfriga, som dragit sig tillbaka för att lemna dem middagsro.

"Jaså, sade han, du hörde det? jag anade ej att jag hade åhörare. Jag spelade i går på den höga klippan vid forsen, dit du mins att vi sedan gingo, och der vi stadnade att bese Magdalenas ättestupa."

Hvad säger du? var det derifrån tonerna kommo? brukar du sitta och spela på den klippan? — Hör, Richard, du har varit för fåordig i berättelsen om Magdalenas hemlighetsfulla död. Jag har aldrig haft fallenhet att lägga händelser mycket på minnet, men denna kan jag icke skiljas ifrån. Jag förstår icke huru hon kunde komma att falla i forsen och drunkna, när du var henne så nära. Du sade också, att näst innan hennes fall hade hon blifvit förvandlad eller förändrad till sinnes — hvad menade du?

"Du vill höra huru det hände på Magdalenas klippa; jag skall säga dig det. Jag träffade henne der i skogen, under det hon letade efter sin faders bortlupna får. Stadna Magdalena, sade jag på afstånd. Hon gjorde det. — Vackra Magdalena, kom hit närmare till mig, vi äro nu ensamne i hela den stora skogen, ingen menniska finnes vidt och bredt, som ser oss. Hon kom. Jag famntog henne och kyste henne en gång. Hon förundrades deraf djupt, ty jag var icke känd för sådant. Hon såg mig allvarsamt och länge i ögonens innersta hem. Magdalena, sade jag, du är icke vacker i ditt bröst, hvarföre är du icke lika ful i ditt ansigte? — Är jag icke vacker i mitt bröst? hurusa Richard, sade hon och bleknade något. — Jag nämnde för henne om hennes fordna tid innan hon var fyllda femton år, och påminte henne en gång, då hon just vid samma kulle under dess lummiga alar i mitt sällskap hade plockat guldvifvor åt sin moder, dem hon sålt åt herrskapet och fått mjölk derför åt sin sjuka goda moder, före dess död. Då gret flickan bittert innerligt, och lutade sitt hufvud till mig. — Ack det är nu förbi med mig, sade hon. — Nej Magdalena, det är icke förbi, svarade jag. — Då såg hon i mitt ansigte med stora ögon. Denna anblick var vacker. — Vill du åter vara

ärlig och täck i din själ? — — — Hennes sinne och håg syntes klarna vid mina ord: jag såg en ren skönhet åter börja blomma på hennes kinder. Ack sade hon, kan det vara möjligt, att det icke är slut med mig? — Nej, Magdalena, det är icke, sade jag. Åter talade jag med henne, och sade: sjung en af dina visor ifrån din fordna tid. Det gjorde hon. — Men jag tillsade henne att fortfara ännu en stund. Så stod hon och sjöng tätt vid min sida på klippan utmed forsen sina forntida goda visor — allt djupare och innerligare blef hennes röst — småningom sjönk hennes panna i himmelskt underbart mod — hennes ögon glimmade. Jag är viss, att hon i det ögonblicket var åter förvandlad till sin håg."

Men att hon kanske, afbröt Julianus, återkommen hem bland sina vanliga omgifvelser, snart igen skulle blifvit ett rof .... såsom förr. I det fallet synes det verkligen, som gumman sade då hon här berättade händelsen, för flickans och andres förderf bäst, att hon icke mera kom hem. Hon dog i sin skönhets ögonblick; hvilken menniska är lyckligare? Slant hon ned i forsen?

"Låt oss dricka ännu ett halft glas; nej hon halkade icke, Julianus. Detta smakar förträffligt, det är djupt angenämt, att äta tillsammans med

dig. Jag håller af dig — säg, huru kom jag först att kalla dig Du?"

Jag tror det var i går vid något tillfälle, då du blef ond på mig, sedan jag sagt att himmelen skulle regna välsignelse öfver dig, men du anmärkte att den vore liknöjd antingen jag lefde eller dog. Kanske jag mins galet, att det var något sednare. Det vet jag, att ifrån den stunden begynte jag kalla dig Herre, ehuru jag förut rätt och slätt sagt Du, emedan jag ansåg dig för en karl, som gick och jagade. Men när jag hörde dig yttra sådana tankar, och förnam att du hade efternamn, ingaf mig känslan att jag måste säga herre. Sedan, när jag lärde bättre känna dig, fann jag, att du ändock på ditt vis blott var en bonde, då kom förtroligheten åter öfver mig, så att jag kallade dig Du. Hvilka besatthe ter!

"Emedlertid äro vi nu bröder, och det är icke så rasande."

Jag är också viss på, att vi aldrig mer skola blifva herrar för hvarandra. Vill du hafva mer af köttbullarna? annars gå vi nu till andra rätten. Spenatsoppa, afredd med ägg, full af spritärter och morötter, hvad säger du?

"Tack."

Jag ser derborta hos Jakob, att sedermera tjäder står oss i vägen.

"Bra."

Oss emellan, Richard, ser du der framme? hvad det är roligt att betrakta mina anhöriga — ser du huru de samlats långt bort i ett hörn af salongen, men skicka likväl så giriga blickar hit på dig och mig, som om de ville äta oss. Jag försäkrar, att de icke våga sätta sig här vid deras eget bord utmed oss, ehuru jag märker att de ännu hafva en rätt oafgjord; de blefvo afbrutna genom vår ankomst. Men om vi en gång hinna så *långt* som till mandelformarna, få se om de icke då sätta sig, ty då komma vi att äta af samma slag alla på en gång, hvilket de finna så ordentligt. Nå, det är alltsammans strunt. — — Richard, Richard, jag kan icke glömma torparflickan från Ulfvasund: det är oändligt, det är obegripligt. Ack jag ser henne för mina ögon, huru hon stod vid din sida på klippan utmed forsen och sjöng sina fordna, fromma, goda visor — huru hennes panna lutade allt mer i förskönadt mod, och hennes ögon glimmade. — Men hon halkade icke ned i vattnet, sade du? Hon störtade sig icke heller med flit sjelf ned, det har du sagt mig förut. Richard, för Guds skull, säg mig,

huru kom hon då, — hvad gjorde då, att hon nedstörtade i forsen?

"Julianus — — hon kom ned i forsen . . . och det skedde just i det ögonblick, då hon sjöng sin skönaste bästa visa, och hennes ögon tindrade mest himmelskt. Ingen känner detta noga och rätt, mer än jag, ty ingen annan var närvarande. — Men jag står ofta nu, helst om mornarna, och spelar på *Magdalenas klippa* under de höga lummiga alarna. Jag står gerna och ser öfver vattnet, och spelar eller sjunger en sång öfver den stunden — hennes ögon — hennes flygande ljusblå halsduk — hennes armar, tillbakasträckta af hastig skräck, för att rädda sig från det djupa afgörande fallet i det skummande vackra vattnet. Dock var hennes häpnad snart slut, hon drunknade i sin skönhets stund, hennes själ försvann ifrån oss i en blink."

Julianus såg upp på Richard, hastigt fattad af en viss tanke, som han kanske också tänkte uttala — då i detsamma den gamle Hugo inkom, med hög röst nalkades dem, och ännu en gång försäkrade, huru glad han var att se sina vänner äta, så vida de också ville dricka. Han gjorde ingen skillnad till personer, fortfor han, och en god hemmansegare, en rättskaffens bokhållar-son vore lika kärkommen och hederlig hållen vid hans bord, som

någon Adelsman. Gunås, mina gossar, i hufvudstaden och på hofvet går sådant icke an: der måste man till sin egen ledsnad dra sig för folk, af hvilka man kunde hafva ganska roligt, om man vågade trampa etiketten under fötterna och vara förtrolig med dem. Men på landet — tillade han och log med den öppnaste, hjertligaste vänlighet, klappande Julianus och Richard med hvardera af sina händer på hvardera af deras hufvuden, under det han stod bakom stolarna, der de sutto vid bordet — på landet, sade han; ja, derföre bor jag på landet och tänker mig aldrig derifrån. Jag har mina afsigter med dig, Richard, som jag skall omnämna, sedan J väl ätit. Men emedlertid har jag nu varit ute och anbefallt något, som kan tjena till välkomsthelsning; ty, mig vetterligen, har jag aldrig förr sett dig här hos mig på slottet, ehuru jag tycker du väl kunde hafva helsat på mig, då din far bodde här förut beständigt. Emedlertid har jag nu något åt Er att dricka; det är icke just punsch, men Carolina, som äfven är en gul dryck, utan att vara punsch. Carolina är godt. Såsom bonde torde du ej förstå dig derpå, Richard, men betraktad som son af din far, Bibliotekarien, äro sådana drycker dig kanske närmare bekanta. Jakob är straxt inne; ej blott vi tre, utan allesam-

mans skola dricka. Jag skall säga, jag har mina ändamål med dig, Richard, som jag skall tala om på eftermiddagen. Det är underligt, huru du kan heta Richard Furumo? Vårt land, mina gossar, vårt Sverige är tadelvärdt deruti, att hafva så mycket folk med utländska namn. Emedan jag läst temligen och umgåtts med folk, som man kallar lettrés, så äro mina öron så vana vid utländska namn, dels grekiska, dels fransyska, dels från latinet härkomna, att jag föga märker det: men när jag tänker efter, så är det besynnerligt och icke rätt. Det är så äfven i min egen slägt: hvad är, till exempel att börja med, *Hugo* för ett namn? hvad är *Hamilcar?* hvad är *Andreas?* ingendera svenska. Likväl, hvad dem vidkommer, känner jag resonen hvarföre vi fått dem. Orsaken till Hamilcar är den, att min sal. far tyckte mer om det namnet, än om Hannibal, ehuru begge voro kartaginensiska; men han brukade säga, att *Hannibal* i en sträfvare mun kunde uttalas som *Channibal*, eller *Kannibal*, hvilket är det ohyggliga namnet på grymma folkätande nationer utom Europa, samt för öfrigt ej ett förnamn. Derföre kallade han mig i stället Hamilcar. Hugo, deremot, vet jag icke derivationen till, ty jag tror ej det kommer af det svenska ordet *Huggare.* Om det kom af grekiskans *Hygieja*, så

vore det väl, emedan det betyder "helsa." Andreas är åtminstone grekiska, och vill säga manlighet, karlaktighet, passande namn för piltar, emedan man alltid tror de skola blifva karlar. Nå, sålunda se vi nu, att intet af våra namn, min brors eller mina, är svenska: är icke det kuriöst? Mina barn på samma sätt. *Aurora Celia* är ett vackert namn, men latin: det skulle kunna betyda en himmelsk Morgonrodnad, som är bra; men då borde det väl med rätta heta Aurora cœlestis. Saken är verkligen den med detta namn, att jag då icke tänkte på latin, utan jag har alltid i spanska historien mycket tyckt om namnen på hertigarne af *Medina Sidonia* och *Medina Celi* — huru vackert låter det icke, Medina Celi! Deraf gjorde jag fruntimmersnamnet *Celia*, som är rätt behagligt, och jag gaf det åt min dotter i dopet, hvilken för öfrigt skulle heta *Aurora* efter sin mormor. Först efteråt märkte jag, att Celia ock kunde hafva afseende på cœlum, himmel, hvilket skämde min flickas sak alldeles icke. Nå, min syster *Eleonora* då? Eleonora är på en gång hebräiska och grekiska; ty man må ej vara så okunnig och tro, det detta namn är italienskt, och kommer af *Leonora.* Tvertom, det sednare är en förkortning af det förra. Men Eleonora är sammansatt, först af grekiskans *Eleos*, som bety-

der Barmhertighet, och sedermera af hebräiskans *Nora* eller *Norah*, som är Förskräcklig: hvarföre min syster på svenska antingen kan kallas en "förskräcklig barmhertighet," eller en "barmhertig förskräckelse" — hvilketdera, lemnar jag derhän. Men jag ville med detta endast visa hvad jag säger, att det är underligt att du heter *Richard Furumo*, ty ibland landtmän bruka namnen mest ännu få vara svenska: dock låt se, det torde komma ifrån fadren, som var Bibliotekarius, ja säkert. Han hade väl så mycket böcker om hand, att han kunde få se namnet Richard i engelska historien, eller ock annorstädes. Jag vet egentligen icke hvad Richard kommer af, men svenska är det ej; kanske anglosaxiska. I de spanska Westgötarnes historia hafva vi minsann konungar af namnet Reckared, såsom du t. e. mins om den olyckliga kung Reckared III, hvilken upp-åts på ett styggt sätt; och deraf har sedermera blifvit *Richard*, det är afgjordt. Men hvarföre heter din slägt *Furumo*? — Namnet är i sanning vackert genom den känsla det inger af mörka lundar, af dunkla underbara moar eller skogar på berg; dock kunde det ju lika väl heta *Furuskog*, till exempel *Furuschoug*? — Nå nu hafva vi Jakob här med carolinan, det var galant, det är åtminstone *en* menniska med svenskt

namn; *Jakob*, låt se, nej det är visst icke svenska, Jakob är ren hebräiska, och vill säga så mycket som en Bedragare, — eller ännu rättare en, som tar en annan i foten för att hindra honom komma dit han vill, hvilket patriarken Jakob gjorde med sin broder Esau, innan han var född. Jag kallar det att vara tidig skälm, då man bedrager före sin födelse, hvilket ej kan räknas till hån att säga om patriarken Jakob, ty Skriften sjelf berättar såväl detta, som huru han sedan bedrog sin far och sin morbroder. Kom nu hit Jakob kammartjenare, du är någonting helt annat än en Stamfader för Judafolket, du har alltid varit rättskaffens, åtminstone sedan du blifvit född, sätt fram glas för oss allesammans. Kom broder Andreas! stå icke längre derborta mina barn; kom lilla Eleonora, vi skola sätta oss alla vid bordet igen, vi hafva ännu Mandeltortan oäten, densamma hafva ej heller Julianus och Furuskog ätit, således återstår den. Vi voro just i begrepp att börja den, då ni begge kommo, mina vänner, och Jakob kammartjenare var i mening att gifva oss madeira, då han blef afbruten. — Men carolina är en lika så god dryck, ja bättre än dry madera; se så, sätten Er. Ja, det är icke noga om platserna. Jag sätter mig midt emot Furuskog, emedan jag vill tala vid honom,

och vill se på honom derunder. Riktigt, det är rätt, laga dig till att bära omkring, Jakob.

Alla satte sig, fattade sina fyllda glas och drucko hvarandra till. Frans Löwenstjerna hade tagit plats bredvid Richard Furumo. De *flesta* voro tystlåtna, och äfven gubben tycktes nu vilja hemta sig efter allt det han talat. Fröknarna Eleonora och Ulrika Sofia voro de, som djupast och angenämast doppade sina bakelser i sina carolinaglas, men undveko icke derföre att se på den främmande med hastiga ögonkast. Fröken Eleonora brukade ljusa lockar: fröken Ulrika, Andreas Löwenstjernas dotter och Juliani syster, hade kastaniebrunt hår men hon var likväl ej vacker, emedan hennes ögonbryn voro för täta och mörka för ett fruntimmer, samt hennes näsa af snufvor röd. — Henrik och Frans hörde ofta Julianus och Richard kalla hvarann du; det dröjde icke heller länge, förrän de, förledde af sin anförvandts exempel, också inbjödo den främmande till duskap, och Richard var ej en person, som mycket krusade, ehuru det kunde vara ovanligt för en hemmansegare, äfven så pass långt ifrån Stockholm, att råka i broderskap med en adelsman. Gamle Löwenstjerna sade] ingenting härom, fastän han visst icke ansåg ståndsskillnader för ett lappri. Men dels hvilade omkring den

främmande något afskräckande, som gjorde att Hugo ej ens skulle hafva kunnat komma fram med, att han vore ett slags mindre förnäm menniska, ej passande till förtrolighet med hans anhörige: dels tyckte han personligen om honom i följd af de litterära notiser han genom Jakob fått om honom. Slutligen hade han också frälst brorsonens lif, så att han nickade ett tyst bifall till sina söners handslag vid broderskapets beseglande. En stund derefter stego de upp.

FEMTE BOKEN.

Jag kommer.

På eftermiddagen sade Hugo allvarsamt: hör du Richard, är det sanning, som min Jakob säger om dig, att du är son till f. d. Bibliotekarien här på slottet? att du först genomläst alla böcker, sedan fallit i ledsnad åt dem, derpå rest ut i verlden, och slutligen kommit hem?

"Ja," svarade Furumo.

Och du har verkligen läst så mycket böcker?

"Jag har läst något."

Men — om du råkat i ett så stort bokförakt, som jag äfven af historien vet hafva händt andre, om du derefter rest bort omkring i verlden såsom en Chevalier de la triste figure, med ett

ord, såsom en, hvilken ser allt med en sur min, är missnöjd med allt, är olycklig och otreflig — huru kommer det sig då, att detta mycket strider emot ditt utseende, som visar helsa och snarare nöje? Du har ju också samlat något pengar, har ett hemman och lefver godt — hvilket alltsammans icke Rousseau gjorde?

"Det kan icke angå mig hvad Rousseau gjorde; hade han egt Råbäcken, så kunde han hafva mått på samma sätt som jag. Det är mig äfven obekant, hvad Jakob eller andre sagt om mig. Olycklig har jag icke varit, ej heller missnöjd."

Hvad säger du? har du icke varit olycklig?

"Nej, Herr Hugo, jag vet icke hvarföre jag skulle det. Ingen menniska har bedragit mig, och jag ingen. Jag har ingenting att sörja. Det är sant, att jag förr läst åtskilligt uti böcker, och äfven sedan lärt känna ett antal menniskor: men när jag fann något odrägligt eller gement hos de förra eller sednare, så lemnade jag det. Deri var ingen olycka."

Du skulle på detta sätt, kommer allt omkring, vara en lycklig menniska?

"Ursäkta mig, Herr Hugo, att jag är det."

Hm. Men hör, Furumo, hvarföre har du då icke gift dig? detta behöfs för ett trefligt lif.

"Jag är häri lik ganska många, som dött utan att hafva varit gifta; blott deruti är jag kanske olik flere, att orsaken, hvarföre jag icke blifvit gift, är den, att jag ej sett någon som jag rätt tyckt om. Jag har så hög aktning för det äkta ståndet, att jag ej så velat ingå deruti."

Vid dessa ord vände hastigt alla damerna i rummet sina ögon på honom, såsom på ett förskräckligt fenomén; de ville se huru en karl skulle se ut, som aldrig funnit ett fruntimmer behagligt.

Du har då varit rätt kall min kära Furumo, sade Hugo.

"Också sade jag ej alldeles rätt, när jag yttrade mig ej alls hafva tyckt om någon, ty det har jag väl kanhända; men jag har icke funnit någon enda rätt älskvärd."

Skatta dig då säll, så oberoende har knappt någon varit.

"Likväl, Herr Hugo, ville jag räkna det för en stor olycka, om den både för tid och evighet vore ohjelplig."

Men hur lefver Ni då derhemma, sade fröken Eleonora, det måste vara rätt träaktigt?

"Jag lefver såsom det passar sig för mig. Jag sköter min gård, fiskar, jagar, dricker mjölk; någon gång förr skref jag."

Men apropòs, afbröt Herr Hugo, du skall vara en öfvad och rask Historieberättare?

"Efter omständigheterna."

Ack, fortfor fröken Eleonora, begynn, berätta oss någonting qvickt!

"Qvickt? ursäkta mig, välj då en annan. Och detta på allvare."

Hör du Richard, inföll Henrik och steg fram, du kan just tala om för oss huru det gick till, att du kom att blifva född i gula kabinettet?

"Det har jag svårt för. Misstyck ej — efter jag är på sätt och vis främmande — brukar herrskapet kaffe på eftermiddagen?"

Verkligen? utropade fröken Eleonora, dricker han kaffe? tycker han om kaffe?

"Kaffe, mina goda vänner, skola vi genast hafva, sade Hugo Löwenstjerna, det är ett fast bihang till hvarje eftermiddag."

Richard Furumo fortfor: "Icke blott kaffe, äfven thé förstår jag dricka. Det händer väl sällan hemma, men att kunna dricka det, vågar jag räkna till mina kunskaper. I godt, gladt och förnämt sällskap gör jag det äfven gerna. Hvad thé beträffar, doppar jag villigt hvetbrödssmörgås deruti." — — De fortforo att tala än om ett, än om ett annat, och sålunda skedde ingen berättelse om det gula kabinettet.

Mot aftonen samlades man i den vidsträckta trädgården emellan slottet och den vackra sjön, hvaraf hela holmen var omfluten, som slottet låg uppå. Vid holmens stränder var den delen af trädgården belägen, som icke upptogs af sängar med köksväxter, utan af promenader. Hela stranden var rikt bevuxen med höga träd, emellan hvilka gångar slingrade sig: på vissa ställen funnos bersåer och grässoffor. Under vandringarna i dessa angenäma gångar blef slägten småningom mera bekant med den anlände gästen. Han hade i början förekommit mänge stötande, i synnerhet för fruntimmerna; ja, hans natur syntes till och med understundom rå. Men ofta visade sig dock i hans sätt att vara drag af finhet, hvilka öfverraskade; och stundom ett stort behag, som förvånade, i synnerhet som det icke väntades af en så beskaffad person. Hans charakter tycktes i visst fall vara alldeles jemn och sig sjelf alltid lik, emedan ett väsende af oberoende och frihet herrskade i rörelserna: men tillika framställde han sig beständigt varierad, och aldrig sig sjelf fullt lik, så att han ofta emot förmodan stod fram på ett nytt sätt. Han syntes djerf, när man kanske väntat undseende och behag af honom: hastigt var han åter mild och fin i sina rörelser, såsom gossen zefyr beskrifs gå öfver dar-

rande gräs om våren. Men det var ej att lita på, huru länge. Hvad som tycktes vara en stående beskaffenhet hos honom, var en orubblig godhet i grunden af hela väsendet, och hvilken äfven då, när han ibland kastade höga, vilda ögonkast omkring sig, likväl alltid qvarblef: den gjorde, att hvar och en drogs till honom med hjertligt förtroende och fann honom värd att en gång kunna älskas.

Fruntimmerna gingo ofta i en grupp för sig sjelfva bort i de så kallade Sjöalléerna, och sysselsatte sig, utan tvifvel för första gången, med censuren af en mans gestalt; hvilket måhända kom deraf, att han förklarat sig ej hafva funnit en enda qvinna särdeles älskvärd, — och ingenting påstås för ett fruntimmer vara mer märkvärdigt och förvånande, än en sådan man. Alla kommo öfverens om, att intet drag i Richards fysiognomi var just vackert, undantagande kanske de stora mörka ögonen. För öfrigt hade hvarje parti sitt särskilda fel för sig, men tillsammanstagne bildade de alla, som man tyckte, ett förträffligt uttryck. Munnen var begåfvad med för stora läppar — men, Gud vet, sade fröken Ulrika åt Aurora, detta missklär icke en karl — och denna mun, i sällskap med kinderna, och det lilla af tänderna

som

som syntes, var fängslande för åskådaren. Så sades äfven om den låga pannan och det tjocka mörka håret åtskilligt, som slutade sig dermed att hvardera, utan det andra, skulle vara till och med klander underkastadt, men förenadt sade någonting, som ingen kunde säga efter.

Slottets hufvudperson, Herr Hugo, upptogs ej af sådana småsaker, han hade vigtigare öfverläggningar i sinnet, och ropade derföre Frans och Henrik jemte den främmande till sig i en stor sluten löfsal.

Mina gossar, sade han, Ni känner våra sysselsättningar klockan sex. Ni känner upphofvet, meningen, nöjet, beskaffenheten, storheten af dem. Richard är den ende, som ej eger kunskap derom, och han borde likväl mest göra det, efter jag har den föresattsen att bedja honom deltaga med oss häruti.

"Min far, han känner det, sade Frans. Jag har redan en stund talat med honom derom."

Har du det? det var icke så väl gjordt; jag ville verkligen sjelf hafva gjort honom bekant dermed — när skedde det? jag har ej sett Er gå för Er sjelfve?

"Nej, min far; hvarföre skulle denna underrättelse lemnas honom på ett visst ställe? det är

en ganska öppen sak. Det var under det vi alla drucko thé — jag sade honom huru vi bruka berätta — syster Aurora vågade sig till och med fram med en förklaring, ty jag tror hon gerna vill höra någonting af honom."

Nå, lika mycket; du vet det således, Richard. Du ser nu huru mitt slott ligger här i sin enslighet, men inom sig sluter lif, musik, öfverläggningar, afhandlingar, poesi, måleri — ja, om du vill — hela verlden. Hvad tycker du härom?

"Bra".

Nå, granne, vill du vara med oss? Jag bjuder dig hit hvar qväll, som du har ledighet; mat, dryck och gladt sällskap lofvar jag dig. Skulle du förlora något vid skötseln der hemma (hvilket jag dock tror på aftnarne ej kan vara stort), så skall jag ersätta dig, och jag har så pass mycket af denna verldens goda, att du väl kan finna en sådan ersättning betyder ej något för mig att gifva. Vill du vara med oss?

" — — Ja."

Men jag har någonting, som jag fäster härvid, och som utgör hufvudsaken i min plan. Jag har funnit det felet i våra berättelser, att de ej hafva ett inre sammanhang med hvarandra' och som är en klar följd deraf, att *flere* berät-

tat. Det är naturligt och rätt, att hvarje Berättelse skall vara ett slutet och enskildt stycke för sig: men jag önskade tillika, att de, jemte denna egna sjelfständighet, äfven stode med hvarann i en inre (om också ej alltid genast insedd) förening, som bildade dem allesammans till ett enda allt mer och mer växande organiskt och fullkomligt Helt. Du vet ju hvad *organiskt* vill säga?

"Jo."

Det är sant, du är ingen bonde, du är sonen af en Bibliotekarius. Nog af, att du inser hvad jag önskar. Mina och mina barns framställningar hafva ingalunda varit ett organiskt helt, emedan vi äro olika menniskor, och hafva burit fram heterogena Fantasier ur våra sinnen. Du vet hvad *heterogen* är? det är sådant, som med hvarann icke är lika och sammanhängande. Det har ändock varit ganska intressant, emedan vi älska och undse med hvarann. Men nu bör detta på en tid upphöra. Utom bristen på enhet, hafva vi också lärt känna hvarandra så, att det numera börjar för oss bli mindre intagande att höra något af oss. Men dig känner ingen af oss, och det torde draga litet ut, innan vi hafva hört dig så fullständigt, att vi hafva nog af dig.

"Jaså."

Derföre är det min allvarsamma önskan till dig, att du nu en tid ensam ville underhålla oss alla med berättelser ur ditt sinne. Dig föresättes ingen inskränkning till val af ämnen, du kan tala både om hvad du vet och icke vet, så väl prosa, som poesi: historier, fantasier, afhandlingar, allt är godt.

"Så; — t. e. en Geografi öfver hela Verlden?"

En geografi? — ja, hvarför icke? Detta vore något alldeles nytt ibland oss, och icke skadligt. Jag är, för min del, en älskare af Språk, Etymologi, Fysik, Antiqviteter: jag är en vän af gamla och nya Folkslags såväl Händelser och Öden, som Floder och Städer. Ja, må ske, en Geografi.

"Jag är icke nu straxt beredd på en Geografi."

Så mycket bättre. För öfrigt tala vi nu denna gång blott om planen i allmänhet. Hvad jag sagt, var endast för att underrätta dig, det ingenting är uteslutet ur ringen af berättelser. Hvad *jag* älskar mest, sade jag dig nyss. Nu skall du få höra hvad de andra älska. ***Frans*** här, är mest en vän af himmelska, ideala, andliga, goda, stora ämnen. ***Henrik*** älskar väl äfven himmelen, men ännu mera jorden, källor, skogar, sjöar, romantiska äfventyr — dock tycker han icke så mycket om kungliga ämnen, han

ser hellre in i husliga smärre kretsar. Det är deremot min dotter *Aurora*, som föredrar berättelser om äfventyr emellan konungar, furstar, prinsessor, kejsare och fröknar. Min syster *Eleonora* vill hafva beskedliga, min brorsdotter *Ulrika Sofia* mera grufliga saker. Min bror *Andreas* (såväl som också jag) finner behag i den politiska, sannfärdiga, på orsaker och verkningar byggda pragmatiska Historien, och taflor utur den. Allesammans äro vi konstnärer nog för att älska clair-obscur — icke bara dager, icke bara natt: allt det der begriper du. Några af mina bättre pigor, *Maria*, *Karin* och *Lovisa*, äfvensom mina tre yngre barn, *Ermenhest*, *Rudolfina* och *Fabian*, hvilka ej ännu äro så gamla, att de berätta något sjelfva, men outsäjligt gerna höra — alla dessa få emellanåt vara med: ty i vår landtliga krets menar jag hvar och en väl, alla böra uppfostras i det vackra, goda och glada, och jag förstår icke hvarföre jag derifrån skulle utesluta mina pigor, när de äro anständiga, snygga, och om dagen varit flitiga. — *Jakob*, min kammartjenare, gammal; och *Klas*, min lille lifhusar, ung, få äfven åhöra. Jag skall slutligen nämna för dig två särdeles personer, dem du ej ännu sett på mitt slott, men som väl visa sig i afton. Den ene är *Edheman*, mina söners f. d.

informator, och som numera nästan intet behöfver läsa med dem; han har fritt vivere hos mig, så länge han önskar vara här, och det räcker tills vi finna någon öppning till pastorat åt honom: en ganska studerad, skarpsinnig och äfven hygglig man. Den andre, *Elgstjerna*, är en ung adelsman, fast i sorgeligt skick; han är någorlunda förmögen, men af orsaker, dem jag ej känner, har han blifvit litet fånig (icke stormgalen), och är af sina slägtingar hos mig (i anseende till det förtroende de hysa för min charakter) inpensionerad för mat och dryck. Han visar sig ofta med nöje som en åhörare. Edheman är också ibland berättare, men ej så ofta jag af en lärd man skulle önska; han hör hellre än han talar, hvilket kan vara klokt af honom, men är ej så roligt för oss. Nu Richard, har du inhemtat, hvilka vi vanligtvis äro: jag kan väl icke för dig precist detaljera hvad som utgör de tre ofvannämda Pigornas, Barnens, Kammartjenarens, Lifhusarens, Informatorns och Pensionärens egna tycken och smak: men du finner att du har ett talrikt auditorium, och kan roa största delen, om du icke roar alla. Du kan också variera, så att du den ena gången har ett stycke, som är intressant för somliga, en annan gång för andra. Jag glömde säga dig, att ibland (ofta nog) hitkom-

ma tvenne enkefruar, Friherrinnor af min slägt; men för dem behöfver du icke tänka på några egna stycken, ty det förefaller mig att de roas af allting. — Tro icke, Furumo, att hela detta förslag är så egennyttigt, som det låter — att *vi* blott vilja höra och njuta af *dig*. Du skall i ersättning ej få berättelser, emedan vi talt ut; men i stället musik och sång, hvari mina gossar och flickor äro skickliga, och hvarmed qvällarna omvexla. Är du nu nöjd? Vill du berätta för oss Stycken af sådant innehåll ungefär, som jag sagt? vill du intressera och roa medlemmarne af detta sällskap?"

" — — Nej."

Så-å, nå ja, du har fritt val, naturligtvis, dock trodde jag —

Här vågade Frans afbryta sin far med ett litet leende. Richard Furumo, sade han, tillåt mig en förklaring. Min gode far är en gammal och öfvad talare. Det oaktadt har det händt honom, att han för en person, som ej närmare känner honom, torde hafva afmålat oss på ett sätt, att vi mera likna löjligt än allvarsamt folk. Om så vore, så hade du intet skäl, att vilja offra några timmar på att försöka roa oss. Men tro icke det: vi älska mera det förståndiga och

djupsinniga i alla ämnen, än du kanske af det föregående anar.

"Frans har misstagit sig om mig, sade Richard. Mitt nekande kom för ingen del af ett förakt, som jag skulle understå mig att hysa för detta i många afseenden aktningsvärda och älskvärda sällskap. Visst icke. Jag rättar mig också ej så uteslutande efter hvad Herr Hugo har talat. Jag har under de förflutna timmarna haft tid nog att skåda innevånarne här, och sett drag, hvilka djupt roa mig. Men när jag sade Nej, så var det icke för *deras*, utan för *min* skull, emedan jag med mina berättelser alldeles icke kan eller ens vill söka intressera någon, mindre så många. Får jag ej tala *så*, att det är mitt frivilliga oberoende infall för ögonblicket, utan allt afseende på, om det *intar* eller *stöter* någon, hvilket sednare oftast torde ske, — då kan jag icke tala ett ord. Jag är Richard på Råbäcken, — såsom de kalla mig — och duger ej till något annat."

Godt, sade Herr Hugo med stor fägnad, då förstår jag dig, då äro vi alldeles ense. Detta vilkor går jag fullkomligt in på. Jag tycker mycket om charakterer, som äro noll, såvida de ej fritt få vara sig sjelfva. Kameleonter, hvilka likna hvar menniska annars, men aldrig äro

Sig — sådana hatar jag till döds. Derföre, Furumo, är härom ingen strid. Men att jag uppräknade medlemmarne för dig, bör du ej misstycka, ty det är i alla fall angenämt att veta de personers lynnen, man har omkring sig. Det är åtminstone ett vetande, och hvarje sådant är ju godt? — Nu mins jag ändock, att jag glömt en anhörig, hvilken likväl bland oss är stum, ehuru mycket älskad af oss alla; det är Julianus. Han har ej berättat något för oss, och jag tror han egentligen ej har smak för någonting.

"Då lär han och jag komma öfverens."

Utom deri likväl, att han tiger, och du är ju nu ändå så beskedlig och talar för oss?

"Nå ja, Herr Hugo."

Se så, det är godt, nu är hufvudsaken afgjord: låt oss äfven komma öfverens om sättet. Bästa du! kom med dina stycken så, att de alla tillsammans bilda *ett enda stort, ordentligt och förståndigt helt.* Jag är intagen häraf, det är min käraste tanke: jag har alltid haft den, och jag eldades ännu mer deraf, då jag läste Ferdusis verk: — du känner ju denne persiske Storskald?

"Ferdusi och jag äro alldeles icke storheter, som kunna mätas med hvarandra."

Nånå, Richard, jag ville endast säga dig, att jag helst af allt skulle vilja hafva historier och afhandlingar om hela verlden ifrån dess begynnelse till dess slut, och det ordentligt.

"Men då skulle väl också Herr Hugo vilja hafva dem i en kronologisk ordning ifrån början till slut, som Ferdusi. Detta är icke hvad jag kan åtaga mig, emedan jag sjelf i sådana ämnen är underkastad infall; eller rättare, jag fruktar, att jag ingenting annat nånsin kan komma att berätta, än tillfälligheter för stunden, eller sådant som . . . . . . ingifver. Min herre, i skötseln af mitt hemman är jag ordentlig och klok nog; men jag har länge mer och mer märkt på mig, att i sådana saker ungefär, som här önskas, beror jag ej af någon föresatts, som jag kunde göra mig. Herr Hugo skall icke deraf bestämdt fatta den tanken, att jag icke alls är förnuftig i hvad jag har att säga. Det kunde till och med någongång hända, att jag synes klokare än efter väntan. Min mening är endast, att jag ej kan *utlofva* en viss ordning, eller förstånd. Det händer med förståndet och ordningen, som med åtskilliga fruntimmer, att de förakta rendez-vous: det vill säga, de hata eller skämmas för att infinna sig på ort och ställe efter öfverenskommelse; men de kunna stå framför en med himmelsk vänskap och ädelt goda blic-

kar, den stund man minst räknat derpå. Derföre, Herr Hugo, för att återkomma till mig sjelf, så kan jag icke afsluta något kontrakt att vara förnuftig, eller att regelbundet följa med verldens gång, tid, och ordning, så att det bildar hvad min herre kallar *ett helt.* Emellanåt, midt ibland berättelserna, kunde jag vilja yttra en slags filosofisk, en måhända religiös tanke; ty sådant händer mig. Om då de härvarande i stället beredt sig att höra en anekdot, en historia, som skulle följa i ordning på hvad förut blifvit berättadt, så vore det förargligt för dem. Jag säger derföre på förhand — ty det är bättre förut, än efteråt — att, i händelse jag blir Berättarvarelsen på slottet, så måste alla här rätta sig efter mitt humör, jag deremot aldrig efter deras. Visserligen tycks detta vara för mycket begärdt af en sådan man, som jag; men det är icke farligt, ty vi kunna alldeles låta blifva, att hafva tidsfördrif ifrån min mun. Jag rider hem, och —"

Nej ingalunda, det skall du visst icke göra.

"Ja, skall åter det ske, som Herr Hugo omtalat, då måste det ske med det vilkor jag sist sagt."

Att vi i allt skola rätta oss efter ditt humör? ja, utan tvifvel, ty annars är du ej en fri "Sagoman," hvilket vi just önska oss. Men ord-

ningen! om du blott kunde få allt i en ordning! Jag kan icke uppgifva min kärlek för den. Emellanåt kommande filosofiska och religiösa framställningar — ja sådana äro visst kärkomna här, vi hafva ofta haft dylika ibland oss, och du kan bäst finna vårt intresse derför, då jag kort säger dig, att ingen medlem är af mitt hus, som icke varmt och uppriktigt älskar Gud. Vi tro på den heliga Skrift och på Guds Son: och om vår religion ej i allt skulle vara så dogmatisk, som andres, så erkänna vi oss dock vara lika stora syndare, som andre, omfatta derföre alla med kärlek, inbördes förlåtelse och hjelp. Så förhåller det sig. — Men kunde du blott framställa allt såsom ett organiskt Helt!

"Ett lefvande och sammanhängande helt kan det icke undvika att blifva, Herr Hugo, då det flyter utur en enda menniskas väsende. Detta är således hvad jag kan lofva, emedan det är omöjligt annorlunda. Om Herr Hugo härmed är nöjd, så vore det för väl. Men lefvande helhet och ordning är ej alltid detsamma, som kronologisk ordning."

Jag är tillfredsställd med hvilken slags ordning som helst; men hvad menade du med det sista, Richard?

Jag menar, att ett antal berättelser kunna stå i ett inre, verkligt och lefvande sammanhang med hvarann, utan att alltid behöfva framstå efter hvarandra, ungefär som alnarne på ett band följa på hvarann. Derföre skulle en person kunna berätta för Herr Hugo hela verldens historier ifrån begynnelsen till slut, på ett sätt, att alla framställningarna tillsammans utgjorde en enda lefvande gestalt, ett organiskt Helt, utan att de historierne ändock komme efter hvarann uti kronologisk ordning. Jag nekar visst icke, att det är godt att följa med Tidens gång — i vissa fall — kanske i alla fall — men af mig kan det ej alltid väntas. Det torde verkligen hända, att, ibland annat, jag äfven blir satt i stånd att emellanåt gå i tids-följd stycken emellan. — Jag mins nu, att jag ibland mina papper måste hafva en Berättelse, som jag en gång uppsatt, öfver huru hela Verlden uppkommit. Det är en Skapelse-målning, och bör väl då föregå alla öfriga Verldens händelser. Det är verkligen sant, när jag för några år tillbaka var i sällskap med en Man, blef jag genom hans tankar hänförd till lust att vilja bilda en hel Verldshistoria. Jag satte då deröfver sjelf upp de föreställningar, som upprunno hos mig. Jag hann

väl icke till mera än ett Företal; men det är äfven något. Skulle Herr Hugo vilja höra det? Om jag, till exempel, först skulle framställa detta *Företal*, sedan den nyssnämda *Skapelsedikten*, och derefter hvad annat som kan bli?"

Det gillar jag alldeles; när begynna vi?

"Jag skall uppsöka mina papper till nästa gång vi träffas. Åtskilligt är upptecknadt, såsom jag sagt, det öfriga skulle jag muntligen fylla. Hvad säger Herr Hugo om ett sådant slags blandadt föredrag af läsning och tal?"

Jag är nyfiken att erfara det. — —

Herr Löwenstjerna gick och tillkännagaf för hela sitt hus det, som han kallade den lyckliga utgången af sitt förslag. Alla samlades härvid. De befunno sig på en ganska vacker och behaglig kulle, bevuxen med säljar, björkar och lönnar, ej långt från en spegelklar vik af den kringliggande sjön. Under det Richard stod midt ibland dem på kullens spets, sänktes hastigt hans ögon framför dem alla, och hans hufvud lutades ganska vördnadsfullt. Derefter såg han snabbt omkring sig öfver ringen och slutligen på Herr Hugo.

"Är det möjligt, sade han, att detta herrskap vill gå in på så sällsamma vilkor, som dem jag föreskrifvit och sagt, att de i allt skulle rätta sig efter mina nycker? Nej. Jag har fre-

stat Eder, men nu är det slut. Besinna dock hvem jag är, att jag är en skogsman, och Ni något helt annat. Låt mig gå. Jag älskar er godhet, men vill ej utsätta Er för ånger. Fortfaren J såsom förr — jag går hem, och fortfar på mitt sätt. Besinnen, huru fräckt jag har talat här. Nu är det slut. Varen säkre, att om jag började berätta ibland Eder, skulle det kanske sällan utfalla till ert nöje — ja, det kunde någongång störa ert behag, er ro. Farväl."

Nej! du får icke gå bort härifrån, ropade allesammans, och äfven Julianus. Sjelfve Herr Andreas hade med liflighet deltagit i detta utrop, då han hörde, att det ej alltid skulle utfalla till deras nöje, utan kanske störa deras inre frid. Man kan undra häröfver; men den mörksinnige Andreas kände på sig, och trodde, i anledning af sig sjelf, detta vara händelsen med andra, att först en högre, starkare ro skulle vara att vänta för hans väsende, om dettas inre förut blefve rätt stördt, i grundvalarne skakadt, ända till rötterna förvandladt. I en sådan ställning kan menniskan befinna sig, att hon kan önska sjelfva disharmonien, såsom det sanna hoppet om bättre frid. Att vänta så mycket af Richard var visst icke skäl till. Samma bevekelsegrunder ledde också ej de andre; men nyfikenheten drog dem, och

retelsen af en persons gestalt, som förekom dem på en gång god, förskräcklig och munter. De skulle icke så enträget hafva bedt honom att vara deras berättare kanhända, om de förutsett . . .

Richard stod länge och såg på dem med innerliga varma blickar. Slutligen svarade han sakta: "Jag kommer då."

Huru öfverraskades man icke, då man såg denne Främling på kullen, der han stod midt ibland dem, långsamt höja sitt ansigte emot den klara aftonhimmelen, och hans utseende var derunder lifligt, såsom i den vackraste, fridfullaste andakt.

Men snabbt gick han derefter ned från kullen med korslagda armar och stum: alla gåfvo honom rum med ovilkorlig tystnad; han gick bort ifrån slottet, och ingen såg honom mera.

"I morgon kommer han visst åter, mina flickor och gossar, hviskade Hugo: då har han bestämt lofvat mig att meddela ett ***Företal till hela verlden***, hvilket jag anser vara att betrakta som en Ingress, ja som en Inledning*) till min stora plan, till hela Saguverket på slottet. Derefter skall han omtala för oss ***Skapelsen.*** Kan något vara förträffligare?"

Alla voro försänkte i sina betraktelser, att de ej så mycket hörde på hvad den gamle, vänlige, goda gubben sade. De gingo hvar och en åt sitt håll, både tankfulle och glade.

Ett stilla aftonskimmer lade sig öfver hela nejden kring Jagtslottet. Såsom en bländande Svan i sundet vid den inträdande natten stoppar sitt hufvud under hvita vingen till sömn, så beslöjades slottets tornspets af mörker, men midt i den klara sjön lyste ännu det hvita Slottet sjelf på sin lugna holme.

---

*) Af stycket HINDEN synes närmare huru det förhåller sig med Herr Hofmarskalkens *Saguverk*; formen deraf, utförandet, redaktionen enligt hans befallning, friheter o. s. v. — Herr Hugo nämner väl der uppe i texten, att Richards s. k. *Företal till hela verlden* (som består af ett stycke, GUDAHATAREN, och hvaraf ett Fragment är andra stycket i Samlingen, eller det närmast härefter följande) utgör *ingressen* och inledningen till hela hans Verk. Han måste väl hafva rätt i sin benämning, i synnerhet som ingen annan än han eger att befalla här. Men Redaktionen tycker likväl för sin del att, sedan Herr Hugo tillåtit, det under namn af *Jagtslottet*, en exposition finge göras af hans hem, honom sjelf och hela familjen, så är väl detta ändock den egentliga *Inledningen*.

Rikedomen och deraf härflytande vana att i allt rå sig sjelf, hade tidigt bibringat Hofmarskalken den charakter, han sedan oafbrutet bibehöll, att, jemte egenskapen af att vara en innerligt välvillig menniska, tillika aldrig gifva efter i någon fattad föresatts, äfven om den emellanåt stötte åt ovanligheter. Så har han t. ex. (verkligen emot mångas inrådan) tagit det beslut, att af kärlek till de Gamles former, bland annat kalla Afdelningarne i sina arbeten *Böcker*, i stället för det mera populära *Kapitel*. Oss redaktörer anstår ej, att yttra tadel eller beröm deröfver: men, med verklig kännedom af vår herres tänkesätt, kunna vi uppriktigt försäkra, att, oaktadt namnets högtidlighet, hyser han icke större anspråk med sina böcker, än andra menniskor med sina kapitel.

Så låter äfven t. ex. hans idé om *Fantasi* temligen hög, då han dermed förstår intet mindre än en *aning om himmelriket* (se sid. 17), och likväl kallar han också *Måltidsförrättningen* en sådan? Stort förnämare torde då icke heller hans mening hafva varit med namnet *Fria fantasier*, fästade vid de Sjelf-ironier åt hvarjehanda håll, som om qvällarne föredragits på Jagtslottet. Och när de betraktas som ett enda Helt, kallar den bokälskande mannen dem samtligen "Törnrosens bok." Stort! — men i sitt vilda skick, såsom här . . i Norden . . är den nämda växten vida rikare på törnen, än på blommor. Så må då gerna åt Herr Hugo förunnas nöjet af sin halft melankoliska benämning.

FRIA FANTASIER

HVILKA, BETRAKTADE SÅSOM ETT HELT,

AF

HERR HUGO LÖWENSTJERNA

STUNDOM KALLADES

Törnrosens Bok,

STUNDOM

En irrande Hind.

BAND. II.

HERMITAGET.
VARGENS DOTTER.

STOCKHOLM.
TRYCKT HOS JOHAN HÖRBERG,
1833.

HERMITAGET.

..... en Konung och en flyende Nunna?
Men ve, om farliga taflor ...! — Kunna
En ren och himmelsk Syn de oss förunna?

ROMAUNT

I

Tolf Böcker.

STOCKHOLM
TRYCKT HOS JOHAN HÖRBERG,
1833.

HERMITAGET.

Jag begriper att du under din resa lidit, Julianus, det lär hafva händt hvad du ej nånsin trodde skulle kunna inträffa? Jag såg att du på din kammare börjat en målning; hvad aftecknar du?

"Jag bekänner för dig, Frans, att jag är på ett obeskrifbart sätt dragen af färger. Det är för mig icke så mycket frågan om något annat på taflan, som icke mest om koloriten. Hvad det är, som händt mig? ett ingenting har inträffat — utom att hos mig vaknat ett sinne för färg, som jag aldrig erfarit. Likväl menar jag ej här just hvad målare kalla kolorit, utan . . ja . . en oförklarlig, mystisk känsla, hvarigenom jag tycker hela tilldragelser stå uti en för dem egen och särdeles dager eller färg. Förstår du mig? Nej; men jag skall försöka beskrifva . . Mig förekommer stundom, att en händelse, när den framställer sig, gör det intrycket på min själ, som om

ett underbart *grönt* hvilade öfver alltsammans — NB. icke derföre att det tilldragit sig på ängar eller vid gröna parterrer, utan Gud vet hvarföre, men det skimrar en sådan dager genom sjelfva händelsens lynne. En annan gång är det som allt vore *violett*. Somliga scener i verlden stå för mig i *ljusrödt*, andra i *kanelbrunt*, andra i *azur*. Det går så långt, att vissa namn hafva den förmågan att hos mig väcka sensationen af en färg. Kan du begripa, att när jag hör *Helena*, breder sig något ljusgult öfver hela min inre verld? Du tror väl att jag icke är rätt slug; hvad jag har sagt dig om min känsla i dessa fall, är emellertid alldeles sant, och jag roar mig mycket med att måla taflor, öfver hvilka jag låter en viss färg gifva hufvudskenet, allt efter motivet som framställes."

Julianus, det måste vara ett stort nöje, om man rätt förstår sig derpå; men jag är ännu icke riktigt . .

"Du skall få se deruppe hos mig — jag ärnar öfver stugan i skogsbrynet, der Icelone satt och kardade, när gossen på den skenande hästen kom — du mins ur Garantes portfölj?"

Frans hann ej svara Julianus, ty de afbrötos genom Herr Hugos ankomst. Han hade icke hört så mycket af samtalet, att han intresserade sig

derför, utan anmärkte den silfverklang, hvarmed uret i slottet höll på att slå sex. Poesiens timme var inne! — "Richard, hvar är du?" sade Hofmarskalken; "du man, som jag älskar emedan du är smärt vuxen och tillika lång, har fylliga kinder och ändå en ganska fin gestalt — men hvar är du, för tusan, hvar? . ." Hofmarskalken gick framåt genom hela längden af den skymnande salongen, och kom slutligen till den lilla hörnsoffan vid dörren till kabinettet.

Richard steg här upp emot honom och skilde sig från Henrik och Aurora, vid hvilkas sida han sutit.

"Å sitt qvar, jag sätter mig också. Låt mig höra, glade Richard, hvad titel det tidsfördrif bär, som du i afton tänker gifva oss. Jag vet att du ofta brukar roa dig åt samma håll som vår tids romaner, derigenom att äfven du emellanåt kommer med ett slags sådana. Men tyst, jag vill icke bryta in på dig, utan säg oss Furumo, hvad heter ditt Skämt i qväll?"

Jag är villrådig om namnet, och så mycket jag än stundom syns vara resonnör, har jag ej kunnat afgöra med mig sjelf hvad mitt stycke bör heta. Jag tror, jag skall berätta, och sedan låta min Herre sätta namn på sakerna.

"Jag skall nog uppfinna ett namn, svarade Hugo, om jag får veta hvilket Tidehvarfs seder du ärnar måla?"

Ursäkta mig, ingen tidehvarfs-målning. Om man romaniserar i afsigt att teckna en Tid med dess seder, så måste man hemligt förbinda sig att hafva karakterer, hvilka liksom *valda bilder* lemna ett uttryck deraf. Likväl kan mången gång vara intressantare att höra talas om någon, som, ehuru tillhörande en viss epok, t. ex. Elfvahundratalet, ändå står med sin beskaffenhet som ett litet undantag, en utvikning från sin tid. Tar nu åhöraren eller läsaren för gifvet, att man berättar för att skildra tidehvarfvet, så blir han här bedragen, eller skyller föredraget för osannolikhet. Bland ett folk, i allmänhet ganska gästfritt, kan en och annan snål personnage finnas, och hvilken det just kan tillhöra en ifrågavarande Anekdot eller Romance att föra på banan. Åhöraren får icke deraf tro, att man missförstått en gästfri tid, eller gjort en osann, karrikerad scen. Men vore meningen ej annan, än att lemna en karakteristik öfver epoken, då borde visserligen ej snikna menniskor framvisas i kompositioner öfver tider, som på det hela varit af generöst lynne; ej fritänkare under bigotta sekler; ej någon dum varelse midt i en snillrik na-

tion, ehuru individuer af så egen art ifrån de andra nog alltid funnits. — Jag tycker icke om sådana bojor; de äro onaturliga, falska och tillika ängsliga. Deremot afsäger jag mig äran att egentligen föreläsa i Historien öfver seder och bruk, under det jag gör något helt annat, nemligen allenast anför tilldragelser, som roat mig.

"Min Richard, låt du helt enkelt bli det som du vill låta bli. Finn ej vidare din ro i Polemik och Kritik, utan begynn."

Hm, min far, utropade Frans, som emellertid nalkats till hörnsoffan: om min far ler, och Richard, som jag tycker, ej heller tar saken för allvarsamt, finner jag likväl här en viss fråga uppstå, så vigtig, att jag ber om ordet. Hvad Furumo blott uttalar som ett tycke för sin del, ville jag hafva rådande som princip. Jag bekänner öppet, att jag icke gillar, åtminstone ej älskar den åsigten, som vill göra Konsten till en servante — piga — åt den faktiska Historien. Den förras sanning beror icke på, om den noga instämmer med verkligheten inom den sednares område; den hvilar på sannolikhet — det är, icke egentligen på *verklighet,* utan på *möjlighet.* Allt hvad i en tid möjligen kunde hafva skett, har *rätt att vara* i konst-verlden. Historien och konsten måste hafva imperatûr hvardera i sitt rike;

ej slafva under hvarann — de kunna endast förlora derpå. Visserligen tar Konsten ofta ämnet för sin skildring från någon punkt af Historien, men behandlar den sedan ej som ett porträtt, en ren afteckning; utan på sitt fria sätt och för *sitt* mål, hemma i en egen okänd verld —

"Nå godt," sade Hugo otåligt.

Utmärkt bedröfliga, fortfor Frans, förekomma mig således äfven målningarne af den innevarande tiden, när de ej hafva annat för sig, än att framställa hundrade situationer ur det vanliga lifvet, äro blotta porträtter af verkligheten. Hafva vi icke nog häraf rundt omkring oss, utan att ock i böcker förföljas af en insipid händelseskara? Man upphöjer skildringarne för deras sanning. Alltför väl — men är då härmed nog? En hufvudnödvändighet för hvarje konstframställning är visst att hafva sanning — natur, som man säger. Men det måste derutöfver ock vara en intressant natur, som upprinner midt ibland trivialiteterna, annars äro de oförlåtliga, och jag lider dem icke. Med ingenting bedrifves större ofog, min far, än med ordet *natur*. Natur! natur! ropar man, och har du blott natur, så är allt gudomligt. Man glömmer då, att naturen i sin omätliga famn rymmer ej blott det herrliga,

men äfven alla dess motsattser, all strunt, allt gement, allt fullt. Slutligen får jag . .

"Nej längre theorier ger jag raggen! begynn en historia. Både du och Furuskog äro i qväll också besatte med främmande ords inblandning i vårt goda modersmål. "Servante i en insipid händelse-skara?" — Imperatur? skall det vara *välde*? hvad skall det tjena till? — Tyst, tyst, min egen Frans, i dina påståenden har du alldeles rätt — ja så rätt — att jag ej vill höra ett ord mer. Börja, börja Furumo!"

Frans, anmälte denne, vill hafva statueradt till princip åtskilligt, som jag nöjer mig med att blott för egen del finna behag i. Jag ville verkligen icke hafva det *krönt till princip*, ty då skulle nog kunna inträffa, att äfven det blef mig odrägligt.

"Visst, visst, Richard; men låt oss få tillkännagifvet hvad ämnet blir?

Jag tänker — Herr Hugo — jag tänker förtälja gröna händelser, azurblå händelser, kanske ock saffransgula.

"Hvaba min goda vän?" — Hugo teg tvärt; men Frans såg på Julianus: "din imagination om färger lär hafva nått Richard!" —

Förlåt mig, Herr Hugo, hvad jag yttrade var endast en undflykt. Jag har i sanning ej fått uti något ämne,

"Ej någon dikt i qväll? Då är du en bof, men icke min Hofskald. Är icke klockan slagen sex? — — Hörpå, flickor, härinne måste vara hyggligare. Drag stora bordet litet längre fram och jänka edra taburetter och sysaker efter; jag vill sätta mig högre och beqvämare i soffhörnet. Ljus får Ni icke ännu tända, men skynda dig med torrvedsstickorna, Jakob; öppna spjället, Klas. Nå-å min Herr Richard?"

Brasan stod snart i låga, och tapeterna i den vidsträckta salongen började skimra med hvarjehanda bilder på det irrande och föränderliga sätt, som eldskenet älskar att skapa.

Furumo såg upp och sade: förlåt mig för min Diktbrist. Men det faller mig in, att jag nu ändå för sällskapet kan omtala någonting — som icke är en spökhändelse —

FÖRSTA BOKEN.

Sådana aflägsna ställen kallades
säter-skog, *sätror*.

VID sluttningen af ett högt och vildt berg låg det hus, som tillhörde jägaren Erasmus, känd öfverallt under benämningen af den milde och he-

derlige Skogvaktaren. Han trädde in genom dörren, men ingen af hans familj helsade på honom, ehuru detta i Medeltiden brukades äfven af de lägre klasserne. Han höll i handen sin stora gröna mössa, omgifven med ett bredt bräm af yfvigt och vackert björnskinn.

"Hvad har händt," sade han till sin hustru; "jag ser öfverallt i rummet en stor förskräckelse, eller kanske snarare beundran? Du sjelf — du sitter vid spisen och rör i stenpannan med en häftighet, som om du genom armarnes rörelse ville dämpa en häpnad i ditt bröst? Min dotter Euphemia — hvad är det? Ingen svarar mig. Euphemia, du rycker på sländan, som om du ville hindra dig att tänka på något hemskt? men det är icke värdt att fråga Eder. — Du, lilla son Michael, kan du svara mig?"

Jag skall säga Er hvad det är, min fader, svarade Michael. Efter Ni kommer utifrån, tör Ni hafva märkt spår i sanden efter tvenne karlar. Märkte Ni ej om hvarandra spår efter sulor och spår efter nakna fötter? Den ena hade skor, men ej den andra; det var två tiggare, min kära far, men ganska olika.

"Alla tiggare äro fattige, och således lika, min son."

De voro begge trasige, men likväl olika. Den ena var hvit, det vill säga, hans trasor voro hvitaktiga, han var vänlig och ödmjuk, kunde tala och hade skor.

"Rätt väl."

Han gick fram med vördnad till oss från dörren, önskade oss Jungfru Marias himmelska vackra välsignelse, att hon skulle omgifva vårt hus med ljusa skyar, samt bad om en almosa. Fader Erasmus! den mannen hade ljust lent hår, som låg slätt och väl kammadt öfver tinningarna, men var litet lockigt ned åt axlarna . .

"Också bra."

Den andra tiggaren var beskaffad på ett annat sätt. Han kunde ej tala, min far; men det är visst att han var mörkbrun, jag menar hans klädning, då den var hel, hade väl varit mörkröd, men nu var den utsliten och brun. Om han var bister i sig sjelf vet ingen.

Euphemia utbrast härvid: fast vi bådo honom stiga fram och sitta ner, gick han aldrig från dörren!

Och han stod beständigt! utropade Michael.

"Deri ser jag intet förskräckligt."

Ja, min far, det såg ut som han ville stampa med fötterna af vrede, men ej tordes: han

mörknade då än mer i sina ögon, fast han var hvit i ansigtet.

"Var han då mindre och svagare än den andre tiggaren, så att han blifvit tvungen att följa?"

Ingendera var grof eller stor.

Men den vid dörren var större! utbrast Euphemia.

Sedan den andra hygglige och beskedlige tiggaren fått flera ben med kött på, fortfor Michael, gick han dermed till dörren till den tyste tiggaren, och befalte honom med ett ögonkast mottaga och lägga dem i en säck. Ty min far skall veta, att den ena tiggaren tiggde, och den andra bar. De gingo nyss ut, den hederlige förut, men den otäcka tiggaren bet ihop tänderna och följde efter.

"Hafva de kommit igen?"

Nej.

"Det är godt, ehuru det egentligen kan vara detsamma. Jag begriper ej, hvad underligt det är häruti, och jag begriper ej heller hvad älskvärdt det är, att vara så långtrådig i . . men tyst! vid St. Herigards ö! — Gå ut och sadla min häst, gosse, jag har fått bud, jag måste genast rida till Runsaborg. Fy, Euphemia, hvad du är blek, var from och aktsam, frukta hvarken spöken eller tiggare. — Tag ned min nya blåfärgade

jacka. *Seså*, hjelp mig flicka med denna ärmen. Allt väl."

Om eftermiddagen sent satt Erasmus till häst och red på en väg, som var mindre obanad än andra skogsstigar, och gick ungefär i samma led, som i våra dagar vägen ifrån Stockholm till Rotebro. Boningen, hvarifrån han red, låg i den trakt, der Stockholm nu är. Rotebro fanns äfven i Medeltiden, men var icke då, Herr Hugo, en gästgifvargård. Erasmi kosa gick förbi detta ställe, men vek, straxt på andra sidan derom, af ifrån den större vägen till venster ned utför en brant backe, omgifven af en hed, som kallades ***Rotskogen,*** och heter så ännu.

Han hade i många år varit jägare åt Riddaren Bo Ulfson på Runsa, och förde en säll lefnad genom den inre frid hans samvete gaf honom, och den ringa men tillräckliga utkomst han egde af sin tjenst. Han hade vård om skogarne, som sträckte sig öfver de öar och kuster, hvilka utgöra skärgården omkring Stockholm. Dessa skogar voro i medlet af Tolfhundratalet (tidehvarfvet för jägaren Erasmi historia) ut-egor under fästet Runsa, som låg tre mil norrut derifrån. Erasmi egen boning var byggd i en djup hedmark i denna nejd, men efter platsen finnas icke nu några bestämda spår. — Den vackra kungasta-

den, som för närvarande utgör skandinaviska Nordens prydnad och politiska sammanhang, speglade icke då så många torn i klara vikar, den var nyligen anlagd. Holmarne vid Mälarens utlopp syntes väl till det mesta afröjda, men många hus funnos der icke, blott en aning om framtida storhet kunde man läsa på fästet *Tre kronor*, anlagdt på höjden vid Mälarens norra mynning.

Förut tillkännagåfvo vi, att Erasmus kallades den hederlige och milde skogvaktaren: man gaf honom också i orten namnet ***Pratmakaren***, af den anledning att han understundom var vidlöftig, ehuru han fördömde denna egenskap när andra använde den. Men hos honom var det älskvärdt, emedan en munter vänlighet omgaf hans hårlockar. Han brukade för öfrigt i sitt tal en högtidlighet, som förekom tillgjord, eller åtminstone onödig för en person af hans stånd: hans tankar eller meningar förde honom till uttryck än af besynnerlighet, än af ömhet, hvilket likväl var naturligt, en följd af hans ställning och Tidehvarfvets former. Vi förstå det ej, utan en närmare bekantskap med sakerna. I Sverige fanns då ingen egentlig Medelklass. Adeln, som var talrik, innehade stora egendomar och verldens högre bildning. Bönderne voro starke, som de klippor, djur och träd bland hvilka de lefde; de

erinrade ännu om Kämpesagornas ålder. Känslornas närmare fördelning och framställning var dem obekant. Men i den genom bragder ädla och förmögna Folkklassens (Adelns) hus lefde ett stort antal tjenare, som i vilkor, lefnadssätt och bildning ännu icke egde något afgörande hos nationen, men dock för sig hade ett eget sätt att vara. Före kung Magnus Ladulås vet min herre att i Sverige ingen Adel fanns som stånd; men ett antal slägter, höga dels genom börd från fordne konungar, dels genom egna bedrifter, lyste ofvanom det öfriga folket, utan att egentligen vara skildt derifrån. Dessa slägter hade en inre känsla, att de utgjorde fagraste blomman i riket: och genom sina resor i andra länder, der de haft tillgång till det skönaste der sågs, hade de äfven i maneret tillegnat sig en del af utländsk förfining. Bonden bibehöll sitt faderliga hems råa väsen, men blickade likväl på de adliga utmärkta slägterna såsom på *sin egen* förfining, sin blomstring och sin tillhörighet, emedan dessa slägter, utgångne ur det bondiska skötet, ej ännu genom Frälsehemmansinrättningen och Rusttjensten m. m. trädt derur, ej ännu kommit att stå i kamp mot sitt eget ursprung, såsom sedan skett. — Folkungarne, adelsätternes glans, hade i jarlen Birger haft en anhörig, som nyligen styrt hela fäderneslandet, och

i hans son Waldemar var vid denna tid kunglig krona tryckt på det lysande Adelskapets hjessa. Midt emellan *adel* och *bonde* stodo Hustjenarne, som tillhörde adeln utan att vara adel, och ej heller var bonde. De utgjorde en *inre* betjening, till största delen rustad såsom en liten här kring Adelsmannen, den de omgåfvo: och en *yttre* betjening af vildare slag, Jägare, Fiskare. Detta slags folk sökte likna sina herrar i bildningens former, de togo gerna namn för sina barn efter de namn de i borgsalarne uppsnappat ur förelästa sagor om konungar och prinsessor. Så hade vår jägare här af sin fader Andreas fått namnet Erasmus efter en valländsk skrifvare hos hans herre, Ulf Ingemarson på Runsaborg, hvars fiskare han var. Andreas hade en gång inkommit till sin herre, och sett den utländske Skrifvaren framför ett bord i hans kammare föra pennan och äfven stänka svart omkring, hvilket väl skett af misstag, men fiskaren Andreas dömde, att en man, som satt till bords i hans herres närvaro och vågade göra fläckar på hans golf, måste vara betydande. Utkommen till den öfriga betjeningen, frågade han hvem mannen var, och fick höra att det var den så kallade mäster Erasmus. Skulle ej sådant verka på honom? Hemkommen till sin hustru Anna, gaf han sin nyfödde son samma

namn. Så var ursprunget till jägaren Erasmi benämning, och nästan af samma anledning hade han kallat sin dotter Euphemia efter en drottning i en siciliansk saga, som lästes högt en gång hos Herr Bo, då jägaren kommit in till honom med hufvudet af en skuten hjort. Flere vändningar i sina framställningar då han talade, hade han förmodligen fått af samma anledning.

Herr Bo var son till Ulf Ingemarson, och bodde på sitt fäste Runsa, beläget i en stor skog nära sjön Skarfven, som är en del af Mälaren. Ditåt red Erasmus nu. Dagen sjönk allt mer, långa skuggor utbredde sig, hästen gick efter instinkt förbi vindfällena. När ryttaren kommit till Eds kapell, hade han ännu en lång skog fram till borgen, och han fann det omöjligt att hinna dit före natten.

Likväl var på skogen emellan Eds kapell och Runsa ett bebodt ställe. I dessa tider brukades detsamma i Upland, som ännu återfinnes i Helsingland, Norrland och vildare orter, att om sommaren utsända sin boskap hemifrån under ett vallhjons vård, som eftersåg den i fäbodar. Boskapen var då borta till hösten på betet, och flickan samlade för herrskapets räkning ost och smör. Sådana aflägsna ställen kallades säterskog, *sätror*.

När jägaren nalkades denna Sätra, hoppades han öfver natten herberge i ett skjul, som var uppbygdt för vallflickorna. Han bedrog sig ej. En flicka stod i dörren.

Hon var icke en ung retande herdinna, en skogsnymf för odödliga skalders sång, under skymningens flor bjöd hon ej resande till hemlighetsfulla jasminströdda läger. Kreatur var en egendom, som man i Norden — fattigdomens dunkla underbara land — under Medeltiden, liksom nu, var angelägen att ej anförtro åt någon annan, än en ganska förståndig och stark piga. Hon var öfver trettio år, vanan att mota hade gifvit henne något bistert och bestämdt, hennes händer lockade icke till smekningar; hon var kraftfullt bygd, men ej så lång. Hon saknade icke behag. När Jägaren kom om aftonen, var Inga sysselsatt att kamma ut fletorna i dörren till mjölkladan, der hon stod: håret fladdrade tjockt och så långt, att hon kunde gömma sig deri till medjan. "Stig in Erasmus", sade hon.

Efter en stund yttrade Inga till sitt främmande derinne: "Ni, kära Erasmus, är icke ung och dessutom en jägare, Ni har derföre kanske ej lust att sofva hela natten. Ni har aldrig förr varit i fäbodar, jag hade lust att visa Er, huru vi vallflickor göra. Löfven susa vackert i hassel och

lönn omkring Sätran, det låter som visor eller hvad tycker Ni?"

Det låter angenämt och friskt.

"När Ni ser en klar källa, hvad säger Ni om den, och om vattnet deri?"

Hvad jag säger om källvattnet? jo, Inga, jag säger att det är godt, såvida källan sjelf är god.

"På Er, min vän, har jag ställt dessa frågor, för att finna, om Ni skulle vara road, såsom vi vallflickor, att om qvällen höra sagor? Den, som älskar lönnarnes sus vid ängen och källornas kalla vatten, han älskar historier och sång, men annars icke."

Du, vackra Inga, anmärkte den andre, jag trodde straxt, att du hade någon mening derinunder — jag älskar mycket sådana meningar under! — jag har på borgen hört klerker tala genom liknelser, och dylikt kalla de, om jag minnes, symboler; de säga, att allting som skall vara väl utfördt, bör ske genom liknelser. Du har talat om hassel och lönnlöf — du har talat om källvatten! genom dessa symboler ville du utröna mig? Toner eller sus i lönnbladen betyder dans eller någonting. Klart källvatten, det vill säga — ja det betyder — jag skall påminna mig — jag vet nog. Huru fägnar mig ej ett symboliskt talesätt! det sprider glädje och ett underbart ljus i min

själ. Alla förnuftiga och lärde nyttja nu för tiden liknelser.

"Jag vet icke hvad Ni menar med liknelser, sade hon, jag har alls icke någon mening med hvad jag säger, utan det är hvad det är och icke annat. Vi bruka en del af natten sitta i hö och berätta sagor, det är mycket roligt. Men våra historier kunna väl ej roa Er, som är klokare."

Jag vill i alla fall nödvändigt höra en historia af dig. Natten upprinner täck derunder.

Inga började. Hon hade kanske rätt, att det hon talade ej innehöll något för en förnuftig menniska; emellertid hafva vi beslutit att gifva en del deraf rum här, enär det innehåller ett bidrag till kännedomen af Tolfhundratalets pigor. Hennes berättelse karakteriserade henne, Herr Hugo.

"Det var en gång en Konung — så började hennes saga — han hade tolf söner och en dotter, men hans gemål var död, och han förmälde sig ånyo. Allt detta hände — Ni bör minnas det, Erasmus — långt före vår himmelske Frälsares tid, i de skumma hedniska länder, der allt ondt och förvändt hade sitt hem. Hans nya Drottning, de tolf prinsarnes stjufmoder, var ett troll: det visste icke den gode Konungen, och häraf uppkom en så stor olycka, att hvar och en, som

ej är en kall af Gud förkastad bof, icke hör den utan milda tårar."

Stanna Inga! misstyck ej att jag straxt afbryter din berättelse, hvilken jag finner blir ljuf och vacker för min själ: jag afbryter den, emedan något vigtigt faller mig in, hvarom jag är nödsakad att fråga. Säg mig, min vän, säg mig oförställdt — när du kärnar smör, har du hvad man kallar *lycka* med kärningen, eller vill det icke blifva smör för dig?

"För mig, som för en annan."

Jaja Inga, sade Erasmus, jag märker på din ton, att min fråga vredgat dig. Du har tänkt, att berättelsen om en konung, hans olyckliga prinsar och gemål, borde komma en att glömma smör. Men, om hvad jag sagt förundrat dig, huru mycket mer skall du då förvånas, när jag säger, att min fråga, så enfaldig och oartig den synts, står i förtroligaste sammanhang med din historia, hvilken nu så spänner min nyfikenhet, att jag blott ber dig fortfara. Fortsätt! . . det var en drottning . .

"Om så är, inföll berättarinnan, att färskt smör står i förening med mina tolf prinsar, så måste jag säga er, Erasmus, att jag har den egenskapen, när jag kärnar, ej blott att få så mycket smör som en annan, utan en half gång till. Men

jag återkommer till de hedniska prinsarne, som hade en fader: han var god, förträfflig och lycklig i allt, blott olycklig deruti, att han fick en gemål i andra giftet, skön som en ros i dunkla grottans hörn, men icke destomindre ett troll."

Skönheten är ett stort bedrägeri, sade Skogvaktaren. Jag afbryter ännu en gång; det är för att försäkra dig, Inga, att du ej är det minsta skön, det är så mycket sagt som: du är icke ett troll!

Men Inga hörde ej mer, hon lät sig icke hindras i sin milda fantasi. Hennes ögon lyste af en eld, och hon syntes i sitt inre betrakta taflor af förvånande art ifrån mycket urgamla tider. "Huru gick det med mina älskade?" sade hon efter en stund. Stjufmodren, den hedniska gamen! . . . stjufmodren förvandlade alla sina tolf stjufsöner till fåglar, dem hon förjagade och inneslöt i ett berg. Men ännu sken en stråle från Christi måne öfver deras olyckas mulna hus — dessa prinsar hade en syster, som ej af drottningen förvandlades, emedan hon ville hafva nytta af henne i slottet för sitt hushåll. Prinsessan plågades beständigt af minnet och tanken på sina bröder: hon ansåg dem olyckligare än hästar, komne under den grymme riddaren Duscabæi händer. "Mine älskvärde bröder! suckade hon,

hvar ären J nu? kanske lyften J en förtviflad vinge, och skåden med stelnade ögon öfver det kalla snöfältet? Ach, vore det sommar, då vore Ni lycksalige, Ni kunde sjunga i trän och välluktande häckar; då önskade jag intet högre än att vara en trast som Ni. Men nu är det vinter, en evig is sofver på berget, dit ni blifvit flyttade. Stjernor på den blåa eldens himmel! lysen ned öfver mig och visen mig hvar jag skall finna mina bröder, huru jag skall rädda dem." Så beklagade hon sig för alla rosor på ängen som omgåfvo henne, och upplyfte sina hvita händer mot himmelens fäste, hvarvid det långa smala skinnet hängde långt ned ifrån hennes högra hand, och"

Skinnet, frågade Erasmus, hvilket skinn?

"Ja, jag måste berätta Er det. Hade icke denna prinsessa, ehuru otrogen, varit värd att vandra i änglars park och endast sammanbinda kransar af jonkill? Beständigt var hon ädel och hög i sinnet, men drottningen nyttjade henne till de sämsta sysslor, för att vanhedra hennes själ och kränka dess förnämhet. Hon sträfvade mycket deremot, men hon tvangs och måste dölja hämden i sitt bröst. Denna afton hade hon blifvit befalld att för drottningens hushåll arbeta på en matvara, Erasmus; en mat af gryn och

hackadt kött, instoppadt i ihåliga långa skinn, sådane som träffas i boskaps . ."

Tarmar! o Gud!

"Erasmus, ett sådant skinn höll den olyckliga, och det hängde långt ned från hennes högra hand under det hon vände sin blick emot stjernorna och beklagade sig. Hon hade icke kunnat förmå sig att vara inne; dragen af det underbara i sitt öde, hade hon smugit sig ut på den älskade ängen vid stranden af en ljuflig flod med glänsande vatten. Hon hade vågat smyga sig ut, men ej torts lemna det sorgliga görομålet; hon hade derföre burit ut med sig på fältet det nödvändiga dertill. Så satt hon i djupa tankar öfver sig, men mest öfver sina bröder; på ena sidan om henne i gräset stod tinan med gryn, på den andra en gyllne skål med flere tillredelser. Hastigt gick en främmande qvinna förbi. Hon frågade, "hvad är ämnet för din sorg, mitt barn?" Jag begråter mina bröder, svarade hon, de hafva blifvit förvandlade och bortförde. "Förvandlingar, sade den främmande, äro i vår tid mycket gängse, men trösta dig. Hvar dina bröder äro, vet jag icke, men efter du är tyngd af så mycken smärta, se här tvenne kardor af guld, tag dem till ett minne af mig. Vill du följa mitt råd, så var stark och öfvergif din träldom. Men-

niskan, o flicka, är i frihet alstrad; lyd den känsla som är en blixt i din själ, ryck dig undan slafveriet, kasta bort dessa smala skinn. O prinsessa, född af ett blod som genom sexton konungar flutit till dig! blygs att se korngryn vid dina knän, blygs för en tina, om hvilken, när en förbigående vandringsman frågar hvad den rymmer, du nödgas svara: medlidsamme vän, hackmat!"— Alla dessa ord, Herr Hugo, gjorde en djup verkan på Duamdéa, så hette prinsessan. Hon öfvergaf sitt arbete, steg upp ifrån ängen, fäste lockarne högre, och tog i sina händer den nya skänk hon fått. "Älskvärda smycke! om jorden viste hvilken skatt hon bär" — sade den främmande, i det hon med mörka, ömma blickar betraktade flickan. "Prinsessa, du är ett smycke för jorden, fortfor hon, gå bort öfver detta berg: vid slutet af skogen, som är på andra sidan, skall du finna min syster, hon kan, som jag hoppas, gifva dig underrättelse om dina bröder." — Duamdéa gick så lätt som en skymning öfver fältet, hon följde anvisningen, kom öfver berget, trängde genom skogen, och träffade i ett vackert hus en qvinna. "Tag lockar af mitt hår, tag droppar af mitt blod, säg mig blott hvar mina kära bröder äro!" — Ej lockar af ditt hår, ej

drop-

droppar af ditt blod vill jag ega, sade qvinnan, och icke kan jag säga hvar dina bröder äro. Men af de strålar jag ser under dina svarta ögonhår, finner jag att du är trofast och barmhertig mot väsenden; din själ är mild och villig att lida, du är en sällsam och himmelsk syn på jorden, en vandrande stjerna genom molnen är du, mäktig af mod, på välsignelse rik för hvem som träffar dig. Ditt besök är en ära för mig, tag denna slända af guld såsom ett minne. Stig i jullen här vid stranden, ro öfver sjön; vid andra landet träffar du ett hus, der bor min tredje syster, hon skall föra dig till prinsarnes hem, eller säga dig hvar det är. — Det skedde så, Duamdéa for öfver vågorna och träffade på andra stranden den tredje af qvinnorna. — "Tag blod utur mitt hjerta, tag gnistror ur min själ, säg blott hvar mina kära bröder äro!" — Jag önskar ej ditt hjerta, jag vill ej ha din själ, svarade qvinnan, men hvar dina bröder äro, det kan jag säga dig. Dermed kysste hon fållen på prinsessans kappa och fortfor: "unga kungliga flicka, du har ej skytt tvefald död, du brinner att hämnas på din moder — vet, dina Tolf i fåglars hamn vistas i ihåliga berget inuti skogen, som du ser. Gå dit. Sedan du framkommit, skall du frälsa dem, men

gör hvad jag säger! Plocka de i svart och blått skiftande fjädrar du finner under vingarna på dina bröder, karda dunet ihop, spinn tråd och väf tyg. Sy deraf skjortor och sätt på fåglarna, de skola då genast blifva menniskor. Använd till arbetet de gyldene skänker du fått af mina systrar, och se här en skottspole af diamant, med förtrollad skyndsamhet löper den genom väfstolen, tag! Ty hör, du skall hafva fullgjort allt inom ett år: är det icke då färdigt, hafva icke de samtlige prinsarne vid denna tid skjortor på sig — då är det försent — förvandlingen skall aldrig sluta, då ve Duamdea!" Så talade qvinnan.

"Inga," utbrast Erasmus, "mitt hjerta slår så högt af önskningar för prinsarne, att jag försäkrar jag sjelf i en månad ville gå utan allt tecken till skjorta, blott prinsarne inom det förelagda året finge på sig det angelägnaste för deras lifs hela välfärd."

Prinsessan, fortfor Inga, kom till berget och fann efter många faror ingången till en kula, sparsamt upplyst genom en remna i taket. Detta rum var mycket sorgligt. Midtuti stod ett bord, som var dukadt och besatt med tolf tallrikar. Prinsessan förstod att hon såg sina bröders matbord, och blef bedröfvad när hon på hvarje tall-

rik blott fann åtta mandlar. "Mine bröder! detta är då er föda? J, som i lyckligare dagar ej blott haden den vanan att äta Er mätta, utan sällan om middagen åtskildes, innan vin doftat på edra läppar!" Duamdea utgjöt tårar likt flytande silfver; och sade sedan mycket, som hennes ömhet och förstånd tvingade henne att yttra; men slutligen fann hon sig sjelf efter resan så hungrig, att . . . ach Erasmus, kanske Ni mången gång varit hungrig, men aldrig har Ni behöft äta upp maten för edra närmaste slägtingar. Hvart skulle hon vända sig? hvart skulle hon taga vägen? hon gret, hon sökte öfverallt! men tillsluts vardt det så, att hon tillgrep en af de tolf tallrikarne, och förtärde hvad derpå fans. Prinsessan blef af de ringa mandlarne, jemte sorgen, fullt mätt. Straxt derefter kommo alla fåglarne hem, och satte sig begärligt på bordet. Den tolfte, lika hungrig som de öfrige, märkte att hans tallrik var utan mat; i början slog han sina vingar med smärta och slipade häftigt sin näbb emot bordet, men snart uppsteg den medfödda stoltheten i hans själ, och han föresatte sig med en furstes kraft att icke tänka på några mandlar. Prinsessan, rörd af hans sorg, blef det ännu mer af hans våld på sig sjelf; hon föll

i hög gråt i hörnet af grottan, der hon satt gömd. Nu steg hon fram. Olycklige späda fåglar! utbrast hon, kännen J mig? nu går jag ej i rosenlundar att höra på ljuflig sång, hvar trasts qvitter är en förfäran för mig, mitt hjerta flyger bort på hvar fågels vinge som jag ser. Jag är eder syster! jag har kommit hit att låta min själ rinna bort med mina varma ådrors purpur, eller ock att rädda Er. O du min yngste broder Peregrinus, du eger ej mer någon spis att stilla din hunger med, och det var jag, som förtärt hvad du skulle hafva fått! Men jag hoppas derföre kunna göra Er alla en större glädje. Jag skall häfva trolldomen, och derefter skola vi resa hem att tillsammans hämnas på vår stjufmoder.

"Stjufmödrar, Inga, dessa äro grufliga menniskor, afbröt skogvaktaren. Men jag skall mera tala med dig härom, sedan du slutat; det står i sammanhang med smörkärningen, hvarom jag en gång frågat. Huru gick det sedan?"

Hvem kan uttrycka fåglarnes stora rörelse, hvarmed de omgåfvo sin syster? Men, jägare, en sak måste jag nämna, ty jag har på Runsaborg af jungfrurna lärt mig utlägga och förklara vackra ämnen. Finnes i verlden något mera sorgligt intagande, än ett väsende, som nalkas med stor ömhet, men hvars uttryck äro så artade, att den, till

hvilken det vänder sig, måste fly? Kärleken höjer bröstet, men hur bittert måste den ej sänka sig eller kallna, när den ser sig sjelf väcka fasa? Prinsarne ville kyssa, klappa och smeka sin syster, men . . . de hackade henne i ansigtet, de klöste henne så, att hon sprang som jagad, och ropade: "håll! håll!" — hvarföre fingo bröder näbbar, och unge män klor? — I korthet bad Duamdea dem sätta sig, och hon förklarade dem ämnet. Hennes första systerliga nit för deras väl skulle hon bevisa dem genom att plocka dem, sade hon. "Detta skall göra Er samma plåga, som när man tar skinnet af en person, men det gör ingenting, varen tålige." Allt skedde som det skulle; hon kardade, spann, rände upp och väfde. Emellertid led det föresatta året till slut, väfven var färdig, och prinsessan skyndade med största snabbhet att sy åt sina bröder. Redan kom årets sista dag, och dagens sista timme, då var allt så nära färdigt, att blott en ärm fattades på en af skjortorna. På det ej hela arbetet skulle blifva utan frukt, steg hon genast upp, samlade fåglarne och påträdde dem sina linnen den ena efter den andra, då de utan uppskof blefvo prinsar. När hon kom till den tolfte — samma Peregrinus, som en middag fått fasta för henne — när hon påsatte honom det nöd-

vändiga, fattades en ärm! då blef han en menniska som förr, men den ena armen återfick ej sin skapnad, och han bar i dess ställe vid högra axeln i hela sin tid en vinge stor och svart. Då föll Duamdea sin sköne, mest älskade, yngste broder om halsen. "Peregrinus, hviskade hon och kysste honom, min glädje är ingen öfver de andres återställande, då smälek ännu begabbar dig. För min skull har du hungrat, för min lättjas skull måste du gå med en vinge!" — "Stanna, du mitt hjerta, svarade Peregrinus, och upphörde ej att kyssa Duamdeas mörka lockar. Var glad min syster, varen glade alla mina bröder, och lät oss resa härifrån. Jag sörjer icke den mat jag ej fått smaka, jag föraktar icke den vinge jag bär." — Nu började ett förnämt tåg; det var ståtligt, de reste hem till deras fader, och Peregrinus lemnade aldrig sin systers sida, emedan de mest af alla älskade hvarann. När prinsarne kommo till slottets port, förskräcktes de alla för ovädrets åskor, som de sågo på himmelen, men bäfvade ännu mer att uppgå för trapporna och träffa drottningens blick. Hon förvandlar oss ännu en gång, sade de, och tordes ej gå in. De rådslogo om hvilket medel de skulle nyttja att blidka henne, vinna hennes nåd och få lefva som folk. Då kommo de fleste öfverens — har Ni hört sådant bland

ulfvarne? — att de skulle taga deras syster, binda henne, öfverlemna henne åt drottningen såsom den, hvilken förrådt hennes sak, och genom en så utmärkt förüring köpa sig den styggas gunst. "Andra skola säga, att detta är otacksamt, tillade den äldste brodren, men så mycket mer skall det behaga vår moder, och hon skall af vårt uppförande finna, huru mycket bättre hon kan använda oss i sina värf som folk, och aldrig anse det nyttigt att förbyta oss ifrån våra rätta gestalter." Erasmus, när detta var sagdt, framräckte Duamdea sina händer för att bindas af sina bröder, och hon sade med sänkt hufvud: "gören så, visst skolen J vinna er stjufmoders gunst; jag vet nu att det är tungt till att lefva." Men hög af vrede framsteg Peregrinus, harm brann kring hans mun, han sönderref de band, hvarmed hans syster af de öfrige blifvit bunden, derpå fattade han henne med sin venstra hand och ropade: "kom, vi skola ensamne gå in i slottet: men J, ursinnige och fördömde prinsar! huru lycksaligt var det icke för Er att sitta bytte i fåglar i en grotta, då Ni dolde en så elak blod!" — Uff! — Peregrinus instörtade genom slottets portar med sin syster, sprang uppför trapporna, genom guldsalar fram till konungen, der han satt på sin röda stol vid sidan af sin drottning. "Gud

signe Er, min fader," sade prinsen. Men till drottningen sade han: "du bistra troll, hur länge skall du sitta vid den hulde konungens sida?" Genast slog han till henne med sin stora blåsvarta vinge så häftigt att hon föll. Då hon var nära sin död, ropade hon: "o Peregrinus, mot din stora förskräckliga vinge förmådde jag intet, ty hvem har skapat den? jag sjelf. O Peregrinus, mot dig och din syster förmår jag intet; men dem, som mig tillhöra, skall jag behålla!" — Derpå for hon ut genom slottets fönster såsom en hemskt ropande Uf, för hvilken den hvinande stormen är ljuf; hon ställde sitt tåg till skogen, och elfva Ugglor drogo med tjutande rop i en lång rad från slottets port bort med ufven till dess hem i skogen. Af allt detta förvånades konungen.

"Hör, min goda Inga . . . ach Inga . . ."

Nej tyst, sade hon, jag skall först omtala hvad prinsessan gjorde. När konungen snart derefter dog, uppsteg Peregrinus på hans thron, och rättvisans svärd stod som en låga vid hans sida. Men Duamdea gick oftast i skogen; der gret hon öfver sina förlorade elfva bröder, hon ropade dem vid namn, och sjöng: men ingen såg henne, och ingen svarade, ty ugglor se ej om dagarna. Efter sin död blef Duamdea en näktergal, hon

sjöng om nätterna ljufva toner, och kallade än på sina bröder, som hon viste den tiden kunde se och höra. Ofta nalkades de fördömde och förklarade henne sin grämelse med tjut och skrik, som om de ville ångra sig — men då hven ifrån bergets topp ufven öfver hela vida skogen. Vid dess starka rop väcktes åter de onda stämmorna i ugglornas inre . . ty vet Erasmus, det har jag hört och tror det visst, hvar menniska och hvart väsende är i sin själ ett spel *), och lefver i toner, som låta höra sig till ett inre återsvar när man hör något utom sig, och derföre mycket olika allt efter de toner som till själen nalkas. Alla slags stämmor finnas i menniskans själ till återsvar; det kommer an på hvilka som väckas. Ufven, när han är spelman, och menniskan lyssnar, då! då! —

"Inga, ropade Erasmus, jag kan ej längre hålla mig, jag måste bryta af dig, fortsätt din saga sedermera, men nu måste jag förklara dig, att jag har den största afsky för alla elaka stjufmödrar."

Häri har Ni visst rätt, sade flickan.

"Ja, Inga, genast från början fann jag, att din berättelse rörde en elak stjufmoder, och der-

*) Ett instrument, Herr Hugo.

af kom, att jag frågade hur lycklig du var i smörkärning."

Jag kan icke förstå det.

"O Inga, då du har tillåtit mig sitta hos dig i detta välluktande och behagliga hö, skall du också tillåta mig mer. Jag är nu så lyckligt gift, har icke du samma tanke som jag, att min hustru är en god menniska?"

Jo, det är hon, Erasmus. Men hvarföre talar Ni om höet?

"Inga, detta hö, som nu är torrt och föraktadt, har en gång innehållit angenäma blomster, mål för vackra samtal, allas beröm, och — min hustru är nu i sin blomma, men snart förvissnar hon, ja snart dör hon."

Dör hon? hvarför tror Ni det?

"Jag säger icke att hon dör, men jag tror att hon kan dö. Ach, det kan hända, att jag dör förut, och hvad ville jag hellre? Men det kan också inträffa, att jag är så olycklig och öfverlefver min hustru. I detta fall, Inga, bör jag vara betänkt på att skaffa mina barn en stjufmoder, som icke är en elak, utan en god stjufmoder."

Men har Ni ert förnuft, jägare, skall Ni öfverlägga om hustru efter er hustrus död, då det icke är anledning att hon dör?

"Jag har mitt förnuft, Inga, och för att visa dig det, skall jag säga dig . . att jag tänkt bedja dig . . såvida du tillåter mig tala . . . . jag har tänkt anhålla hos dig, att du blir . . . ja, min kära Inga, det är helt och hållit mitt hjertas varma och rätt vackra önskan, att du vill åtaga dig den saken . . . blif min hustru och mina barns beskedliga stjufmoder efter min nuvarande hustrus död!"

Erasmus, sade vallflickan, jag kunde väl göra Er till viljes och åtaga mig det Ni ber om: men då Ni är så kall mot er nuvarande första hustru, säg mig då huru stor den köld skall blifva, Ni ärnar tilldela mig?

"Kall? jag vet mig icke hafva varit kall. Älskar icke jag min nuvarande hustru? älskar icke du henne? är hon icke älskvärd? Jag försäkrar dig, att jag aldrig skall glömma henne."

Efter Ni aldrig skall upphöra att älska er nuvarande hustru, äfven efter hennes död, hvad skall Ni då gifva mig, er andra hustru?

"Inga, sade Erasmus, och hans röst blef högtidlig — man tager sin första hustru för sig sjelf, sitt hjerta, sin outplånliga varme, och är man en rättskaffens man, så skall den utlofvade lågan aldrig slockna. Sin andra hustru tar man för sina barn, och god, på det de ej måtte hafva en

elak stjufmoder. Du är icke nu så ung, vördade flicka, att icke eftertankens sol sprider fullt sken öfver dina hjertans tankar. Du bör veta att en flicka före trettio år är ämnad att blifva en mans första hustru; men hvar och en, som är öfver trettio, har det ändamålet af skaparen att blifva den andra hustrun åt någon man, som mist den första. Orsaken härtill kan visas, men skulle blifva för lång att utföra i en hölada. Den andra hustrun, utom det att vara en huld stjufmoder åt den förstas barn, skall också stå som det egentliga stödet för enklingens hushåll. Det inträffar oftast, att en man, som mist sin första hustru, sjelf kommit framåt på årens bana: han kan då med skäl vara trött vid lifvets stig, man kan ej begära, att han sjelf skall sköta sitt hus. Lägg härtill den sorg, han ända till sin död skall bära öfver sin förlorade prydnad, sin första hustru: det är då den andra hustrun, som lämpligen ensam bör förestå hela huset, så att erfarna flickor, eller hela den delen, som är öfver trettio, ja trettiotvå år, skall användas till detta slag af makar. Inga, derföre ville jag utforska hur snäll du var i hushållning; derföre började jag med att fråga om kärningen. Stjufmodrens pligt —"

Ni har många pligter för den fattiga andra hustrun. Jag erkänner att jag fyllt trettioett år,

men skulle det vara en synd inför de tre konungars rökoffer? jägar Erasmus, skall jag derföre beläggas med straff att ej få hoppas någon ömhet för min lefnad?

"Hör du, svarade han, och makade undan en tapp hö, som innehöll tistel och stuckit honom i armbågen medan han talade — beskedliga Inga, fortfor han, låt icke ett för stort solsting bedraga dina ögon. Jag har nämnt pligter, emedan alla hafva sådana efter ålder och beskaffenhet. Skall den skrofliga tallen gråta öfver, att ej vara en af skalder besjungen björk? Tro icke att jag härmed på ett fint sätt eller genom symboler velat låta dig förstå, att du är skroflig, ty du är det icke. Nej, — ditt hår är vackert: kan man icke säga detsamma om dina ögonbryn, kanske än mindre om dina kinder, så går man dem stillatigande förbi, och nalkas din mun, som innehåller . . oneklight . . en den renaste röda tunga. Din muns läppar hafva sina sidor, men lika godt! det var icke ämnet. Jag ville blott säga, att gråsten ej får beklaga sig öfver att den ej är vuxen till en kalcedon, och att den i alla fall har sina åligganden. En trettioåra flicka, min vän, är icke utan skyldigheter derföre att hon länge varit utan —"

Det blir aldrig min sak, inföll vallflickan, att herbergera tafatta resande längre än de behöfva för att hvila ut. Stig derföre genast upp och gå dit vägen kallar Er, ty jag förmodar, att femtisex års jägare också hafva sina skyldigheter?

"Har du blifvit ond, Inga? men jag tror icke det, ty jag tycker snarare du ler." — Erasmus hade härvid stigit upp och stod i höet framför flickan, men såsom gräset här händelsevis ej alls var packadt, gaf det efter för hans tyngd, så att han nedsjönk till medjan, när han gjorde sin fråga. Ehuru han icke stod på knä för Inga, var han så kort, som om han knäfallit. Han gjorde med armar och ben många försök, att komma upp igen, och liknade en man sommartiden som trampar hö i skrinda, hvarvid än det ena benet kommer upp, och än det andra. Derunder talade han följande: Inga, goda Inga, efter jag nämnt för dig den *andra* hustruns pligter, bör du nu tillåta mig att omtala hennes rättigheter.

"Nå-å?"

Ja, flicka, den andra hustrun är verkligen en herskarinna i sitt hus. Enklingen går och sörjer, tänker blott på sin första hustru, och lemnar derföre huset fullkomligt åt herrinnans styrelse. Barnen, glada att få skötsel, äro henne undergifna i allt. Hon vet snart att taga alla

nycklar. Det finnes ingen mat i huset, hvartill hon ej har fri tillgång.

"Men om hon ej är så hiskeligt hungrig?" utbrast Inga.

Så dricker hon, ja hon dricker af allt hvad i huset finnes. Ingen mästrar hennes steg, hon gör hvad hon vill.

"Hon får blott ej ega hjerta."

Jo, käraste du, hjerta får och skall hon hafva. Men mig tyckes, att ett tretti-års hjerta icke kan vara sextonårigt utan underverk. Härmed menar jag blott, att hon ej skall bekymra sig om sådant, som jag för exempel om dig vet, att du med säkerhet icke frågar efter. Alldeles icke att hon skall vara utan varme och glädje — nej — men då hennes egen tid i verkligheten som qvinna är förbi, skall hon lefva i minnet af det förflutna, i legender, i skönhetens och sagornas krets. En god och lycklig stjufmoder bör vara snäll i huset, flink med barnen, låta mannen sörja öfver sin första hustru, men på de lediga stunder, hon sjelf gifver sig, fördjupa sig i historier, läsa, ja vandra med sin själ under en stjernklädd himmel, som ej numera är spänd öfver hennes kropp. Kan hon något latin är det så mycket bättre, ty detta är ändå hufvudspråket i våra legender: jag kan sjelf deraf flera ord. O vallflicka, dig har jag fun-

nit utvald ibland alla till en förträfflig *secunda*-hustru, ty du är utmärkt i sagor, du finner sjelf din glädje i dem, och du talar om dem så, som jag aldrig förr hört någon. Inga, neka mig icke..

"Jag önskar Er af all min själ länge få behålla er första hustru, det är hvad jag säger Er."

Inga, fortfor Erasmus, outsägligt önskar jag sjelf att få behålla min *prima*; men såsom en klok Åkerman samlar råg i ladorna för den tid han icke vet, och en Trägårdsmästare med begrepp inlägger kål i sin källare före vintern, så bör ock en Man utse sin andra hustru medan han eger den första, att han ej må stå der med tomma händer, och regnet slå in i hans hus innan han fått en ny port derföre. Inga, neka mig ej, blif min Secunda!

"Hör, jägare, sade hon och steg upp, då Ni är så väl hemma i andra ämnen, vet Ni hur mycket två gånger sex är?"

Det gör tolf, min beskedliga —

"Men hvad gör två gånger sju?"

Det lär bli fjorton — käraste Inga — se ej så allvarsam ut i ditt ansigte. Hvarför har du förvandlat hy? lyssnar du på någonting?

"Efter Ni förstår så mycket, säg, vet Ni huru man gör med björnen, när vintern står stark öfver skogen och stormen går?"

Jag har icke hört berättelsen om det —.

"Vet Ni huru man gör med hönset, när det är sjukt i högra vingen och står på sitt venstra ben? eller med haren, när han sätter upp sin svans lika högt som sina ögon?"

Jag är icke hemma häri, men —

"Då begriper Ni ej heller, huru man gör med ett hus, som brinner i vindsgluggen, eller med en katt, som jamar öfver två härader." — När Inga talat så, tog hon Erasmus i ena axeln, vände om honom, sköt ut honom genom dörren, och tillreglade den innanföre.

Erasmus fann sig ganska illa i den blåsiga natten, sökte efter sin häst, och kunde ej taga något annat beslut än att så godt som möjligt fortsätta sin väg bland buskar och stenar. Vi veta ej om vallflickan blifvit förtörnad, det tycktes snarare att hon gjort gäck af sin friare; men att drifva ut en bekant midt i natten var ändå för mycket. Hon syntes icke ond, också voro väl de frågor, hon gjorde sin vän innan hon dref ut honom, icke mycket hörande till ämnet. De liknade snarare vissa fältrop eller spörsmål i hemliga ordnar, så inrättade, att ingen kan förklara dem. Inga måste hafva haft någon enkom orsak till sina uttryck och sitt uppförande.

Andra Boken.

> Då han öppnade sin mun, såg jag hastigt skymten af de skönaste hvita tänder.

Tystnad herskade rysligt och ljuft öfver hela Runsaskogen, hvarigenom Erasmus red på sin häst. Granarne böjde höga spetsar tillsammans öfver hans hufvud, och ofta möttes hästen af sådana klippor, att han måste vika åt sidan. Erasmus satt härunder i många betraktelser, och fällde emellanåt uttryck, såsom: "vördnadsfulla natt! stolta mörker! oskattbara vildmark full af kreatur! en häpnad tiger på alla håll! hvilka bloss, hvilka stjernfall blixtra ej ned från himmelen att klyfva jorden?"

Snart derefter kom han fram till en grotta; han kunde dock ej urskilja ingången bestämdt. I trakten deromkring hörde han röster tala, och märkte tydligt orden: "bär detta åt mig" — hvarpå häftigt svarades: "nej, jag vill icke" — "Jo, du skall!" — derpå en betydlig paus, och sedan förnyade, men allt mer aftynande utrop af "ja .. ja .. ja .. ja .."

Då den resande ej mera hörde, än mindre såg, ville han hafva inlåtit sig i öfverläggning

hvad det kunde vara, men i detsamma slog en gren af honom mössan; han var nödsakad, att stiga af hästen och uppsöka den. "Glömska Euphemia!" sade han blott halfhögt, anande att få höra echo af sina ord i skogen — "jag värderar dig, min dotter, men hvarföre skall du vara så glömsk och ännu mera rädd? Du gaf mig min mössa när jag red hemifrån, men hvarföre ej påfästa remmen, som ifrån mössan å ömse sidor nedlöper under hakan? Intet qvarhåller nu med säkerhet mössan, hvarken i blåst, eller när jag träffar grenar . . du har likväl ihågkommit det förr . . men jag är viss, att fruktan för de tvenne trasige . . tiggarne . . den hvite och den röde trasvargen . . som varit inne hos mig nyss innan jag hemkom, gjorde, att du hvarken mindes dig sjelf, mig eller Frälsaren. Jag har aldrig förskräckts för tiggare, jag vet ej om en mindre fruktansvärd skepnad vankar på jorden, och det är högst dumt att mitt barn af mitt blod skall hafva fått en egenskap, som icke finnes i mitt blod."

Då han åter kom på hästen, fann han denne mycket skyggare än nyss; han behöfde icke jagas för att komma ur skogen, han trängde med ostyrighet och kraft genom alla snår och vindfällen. Efter en liten stund upptäckte jägaren ljus på afstånd, och såg att det kom från ett af tor-

nen på Runsaborg. Han trafvade raskt efter skenets ledning, och framkom till fästet utan händelser.

Jägaren tillhörde riddarens betjening, han ingick derföre i ett rum bredvid köket, der öfrige personer af hans stånd hvilade. Han fick en plats ibland dem, för att sofva ut, emedan han nu ej före morgonen kunde inträda till sin herre, och af honom få veta i hvad ändamål han blifvit ditkallad med en så ovanlig brådska och så sent. Erasmus inslumrade snart vid sidan af Knut Frostenson, en ung stallsven, nästan öfverflödig i stallet, då Herr Bo hade många andre tjenare för skötseln af sina hästar, men ändock underhållen, emedan han uppnått stor färdighet i att göra piskor och remtyg; en ej så obetydlig omständighet som man tror, ty under detta Tidehvarf hade icke ännu i Sverige handtverkerierna kommit i ordning, inga egentliga sadelmakare funnos i höga Norden. Fattigare folk gjorde sjelf allt hvad de ej kunde umbära; också var Allmogen den tiden mycket mera händig, innan Borgareståndet uppstått i sin verksamhet. De rike deremot höllo särskilde tjenare, som hade enkom skicklighet att tillverka något visst. Knut var sadelmakare och borstbindare på Runsa, en vid

namn Matthias brukades deremot att smida häst-skor, snickra fimmerstänger och göra hönsburar.

Herr Hugo, Adelns uppfinning och vana, att använda vissa personer till särskilda yrken i dess tjenst, gaf i Medeltiden en vink om den hemligheten att menniskan arbetar bättre och mer, när hon sysselsätter sig med blott *en* handtering. Denna stora tanke alstrade småningom det *lägre* Borgarståndet, lade grunden till handtverkerier och skrån, liksom handelns utvidgning några hundrade år derefter bildade det *högre* och rikare Borgerskapet.

De fleste voro slutne i djup sömn på Runsas fäste, men ljus lyste ännu ur ett af tornfönstren i Herr Bo Ulfsons begge unga döttrar fröknarne Merethas och Irmengards rum. De voro inkomne i ett så djupt samtal, att de icke märkte huru långt det lidit på natten. Lampan stod i den höghvälfda spisen inne hos dem och kastade sitt bleka sken på gyllenläderstapeterna; stolarnes karmar voro gröna, äfvensom sängstolparne, på hvilka de höga, mot taket spetsiga sängomhängena suto fästade.

"Jag är ganska ledsen att jag ej fick se det — att jag ej skulle vara hemma just nu, sade Irmengard; men en hjort i skogen dref vår jagt längre än vanligt, också hade jag kastat bort

mitt hvassaste och blankaste spjut, jag ville finna igen det."

Vi voro alla förundrade, fortfor Meretha i sin berättelse; likväl tror jag, att Herr Bo anade något, han betraktade dem begge med tystnad och öfverlemnade åt Fru mor att gifva dem vedergällning för deras artighet.

"Vedergällning? sade Irmengard och drog bättre undan det veckrika omhänget på sängen. Du har icke så beskrifvit dem. Skulle icke vår mor blygas att gifva dem vedergällning? Sökte de almosor? Jag trodde snarare de voro kringfarande konstnärer, som af kärlek till sången öfverlemnade sig åt dess himmelska mäktiga glädje, och reste omkring att i bygden utgjuta en förtjusning, som brann i deras eget bröst?"

Jag tror det äfven, ehuru det är obegripligt att förklara deras lefnadssätt, och än svårare att fatta hvilket förhållande de stodo i till hvarandra. De voro icke tiggare, men det förekom likväl, som de skulle fägnas af någon gåfva, och Fru mor utsökte det som skulle anstå dem. Besynnerligast voro de sins emellan. Den ena bar en hvit drägt, rikt sydd och skönt smyckad med dyrbarheter. Han hade flere prydnader, som säkert voro af guld, dess anlete var mildt, som den ljusa drägt han bar, och håret föll i lena långa lockar. Den

andre var en helt annan gestalt; befallande, brinnande ögon under mörka ögonbryn. Han var klädd från hufvud till fot i mörkrödt fint tyg af för mig okändt slag, och svart skärp af glänsande läder omgaf dess medja. Denne var något längre till växten, dunkelt skinande hår upphöjde hvitheten af hans ansigte, ögonen voro vilda och svarta. Oaktadt den sednare uttryckte mycket mera kraft, visade dock hela hans sätt, att han var den lägre i rangen. Den hvite vandraren, som bar en cittra, gick alltid förut, förde ordet, och jag vet nästan ej om den röde kunde tala, åtminstone yttrade han knappt någonting medan de voro hos oss; han fogade sig noga efter de befallningar den andre med ord eller vinkar gaf honom.

"Bad fader Bo dem spela?"

Nej, det gjorde han icke, svarade Meretha. Men med mycken belefvenhet och nästan blyghet steg den hvite vandraren fram ifrån dörren, och i det han helsade på mor först, och sedan på Herr Bo, gjorde han oombedd några vackra retande slag på cittran. Den andre deremot lemnade aldrig dörren, och satte sig ej en gång ned på bänken der bredvid. Far frågade honom, som spelade cittran, hvarifrån de kommo, och räckte honom med detsamma en dryck vin i den pokal,

sjelfve den store hertigen skänkt oss, ty han kunde af den fina utsökt smakfulla drägten ej annat ana, än att de voro rike resande, som af nöje besökte landet att lära känna dess förnämsta ätter. Han bjöd äfven pokalen åt följeslagaren vid dörren; men den kunde ej förmås att dricka, utan i stället med en frihet, som hastigt stack af mot hans öfriga skygga lydnad, gick han och tog en kruka vatten, som stod på ett bord i hörnet af rummet, och sedan han derur släckt sin törst, intog han snabbt och ständigt lika tyst sin post vid dörren. På Herr Bo's fråga svarade han, som bar cittran: "vi äro spelmän, som räkna oss till en stor ära, när ättemän, sådane som Ni, Herr Bo, emottaga oss på sina borgar." Far kastade härvid en hastig blick öfver deras rika drägt och prydnader, liksom han tänkte fråga, huru det stod tillsammans med ett så lågt lefnadssätt, som att gå omkring och spela. Likväl gjorde han ej sin fråga, utan jag såg honom, till min egen förundran, i detsamma hastigt och djupt förändra anletsdrag. Det var som min far upptäckt något i den hvite spelmannens ansigte; han satte sig tankfull i sin stora stol vid ändan af salen, yttrade icke mer någonting, och undvek, såsom det föreföll mig, att alls se på främlingen. Fru Alf-

hild

hild både af nyfikenhet och artighet bad nu den främmande fortfara med sin vackra konst. Otvunget och behagligt bugade han sig för henne vid den uppmaning hon gjorde, och gick fram till fönstret, som har utsigt öfver vår inre trägård. Der sjöng han till sitt strängaspel en kämpevisa, som ej snart går ur mitt minne, den rörde vår tid.

"Far om den, afbröt fröken Irmengard eldigt, jag är icke road af de der visorna. Deras ämnen blifva för mig alldeles utnötta — huru Jarlen far till Finland och underkufvar Tavasterne — huru han vid Hattula fångar en hednisk finsk furstinna, hvilken han murar in i väggen på sitt nya slott Tavastehus, efter hon ej vill christnas — huru jarlens son Waldemar nu blir konung — huru Waldemar firar biläger med prinsessan Sofia från Danmark — huru han sedan vågar att älska sin egen drottnings syster, prinsessan Juta, som tillika är nunna i Roskild — huru konung Waldemar Birgerson nu reser till Rom — huru konung Waldemar går barfotad kring Lateranen, men vänder om igen och reser hem — ach visst är det af *våra* dagar, men jag har hört det för ofta! Det är icke underligt, att då folket är så intaget af sina kungars göromål, skola äfven hungrige

spelmän, så godt de kunna, nöta ut händelserna i alla tonarter, för att få en kant hvitt bröd, eller till och med en kappa. Men de båda hitkomna konstnärerne förmodade jag efter din beskrifning vara af en högre art. De borde veta, att skalden och sångaren just böra hålla sig i det längre bort ifrån oss — i det aflägsna, fordna, fria; i det som, omgifvet af moln med guld och purpur, skimrar för vår anblick till hälften kändt, till hälften okändt — bekant för anden såsom en paradis-vän, men outgrundligt tillika, obekant —"

Alldeles, Irmengard, men när jag berättar att den här spelmannen sjöng ämnen för vår tid, skall du dock ej tro, han rörde vid något om Jarlen, den store Hertig Birger, såsom de kalla honom. Nej! det klang i strängarna, ögonen tindrade som vaxljus-lågor i allas våra hufvuden dervid, sköna Fru Alfhild, vår stolta mor, stannade tvert på golfvet —

"Hvarom, hvad sjöng han om?"

Ja, det var en himmelsk kämpevisa, syster, en visa om afgrunden. Så här: Sanct Pehr stiger fram i himmelriket och kallar omkring sig sexton af sina närmaste änglar, de taga alla brinnande svärd i sina händer och stiga utför en stege, som du ganska väl känner; det är den stegen,

som leder till helvetets portar: men de komma först till en stor sal, der den förskräckliga skärselden är i ordning. Salen är mycket vid — spis vid spis — gryta vid gryta — och inunder dem mycken ved, mycken eld. Då befaller Sanct Pehr, o vackra Irmengard, att locket skall lyftas af den ena grytan efter den andra, att han måtte få se hvilka personer der kokas och bedömma hvilka borde kokas ännu mer. I första grytan var en ung riddare, som under lifstiden höjt lansen emot sin egen fader, derföre att han nekat honom en isabellgrå hingst, hvilken varit riddaren nödvändig för att rida och befria sin fästmö. I andra grytan befann sig fadren till riddaren, och när Sanct Pehr lät aftaga locken, uppräckte far och son sina hufvuden ur hvardera kärlet; och, så genomkokte de voro, spottade de likväl på hvarann. Den ene ropade: "förbannade son! du har genomstungit mitt bröst!" — den andre skriade: "förbannade fader! du hindrade mig att frälsa min späda jasmin, derföre blef hon fången förd i röfvarens hvalf, der förvandlades hon till en hemsk qvinna, och jag är viss hon nu sitter i någon gryta här längre fram." När Sanct Pehr hörde detta bistra samtal, befallde han locken åter påsättas, och gaf vissa råd åt kockarne, huru de skulle göra med

så hårda varelser för att få dem mjukare. Sedermera kom han till ugnar, der åtskillige gräddades. Jag skall icke kunna säga hvilka de voro, ty spelmannen nämnde inga namn, men det var mest munkar och äfven flera nunnor, som brutit deras löfte mot himmelens konung; de hade rymt, Irmengard, hvar och en åt sitt håll. I synnerhet var det en nunna, som lofvat komma ur sitt kloster och möta en prins; när hon gick i löfomhöljda lunden, tänkte hon träffa honom! då famnade hon i stället en tistelbuske . . ach, hvass öfverallt! hastigt öppnades jorden, tistelbusken och hon sjönko ned, de kommo i skärseldens stora förfärliga sal, och

”Ja, jag förstår hur det gick sedan.”

Min berättelse är tvär och kort, fortfor Meretha, den kan icke uppväcka mycken rörelse i ditt bröst. Men du skulle hafva hört spelmannen, han gjöt en så rik, varm och förundransvärd ande genom hela sin målning, att vi ömsom darrade och logo. Jag kallar det för vår tid, ty det visade sig med starka drag, huru synderna, som gå omkring i verlden, förhålla sig efter döden. Alla skola vi väl icke kokas, Irmengard, men är det då bättre att gräddas i ugn? Mest rörde det mig, när spelmannen kom till sin

sång om tistelbusken och nunnan; jag såg då tårar bryta fram ur hans egna ögon, och hans strängar skuro luften vemodsfullt, såsom svanfjädrar klyfva månens strålar på vattnet i sundet.

"Det rörde kanske någon af hans bekanta."

Snart derefter, sade fröken Meretha, upplöste han sin sång genom hastigt brutna tonfall, gående i zicksack som åskviggar, men småningom tystnande, ja somnande likt ängeln Irdamaël i vaggan på taflan derframme, hvilken i tigande drömmar syns fortsätta hvad han förut utfört i vakna, ljuft klingande bedrifter. Ja, min syster, den underbare spelmannen gick, sedan han slutat, mot dörren till sin röde följeslagare, och han, ej olik en tjenare, tog instrumentet af den ljusklädddes armar. Artigt framsteg den skönläppade spelmannen å nyo, sjöng för mina föräldrar impromtu en borgvisa till beröm för dem och deras gästfrihet. Fru Alfhild var brydd, huru hon skulle belöna främlingarne; att gifva dem en gåfva tycktes knappt gå an vid betraktande af deras kläder, som visade välstånd. Hon framställde derföre saken så, att skänken, hon ville föräraa, ej skulle anses som en belöning, utan ett minne, och att vårt hus skulle räkna det till ära, om de mottoge den. Hon framräckte en

silfverbägare . . . Till sin förvåning hörde hon spelmannen afböja hennes mening, och förklara att de ej kunde mottaga bägaren som ett minne af det höga huset, emedan sådant förutsatte en likhet: deremot som en skänk, sade han, som en lön, hvilken förnäme och ädle personer gifva åt kringfarande för det nöje de kanske gjort, ville han anse den. Med en djup bugning tog han skänken, gick till den röde följeslagaren, och sade: "tag du bägaren! du är framför allt den, som, med vördnad för detta stora herrskap, tacksamt skall lägga dess gåfva till de öfriga almosor, du och jag oförtjent erhållit af barmhertiga menniskor." Följeslagaren rynkade härvid ögonbrynen på ett märkbart sätt, tog likväl bägaren utan att säga ett ord, och inlade den i lädersäcken, som han bar under armen.

"Gingo de?"

Ja, de gingo, men på Herr Bo's vink lät vackra mor Alfhild dessförinnan uppduka ett godt bord, som för äfventyrare kunde vara välkommet. De åto: den hvite temligen. Den andre äfven, i synnerhet mera frukt än jag nyligen sett förtäras; men han drack hvarken mjöd eller öl, mycket mindre vin. Det var det första och enda ord jag hörde honom yttra, då han blef törstig, och med låg, men angenäm stämma,

som på en gång afstack mot hans öfriga tvära sätt, begärde mjölk i en skål vatten att dricka. Alla blefvo vi uppmärksamme, då vi förnummo ett ljud ifrån denna menniska. När han öppnade sin mun, varsnade jag hastigt skymten af de skönaste hvita tänder, jag i min tid sett, och hvilket, jag bekänner det Irmengard, är något som framför allt behagar mig.

TREDJE BOKEN.

Du, som sitter på hästen der nere!
hvari bestod stölden?

DAGEN derefter, då skogvaktaren talade vid sin herre, fick han af honom veta ändamålet hvarför han blifvit eftersänd, och erhöll det uppdrag han skulle få. Erasmus var en vacker man af ett fryntligt, åldrigt utseende. Han såg rask ut till häst, och i synnerhet var han i dag vid ganska godt lynne. Bredt vidgade sig hans bröst vid känslan af den ära och det förtroende, han njutit; med yttersta flit och skicklighet ville han fylla sitt uppdrag, men nekas får ock ej, det han i stoltheten deröfver knappt såg sin like. Han red nu åter ifrån Runsa öfver samma stora

skog, som han genomträngt, när han reste dit. Men han kom icke långt, förr än han mötte en man, äfven till häst, hvilken betraktade Erasmus med uppmärksamhet, höll stilla, och ropade: Holah ryttare, kommer Ni från Runsas fäste?

"Sant kan vara, att jag kommer från Runsa, svarade denne; kan ock hända, att jag ej kommer derifrån. Jag får säga Er att det icke rör Er: jag ser på edra strumpeband, sammansnodda af blår, att Ni icke är någon särdeles karl, Ni tör knappt vara annat än en sådan låg och usel tjenare, som ej har eget hem, egen hustru eller viss lön, utan bor och får kost hos sin herre. Var då lagom myndig, det är nog att Ni rider er väg, tills satan tager Er."

Jag har hört mycken blåst i små trän förr, sade den främmande. Vill Ni icke kort och godt säga mig, om Ni kommer från Runsa, så tager jag Er för en skälm, en skogsstrykare, en tjuf, hvartill jag har mina stora orsaker. — Han lyfte upp en väldig påk, satte den för Erasmi häst, och hindrade honom att komma fram.

"Oanständige — håll, jag kommer från Runsa ifrån Herr Bo Ulfson, och reser i ärender som skynda."

Från Herr Bo? S:t Ilian vare helsad, låt oss vara vänner. Min häftighet syntes dig oartig,

men du skall än vidare säga mig, om Herr Bo nu är hemma?

"Hvem är du, narr? Jag är uppsyningsman öfver Herr Bo's skogar, jag har rättighet att kasta ur skogen hvem helst jag icke finner passande att få vara der. Du har gifvit mig skällsord, likväl vill du vara min vän och gör mig ständigt mera frågor. Jag skall på en gång säga dig, både att Herr Bo är hemma, och att jag är Erasmus Anderson, som det är klokt att känna, om man vill fara med frihet bland klipporna. Jag skall rida till Herr Jon Amundson på Svartvik i ett ärende, som icke tål uppskof; vill du derför ej i godo sänka din käpp, sporrar jag min häst och rider öfver dig."

Jon Amundson? stilla dig, sade den främmande och fällde ner sin påk. Skulle du vara skickad från Herr Bo till honom? Jag är sänd just ifrån Riddar Jon till Herr Bo; om S:t Ilian vill, hafva vi samma ärende. Rör icke ditt en hemlighet?

"Jo, af hemligt slag."

Om stortjufvar, som uppehålla sig här i skogen?

"Ja, som stulit glupskt och oanständigt."

Det är något som Herr Jon förlorat, man har tillgripit det; spår visa, att de, som begått

gerningen, begifvit sig till Herr Bo Ulfsons vidsträckta utmarker. Riddar Jon har derföre hos honom anhållit om en säker och kunnig man, som i dess trakter kunde vägleda riddarens folk till upptäckande af tjufvarne. Du, min vän, är icke du i detta ärende utskickad? du är kanske sjelf den kunnige skogvaktaren, som skall vägleda oss?

"Er? är Ni af Jon Amundsons folk?"

Jag är hans förnämste ryttare: jag var blott hitsänd för att fråga Herr Bo, om vägvisaren icke snart skulle komma.

"Låt oss då skynda. Allt hvad du säger är sant, rörande ärendet. Vänd om din häst; vi hafva genom onödigt samtal uppehållit tiden för riddaren. Sätt sporren i buken på din feta black; har han många blackar?"

Vi skola skynda Erasmus! ja; men dessförinnan måste vår början ovänskap stillas, och nya förbundet fastare knytas genom — låt se, om det är med dig som med mig.

Han tog snabbt ur sin barm en flaska, blänkande mot solen. Sätt till din mun, sade han, vinet är ej af det sämsta. Under det du dricker, Erasmus, öfverlägg om icke en man, föraktlig till sina strumpeband, kan återfå sitt värde genom en flaska af rent silfver, full af . .

"Godt vin, en förträfflig kirsedrank! hvarföre, fortfor skogvaktaren och drack med stigande håg, hvarföre påminner du mig mina uttryck om strumpebanden? Du okände, välkomne skogsvän! hade ej bekantskapen så snart rotfästat sig oss emellan, kunde jag hafva sagt dig ännu mycket både om dina skor, om vest och byxband, som ej varit vackert, men dock flutit, icke ur fiendskapens nedriga pöl, men ur sanningens höga takränna. Ty, jag tillägger det äfven som vän, din halsduk är visst ej af de ofta tvättade; och andra persedlar har du på din kropp väl afpassade efter halsduken, men gif mig mera, mer ur flaskan!"

Se här, sade Joachim, det första du drack, var till slitande af vår ovänskap: drick nu till förtrolighetens plantering oss emellan, att hon må uppväxa till en pumpa i storlek och bära blommor, rödsköna som denna must. Godt! men nu, Erasmus, skall du föra flaskan till din mun för tredje gången, och det är . .

"För att dricka mig otörstig, kan jag tänka, men det är för hastigt begärdt."

Efter en stund återlemnade han flaskan med belefvenhet. Joachim drack sist för att tacka honom, och instoppade flaskan i sin barm, hvarvid Erasmus förvånad märkte, att under tröjan ett

grannt gult och rödt band af lysande ämne (silke eller guld) hastigt framskymtade, men lika snabbt försvann, då tröjan tillknäpptes. De fortsatte nu sin väg med mycken raskhet, kommo snart öfver Runsaskogen fram till Eds kapell, och redo höger om Edssjön den så kallade *stigen* till Beteslingan *), en för ypperliga hagar och deraf härkommen sötmjölksost vida ryktbar betesplats. Söder härom beträdde de en stor vildmark, som kallades Sollenda eller Sollentuna hammar, och än i dag bibehållit sig som en betydande allmänning för Sollentuna härad, likväl mycket afröjd, så att flere hemman och hela socknar — Jerfälla, Spånga — der blifvit bebyggde.

Då de i tätaste skogen skulle rida utföre en slipprig brant, sågo de nedanför sig på deras smala stig en ryttare, groft klädd likt en dräng, och i begrepp att rida uppföre. De möttes allt-

*) Spår deraf finnas ännu, Herr Hugo, i *Bitslinge* gård ¼ mil söder om Eds kyrka. Men i vårt sekel har Bislinge gjort sig mera älskadt för god frukt, än ost. Äfven Eds-stigen känner man, der står en Runsten, talande fädernes höga språk för okunnige barnbarn, afritad i Bautil. Hela denna förtjusande nejd borde Herr Hugo en gång besöka. Midt emot Bislinge öfver sjön ligger det behagliga Antuna, för mig bekant af särskilda orsaker. Men derom i en annan historia.

så midt i branten, ledsamt både för den, som skulle upp, och för dem, som skulle ned, helst stora träd och höga, skrofliga klippor, på ömse sidor om den smala vägen, gjorde det omöjligt att komma om hvarann. Likväl låg ej häri hela orsaken till det stora, märkvärdiga gräl, som på denna plats uppstod.

Det hör till bruket, att när menniskor mötas på en väg, tager hvardera något åt sidan, så mycket, att de komma om hvarandra. Men när vägen är så trång, att de ej kunna göra det, stannar den ena menniskan midt framför den andra, Herr Hugo, och betänker sig. Man anför väl, att det bästa, om ej enda sättet, att i denna ställning afgöra saken, är, att den ena drager sig baklänges tillbaka, så långt, att man kommer till ett ställe af vägen, der det är bredare, och man kan rida om hvarann. Dock — midt i en brant är det förgäfves för dem, som äro ofvanföre, att vilja stryka, ty hästar hafva ondt för att gå baklänges uppföre; den, som är nedanföre, har lättare att draga sig nedåt, men emellertid är sådant ganska farligt, när det är halt. Huru härmed än må vara, fann Erasmus i deras belägenhet samtal bäst passande, och han ropade emot honom som var nedanför: Ryttare, du mellan gröna grenar, hvem är du, som hindrar vår väg?

"J bägge hindren min väg, sade han; jag har ett ganska vigtigt ärende och måste fram."

Du kan ej hafva vigtiga göromål på denna mark: det är ingen mer än jag, som har rättighet att här hafva ärender.

"Du är vild och ohöflig, som mossan på tallrötterna här, men jag har ej tid att strida med dig om rättigheter och strunt, jag för bud till Runsaborg, till riddar Bo, skickad från min herre, Jon Amundson på Svartvik."

Hvilket bud för du? jag är Erasmus, riddarens skogvaktare, af honom sänd till Herr Jon i en sak af hög vigt.

"Är du Erasmus, sade den främmande, låt oss då vara vänner. Du är visst den man, Herr Bo lofvat oss till vägvisare, då vi skola draga ut och uppsöka skälmar, som gjort ett nidingsdåd hos min herre."

Hvarföre skickar din herre så många bud i samma sak? det är ej längesedan jag erhållit ett redan.

"Det undrar jag, sade Hans, jag red nyss hemifrån, och tror att alla hans öfriga tjenare voro hemma."

Visserligen är du antingen en skurk eller en ärlig man, sade skogvaktaren, och jag tror det ena, tills du bevisar att du är det andra; och det

skall du göra inför den här ryttaren vid min sida. — Erasmus såg härvid på Joachim och denne log.

"Du arma barn af det mörka tallriset, sade Joachim till Hans, jag inser väl meningen med ditt försök, men det är lumpet och kommer för sent. Då jag, som du här ser framför dig, är Herr Jons förnämsta ryttare, och längesedan ridit hemifrån till Runsa för att träffa denne skicklige skogvaktare, som öfver sina stora trakter skall visa oss spåren efter stortjufvarne vi söka, och jag väl vet, att du ej är någon dräng hos riddar Jon; kan du intet annat vara, än en bedragare, som velat förekomma mig, träffa Herr Bo's sändebud innan det hann fram till Svartvik, och således söka förhindra hela efterspaningen."

Broder, sade Erasmus, och vände sig förtroligt till Joachim, jag anar, att han, som vi hafva för oss i backen, just är en af skälmarna, som begått den onaturliga stölden: hvarföre skulle han annars vara så angelägen att träffa mig? Jag försäkrar dig — och du bör tro mig, efter du just i mig fått den vägvisare, din herre önskat — jag är säker, att det legat i bedragarnes plan, att söka träffa budet, som de på ett eller annat vis hört, att Herr Bo skulle skicka till riddar Jon, och att säga sig vara ifrån den sednare, för att

vilseleda detta bud, föra det till sin håla, och aldrig mer låta det njuta himmelens svalkande luft eller solens dager.

"Aktningsvärde skogvaktare, jag häpnar öfver din klara blick, som så skarpt intränger i det rätta, sade röfvaren Joachim vid Erasmi sida, och framdrog ur sin ficka ett rep, han deruti hade liggande. Huru lycklige äro vi ej, tillade han sakta, om vi nu genast efter din trovärdiga förmodan råkat en af de skälmar Herr Jon är angelägen att träffa: då har du redan uppfyllt hans begäran och kan vänta en rik belöning. Vi skola genom snillrika frågor snärja denne främling, nalkas honom oförmärkt och fängsla honom."

Godt, godt. Hör mig du, ropade Erasmus med kraftig stämma till ryttaren ner i backen, du som säger dig vara sänd från Svartvik: på det jag må tro dig, säg mig, hvilken var den stöld, som hos Herr Jon blifvit begången?

"Jag förvånas mycket, sade Hans. Ni säger Er vara tjenare hos Herr Bo, den andre hos Herr Jon. Att det sednare är lögn vet jag, men Er håller jag nästan för det Ni säger, derföre att Ni känner denna hemliga tjufsak. Jag kan säga (om Ni ej vredgas), att Ni har något ärligt i ert ansigte; och en stor enfald, tecknad öfver munnen när Ni talar, gör att jag tror Ni är lika enfal-

dig, som er stora mun visar; och då ha händt, att Ni blifvit narrad af honom vid er sid. Jag ursäktar Er derföre, bjuder Er till nära vänskap med mig, och till förbund mot bofven bredvid Er."

Detta är svårt, sade Erasmus, och såg på dem begge. Den ene kallar mig snillrik, den andre dum, hvilken skall jag tro? Men det hör icke hit, de kunna begge hafva rätt. En kan vara skarpsinnig skogvaktare, men enfaldig skribent; en skarpsinnig fiskare, men enfaldig stjernkikare; jag lär vara qvick i hufvudet, men enfaldig omkring min mun. Dock, du som sitter på hästen der nere! hvari bestod stölden?

"Det kan jag säga, men vill icke, sade Hans; det är en min herres hemlighet."

Skurk! ropade Joachim, slippriga äro dina ord, som branten, hvari du med möda qvarhåller hästen. Upptäck stölden, om du vet hvari den bestod: huru kan det vara vigtigt för Herr Jon, att bevara hemligheten, då saken är stulen, och alltså känd af hela det band, som stulit den.

Rätt, sade Erasmus.

"J djerfve! J skolen ej klaga, att jag blott söker undflykt. En ung flicka om tio år är bortröfvad; detta är ej en vanlig stöld. Kring lif-

vet bar hon ett skärp af dyrbart tyg, hopfästadt med ett smycke af guld, hvarpå stod ingräfdt konung Waldemars eget slägtvapen, *lejonet öfver de tre strömmarna*, den urgamla folkunga-prydnaden; samt på sidan derom *tre kronor*, en bild af vårt nya fäste, bygdt på höjden vid norrström i Stockholm, konungens uppvuxna stad. Ve dem, som stulit flickan, för att röfva guldet på hennes skärp, och skändat konungen i hans vapen!"

Du Hans, ömklige kolbrännare med kungliga ord i din mun! ej för skärpets skull blef flickan tagen, men detta lappri följde med omkring hennes lif.

"Heter han Hans, min vän?" sade Erasmus, och vände sig till Joachim, då han mellan tänderna halfhögt yttrade dessa ord. "Edra stolta uttryck, fast jag endast hörde dem brutna, göra mig bestört; än mer undrar jag, att Ni vet hans namn, och att han är en kolbrännare."

Skogvaktare! denne Hans har jag sett vid en mila, jag påminte mig småningom hans namn, som hans hustru sade mig en gång, då hon gaf mig dricka ur sin källa bredvid en förtorkad tall.

"Men har han svarat rätt på frågan om stölden?"

Han har det. Begrip, att det är lätt för tjufven att beskrifva det han stulit.

"Så synes det; men hvad prof skola vi nu företaga?"

Jag föraktar alla prof, och honom, och Er sjelf, om Ni tror honom mer än mig. Rid Ni, skogvaktare, rid Ni, och far i hans sällskap. Tag honom för en Herr Jons tjenare. Tag honom till vän, efter han beskrifvit Er som en fåne, och derigenom vunnit ert tycke. Säg blott snabbt ert beslut, och hvem Ni håller för den rätte. Väljer Ni honom, så rider jag snart till Runsaborg, och skall af riddar Bo utverka en ny ledsagare. Herr Bo skall kanske ej mer hafva någon så enfaldig att lemna oss, men mannen skall blifva vår vän ändock, om han känner skogen.

"Fruktansvärda ord! men låtsa vara Erasmus, och säg, huru skulle du göra?"

Jag vet hvad som är bättre än låtsa! ropade Joachim. I detsamma sporrade han sin häst och skyndade utför branten, oaktadt Hans befann sig midt i den. Joachims häst nedstörtade den andres, men föll också sjelf omkull. Hans, för att ej bli öfverriden, hade genom ett hopp skilt sig ifrån sitt trogna kreatur, fattat i ett träd vid sidan af branten och satt sig på dess grenar. Joachims häst var stark, och han sjelf en skicklig

ryttare; sedan han ridit omkull den andres djur, kom han snabbt upp igen, och stannade nedanföre att invänta Erasmus, som ännu i stillhet satt i höjden, och sade för sig sjelf, att allt detta var ett äfventyr. När han såg den främmandes häst illa skadad, sade han till honom i trädet: "Jag vet icke, om du är en skurk eller en rättsinnig karl, men din gångare är förderfvad, det ser du säkert: misstyck derför ej, att också jag nu rider öfver honom, emedan det är angeläget för mig att komma ner här, och ditt kreatur kan ej blifva uslare." Derpå skyndade Erasmus utföre, och kom oskadd till Joachim.

Hans hade emedlertid gjort ett språng från det träd, der han satt, upp på ett berg i grannskapet; han fann sin underlägsenhet afgjord och flydde. När Joachim såg sig om och märkte det, vände han sig leende till honom, som han kallade sin snillrike kamrat. "Min mening var, när jag tog upp mitt rep och derpå gjorde en snara, att kasta det om tjufvens hals, draga honom hit till oss och hugga honom i två eller fyra stycken. Men, när han på sin ondskas vingar kommit undan ifrån oss dit, der hans häst ej kunde föra honom, så säg Erasmus, tror du ej nu det rättaste är, att vi icke fästa honom i snaran?" — Jag, svarade Erasmus trumpet, säger dig att du

har frågat onödigt, ja svampaktigt. Huru kunna vi fästa honom i rep, när han är borta så han icke syns? Tig pratare.

Han red tankfull vid den okände röfvarens sida mellan täta, evigt stumma granar; himmelens skyar drogo regntunga fram öfver den höga manteln, på afstånd hördes då och då en kråka upprepa sitt sträfva ljud, understundom en skata. De begge ridande kommo upp öfver en kulle, der skogen blef kortvuxen och gles, ljung täckte marken öfverflödigt, och ett stort antal småsten gjorde utseendet än mera naket och bedröfligt.

"Men hör du," sade Erasmus tankspridd och med en suck, som nejdens luft pressade ur hans bröst, "är du verkligen öfvertygad, att du är den rätte, som Herr Jon skickat till oss?"

Sorgbundne skogvaktare, vet du hvar den blomma står, som gör den derpå luktar till en förnuftig frågare?

"Ja ja, min kamrat, det tör hända att jag frågat dumt, då jag bett dig svara mig, om du sjelf vore säker på hvem du är, men jag ville gerna ega djupsinne för att reda sammanhanget med den stackarn vi mött; också har stölden förvånat mig, tror du att man tänkt slakta den stulna flickan?"

Friskt fram, raskt! tag i tyglarne och för din häst muntrare. Så skall det gå! ropade Joachim, och slog med sitt ridspö på sin kamrats hästländ. De kommo i godt traf öfver ljungheden och funno nedanföre i dalen ett antal män, lägrade i en rundel, sysselsatte att äta; deras hästar stodo bundne vid träden. — "Här! ser Ni här, sade Joachim och hoppade lustigt ur sadeln, för jag med mig till Er riddaren Bo Ulfsons skogvaktare, bestämd att leda Jon Amundson till upptäckande af våra spår, men nu fullt färdig att tjena oss."

FJERDE BOKEN.

Bind mig, jag vet hvem som
löser mig.

STIG af, Erasmus, var utan fruktan, sade en af de sittande, du befinner dig i bättre sällskap, än du anar. Ehuru du ej bedrar dig i den tanken, att det är vi som från riddar Jon bortfört den unga prinsessan med lejonet och strömmarne, hvilken du skulle återföra till honom, så minskar detta likväl ej din kännedom af skogen, och du skall i stället leda oss dit vi önska.

"Himmelska Gud! ropade Erasmus och steg af hästen, hafven J röfvat detta unga barn ifrån sitt rätta hem?"

Icke från hennes rätta hem, svarade med grof röst en lång vapenklädd man, som tycktes vara anföraren, och höll vid handen en späd gestalt, hvars hufvud betäcktes af en fin ljusgul slöja, hängande ända till dess knän. — Men du Erasmus, var välkommen hos oss, drick en bägare till förfriskning efter ridten, sätt dig sedan åter upp, och visa oss någon kort väg, som ur Sollentuna skog för oss till Stäkesborg, dit resan gäller och en god belöning väntar dig.

Skogvaktaren svarade intet, men gick rakt fram till barnet, som stod i de höge gråklädde männens krets. Han böjde ett knä, tog hennes hand och kysste den. "Olyckliga späda dam, sade han, hvilka än dina händelser blifva, men Erasmi finger skall icke åt dina förföljare peka vägen för deras åskor. Deras nedrighets ljungeld kan krossa dig, men Erasmi fötter skola ej åt dem trampa upp vägen, för att visa bästa trakten till uppbyggandet af din lyckas graf. J väldige kämpar, här står en fattig man, som är en annan mans tjenare, — låten mig rida den väg tillbaka, som afbrutna granqvistar skola visa mig,

men aldrig sätter jag mig till häst, att leda Er till Stäkesborg."

Uppriktige skogvaktare! fortfor Ivar, den högvuxne anföraren, det är godt att du sagt oss dina tankar, jag skall vara öppenhjertig som du. Denna lilla dam, hvars öde du ej känner, och ej angår dig, skall oskadd lefva på Stäkesborg bland män af hög ära och ättestort blod; fara hotar ej henne och ej dig, om du visar oss en hastig väg genom skogen. Men nekar din dumhet att tjena oss, skall dock din klokhet om skogen hindras att skada oss. Rider du ej dit vi vilja, så binds du vid detta träd, att du ej må leda Jon Amundsons folk efter oss; myrorna ur stacken vid tallens rot skola småningom göra dig till ett benrangel.

"Bind mig, jag vet hvem som löser mig."

Joachim gick till de öfrige och de höllo råd. Det förnämsta hafva vi. Stallmästaren är genom karlens uppfångande hindrad att upptäcka oss. Det andra skall ej bli omöjligt, jag känner väderstrecket och skall föra Er öfver skogen, om ej midt på Stäkesborg, åtminstone till sjön, då vi från stranden af det långa smala Stäks-sundet kunna upptäcka borgen, och komma dit. Men lemna ej Erasmus i skogen, han har läten, som hans

un-

underlydande jägare på långt håll förstå; bind honom hellre på en häst, och för den ibland oss. Då vi framkommit, släppa vi honom ifrån oss utan skada.

Man följde Joachims förslag, och tåget rustade sig till afresa. Stum satt den ädle skogvaktaren bunden i sin sadel, nöjd då han fann att de ej älskade gjuta hans blod. Ofta kastade han sina ögon på flickan, som han genom en obegriplig känsla ansåg förföljd och olycklig i sitt nuvarande sällskap. Hon satt stilla, rak och i frimodig ställning på en egen häst, som en karl ledde i betslet. Man visade henne godhet och nästan aktning, fast hon ej kunde vara öfver elfva år. Erasmus hörde henne icke tala, och det förtröt honom, att den rikt befransade långa slöjan aldrig lyftades.

Ridten gick dåligt genom dessa oländiga marker. I vår tid löper här en ståtlig landsväg från Stockholm öfver Barkarby till Stäke. Sjelfva Barkarby njuter för närvarande en egen ryktbarhet, men var i Erasmi dagar blott en öde plats, dock gräsrik; var en kalfhage, äfven brukad för svin, tillhörig en af Bo Ulfsons underjägare. Det anföres med tillförlitlighet, att dessa svin allraförst genom sitt bökande odlat den trakt

kring Barkarby och Jerfälla, hvarest nu för menniskan öppnar sig den glädjande anblicken af så många åkrar. Svinet, som i kulturens tidehvarf stöter oss genom sin fulhet och osnygghet, har nästan hos alla nationer åtföljt menniskan ifrån hennes råare samhällsförfattning, och mera bidragit till jordens odling, än man rättvist betänker. Genom jordens uppbrukande och lefnadsmedlens förökning har menniskan kunnat frigöra sig från de yttre behofvens bojor, har fått frihet att vända sin kraft inåt själen, och förädla sitt bättre jag. Hvarje sann patriot fägnar sig derföre åt svin, och tänkaren erkänner det icke ovigtiga bidrag de i sin mån lemnat till möjligheten af en högre bildnings uppkomst på vår planet.

Joachim ledde tåget genom skogen efter sin insigt allt åt vester, emedan han viste, att man på detta sätt förr eller senare skulle komma till Mälarens strand, hvarifrån vägen till Stäkesön ej sedan kunde vara lång. Erasmus såg med hemligt småleende, att man mången gång tog felaktiga riktningar. När man stannade vid någon stor afgrund eller för svåra vindfällen, fäste alla sina blickar med ovilja på den envise karlen. Somlige ville genom käppslängar förmå honom till öppenhjertighet om vägen, men en af sällska-

pets hufvudmän förbjöd det. "Jag känner min vän Bo på Runsa, sade Åke Ambjörnson. Fast i detta företag Bo Ulfson ej skulle vara på vår sida, då han ej känner syftet af det vi vilja, ärar jag hans person, egendom och tjenare; skogvaktaren skall ingenting lida af min blåa lans, än mindre af edra käppar, han skall följa oss utan vidare hot eller fara."

Herr riddare, sade Erasmus — af edra ord och er bekantskap med Herr Bo förmodar jag att Ni är en riddare. Jag ser på er ridt, att Ni sjelf, ehuru i bugter, skulle framtränga till Stäkesborg, utan att jag förmår hindra Er. Hvad som måste ske, tror jag kan verkställas beqvämt så gerna som svårt. Jag skall derföre gifva Er ett par vinkar, så undviker Ni bråtarne och kommer på bättre stigar. Styr mer åt höger; tag sigte på den svarta enen; se så — ser Ni derframme Hårsgärdet?

De följde hans råd, Sollenda-hed glesnade småningom, och efter en stund sågo de ljusa strimor framskymta. Det var sjön, som upptäckte sig för deras ögon i svanehamn. De kommo fram öfver den nyssnämnde skogstrakten, Hårsgärdet, hvilken då liksom nu hörde under Stäke, och hvarifrån en vild väg utmed stranden ledde till

borgen. Ifrån Hårsgärdet förde en stenig sluttning ända ner till vattnet. Herr Ivar med den unga beslöjade vid sin sida red främst, och de begge syntes först af alla på sina hästar komma fram ur skogsbrynet. Flickans slöja var ofvanom fransarne tecknad med en rand af gyllne kronor; långa, veckrika flikar föllo rundtomkring ned med vårdslöst behag på det kastaniebruna stoets hals framför henne och på dess länd bakom henne. När tåget nalkades, hördes ett buller under en samling alar, stående tillsammans vid sjöstranden, och, som träden kastade en tät skugga öfver vattnet i viken, hindrades de ridande derigenom att upptäcka orsaken till lätet. Obekymrade foro de fram åt Stäket; vägen blef nu jemnare, men ännu var ett betydligt stycke till borgen.

Oväntadt blefvo de anfallne af en öfverlägsen och särdeles beväpnad manstyrka. En mängd groft klädde karlar kommo efter dem ur det höga gräset vid en vik, hvar och en med en ansenlig påk i handen. Man kunde hafva ansett dem för fiskare, emedan flere båtar lågo vid stranden. Hastigt omgåfvos Ivar och hans qvinliga fånge af de gröfsta bland dem; med fasta armar och snabba rörelser fattade också deras kamrater i betslen på de öfriga ryttarnes hästar. Som

bin äro svage mot menniskan, men farlige genom myckenheten och gadden, så hade detta råa sällskap inga fruktansvärda vapen, men de voro visst trettio till antalet och Ivars män allenast nio. En trasig, djerf karl gaf den, som ledde flickans häst, ett slag öfver bröstet, så att han stupade och ej längre kunde hindra henne att bortföras. Vred drog Herr Ivar sitt svärd mot detta pack; lif skulle det kosta, att bemäktiga sig hans dyrbara rof. Men tvenne fiskare af forntida kämpestorlek höllo hans häst, och tvenne andre visade sig utmärkt skicklige i att med långa påkar parera hans hugg. Han ropade med lågande blickar till sina följeslagare att falla in på desse ursinnige; men riddarens folk såg sig i samma ställning, som han sjelf: de voro knappt i stånd att fälla en enda till marken, så manligt och snabbt afvärjde påkmännen deras väl måttade svärdshugg. Ingen gjorde skada, de blott höllo hästarne; hela anfallet tycktes vändt åt den unga damen, och henne förde de midt i Herr Ivars anblick skickligt och varsamt ifrån honom ned till stranden. Tvenne personer ledde i synnerhet de seniga okändes tilltag; sjelfve sade de väl ingenting, men utgåfvo med vinkar och pekningar sina befallningar. Sins emellan syntes de begge hvarann olika. Den ena röfvarchefen var klädd

i en lång, hvit rock, och bar en fyrkantig mössa af samma tyg; ett gult, starkt skinnbälte gick om hans medja, och gjorde växten smal, skön och fullkomlig. Han hade intet vapen, ej en gång en käpp i sin hand. Den andre bar en på samma sätt skuren mörkröd rock och äfven en fyrkantig mössa af samma färg, men omgifven af ett tjockt silfvergrått mårdbräm, som beskuggade pannan och dolde mycket af kinderna; om lifvet sågs ett glänsande svart bälte och i handen en jernskodd käpp. Ehuru han således var beväpnad, såg man på alla rörelser, att hans andra kamrat var förman, och han sjelf blott den andre i sällskapet. Han i hvita rocken styrde både denne och alla de öfrige genom lätta rörelser med pekfingret.

Då de fått den lilla damen till stranden, gick den röde röfvaren fram till hennes häst, med höflighet och hänryckning tog han kanten af hennes slöja i sin ena hand och kysste guldkronorna med synbart och innerligt begär. Derpå gjorde han sig beredd, att i sina armar lyfta ned henne af hästen, då hastigt den andre chefen trädde fram, befallde honom med en sträng vink vika undan, tog ensam ned sin späda dam ur sadeln, och förde henne med egen hand till en af båtarne. Att ej sjelf få göra detta, tycktes

gå den förre djupt till hjertat, dess ögon lågade, det lät som skar han tänderna; likväl lyfte han ej upp sin arm till motstånd, utan följde lydigt på afstånd ned till båtarne.

Den förnämste anföraren steg med sin fånge i en särskild båt, och sköt den ifrån land. Den röde, oaktadt böner, hot och blixtrande ögonkast, fick ej en gång inträde i den julle, der de satte sig. Han fattade sig likväl hastigt, och gick tigande bort till en annan båt, dit flere af folket följde. Då dessa två båtar kommit några famnar ifrån strand med sitt byte, så att de ej mer fruktade Ivars folk, befallde den hvite ledaren sitt manskap på land göra reträtt. Med en snabbhet, som liknade vindens gång öfver vågorna, lemnade de alla på en gång hästarne, störtade sig i de färdiga båtarne, och skyndade ifrån land. Herr Ivar lät sina kämpar rida ned i vattnet, simma efter, och taga packet i ryggen, innan de hunno för långt ut. Man försökte, men hade ej ovane roddare framför sig. Några ryttare på de raskaste hästarne hunno så långt ut i vattnet, som till de eftersta båtarne; men tre eller fyra kraftiga påkar nedregnade slag på slag öfver hästarnes hufvuden. Blod ur deras ögon och nosar färgade vågen, med hvilken de kämpade att hålla sina ryttare uppe. Striden var ej

lika. Några hästar svimmade för slagen, och doppade likt sjöfåglar sina hufvuden under vattnet, der de drucko den svala döden. Deras ryttare måste frälsa sig genom att sjelfve simma i land: derefter kunde de öfrige, oaktadt sporren, ej tvinga sina hästar längre ut på ett så förrädiskt stridsfält. Kraftfulle i förbannelser, med knytta näfvar och blanka svärd, som speglade sin vrede i böljan — men svage i allt annat, måste Herr Ivars kämpar se sjöfararne tyste och segrande aflägsna sig med den beslöjade flickan. De drogo sin rodd i nordost från Stäkesön fram genom sundet till Skarfven, vid hvilken sjö Runsasätran, såsom vi förr berättat, var belägen. Herr Ivar beslöt att utmed stranden följa de roende, och se hvar de ville landa. Men de kommo snart ur hans sigte, emedan han endast långsamt kunde göra sig väg på den oröjda och tätvuxna stranden.

Ute på vattnet hördes nu en sång, som af skogen på det motliggande Granhammarslandet återkastades med ett långt och djupt echo. Den röde Anföraren sjöng — vi ega icke visans rim eller musikens ljud, men dessa voro sångarens tankar, fattade af minnet, lemnade åt tiden och efterkommandes rörelse:

"Himmelens åska har lof att träffa dalen med sin ljungande eld; dalen har lof att kyssa ångan

ur rosmarinernas kalkar — men jag får ej skåda den vän, som mina ögon åtrå med kärlek och med bäfvan."

"Doppa ditt hufvud i vattnet, o konungsand *), ditt hufvud är fritt; svalka din hvita skönhet med vågen, som ditt hjerta älskar! fri är du — men jag får ej skåda det barn, som mina ögon åtrå med kärlek och med bäfvan."

"Hvar finner den hungriga ulfven hvila och tröst? han finner sitt bo och slickar sina raggiga ungar ändock med fröjd; men jag är ställd nedom ulfvens ring — jag får ej skåda den vän, som mina ögon åtrå med kärlek och med bäfvan."

"O du min brunn i hjertat, hvi tränger du ej tårar ur ögat, att sorgen må smälta min själ i sin ljufva varme? men stolt och hård är min panna, hon kan ej föda tårar, blott harm! ty jag får ej skåda den vän, som mina ögon åtrå med kärlek och med bäfvan."

"Hvar träffar min hand en hand, när den sträcks ut? hvar finner mitt väsen ett svarande väsen, som känner dess doft, och älskar dess färg? Si lönnen kan böja sina löfarmar ned öfver tel-

---

*) En sjöfågel, som i norden lär hafva varit Svanens företrädare, uppfyllande dess plats i hof-trägårdar och i sånger.

ningen, som hon födt vid sin fot, men jag får ej skåda den vän, som mina ögon åtrå med kärlek och med bäfvan."

FEMTE BOKEN.

Alltså, ropade Sir Bruce, efter mina ord ej lära dig sanningen, skall detta göra det.

DEN glans menskliga snillet samlar kring majestätet, härmas af naturen. Eller om man tror det icke vara naturen, som kring hufvudstäder och hof upplifvar sig till skönhet, utan att det är menniskan sjelf, som vid valet af plats dertill fäster sig vid det utmärktaste riket har att erbjuda, så får man öfvergifva den vanliga tanken, att de personer, som bilda hufvudstadens kretsar, utgöra hofvet och omgifva majestätet, mest af alla merniskor äro skilda från naturkänsla: åtminstone måste första anläggarne icke hafva varit det.

Sådana tankar vakna hos oss vid blicken på Stockholms nejder. Det är sant, handels-transporten till lands och vatten fann största beqvämlighet af dess läge; en klok man var han, som valde det. Men för själen är icke derföre mindre ljuft, att se ett galeri af sköna trakter om-

gifva det för handeln klokt beräknade läget. Fosterländsk egenkärlek skall ej tala, men äfven utländske resande säga om Stockholm, att, i afseende på traktens behag, Constantinopel har företrädet, men annars ingen stad i Europa. Hagas lundar norrut bada sig i Brunsviken likt älskvärda nymfer. Konung Gustaf har väl skänkt dem flere smycken, men det var snarare en konungs lycka, att sådana funnos att skänka dem åt. De öfriga ställen, som nu likt ett halsband af perlor omgifva de svenska städernas Hufvud — Solna, Tomteboda, Carlberg, Hufvusta, Ulfsunda, Kungsholmens villor, Rejmersholm, Liljeholmen, Södermalms och Djurgårdens otaliga behag, Albano, Frascati, Tivoli — alla slumrade i naturens famn vid den tid händelserna i vår närvarande berättelse tilldrogo sig; de lågo under ett grönt täcke i drömmar om framtiden, hvilka till hälften röjdes genom några ur täcket uppskjutande vårdslösa klippor, vilda rosor, utkast till parker o. s. v. Men om den tärnas mun, som ännu aldrig blifvit kysst, är skön, så voro dessa punkter på jorden, som då ej än egde namn, ej än blifvit rörda af konstens kyss, så mycket underbarare vackra.

Vid en vik af Ulfsunda-sjön var likväl ett ställe uppbygdt, som i Stockholms barndom, i

konung Waldemars tid beboddes af en man, konungens utmärkte vän. Han var det ej derföre, att börd och rikedom gjort honom stor, ty han egde här i landet ingendera; men, uppvuxen med konungen, funnos dessutom drag i hans lynne, som gjorde honom ännu mer dyrbar. Historien har med skäl haft nog att tadla hos konung Waldemar, och hans efterverld har ej skonat honom. Vi våga hvarken berömma eller tadla. Vi kunna ej undvika, att kasta en blick i den svala beskuggade källas spegel, som dikten upplåter vid våra fötter; vi se de taflor hon visar oss, och beskrifva hvad vi kunna; men domen öfver menniskorna tillhör ingen här. Kanske just emedan Waldemar var en svag, lätt hänförd yngling, älskade han en man, som till begges fördel var konungen olik. Icke sträf, men stark i grundsatts och beslut, för öfrigt i vigtiga ämnen tyst som smaragden, var hans bröst det bästa förvaringsrum för stora hemligheter, och genom sitt fasta, stärkande lynne blef han konungen ett stöd, så mycket kärare, som han var en utlänning, och hans nära förhållande till fursten kunde förblifva Allmänheten obekant.

På Svartvik vid Ulfsunda-sjön, ännu älskadt för sitt behagliga läge, en half mil nordvest från borgen tre Kronor vid norrström, bodde ridda-

ren, nu nära fyrtie år gammal. Han hade byggt en brygga vid stranden nedanför sin boning, och mången afton tillbringade han der flere timmar att meta fisk; osäkert, om detta nöje mycket intog honom, eller om han ej ansåg sig hafva större rättighet att låta sinnet utgå i fria betraktelser åt de håll, som fägnade hans minne, efter han tillika derunder gjorde gagn. Emedlertid får ej nekas, att ibland rätter en väl tillagad lake i hans smak ej öfvervans af annat än karp. Han var icke fattig; han hade väl motstått Waldemars önskan att göra sin vän rik genom större skänker, men likväl bifallit, att emottaga en befattning med konungens hästar, som utanför staden höllos i ett slags menageri i trakten bortom *Liderna* *). Det stolta jorden uppenbarar i hästen, det ädla och präktiga, som detta djur visar, hade mycken sympathi med Jon Amundsons eget lynne. Han umgicks gerna i stallet, der tjugu gångare under hans vård, utmärkta i färg, ställning, kraft och liflighet verkligen voro ett godt sällskap för en frisk och manlig själ. Herr Jon var sjelf en ganska vacker karl, af en rak, smal gestalt, ej mycket lång och icke groflemmad,

---

*) Kallades ock *Munkliderna*, stundom *Kungsliderna*, numera *Kungsholmen*.

stark genom inre gedigenhet i hvarje muskel, ej genom kroppsdelarnes volum. Man såg honom sällan i annat än en ljusblå lifrock, väl gjord och af ett fint tyg, visserligen ej hemma från Sverige. Färgen af denna rock, hållen mot nackens svarta hår, gaf honom något icke-svenskt i utseendet. Hans ögon voro glänsande, men skimrade ej af leende, om icke någon gång när han slog Billock, Dundey eller Marsaunt på länden. Stallmästaren umgicks i det närmaste med ingen menniska i orten, men han hade hustru och åtta barn: hans hästar och de utgjorde en förträfflig och talrik krets.

Han kom just nu ur stallet och nalkades ena väggen af sin boning, der han valde ett af de tio metspön, der stodo, skoddt med en elfenbensknapp i ändan; såg allvarsamt på udden af den blå stålkroken, gick sedan ner på bryggan, och kastade metrefven i viken. Han såg någon gång med flyktig blick på trakten rundtomkring: han var en af dem, som man aldrig hörde berömma naturen, men som dock aldrig satte sig på annat än platser med pittoresk utsigt. Kring Svartvik stupade ansenliga branter ned i vattnet, bergens skuldror buro tjocka furur, gående mot himmelen i hotande spetsar; men emellan de tvenne ytterligheterna uppåt och nedåt bildade en rik ve-

getation krypväxter af tusen slag, som i milda gröna föreningar slingrade sig kring fururnas rötter. Och allt såg man två gånger; ty vattnet låg här merendels så lugnt, att viken i sin spegels fantasi eftergjorde allt hvad stranden egde angenämt och ljuft.

Stallmästarens husfru var inne i boningen, och genom dörren märkte hon, huru han redan satt sig på bryggans ljusmålade bänk, fällt metspöet, och med djupa tankar lät sina minnen gå på långväga resor. Stallmästaren är redan nere, sade hon leende med en nick till sin äldsta dotter, sprang öfver farstubron, gick för att likna "stallmästaren" också till väggen, der hon tog ett metspö, lade det öfver axeln och nalkades stranden. Fru Beatrice var trettiefem år, men lyckliga anlag och daglig, rask sysselsättning hade underhållit hennes öppna sinnes kraft och munterhet; anletet syntes tjugufyra-årigt.

"John Bruce! nå-å, får Ni mycket fisk?" sade hon halfhögt. Vid detta uttryck vände han om hufvudet med en flammande sidoblick och svarade ingenting. Fru Beatrice viste likväl att det ej betydde ondt, och att hennes ord närde hans inre spel; hon satte sig vid hans sida och kastade äfven ut sin krok.

"Jag får icke heller någon fisk i afton, fortfor hon efter en stund. Jag skall ej kunna säga om den mask jag satt på kroken är någorlunda smaklig, men jag vet, att om jag vore aborre, skulle jag låta fånga mig och dragas på land för att njuta det vackraste väder i en så skön utsigt, som denna brygga förunnar."

Intet svar.

"Ja, Sir Bruce, att David Hundington var bror till konungarne Milcolomb och William i Skottland, det bör förlåtas honom . . . Man måste än vidare förlåta David Hundington, att han ej sjelf hade någon son, utan endast tvenne döttrar, Margareta och Isabella; men deri låg hans fel, att han gifte den första med en Baliol, och den yngre med en Bruce. Han skulle hafva gjort tvertom, då hade Bruceska ätten nu haft mer att säga i Skottland, och kanske hade någon Baliol i stället vårdat svenske kung Waldemars hästar och bott på Svartvik."

Min fru, sade Bruce, tror Ni jag afundas en Baliol? Annars, Beatrice, kan jag säga, att då Ni öppnar er mun, saknar Ni hvarken vältalighet eller utförlighet, men Ni borde aldrig nämna om slägter, emedan Ni glömmer genealogierna, ej heller om händelser i historien, emedan Ni tyranniserar facta. David Hundingtons dotter Isabella

blef förmäld med Robert Bruce, det är rätt; men Margueritas gemål var ej, som Ni sagt, en Baliol, utan Allan Galloway, den sköna Lady Dornagiles far.

"Det är illa, svarade Beatrice, att jag öppnat min mun om genealogier. Jag skulle säga, Sir Bruce, att er slägtskap med konungahuset i Skottland är ett ämne, som målar de lifligaste bilder för ert inre, så ofta Ni sitter ensam; men jag tör åter tyrannisera ett factum, ty säkert är det blott en mört Ni öfverlägger om att få på er krok, fast kroken varit utan bete en fjerdedels timme och Ni ej vårdat Er derom. Skulle Ni allvarsamt tänka på Skottland, oroar detta icke mig, ty vi skola ändock aldrig lemna mitt kära Svartvik, och jag finner mig bättre här än fyra Baliols derborta."

Qvinna, du är den skickligaste af alla, att kläda dig med behag och att anordna en trägård, sade han. Du har smyckat Svartvik med buskar, för detta land okända blommor och fruktträn; du har föranstaltat rundtomkring ett ledigt staket: du är själen i vår krets — men du skall icke skämta öfver Skottland, och icke kalla mig Bruce här; du skall icke tala om fisk, när jag är bekymrad om vår unga borttröfvade . .

"Sir John — Beatrice gör ej sin make

orätt, då hon ger honom sitt tillbörliga namn, i stället att uttala det efter svenska dialekten. Då det är en glädje för stallmästaren, att kalla sina hästar med vändningar efter den kära skottskan, borde han blifva' glad, då jag benämner honom sjelf Sir John, hellre än Jon, såsom svenskarne säga, men som betyder Jonas, och är alldeles orätt för Er, min Bruce. Skall jag kalla Er Jon Amundson, jag? då er far icke hette Amund, utan Sir Edmund, fast svenskarne aldrig upphörde att säga riddar Amund? Det är ett nöje, att påminna Er om Skottland; er nuvarande lefnad och obetydlighet sticker väl af deremot, men det är ingen skam och alldeles icke ledsamt. Låt mig blott en enda gång till tyrannisera Historien! Er ställning är ingenting — annat än ett arf från en fader, som icke för brott och icke förvist reste till Sverige, utan emedan han var yngre grenen af en familj, hvars äldre branche tagit snarsagt alla egodelarne. Hellre än att vara liten hemma bredvid stora slägtingar, for han utomlands hit, der han hörde den väldige Birgers rykte, och vid hans sida ville vinna bedrifter och beröm. Han fann begge delarne och äfven döden. Skall jag ej få nämna allt detta? — jo visst — och äfven tillägga, att det var ingen skam för Er, då Jarlens son, junker Waldemar blef er yngre lek-

kamrat, under det er fader krigade i sällskap med hans fader. Icke heller kan det kallas skymfligt, att, då er lekkamrat Waldemar blef konung och ville skänka Er stora skatter, Ni föraktade dem? Ni, vackra Bruce, ville endast lefva på detta ställe med er . . ja Sir, tack för det att Ni så högt skattade Beatrice. Jag kommer ännu en gång med glädje till genealogier, der jag eger rättigheter sjelf, och påminner mig, att min far hette Allan Stuart, hvilken i sällskap med er far, Edmund Bruce, fattig men ridderlig som han, öfvergaf sitt Skottland, der han var ringa och beskuggad af mäktigare anhörige, sökte ära tillika med Edmund under Earl Birger — och fann döden. Jag tycker det är vackert af oss båda — Er John Bruce och mig Beatrice Stuart — att vi gift oss med hvarann? Så har våra fäders vänskap, efter deras död, sammanflätat sig i en ännu bättre och närmare förvantskap i oss. Ni, stallmästare, talar blott om mina dygder, då jag i vårt vildland gjort Svartvik täckt genom staketer, att jag skämtar utan att rätt mycket bita Er, att jag klipper hästmanar oefterhärmligt, och sjelf bär mina kläder väl. Men mest borde Ni värdera mig för det jag delar ert sällskap när Ni metar fisk, för det jag ej som svenskarne kallar Er Jon Amundson, och för det jag ger era tankar luft

att roa sig med Skottland, hvilket visst aldrig sysselsätter Er oftare, än då jag nästan trugar Er."

Ja, Allan Stuarts dotter, en annan tid skall komma i dyrbara Skottland! Bruce skall ock en konung heta.

"Jag förmodar, att någon konung väl ock skall heta Stuart. Men det må så vara, fortfor Beatrice: jag skall ännu sätta upp några trägårds-grindar här. När jag blir drottning (som jag ej törs neka, händer mig), ber jag blott, att ändå få sy mina handskar sjelf, ty det är en pina när fingrarna äro så klumpigt tilltagna, att min hand ej fyller upp —

Sir John teg.

"Jag ser att dina ögon sjunka till en dunkel låga, min ädla Bruce. Du har icke velat svara mig, rörande min frihet, då jag blir drottning.. jag vill icke fortsätta . . jag ser du har vigtigare öfverläggningar. Säg mig då, huru snart få vi vänta vår gäst tillbaka?"

Jag väntar henne hvar stund.

"Men på allvar — såvida du tilltror mig något deraf — vill du säga mig en sak öppenhjertigt?"

Bruce räckte handen åt sin ädla maka.

"Säg mig, huru du i sakernas närvarande ställning ämnar försvara vårt lilla kungliga främ-

mande, som redan en gång blifvit röfvadt ifrån oss, och — jag anar — blir det oftare?"

Konung Waldemar är en vän, som mina armar i fordna dagar tryckte närmast till mitt bröst; hvad han anförtrott mig, skall jag dölja och försvara. Hans fiender äro mina.

"Jag vet, att du vill det, men jag frågar om sättet. Frukta ej förebråelser; om jag kunde säga dig, att detta barn innehåller något ärelöst genom sin tillvarelse, så rör det icke oss, som blott äro vårdare —"

Följaktligen —

"Nej ännu inga slutsattser. Konung Waldemar hade äktat Sofia, kung Eriks dotter af Danmark: att han ej bättre bevarat sin tro emot henne, ursäktar du, som är hälften af Waldemars hjerta, du, som annars sjelf är den strängaste att hålla hvarje ed. Sofias syster, prinsessan Judith, har ej upphört att anses som klosternunna, fast hon ej längre är inom S:t Agnes murar i Roskild; du måste då medgifva, att hennes och konungens sak var tredubbelt straffbar. Den lågade emot drottningen, emot Judith sjelf, emedan hon ej var vigd vid Waldemar, och emot himmelen, emedan det var med den hon en gång varit vigd. Det är sant, att konungen redan för

ett kändt brott *) gjort bot genom en vallfart, samt att Judith nu är i fängelse. Men ett äldre ännu okändt fel — detta åt ljuset skänkta blomster, som är täckt — hvem tillstår det hellre än jag? — men af maskstungen rot, emedan ursprunget är . . Jag förebrår ej honom, som anförtrodde barnet åt dig; och ej dig, att du fägnat mig med den moderliga vården af ett så älskvärdt blomster — men hur vill du bevara det anförtrodda? Konungens nuvarande kamp i Westergötland med sina bröder skall komma äfven hit,

*) Här förekommer ett visst mörker, Herr Hugo, som ej står i min makt att upplysa; men jag har föresatt mig att endast följa min handskrefne Författare. Den offentligt bekanta Rikshistorien omtalar en prins Erik, såsom frukten (1273) af Waldemars och Jutas otillåtliga förhållande, och kan jag så mycket mindre betvifla den uppgiften, som en hel adelig ätt (Lejonhufvud) från honom skall härstamma. Men i franska öfversättningen af Baron Pufendorffs svenska historia finner man ock Pontanis utsaga om en dotter, som blifvit kallad Sofia. Skulle olycksträdet hafva burit tvenne frukter? Skulle Sofia vara den äldre, så mycket farligare för konung Waldemar att se allmänt känd, som den vid hans nyligen skedda pilgrimsfärd icke lärer hafva varit uppgifven. I en sådan händelse skulle upptäckandet af Sofia kunna hafva satt folket i dubbelt raseri; först för brottets skull, men sedan än mer för dess döljande just vid ett tillfälle, då konungens bikt och bot af honom fordrade den största uppriktighet.

jag fruktar. Jag tror som du, att bröderne Erik och Benedictus ej äro farlige, men hertig Magnus står i spetsen för dem. Nu är det ganska vigtigt för Waldemar, att ej folket får känna hvarken gammalt eller nytt, och allraminst den skatt vi skola fördölja. Man skulle annars högt och med förnyadt skri öfver hela landet ropa på trampade eder, i synnerhet i kyrkans ömtåliga ämne. Denna lilla prinsessa, hvarför blef hon en gång röfvad ifrån oss? huru tänker du försvara henne, när nya anfall göras att rycka henne ut bland folket, göra henne känd, och af henne skapa en dolk mot hennes egen höga —"

Beatrice! det torn, hvari Prinsessan-nunnan pliktar för sina glömda löften, skall äfven gömma hennes späda —

"Himmelska åska! sade Beatrice, steg upp från bryggan, och en tår prydde hennes ögon. Tioåriga oskyldiga Sofia, den fria luften får då ej längre sväfva kring dina lockar? När du med barnslig förundran ser på fängelsets murar, vet du icke, att din moders kärlek rest dem omkring dig: du känner ej din fader, men tidigt skall du öfva dig på gåtor."

Tornet skall sluta sig omkring henne med omsorgsfull hägnad, svarade Bruce, och ej behålla henne längre, än konungens faror fordra. När

han bekämpat sina bröder, skall åter Svartvik blifva hennes hem.

"Hvilken hufvudstad? fortfor hon med pannan sänkt i sorglig begrundning. Denna nya konungastad! ett fäste ligger i kärnan af dess område, och hvalfven derinne invigas till qvinnors fängelser? Dess första öde blir då att begrafva ett ungt barn i sina torn? Det är icke godt för en begynnande stad, att sluta oskyldig jämmer inom sig . . sköna skogar med ljuft lockande lundar bilda din omkrets, Stockholm! . men det är en ung drake de omgifva och dölja med deras förföriska himmel."

Beatrice Stuart, sade Sir John, aftonen stupar till mörker, det förundrar mig, att mitt folk ej längesedan är här med barnet; jag skall gå upp åt skogen.

. . . .

Sedan Bruce inkommit, spände han hastigt en sabel med kraftigt gehäng om lifvet, och gick tankfull till skogen, som låg nordvest om Svartvik. Han öfverlade med sig sjelf hvilken olycka kunde hafva inträffat, och förorsakat dröjsmål för hans folk. Han upprepade i sitt minne ånyo hela den berättelse, sändebudet Hans till honom afgifvit om sin i början bedröfliga, men slutligen

öf-

öfver all förmodan lyckliga resa genom hedarne. Huru Hans träffat Erasmus, åtföljd af en misstänkt karl, hvilken tillika haft den elakheten att ombringa hans häst och vilja fånga honom sjelf i repsnara. Huru sedermera, då han fann sin häst död och till fots måste fortsätta resan, han ansett bäst att uppsöka sjelfve riddar Bo på Runsa, för att af honom få en ny ledsagare, om icke en skogvaktare, dock någon förnuftig man. Afståndet till Runsa hade ännu för honom varit två mil, som är mycket, när man går och har elak väg. När han kommit fram så långt som emellan Eds kapell och riddarens borg, hade han nära Sätran träffat en vallflicka, sade han, med hvilken han kommit i samtal om vägen och annat, då han till sin förundran fick höra, det hon ärnade sig till Svartvik till riddar Jon, och vore bekymrad om kosan. Då han frågat hvad hon ville hans herre, hade hon utropat: "är Ni hans tjenare? vänd då genast om till honom och gå ej till Runsa." Denna vallflicka, som Hans mycket berömt och kallat Inga, hade vid hans förundran deröfver att hon bad honom vända om till Svartvik, gifvit honom den välkomnaste underrättelse. "Här nere vid stranden — voro hennes ord — landade nyss tvenne främlingar; de skyndade sig

till skogen, liksom för att undvika förföljelse, och medförde en flicka, rätt ung; jag med mina getter och kor träffade dem. Jag fann de två obekante besynnerlige, de voro sjelfve invecklade i ett häftigt samtal rörande flickan, och den ena ville behålla henne, men den andre påstod att hon skulle skickas till Jon Amundson. Då de märkte att jag hört dem, togo de mig emellan sig, och sade att de skulle störta mig i sjön, om jag upptäckte hemligheten, hvarpå jag svarade: mine vänner, jag ser väl att Ni är röfvare, och kommit öfver sjön från Stäkssundet, men jag skall icke upptäcka Er, jag vill lefva några år ännu. Den ena af skälmarne — nemligen den, som jag tror var den ärligaste, hvilken gick i hvit rock, påstod att flickan skulle skickas till riddar Jon, och häruti slutligen vann seger öfver den andre, så att afskickningen beslöts — svarade mig, att de befriat det stackars barnet med tillhjelp af en hop fiskare och vallhjon, som de samlat på stranden nära sina båtar, för att till dem tala om himmelen och Guds rike. Jag hade väl aldrig förr hört, att röfvare samla fiskare omkring sig i båtar för att predika om Herrans rike; men då jag yttrade min förundran häröfver, sade röfvaren det ej vara tid att emellan några enbuskar, der vi stodo, visa förhållandet med deras predi-

kan; men ville jag vinna en stor belöning och utöfva ett barmhertighetsverk, så skulle jag genast leta mig vägen till Svartvik, och bedja den ädle riddar Jon skicka god manstyrka till Runsasätran för att afhemta flickan och på hemvägen försvara henne." Sedan Inga gjort hela sin förklaring för Hans, hade han strax begifvit sig tillbaka till sin herre. Jon Amundson hade ock genast afsändt tio beväpnade män tillika med Hans, att ofördröjligen hemta prinsessan ur befriarnes händer. — Allt detta öfverlade och upprepade han för sig sjelf, då han nu gick med sabel och gehäng i skogen bortom Svartvik, och förundrades öfver sitt folks långsamhet. Han kunde likväl hafva stillat sin oro och besinnat, mycket mer än han gjorde, vägens längd och den persons svaghet, de skulle föra hem emellan sig.

John Bruce gick högre upp på en smal väg, norrut, fick slutligen höra buller, hästars traf, och igenkände Yeggans sätt att gnägga. Han märkte sitt folk, men såg det de, i stället att fortsätta resan, höllo stilla, invecklade i stridigheter med en främmande. — "Se der har Ni Herr Jon sjelf, säg honom ert påstående," ropade Hans på långt håll, när han såg sin herre komma. Genast vände en obekant riddare sin häst emot honom, af-

steg, nalkades och sade: "finner jag framför mig konung Waldemars stallmästare, Jon Amundson på Svartvik, såsom folket här säger mig?"

Det medgafs.

Riddaren utsträckte då sin hand: "lejonet öfver de tre strömmarne, som *ännu* i säker ram bär sina tre kronor, helsar Er."

Herr Jons hy förändrades icke.

"Ännu," fortfor riddaren med eftertryck, men afbröt strax sig sjelf. "Jag har en skrifvelse till Er."

Herr Jon igenkände på brefvet de signaturer konung Waldemar brukade, och som i orolliga tider användes för att undvika bedrägeri. Det är skrifvet af konungen, jag ser det, sade han. Följ mig till mitt hem, att jag i förtroende får höra ert ärende och hvad konungen befaller.

"Befallningen är kort, den rör ett barn, som folket för här; hon skall följa mig," sade den obekante riddaren.

Om konungens bref så bjuder. Hvaromicke blir hon qvar och följer ingen.

"Rätt, stallmästare, öppna derföre brefvet."

Om Ni, som jag förmodar, är sänd från konungen, önskar jag att Ni inträder i min boning. Jag är ej van att emottaga gäster under bar him-

mel, än mindre med dem afgöra ämnen, som röra konungen sjelf, på ett obeqvämt och föga hedrande sätt.

"Jag älskar att stå under skyarnes hvalf, ert tak är till för andre än mig. För öfrigt är ämnet kort, jag skall hafva med mig denna späda qvinna."

Ert språk är såsom vore Ni ej sänd från konung Waldemar, fast Ni medför en skrifvelse, som han tecknat — som likväl kunde vara — Men tvisten är öfverflödig, jag bjuder ingen två gånger. Derpå öppnade han häftigt brefvet och läste:

Jon Amundson! jag hör med smärta och vrede, att du underhandlar med mina fiender om utlemnandet till dem af den qvinliga skatt, jag förtrott dig. Ve dig. Riddar Jöran Porse, som söker dig, har befallning att till mig föra den lilla Sofia, om hon ännu är hos dig. Har du redan fullbordat nidingsdådet, och hunnit öfverlemna henne till mina bröder, så skall den ljungande klingan sända dig till skuggornas land.

Waldemar.

Misstrogne, förlorade furste! suckade John Bruce för sig sjelf. Hvad är ditt namn? tillade han högt.

"Jöran Haraldson Porse."

Riktigt. Den unga Damen skall lemnas i *konungens* händer. Hvar befinner han sig nu?

"I sine trognes sällskap."

Bland desse trogne, huru heter han, som gifver konungen underrättelser af falsk halt, skiljer från hans hjerta dem, som sitta det närmast, och fördunklar hans blick i sjelfva hans natt?

"Jag medför också ett svärd."

Och jag ett, sade Brucen. Se här dess stål, utdraget och blankt som ditt, men det skall snart blifva rödt, om Jöran Porse sagt, att jag underhandlar med hertigarne.

"*Jag* har sagt det, ty jag har fångat den klerk, som hertig Benedictus nyttjar för sina bref: från honom har jag tagit hvad som visar öfverenskommelsen mellan dig och hertigen, förräderiet och den bestämda dagen, då "flickan af det mörkgröna bandet" skulle komma i Benedicti händer. Jag har ridit vindsnabb, likväl var dagen i går. Men du lär haft dina orsaker att uppskjuta utlemnandet; jag kom så tidigt, att rofvet ej hunnit långt ifrån dig, och jag tackar konung Waldemars helgon. Jag har befallt drängarne stanna."

Riddar Jöran, i går natt blef den genom din signatur utmärkta flickan röfvad ifrån mitt hus af män, för mig okände, men dina ord förklara

det nu. Betrakta mitt folk och deras hästar: ser du af deras halsar, det de vända sig till mitt hus, och ej ifrån det, så skall jag tillika underrätta dig, att just nu hemföres det mörka bandets barn af konungens och mitt trogna folk till min boning, frälst på ett underbart sätt.

"Kan så vara. Konungen har andra tankar, och jag tänker aldrig annorlunda än han."

Alltså, ropade Sir Bruce, efter mina ord ej lära dig sanningen, skall detta göra det. — Han svängde sitt skarpa svärd mot riddarens hufvud, och träffade hans hals med ett kraftigt hugg. Porse väntade ej ännu sådant, han lyfte väl ock sitt svärd att gifva motståndaren svar, men såret i halsen beröfvade honom styrka.

Hit folk! bär denna man till Svartvik och följ mig skyndsamt. — Tåget gick fort; den främmande riddaren, som kommit under så oblida stjernor, låg svimmad mellan sina bärares armar, emedan de ej kunnat binda något om hans hals innan blod förrunnit. "Beatrice Stuart! lägg Sofia tidigt i en god bädd, i morgon reser jag härifrån till konungen med henne. Förräderi blåser grus i våra ögon. Här är en man, som jag illa sårat och du skall förbinda."

Jöran Porse! lefver du än, så öppna dina ögon. — Den sårade gjorde det. — Säg på hvil-

ket ställe konungen nu befinner sig; säg! eller du dör.

"Nära Ramundaboda är hans läger." — Porse slöt åter igen sina matta ögon.

Beatrice! sköt denne riddare och behandla honom utmärkt.

Huset kom i stor verksamhet. Stallmästarns husfru var skicklig i botandet af öppna, friska sår, ehuru ej van att behandla mycket svåra. Riddaren fick ett starkt förband och råd, att ej vrida på nacken, emedan halsen var inhuggen ej så litet, och gjorde han en oförsigtig knyck, kunde han förderfva sig ohjelpligt. Å andra sidan var man upptagen af tillredelserna för Sofias och hennes vårdares afresa till Westergötland; man inpackade kläder, finare vapen och matsäckar i klöfsadlar, som på särskilda hästar skulle föras af drängar efter de resande. Sällsamt var den lilla prinsessans tillstånd. Ej van vid andra personer, än dem hon funnit på Svartvik, och hvilkas vård hon njutit ifrån de år, då man ingenting begrundar, hade hennes resa dessa dagar, och det täta ombytet af följeslagare, som skiftevis kämpat för hennes egande, uppväckt föreställningar, som gjorde epok i hennes själ. Hon slumrade nu roligt och friskt på fru Beatrices säng. "Min moder, hade hon sagt, när man lade

henne, du skall ej mera tillåta, att man rider omkring med mig åt alla håll, jag hinner icke då sy mina mörkgröna band färdiga för chorkappan."

Sjette Boken.

Vi fästa oss med angenämaste behag vid en insjö.

Den politiska Historien i sin höga forskning och allvarsamma stil framgår på en bana, vida skild från Målarens. Han sitter i diktens låga tjäll, bygdt af löfqvistar i en enslig lund vid sidan af en skummande bäck, och tecknar sina taflor för enskild lust; hans lif är som en eremits, han fägnar sig ofta åt det obetydliga, och om solstrålarne tränga genom löfven på hans hydda och kasta eld öfver hans arbeten derinne, så har han nog för sina önskningar. När han går bort ifrån verlden, vet han, att hans taflor skola gömmas i jorden med honom. Lycklig att glömmas, skall han i de trakter, dit lifvet sedan bjuder honom, fortsätta sitt spel; han vill icke mer.

Det är den politiska Historien, som med pragmatisk blick skådar sträng genom häfderna och sammanbinder dem, vet att skilja uppgifternas sanning från det falska, och dömmer förgångna

tider med en dom, som heter Efterverldens. Ifrån den gäller intet vädjande. Historien vet hvad hon tänker om Birger Jarl och hans söner, känner Ivar Blå, och de stats-öfverläggningar, som förorsakade Waldemars upphöjande till Sveriges höge herrskare framför sjelfve sin store fader, — känner de olyckor, som hemsökte fäderneslandet under den unge konungen, — vet huru hertig Magnus, den sedermera så kallade Ladulås, viste att begagna sig af dem till sin broders störtande. Såsom kunglig Riks-vicarius i Sverige under Waldemars pilgrimsfärd till Rom, då denne, god katholik, gick att försona synderna med sin svägerska, vann hertig Magnus presterna och folket. Han hade ett furstligt, lysande väsende, förde kraftfullt och klokt sin styrelse; hans gestalt var magerlagd, ansigtet mörkt. Sedan Waldemar sjelf återkommit — så stark var likväl öfver allas sinnen den hemliga makten af smörjelsen på en konungs tinning — fann Magnus, förenad med bröderna Erik och Bengt, konungens fördrifvande dock så svårt, att det endast kunde försökas genom biträde från sydvest. Danmark — grannriket — suckade under dessa tider af fasor, ej mindre än Sverige: konungamord, som tillika voro brodermord, stänkte blod öfver häfdernas pergament, satte outplånliga fläckar af skam på kronans

guld, och bredde förstörelsens täckmantel öfver det bördigaste land, och ett folk, som i sig sjelf är det beskedligaste. Erik Glipping var nu dess kung; till honom vände sig de missnöjde från Sverige. Hertig Magni förslag antogs, han fick danskt krigsfolk under sitt baner, inträngde i Westergötland, och låg ej långt från Hofva, då konung Waldemar med sine svenskar höll sig på Nerikes gräns vid Ramundaboda, det ock i häfderne stundom kallas Romlaboda.

Men vi lemna Historiens stolta, förskräckliga gudinna! lik åskans thordönsfart på molnen, gå hennes fjät sällan fram utan på lyckans fallna grus. Blodiga drabbningar håller hon i sin högra hand, sköflingens genius och antända byars brand sveder ständigt hennes pensel: föga ser hon ett blomster, det krossas under hjulen på hennes vagn.

Vi gömma oss hellre i några almars skugga, der mjuka tufvor bjuda oss till hvila och förfriskning, derefter till sömn och kanhända drömmar. Vi fästa oss med angenämaste behag vid en insjö, som utgör en vik af Mälaren och kallas Skarfven. Vid stranden deraf, under den vidsträckta Runsaskogen, låg den säterplats vi förr hört omtalas, der Inga vallade sin boskap och berättade sagor. Än i dag fins detta ställe, heter

Sätra, är en egen gård, och skall ställa en dragon till rikets tjenst, men får för öfrigt lefva i stilla enslighet. Det begränsas på tre sidor af djupa skogar, men som i dess granskap förvandla sig till lundar af löfträn. På den fjerde gå sjöns hvita änder och helsa Sätras föga kända stränder med skönhet, underbarhet och kärlek.

I Ingas dagar var detta ställe fullkomligt vildt, men några främlingar, för henne nästan obekante, hade fått hennes tillstånd, att göra en odling, ringa till vidden, men behaglig för dem. De funno här en dold vistelseort mellan skogar och täta häckar; tillika skänkte dem deras arbete jordfrukter och blommor. De voro tvenne syskon ej mycket skilda i ålder, likväl olika till utseendet. Inga, som förde sin boskap i trakten, hade mången gång på afstånd sett deras arbete i jorden tillsammans: de släppte henne också utan svårighet i sitt sällskap så ofta de ej reste bort i andra nejder, och berättade henne mången af de sagor, som det sedan förnöjde henne att upprepa för sig sjelf eller för sina kor. Dylika sagor hade sina egenheter, som gjorde dem mycket olika emot vår tids: utan att hafva hört någon af dem, saknar man verkligen bekantskap med ett af Medeltidens mest betydande elementer. De kallas nu folksagor, men voro, liksom de s. k. folkvi-

sorna, merendels ursprungne från samhällets högsta kretsar, hvarifrån de nedgått till folket, och förvarade ofta minnet af politiska händelser i travesterad drägt. — Ingas bekantskap med främlingarne var temligen lång, det enda de önskat af henne, var bevarandet af deras vistelseort i fullkomlig tystnad; och Inga höll den så obrottsligt, att om någon oinvigd nalkades, viste hon med fintlighet och till och med ohöflighet aflägsna honom; ja, hon låtsade stundom en okunnighet om sina gäster, som ej öfverensstämde med den strängaste sanning, hvarpå hennes uttryck till Hans, då hon mötte honom och talade om den unga flickans räddning, kunna tjena som exempel.

Det roar oss, att betrakta dessa varelsers arbete i deras löfbeskuggade hermitage, ett stycke upp i skogen på något afstånd från Ingas säterskjul, under det solen kastade sitt gyllene öga in på deras dolda lefnad och sysselsättningar.

"Här står en rad neglikor, sade den ena af främlingarne: jag ser de äro femton. Tag nu och gräf midt emot en rad gropar, lika många, och sätt i dem äfven neglikor, så blir det ena svarande mot det andra. Sancta Rubinci manus adsit labori."

Den andre begynte gräfva, men framsatte dessförinnan en kruka klart vatten, som hans kamrat tog, och vattnade dermed flere utplanterade rotfrukter med stora blad, af hvilkas underjordiska frukt Inga flere gånger fått äta, till sitt utmärkta nöje och fägnad deröfver, att "lundens och bergets förtrogne" utbredde täckhet och nytta i skogen.

"Min broder, sade den hvite, som såg att Inga satt och betraktade dem på litet afstånd, gå fram till Vallflickan, vår värdinna och vän, bjud henne denna krans som jag flätat, kyss hennes hand, sätt prydnaden på hennes hufvud med ett knäfall, som du skall göra, och bed henne berätta om prinsessan Demaranthe."

Den rödklädde Eremiten tog den skönt sammansatta kransen af fina präktiga jonquiller, och bar den till Inga, som var van vid "trägårdsmästarnes" artiga seder. Men då han böjde ett knä för att taga skogsflickans grofva hand, for en snabb bestörtning öfver hennes ansigte, hon drog sin arm tillbaka, och kunde ej finna att hennes finger behöfde kyssas. Öfver den unge Eremitens kinder flög också en hög rodnad, då han fortfor att vilja uppfylla sitt företag, och den skinande blicken visade tecken till blygsel. "Låt mig göra det som jag skall, det som är mig an-

befaldt," sade han, — och tro mig, du vördnadsvärda, jag gör det äfven gerna!" tillade han med ett ögonkast, deri stoltheten nu var uppbrunnen, men elden likväl ännu mörk. Derpå höjde han, alltid knäböjd, sin arm, och satte kransen på Ingas hufvud. Väl var hon en herdinna och väl var hon skicklig för krans, men hennes panna var icke sådan, som målare mest älska; ach! blommorna klädde ändock så särdeles hennes tjocka, mörka hår. Eremiten sade: berätta oss nu om prinsessan Demaranthe!

"Mine unge jordarbetare! gerna gör jag Er till viljes, sade Inga, och omtalar Demaranthas äfventyr. Men bifall min önskan, och säg först, hvarför Ni smyckar mig med krans? en stor prydnad höjer ju det sköna, och i lika mån, när det sättes på det fula, gör det synbarare och mer föraktadt. Vill Ni göra mig föraktad? och den mörkare af Eder, hvarföre faller han till mina fötter och kysser min hand, som i trettio år aldrig brukats?"

Inga, svarade den hvite Eremiten, min broder har kysst och prydt dig, emedan det blir allt mer hans lust att knäböja för det dygdiga väsendet, kyssa och pryda det med hvad han förmår. Du vallflicka — jag, och ingen kan bestrida hvad du sagt, att du är i sanning ful. Men det hör till min och min broders ro, att

när vi träffa ett hus, se vi genom dess fönster för att betrakta hvad derinne är, och bry oss icke om väggarne. Du är ett hus: icke måladt, icke ler- eller bredfodradt, knutarne ojemnt huggna. Men dina ögon äro fönsterna på huset, genom dem se vi och märke hurudan han är, som bor derinne. Menniskan i huset, Inga, det är din själ, hvilken icke haft tillfälle att skaffa sin boning prydnad utanpå väggarne; men i rummen lefver din dygds ovanskliga behag i välvilja, sanning, raskhet, trohet emot din herre, visdom och nit i förvaltningen af hans kor, samt deras mjölks förvandlande till ost och smör: hvilket allt förekommer den okunniga, i sig sjelf hedniska menniskan som en låg befattning, men hvarom det en gång skall heta ifrån en Okänds mun: kom till mig, du angenäma hjerta, som varit troget i det lilla, jag skall sätta dig öfver det stort och mycket är.

"Trägårdsmästare och vän! sade Inga, jag vet icke hvad du säger, om det ej skall vara dylikt, som skogvaktar Erasmus en gång yttrade till mig och kallade liknelser, sägande att sådant i våra dagar mycket brukas, och efter hans tycke är nöjsamt. Mig synes, att om jag eller min kropp skall vara ett hus, hvars yttre väggar äro fula, men dess inre bättre, så måtte rummen deri ej kunna vara annat än magen, dernäst bröstet

med hjertat, och kanske munnen, efter dessa äro inre. Men jag tillstår, de äro ej i vackrare skick än mitt yttre. Säkert, min främling, förtjenar jag krans och handkyssning lika litet för mina innanmäten, som för utanväggarne. Dygd och klokhet ärar jag, som Ni; jag har hört derom i berättelser, och jag försäkrar att något deraf fins ej uti mig, men jag utöfvar det, tror jag, när det behöfs. Det är väl då ock ett yttre, men hvad gör det? Ni tillåter mig en plats nära er vackra trägård, och till tack skall jag, som Ni bedt mig, omtala prinsessan Demaranthe, den enda historia jag hört på Runsa, och som jag ej ännu berättat för Er. Men jag aflägger kransen, som mitt hufvud ej är vandt vid, och ber Er, röde broder, taga den och vid en källa hålla den frisk, samt, om Ni ej finner för godt att pryda ert eget unga, angenäma hufvud dermed, så göm den till en skänk åt er flicka."

Inga höll jonquillkransen i sin hand, och då ingen af eremiterna ville återtaga sin gåfva, höjde hon den än, än sänkte hon den, efter berättelsens olika beskrifningar.

"Ni, skogens förskönare, sade hon, det var en konung, som hade ett rike; hans rike var en trägård, och var icke mer än den. Men trägården låg väl försvarad af höga vallar, och en

port af guld. Han hade en enda dotter, Demaranthe, henne underviste konungen i buskars och örters plantering, rätta tiden för deras blomning och frukt. Hon åtföljde sin fader; hvart träd kände hon, dess olika art och växt. Hon deltog i skötseln, han skar ingen gren, han klöpp ej en knopp, att icke hon stod med knif eller korg vid hans sida och upptog hvad konungen rensade af, och hon bar det till en graf, der konungen befallde henne ösa vatten och jord uppå. Af alla trän var ett, som prinsessan älskade högst: när konungen var i palatset och hon ensam, gick hon till sitt träd, omfamnade dess stam, kysste så många löf hon hann, och de öfriga i den höga bladrika kronan susade dervid af vinden likt en sång af ljuf vänskap, med uttryck af glädje för Demaranthes eld. Hennes tycke växte med dagarnes tal i hennes lefnad, och hvar förnyad omfamning gjorde trädets löf högskönare i deras grönska, stammen syntes friskare, och källan vid roten blef ett allt lugnare glas. Frid var Demarantha, hon kunde hafva älskat sitt träd i evigt behag: utan storm var hennes låga, och kungens trägård utan skyar. Men en natt, då hon låg i gula sidenbefransade sängen i palatset, betraktade hon för sig sjelf, hur täckt det skulle vara, att omgifva sin kudde med blad från det älskade

trädet; hon steg upp och gick ut. När hon nalkades sitt majestätiska Träd . . . hvad såg hon på afstånd? en hvit skepnad omfamnade redan det, kyssande stammen med läppar af nattdunkel purpur. Grenarne rörde sig vid den främmandes famntag med musik af vemod, himmelsk melodi sjönk ifrån löf till löf, och tycktes med sångens svärmiska omfamning belöna den hvita gestalten för dess kärlek. Häpen stod Demaranthe stilla der hon stannat; men det var ingenting vidare der att se. Henne tycktes, att skepnadens armar ännu varmare slogos om trädets stam, än hon sjelf var van att omfamna den — henne tycktes, att trädets sång i klagande skönhet nu tre gånger öfvergick de melodier, hon sjelf var van att höra derifrån. Då fick hon sin faders mod, mindes att hon var en konungs dotter, steg fram och frågade: hvem är du? Den nattliga synen reste sig i sin hvita men skumma fägring: "Demaranthe! din syster är jag, namn har din fader förnekat mig, lefnad i verlden har han icke unnat, mig har han drifvit ur sin kärleks trägård! jag bor ej i hans rike som du. Men om natten rör jag guldlåset på porten, för vålnadens finger viker det, då går jag in bland sångarne. Demaranthe, detta träd är min kärlek, min sorg har skapat källan vid dess fot, ser du hvilken

kristall mina ögon gjutit? Så hata mig ej, lyckliga syster: du får skåda dig med glädje och kunglig makt i denna min källa hvar dag, och sjelfva mina tårars flod är den spegel, som återkastar glansen af dina ögon och kinder. O du min syster, afundas mig ej mitt träds ömhet, du har din fader och hela den lefvande verlden; jag är nattens brud, min vandring är skuggans stig — förbannelsens åska ljungar efter mig, om jag visade hvem jag är om dagen. Då hvarje väsen gläder sig af det verkliga lifvets kraft, solens sanning och jordens leende luft, då måste jag fly — och likväl är jag ej en hamn, jag måste lefva på jorden, men får icke värma mig som du af sol."

Ovilkorligt sjönk vid dessa ord den rödklädde till den andra Eremitens knän, kysste dess händer och sade: "o du min lyckliga syster, afundas ej mig mitt träds ömhet, var ej vred på mig! Si, jag är nattens brud, min vandring är skuggans stig, likväl är jag ej en hamn, jag måste lefva på jorden, men får ej glädjas af leende luft, af verklighet och sol!"

Så sympathetiskt hade Ingas berättelse verkat, att främlingen upprepat dessa hennes ord, och svarades snart af den andra: "hvarföre ber du mig i dag att jag skall förlåta dig, min älskade? Ha-

de vreden ledt mig, mån jag hemligt då tagit dig utur tornet, som var ämnadt till ditt eviga fängelse, efter en nunna ej får älska? hade jag då sjelf i manlig förklädnad med dig fört en irrande vandel? Stå upp Judith", fortfor drottning Sofia, i det hon sjelf uppsteg i sin af fin hvit ull glänsande eremitkappa, "vi hafva ännu många örter att plantera i skogen; vårt vackra Sätra måste fulländas till våra samtals och böners ljufva enslighetsrum."

Sofia, jag stiger ej upp, låt mig i dag ej bära annat vatten till rosornas svalka här, än tårar, Sofia. Ach, du har hela den lefvande verlden! efter mig ljungar förbannelsens åskor, om jag visar hvem jag är om dagen; hvarje annat väsende, än nunnan, får sola sig i lifvets rätta kraft — lycksaliga syster! afundas mig ej mitt träds hemliga ömhet . .

"Jag vet icke, svarade drottningen, hvarifrån Ingas saga leder sitt ursprung — jag vet, att man brukar bilda historier efter de högättades händelser — jag mins en af våra kungliga förfäder i Ribehuus, som i andra giftet fick en strängsint gemål, hvarom en vidt kringförd berättelse går, utan trovärdighet, men ändock svår att glömma, deruti den onda modren förvandlade sin gemål eller sina stjufsöner till fåglar — jag vet icke —

hvad jag visst vet, är, att jag aldrig skall kalla Demarantha lycklig, och ej heller mig. Är denna trädgårdstafla målad efter vårt öde, som hofvet känner . . . Juta, så tag mitt svar, jag afundas ej dig ditt träds mörka ömhet, ehuru det är mitt. Natt och jord hafva gjort det skönt för Eder, som är brott för dagen, för evighetens konung, vår förhoppnings sol . . J hafven begått en skräck för riket och för . . jag gråter med dig, min Judith, jag urskuldar dig icke. O Waldemar, vår gemensamme, majestätiske . . olycksalige . . o träd! blad för blad, jag ser det! löf för löf vissnar i din krona och faller till jorden, din stam står naken, dina rötter ryckas upp, ett vidsträckt konungafall hotar att betäcka norden! drakar vänta att få slingra sig om dina upprifna rötter . . . deras etterburna namn äro tre: Magn —

"Inga, sade hon afbrytande, du har nekat kransen om ditt hufvud, men tag denna kedja af guld för din hals. Smickras ej af den tanken, att en drottning bott i din skog, underrätta ej dina bekanta derom; säg hädanefter, som förr, att här gingo tvenne bröder. Hvad *Demaranthas* saga än må betyda, hon har lockat en hemlighet ifrån oss, angelägen att bevara. Verlden behöfver ej veta och skall ej tro, att min

syster genomgått en lika stark bot, en i väsendt lika strängt ingripande pœnitenz under sina vandringar i mitt sällskap, som om hon fortfarit att sucka mellan de svarta tornmurarne i Stockholm eller Varberg; må man derföre tro att hon ännu suckar der. Jag vill med egen hand sätta kedjan på din hals, gläd dig af den tanken att en drottning skänkte dig den, men säg åt dina vänner hvad som är lika sant, att en eremit i hvit ullkappa gaf dig en belöning, efter du ganska ofta hjelpt honom att gräfva trädgårdssängar och vattna unga kastanier i hans käraste, vildaste lund.”

Höga drottning — Inga knäföll icke, men lutade framför Sofia sitt hufvud när hon svarade — din hemlighet är begrafven; kedjan kysser jag och tager. Jag har ett ekskrin, hvari ligger ett krucifix af silfver; en god munk skänkte mig det, undervisande huru himmelskt fritt och kraftfullt det var att lefva ogift. Tillsammans med krucifixet skall min drottnings guldkedja ligga; min broders barn få ärfva den af mig, och först de, om du tillåter, skola efter min död beskrifva hvem först gjorde Sätra till fagra rosors hem.

”Har man rådt dig till ogift stånd? hvarför har du ej då sökt inträde i kloster?” frågade drottningen.

Jag älskar kor och får, mig äro skog och mark täcka med visor i öppna luften. Nådiga och milda Sofia! ja, *jag är en nunna*, vigd dertill i mitt bröst. Den helige patern, som var gammal och fick mjölk af mig en gång då han gick genom denna nejd, talade hos mig vid sidan af min stäfva, i hvilken jag fortfor att mjölka, emedan det var den tiden på dagen. Barn, sade han, jorden hyser ej ett väl, som blott är änglars arf i ljusa gårdar, beslut att vara den himmelske brudgummens och ingen annans brud, förakta äktenskapets ring på jorden, perlan lider af stoftet. Om du lefver på jorden aldrig så länge, tro att när du dör, har du ändock blott uppnått femton år; tro att du blifvit fullvuxen först när du genomgått döden. Du har ju hört att ingen vill äkta en ungmö, som ej är väl uppfostrad, skicklig, sedig och kunnig: tro, mitt barn, att du behöfver hela din jordiska vandel att bli värdig, väl uppfostrad, skicklig, sedig och kunnig om det, som evigt och verkligt är. Lef derför utan gifte här, för att efter döden af din rätte man få äktenskapets sanna klenod; i denna mening var Nunna! — När patern gick, gaf han mig silfverkorset, — och jag . .

Sofia

Sofia steg tillbaka, förvånad frågade hon: "hvad hette den helige munk, som förkunnat dig denna lära?"

Han sade mig ej sitt namn, han lär ej funnit det värdt, och jag tänkte så mycket på alla de förvånande ämnen han berättade mig, att jag ej mindes att fråga hvad han hette.

"Kanske det ock är han, som lärt dig Demaranthes saga?"

. . . .

Allt djupare in i hermitagets löfverk trängde solens blixtrande gula flammor och lockade många tulpaner ur deras knoppar. Härunder satt Sofia tankfull. Vi veta ej, om det sista samtalet med vallflickan gifvit drottningen ämnen till öfverläggning; vi kunna ej säga, om hon fruktade något till följd af det hon fått höra om munken. En stilla betraktelse hvilade med hvita vågor öfver hennes panna, och lundens tystnad var intagande som hennes. Inga hade nu hemgått till sina egna göromål, och prinsessan-nunnan lemnade trädgården i samma ögonblick drottningen vände sig till Inga, och började samtal med henne om guldkedjan.

"Jag vet ej, hvad Judith gör så länge borta," sade hon. Men då ingen svarade, föllo drott-

ningens tankar åter in i sig, uppgingo och försvunno likt jagade, ljufva skyar. Så satt hon i den smärta eremitrocken, sjelf lik en på jorden nedfluten sky, och nejden med sina vaktlars rop och bäckars sorl var en svärmisk tafla omkring henne.

När aftonen kom, började från hundrade unga växters hufvuden, der Sofia satt, en samling af olika ångor höja sig, och de gingo tillsammans i en enda angenämhet. Från de åldriga tallarne, granarne deras vänner, och björkarne, utmarkens konstnärer, flöt en frisk men rå doft, som tycktes förvånas öfver den luft, hvilken ifrån den nya trädgårdens örter kom den till mötes, blandade sig med den, och gjorde en balsamisk förening. "Menniskan är van att anse andedrägten och näsans sinne för ett lägre, men att deremot upphöja ögats verld, och likaså örats. Oskuld och finhet äro dock sköna för menniskan i sin helhet, således för hela sinnet, för alla dess sferer. Den himmelska underbarhet, som en ren varelse medför, då den nalkas oss, yttrar sig äfven såsom en vällukt från dess charakter, en idealisk ånga, hjertats doft." Betraktelsefull dröjde Sofia i synnerhet vid denna punkt. "Det är icke rätt, att våra sinnen skola kallas fem; menniskan är en i allt, hon har blott *ett* sinne. Men ett

fint och kraftfullt sinne märker allting på femdubbelt sätt. Vid en djupskön musik komma ej blott melodiska vågor till örat — luftiga gestalter tyckas med detsamma äfven uppstå i förtrollade grupper för den inre synen, de röra sig, gå i skepnader och hafva händelser sins emellan, efter som tonerna i stycket framgå; färgernas hemligheter och förvantskap med tonernas krafter uppenbara sig. Med detsamma simma ock från musiken, som vi höra, ångor af oförklarligt behag; de måste vara födda i styckets inre natur, och komma till oss med själens ether; ja tonerna hafva verkligen en vällukt, och stiga de djupare, så komma de liksom paradisfrukter för vår andes gom . . underbara öde! hvi satte du tungan, som bildar rösten till ljud, så nära gommen? kunna vi tro, att dessa ljud äro lika så många ädla guldäpplen för vår smak? Hesperidernas lustgård . . . men nog! Musiken slutar sig i känseln, hvilken ej är det femte af sinnena, utan sjelfva sinnets alstrande, hemlighetsfulla källa, i hvilken hvarje anslag går till örat som en ton, till ögat som en gestalt, nalkas näsan i ett ljuft andedrag, och växer som en ädelt smakande frukt för menniskans mun" . . . hvilka leende skogsandar talade så för drottningen i hermitaget?

eller lockades tankarna ur hennes egen milda begrundning? Emellertid lyfte sig grenarne för ett svalkande sus, och rödkantade tunna moln drogo i rörliga fantasier öfver vesterhvalfvet, som ännu svagt sken efter solens nattkyss.

Men ännu återkom ej Judith. Sofia steg upp från bänken vid ingången till grottan, som tjenade eremiterne till sommarboning. Obegriplig gick genom hennes ådror en föreställning, ny, icke plågande, och likväl var det likt en rysning. "Olyckliga tulpaner! lefver något väsende inom Er, som hastigt, men osynligt uppstigit, omgifvit mig med hemlig skräck — och likväl ej smärtar mig?"

Sofia satte sig åter på bänken, och när hon vände sin blick åt det vildaste af trakten, såg hon mellan aflägsna trän en gestalt komma med majestätisk, men stilla gång. Dunkelröd var drägten, emedan den skuggades af den annalkande natten, men ansigtet syntes klart som snö, och under den fyrkantiga i veck ordnade mössan låg en rik skrud af hår. En sabel lyste i handen, Judith kom närmare. — "Mitt svärd har jag tagit, sade hon, från trädet derinne i parken, der våra rustningar hänga; jag har tagit det utan din befallning. Se på mina ögon, om de låga? mina

kinder, om de brinna? äro mina lockar hånfullt eller högmodigt svarta i qväll?"

Drottningen fattade Judiths svärd med darrande hand.

"Nej, Sofia, låt bli min sabel, jag är nu min herre sjelf. Kungliga syster, ljufva ledarinna i mitt samvetes öcken, säg, är nu min mun mild, min stolthet kufvad? Ömma Sofia, hvi har du gjort dig så mycken möda, om du ej än kan svara på, hvad jag blifvit hos dig? Ja, jag tror jag är from i afton. Jag kommer, att afkläda för dina fötter denna blodfärgade drägt, som i olika skepnader jag alltid burit vid din sida. Min kind är sval, ach syster, jag vill hafva hvita kläder; pater Amaurys lära är nu den enda flamma, som brinner hos mig."

Judith, pater Amaury, jag rädes att —

"Min syster, afbröt hon, jag är stark, tack för ditt ledande sken, du min stjerna under pœnitenzen. Jag afsäger Waldemar, jorden, hafvet och elden. Behåll mitt träd äfven om natten, o Demaranthe! men jag behåller mitt svärd. Var nunna, sade Amaury, ej blott för Roskildska klostrets och ditt löftes skull; men afsäg dig all brudkrona på jorden, emedan du behöfver hela

din tid att mogna för ädlare, bättre vif i ett land der behaget är hvitt. Farväl Sofia."

Hvart går du? jag anar . . . en okänd fasa? sade drottningen och fasthöll hennes hand.

"Jag går, svarade hon med ovanlig röst, jag går in i vår grotta att omklädas. Du min vän, när jag nyss böjde ett knä för dig — jag gjorde det ej till undergifvenhet, men för att tacka dig vid afskedet. Nu, Sofia, då jag har lydt dig i så mycket, följ du min önskan ock en gång. Du skall ej längre gå hvit framför mig, vi skola byta: kläd dig i rödt, men ljusrödt, jag skall gå i hvitt nu, ty mina tankar hvitna. Tro mig, min älskade, jag lyder dig från denna stund icke mera, du står icke längre sträng och klar framför mig; jag uppstiger åter som din jemnlike, det är nu vår systerliga vänskap börjar. Förr var du öfver mig och sträng, men nu blommar ditt väsende inför mig som en vän, kläd dig i ljusrödt."

Hvart går min Judith? undflyr du att svara mig derpå?

"Jag går — och ensam! svarade nunnan. Återres du till ditt hofläger, der man länge måste hafva undrat, hvar drottning Sofia varit."

SJUNDE BOKEN.

"Min furste" —
Nej skurk, jag är icke din.

STOR verksamhet, men tillika ordning rådde i det krigsläger hertig Magnus af Södermanland sammandragit i Westergötland, söder om Hofva. Största antalet af hans knektar voro Danskar, men en betydlig myckenhet missnöjde Svenskar ökade dagligen hans styrka. — "Af ingen betydenhet, riddare!" sade Magnus till Peter Porse, som i hans tält samtalade med honom rörande deras gemensamma hemliga ärender, "det hade ej mycket betydt, om det lyckats; misslyckadt skall det fördenskull ej skada oss. Hela planen var ett verk af min broder Bengt, jag finner deruti ett drag af hans fintlighet. Hvad, som gör mig ondt, är att er broder, Herr Jöran, fått en temligen elak åkomma, som jag hör. Hvad flickan beträffar, har jag ej funnit den tid väl använd, som Benedictus tillbringat på Stäkesborg för att få detta nya synliga bevis på mannasvaghet i sina händer, och det nästan fägnar mig, att hon åter blifvit ryckt ifrån honom, på det han dess förr må öfvergifva en småsak och stöta med sitt folk till oss."

Likväl, hertig! det är visst, att Westgötarne till en stor del hafva den öfvertygelsen, att konungens fel blifvit honom pådiktade af män, som kunde hafva fördel deraf. Var det då, fortfor Porse, ett så ringa företag, att i henne ställa fram för det envisa folket ett verkligt, ej förnekligt bevis på brott mot kyrkan och riket?

"Rätt, Peter! Men förklara mig denna samvetsgrannhet af egen art, som hertig Benedictus och de omkring honom visa. Man vill ställa för Svenskarnes ögon ett barn, som i sin person utgör sjelfva brottets bevis. Godt. Men huru kan folket, som ser flickan, pröfva att hon verkligen är den, man säger henne vara? Om folket tror edra ord, som jag antar att det gör, hvarför kunnen J icke då till detta skådespel taga den första flicka af passande ålder och växt, J träffen? Nej, sägen J, vid helgonen! det vore ett groft bedrägeri. Häri ären J samvetsgranne. Godt. Men för att bemäktiga sig den rätta flickan, hindrar sig icke Benedictus eller hans män, att stjäla bort henne från en ärlig man, Jon Amundson, åt hvilken Waldemar förtrott sitt hjertas klenodium. Och sen? När stölden ej lyckas, har man snart det illfundigaste nät färdigt. En af edra riddare, Jöran Porse, er egen danske bror, smyger sig till Waldemars sida, såsom en, den aldrig varit ho-

nom annat än huld, och han medför en brefvexling, som Benedictus just för sådant ändamål låtit sin klerk uppsätta, hvaraf det skall synas, att Herr Jon med hertigarne underhandlar om den lilla Sofias utlemnande, så att Waldemar, bestört öfver sin ungdomsväns affall, skall vilja föra barnet ifrån honom och hem till sig. Man hoppas, att konungen skall verkställa flyttningen antingen genom sjelfve den trogne riddar Jöran, då man lättast finge barnet i sitt våld, eller åtminstone att man, under det hon föres ifrån Stockholm till konungens hofläger i Nerike, må kunna öfverrumpla tåget och taga henne. Godt. Jag frågar, hvad en falsk brefvexling är, och hvad en svärtad man är? Jag ville att man vore samvetsgrann, eller att man vore det icke. Är man det — då ej stjäla, ej ljuga. Är man det icke — hvarföre då hindra sig ifrån att för folket visa en falsk prinsessa? Outhärdliga, dumma, halfva —"

Hertig Magnus, jag nekar det icke. Hade vi haft vår store Magnus deruppe, så hade mycket skett annorlunda.

"Jag önskar af hjertat det riddar Jöran Porse måtte tillfriskna efter det hugg i halsen, stallmästaren för mycket skickligt gifvit honom. Hvar befinner han sig?"

I full säkerhet, nära läkt, bland hertig Benedicti folk.

"Huru, min riddare? jag har hört att han skulle ligga sjuk i Jon Amundsons hus, der Lady Beatrice väl med omsorg vårdade honom, men då Herr Jon kom till Waldemar, spindelväfvarne aftäcktes, och deras vänskap återställdes, skickade ju Waldemar att fängsla riddar Jöran på Svartvik?"

Visst, men han var icke mera der.

Emedan Peter Porse vid dessa ord fällde ögonen, och en hastig blek rodnad flög öfver hans askfärgade panna, anade hertigen något härunder, och ökade kraften af sin i alla fall starka röst. "Var han icke der, riddar Peter? var han redan så frisk, att han kunnat begifva sig derifrån?"

Han var icke frisk — emedlertid kom han derifrån — i denna händelse har jag ingen egentlig del, ehuru jag ej kan undvika att fägnas öfver en frälst broder. Jag var väl också på sätt och vis i det sällskap, som räddade Jöran, men Ivar Ivarson utförde saken. Annars vet jag ej, om jag kan berätta det närmare förloppet, emedan hertig Magnus i hast antagit en slags rättvisa emot fiender, som ..

"Som låter vackert i tältet, men ej verkställer sig på fältet, är det icke så?" afbröt Magnus med ett visst högt leende, som var honom eget, ett arf ifrån hans fader, den store Jarlen. "Också jag är ju icke enlig med mig sjelf, riddar Porse? ty, sedan jag talat om öppenhet och rättvisa, händer ju ändå, att jag lägger mig i bakhåll och lurar på min fiende, är det icke så? fortfar derföre i berättelsen utan fruktan."

Peter Porse fann dessa ord tröstande, återfick sin fattning, och berättade utan svårighet hela händelsen vid Svartvik. För att på en gång befria min broder och hämnas honom, kommo vi till detta ställe, sedan likväl, till vår ledsnad, Herr Jon redan farit af till konungen med den unga Sofia. Om vi vid första besöket nyttjade den fogliga listen, emedan ingen vrede eller hämd retade oss, och vi således med all ömhet endast bortförde prinsessan; kommo vi andra gången dit i olika tankar. Svartvik var ock ingen fästning, utan en landtgård, gröna spjäl-rader afhöllo boskap, men icke kämpar, och den snygga städade omgärdningen vredgade oss så mycket mer, som vi viste att derinne låg en af de våra, ganska illa städad. Korteligen, vi gingo dit in, och utburo min broder, hvarefter vi lade honom på en hästbår, som skulle föras midt ibland oss, sedan

vi förut fullbordat vredens verk. Dessa utlänningars förhatliga spjälverk, ordentliga trädrader, onödiga bärbuskar, förnäma sandgångar, målade hus, hvilket sammanlagdt hade intet svenskt utseende, allt detta sönderbröto vi, nedstötte, krossade och uppbrände vi. Stallmästarens husfru undkom oss med sina ankungar, jag menar dessa barn, som, emedan de ej äro inländsk afföda, göra riket ingen heder eller gagn; och vi skulle ej tröstat oss öfver hennes flykt, om hon icke genom ett särdeles uppförande tvungit oss till aktning. Sedan hon med stolta ord försökt hindra oss från sköflingen af hennes lilla näste, hvilket hon påstod sig med omsorg och skicklighet till vårt barbariska lands ära hafva anordnat, fann hon likväl snart, att vi ej voro narrar. En af vårt folk satte eld på hennes såkallade älsklingsbuskar med ett bloss i högra handen, under det han med ett annat i den venstra påtände hennes hus, och derunder rådde han henne, att i stället för skällsord nyttja tårar och knäfall. Men långt derifrån! detta endast ökade denna Beatrices förnämhet. Med sina många barn omkring sig på en utbyggnad af sitt brinnande hus, ropade hon till oss med hög röst: "Afskum! J råden mig till gråt, efter jag är en qvinna, men märken, i detta land gifs ej ett nog varmt öga för tårar, hjertat

föder blott snö — vore Sir Bruce hemma sjelf, då skulle hans ätt störta sig i sin bonings lågor, sedan den sett honom stupa för edra nidingsklingor, men nu måste jag bevara dessa och mig åt honom — viken föraktlige — varginnan biter Er." I detsamma hoppade hon ned midt ibland oss, skaran af barnen gjorde efter henne ett släp, sådant som svansen efter ett förfärligt himmelstecken, med en dolk i handen störtade hon midt igenom vårt sällskap, som gaf vika; ingen af oss fattade henne eller hennes barn, hon kom oskadd till skogen, och vi hafva sedan ej sett dem.

På hertig Magnus hade härunder blicken mer och mer blifvit fruktansvärdt mörk, ehuru riddaren ej sett det, emedan hertigen gått med allvarsamma stolta steg öfver marken i tältet, och slutligen stannat mot en öppning i taket, med ryggen vänd till Porse. "Sköna Svartvik! du fins icke mer, och det är min gång till kronan, som man skall tillskrifva dina behags förfall till aska." Derefter vände han sig om till riddaren, hvilken hastigt jagades mot ett hörn vid åsynen af den åska, som lugn, men icke derför mindre förskräcklig, satt i hertigens ögon.

"Peter! hvilka äro namnen på dem, som deltogo i denna illbragd, att jag efter min ankomst

till regeringen må skilja röfvare ifrån män af vapen, och rensa mitt hus från möss?"

Min furste —

"Nej, skurk, jag är icke din. Jag har rådt vår broder Benedictus att i tid skilja agnarne ur sitt hvete, i fall han har något. Är du *af vapen* Porse? nej, och din mor har försett sig, hon var visst icke adulkona. Vi af Folkungastam, vi ärne gallra, om ock ej bröderna göra det; vi ärne ej gå i led med blossknektar."

Riddar Porse hemtade sig hastigt, och med stadig röst sade han: jag vet att Herr Magnus Folkunge endast trampar fromhetens stig; ty hvad det vidkommer, att med utlänningars hjelp göra myteri mot sin konung, och röfva kronan från sin broder —

"Hvarför tänker du ej till punkt, fege? Min stämma är Svea folks röst, som talar. Waldemar har med skamliga dåd förverkat sin ed mot folket. Han har brutit mot Gud och riket, och är ej konung längre, än tills folket hunnit stjelpa den oduglige af stolen, och sopa den ren efter honom. Jag är Magnus af Folkungastam, ej Waldemars efterträdare. Folket på sin herredag, hvilken snart samlas, skall taga sig ny konung, förstår du det? Jag blir icke konung, eller jag blir. Blir jag det icke, så har jag ära och svärd

nog för mig, och äfven bröd. Blir jag det — då skall min loge rensas, förstår du det, Herr skurk?"

Peter Porse skalf vid hans sista ord, ty det alternativ, hertigen uppgifvit, viste han nog af ställningen i landet ej skulle komma i fråga. Han svarade intet, men hans blekhet var ett tillräckligt tal.

"Du, och edert band, J arbeten att göra min gång till Waldemar smutsig. Men — fortfor Magnus, och började åter sin vandring öfver tältmattan — jag skall så laga, att gatan tvättas. Uppsvearne skola lära sig känna och urskilja, och Göterne skola ej vara oss afvoge. Vi skola träffas på Mora äng. — Jag skall ej visa dem något sådant, som Nunnans dotter; men jag skall visa dem sådant, som J. — Säg Peter, och det snabbt, var hela Benedicti följe med vid Svartvik? hvaromicke, så säg hvilka ej voro der. Jag har svenner nog, att skicka dessa pojkar öfver till Waldemar, och jag förmodar han af Er skall elda en ugn, ej olik Svartvik."

Hertig! —

"Fort, hvilke voren J? Att du och din broder voro der, det har du sjelf berättat, således är edert öfverskickande till Waldemar fullkomligt afgjordt. Vi se hvarandra icke mer på jorden, Peter, vittna derföre sant om dina medbröder,

nämn deras namn, jag skall ansvara att du får följeslagare under yxan."

Riddar Porse såg sig i en ställning, som han aldrig väntat. Han var ganska rik, och döden hade han icke ännu satt sig till mål. Också kunde han ej fatta möjligheten, att i sitt partis chef helt hastigt hafva fått sin värste fiende. Hertigen stod i kunglig ställning framför honom; om han ock kunde utkomma ur tältet, viste han dock alltför väl, att han ej egde någon säker tillflykt hos de andre hertigarne, emedan Magnus afgjordt var mästare öfver bröderne. Såsom en skyddsängel uppgick nu snabbt hos honom minnet af ett samtal, han ej längesedan fört med Magnus, rörande sold åt de inkallade Danskarne. Hans knän darrade ännu, emedan hertigens svartmuskiga ansigte ej var två qvarter ifrån honom, och hans knotiga hand höll honom fast i rockkragen, väntande på svar likt helvetesdomaren.

Store hertig, började han, jag skall dö — men då jag ej får tjena ert land med mitt svärd, hvartill jag ej förr trott mig ovärdig, så låt vredens ljungeld störta mig på ett läger, förskönadt af något enda blomster. Unna mig att ej nämna dem, som med mig deltogo i en rask handling, förr icke ovanlig i krig, men som i dag har stött emot ett nybakadt bruk. Jag välsignar den

stund, då du skall uppstiga till Svea välde; ty du, hertig, skall införa de lagar, eller dock stifta de nya seder, att fienden må ej förföljas, hans hus ej brännas — men i stället anhängare läggas under yxan, om han i stridens larm ej medtagit alnemått, utan gått ett hufvudhår längre, än du nu emot en ovän vill. När din tid kommer, då är jag död; men ren fattas jag af en siares ande, och märker en dag uppgå, som är nära paradisets oskuld. O hertig, misstyck ej, att också jag vill skaffa mig en gerning, värd välsignelse i den nya tid, då jag ej är. Du har en gång förr, framställt för mig, att med det silfver, jag eger, gifva dig eller svenska folket, som är alldeles detsamma, ett förskott till betalande af sold åt Herr Erik Glipping af Danmark, för de ädla vapenknektar, som han lemnat till Svea rikes räddning. Hvad gagna mig silfvertackor nu? När du först uppfordrade mig till lånet, kan jag hafva gifvit dig ett mindre godt svar, nu har jag betänkt mig och är färdig.

Det tycktes som hertig Magnus enkom ville hafva riddaren förd till denna punkt, ty med en något ändrad blick och utan afseende på de bitande ord, som influtit i Porses tal, sade han: "du gör väl, som vill samla dig goda verk, och förtjenande gerningar kunna göras ej blott åt den

heliga modren kyrkan, men äfven åt riket. Sätt dig ned och skrif till dina fogdar, här äro skrifsaker. Sex tusen marker silfver äskar jag för närvarande. Du kan väl teckna stil?"

Sex tu — det är mer än — och i alla fall för mycket för . . Dessa eller dylika ord dogo mellan Peter Porses läppar, ty han vågade ej yttra dem högt. Med kufvad vrede satte han sig, befallde sin högra hand icke darra, och skref till sina fogdar. — Min hertig! det är ju blott ett lån? frågade han med osäker och half röst.

"Endast ett lån åt riket, Peter. När herredagen samlas, skall ett skriftligt intyg lemnas dig om försträckningen, som du gjort, och medel till återbetalning utan uppskof anvisas."

Riddaren visade nu hvad han skrifvit för hertigen, som gillade innehållet och inropade en af sina pålitligaste knektar. Honom lemnade riddaren sin skriftliga befallning till uppbördsmännen öfver hans gods, och budet afreste genast dermed.

"Porse! en lägre rättvisa viker för den högre. Waldemar skall få dig i sina klor och låta yxan kyssa dig på halsen för den bedrift du gjorde vid Svartvik. Men se — samma ditt lif vill riket bevara för din bedrift med silfret. Riket är starkare och större än Waldemar, derföre rår

riket. Du skall icke skickas; yxan, din stackars brud, blir gäckad i kyssen."

Det återkomna lifvets rodnad spridde sig öfver riddar Peters kinder. Han ville tacka hertigen, men stoltheten, och en viss öfvertygelse, att det kanske varit blott för silfrets utpressande han blifvit förd brudkyssen så nära, gjorde att han ingenting yttrade. Harm föddes och gäste i hans inelfvor.

"Jag säger det än en gång, fortfor Magnus med hög stämma, riddar Porse skall icke skickas till Waldemar, emedan han skall blifva här. Han skall här hålla sällskap med trenne af vapen, som jag vill utse. De skola kunna förströ hans tid, och genom muntra ordspråk göra honom skadeslös derför, att han ej får draga luften utanför sitt tält, innan silfret ankommer, som skall visa honom hafva varit en ordhållig man. Skulle någon signatur i hans skrifvelse hindra fogdarne från utbetalningen af lånet, och budet återkommer tomhändt, se så reser Peter Porse till bröllop hos Waldemar."

Magnus Folkunge! ropade Porse häftigt, men återhöll sig. Dock skar han tänderna och tillade: jag, jag brukar ej falsk signatur.

"Godt, Peter."

Hertig Magnus gaf detta lakoniska svar med samma slags leende, vi förr en gång funpit sväfva öfver hans ansigte, och som var ett gifvet tecken, att man icke mer behöfde frukta oväder, emedan han för tillfället fann sig nog säker, att ej behöfva nyttja sådant. Vidare samtal med riddaren skulle nu varit onödigt, men i dennes bröst föddes ett kraftigt begär till hämd *). Hertigen inkallade trenne väpnare åt hvilkas bevakning han anförtrodde riddaren, sin långifvare. Sjelf gick han ut att gifva befallning om krigsfolkets rörelse framåt Tiveden.

ÅTTONDE BOKEN.

Hvem har sagt dig, att jag är konung Waldemar?

ÖFVER den stora skogen, som skiljer Westergötland och Nerike, uppgick månen i blod. Han

*) Historien omtalar huru hans hämd framdeles utbröt. Porse hade bekommit ett slott i pant för sin fordran. En gång bjöd han hertig Magnus till gästabud på sitt Axevalla, och hertigen kom. Allt tillgick gästfritt och ståtligt, men när hertigen ämnade afresa från slottet, förklarade hans värd, det han måste qvarstanna ända tills skulden blifvit betalad. Magnus såg sig tvungen att foga anstalt dertill, och dessutom aflägga ed, att aldrig på Porse hämnas det våld han nu lidit. Fursten höll ord, Herr Hugo!

var stor och af samma fruktansvärda utseende som i rötmånaden. Ingen storm rasade öfver den stora heden, det var lugnt!

Lugnt var det i konung Waldemars läger, han fortfor till och med att gifva sina hofmän, som åtföljde hären, högtider och fester af flere slag. Redan för någon tid sedan hade han varit vid Ramundaboda, men under öfverläggningen om han skulle intränga i sjelfva Westergötland och gå Danskarne till mötes, eller snarare låta dem komma till sig, gjorde han åtskilliga marcher, och efter en tids förlopp gick han till Ramundaboda för andra gången. Der befann han sig nu, och en allmän glädje utbredde sig öfver större delen af hans följeslagare, då de sågo tillredelserna för fortsatta högtidligheter, hvilka förvandlade krigets skådeplats till en anblick af fred. Konungen hade samlat omkring sig alla de trofaste riddare, svenner och män, som han med säkerhet kände tillhöra sig, och ibland dem äfven Bo Ulfson från Runsaborg.

Under den måltid, han gaf sina härförare, var konungen tankspridd, men glömde ej, att en regent borde underhålla sina gäster med samtal, åtminstone frågor. "Nå, värde riddar Bo, har resan varit snabb? jag förmodar besvärligheter icke mött Er? det besynnerliga skulle annars haf-

va händt, att det varit värre att komma till sjelfva företaget, än att utföra det, ty detta krig är snarare en lek — drick riddar Bo!"

Konung! svarade Bo af Runsa med värdighet, måtte desse upproriske, som våga leka, utan att vara bjudne till lek, försvinna såsom detta vin! — Han drack med en bugning för Waldemar. — Min resa gick lätt, likväl hade jag så när blifvit invecklad i en strid på vägen.

"Biskop *) Bengts bofvar! sade konungen. En graf i norden skall ock finnas för dem, men lika godt, drick nu ett glas af det här mjödet. Slog Ni ihjäl dem allesammans?"

Gissningen träffade, Herr konung, det var en fördelning af hertig Bengts skaror, som kommo att draga genom samma trakt, som vi. Det var en grön skogsplan, omgifven af höga mörka träd, förbi hvilka vägen gick: vi beslöto att rasta der, utbredde oss i gräset och framtogo förfriskningar. Knappt hade vi satt oss, förrän en hop ryttare, talrikare än vi, ankom till samma ställe, steg af hästarne och rustade sig äfven till att äta.

*) Herr Hugo påminner sig, att på herredagen i Strengnäs, som hölls efter konung Waldemars återkomst från sin Romresa, då tvisterna emellan bröderna skulle förlikas, hade hertig Benedictus gått in på att blifva Biskop och försaka verldsliga fördelar för egen räkning.

I början kände vi dem ej, vi suto på hvar sin sida om planen, och kastade stundom giriga blickar på hvarandra. Slutligen — ty mat och dryck gifva hjertat mod och tungan friskhet — började en af de främmande fälla uttryck öfver de "kunglige," som jag ej vill upprepa, och såg derunder försmädligt på mitt folk, jag tror han ville pröfva hvilka vi voro. Som mitt antal var underlägset, och jag ville spara krafterna för bättre tillfällen, vinkade jag åt de mina att förakta och ej svara. De lydde; men en af mina karlar, ej krigare, men som jag medtagit för hans färdighet till allehanda — Erasmus heter han — kunde ej undvika att mumla åtskilligt om de "hertiglige," i hvilkas våld han ej längesedan varit, men narrat sig ifrån på ett fintligt och muntert sätt. Flere af de främmande stego upp i vrede, när de hörde honom. Mine gjorde så ock . . . Konungen kan föreställa sig tvenne rader karlar, stående midt emot hvarann på tjugu alnars afstånd, af hvilka hvar och en håller i handen ett stycke mat eller en flaska, yttrande ovett med djerfva åtbörder, vilda ögon, svordomar, höjda armar, nickande med nackarne, och just nu i begrepp att draga ut svärden . . då till allas bestörtning på höjden ur skogen hastigt framstiger en lång Gestalt, höljd i svart, skinande slöja.

"Skurkar! hvem gaf Er tillstånd att skymfa denna heliga skog med ert prat? viken bort, fortare än den lilla flyktiga ilen viker för stormdigra moln! Oroen mig ej på min resa!" — Hon höjde en hvit hand med lika befallande ställning, som hennes ton. Jag vet icke hvilken skräck genomfor oss, men utan åtskillnad, fast vi voro af fiendtliga partier, skyndade alla till sina hästar. Några trodde att ett spöke visat sig från de afidne; likväl stannade de fleste af oss i den öfvertygelsen, att ett skogsrå reste fram genom nejden, och vredgats öfver det ovett trädens grenar måst uthärda. På första skiljeväg delade vi oss åter, de hertiglige foro till venster, men vi till höger.

"Oroa Er icke, sade Waldemar, vi ämne snart föranstalta, att här i riket ej skall talas om *hertiglige*, hvilket är en skam för de *kunglige*. Den affällige och äreförgätne Magnus — *kettilbotaren*, kallar honom mitt hof så snillrikt *) — ligger med sina lejda utländningar söder om Hofva

och

*) Drottning Sofia hade i gladare dagar yttrat sin ovilja för Waldemars bröder genom att kalla den ena "Magnus Kettilbotaren" (kopparslagaren, för hans anletes färg), den andre "Ericus Nihil" för hans förmodade obetydlighet. Hofvet upprepade med glädje speorden.

och broder *ingenting* är hos honom, hvilket ej måtte betyda mycket. Jag kommer snart att uppgöra en plan, huru vi må anfalla dem. — När min mening blifvit fullkomligen uttänkt, skall jag meddela hvar och en af Eder hvad han har att göra. För närvarande, riddare och väpnare! låt det smaka Eder; föreställen Er, att J ären, ej i läger, men i vår kungliga borg."

Några af de församlade, och bland dem i synnerhet John Bruce, voro icke nöjde med denna säkerhet; de valde att efter gästabudets slut nalkas konungen i förtroende och förmå honom till ett hastigt afgörande företag, innan fienden hann sammandraga för mycken makt. Bordets nöjen fortforo dock oafbrutet. Sjelfva drottningen, som nyss ankommit till hoflägret, hade icke ännu, annars än stundtals, något välde öfver konungen. De, som kände henne närmare, trodde att hon i början ville gifva sitt bifall åt festerna, endast för att hafva en möjlighet, en väg öppen till Waldemars förtroende. Hon vistades i ett eget tält. — Sent på natten steg konungen upp och skilde sig från de öfrige, han kände sig illamående.

. . . .

Nära Ramundaboda låg en vidsträckt kronopark, der de kunglige brukade jaga. Konungen,

i en enskilds drägt, fördjupade sig i vildmarkens irrgångar, han gaf sitt sinne och bröst luft. Han nalkades ett litet hus vid sidan af en brant, grön mossa höljde berget och en stor del af huset: der rann en bäck förbi.

"Har Ni något käril, så låna mig det, jag vill taga mig vatten här ur rännilen."

Gubben, husets enslige invånare, räckte Waldemar en skål af träd, men ganska hvit. — Det kan vara godt, att Ni dricker, yttrade den åldrige, men lagom, Ni är icke frisk.

"Hvem har sagt dig, att jag är sjuk?"

Herr Waldemar, mina ögon och edra kinder.

"Hvem har sagt dig, att jag är konung Waldemar?"

Ehuru gubben ej svarade härpå, öppnade han likväl dörren med en inbjudande ställning, så att konungen, utan att vänta längre, steg in i den vilda hyddan, som inuti syntes väl förvarad emot vädrets åverkan, saknade möbler, utom de nödvändigaste, men bland prydnader egde ett stort antal krukor, och deri växter, med eller utan blommor; äfven en Madonnabild.

Ni känner icke mig, min konung, sade pater Amaury, likväl har jag några månader vistats vid ert hof, ehuru Ni icke såg mig. Jag har lemnat det, nöjdare i örternas och läkedomens

rike, än i samhället. Men sätt Er, er blod är förderfvad.

"Jag är förundrad, men lika godt; jag sätter mig, jag tror på ert ansigte, att Ni ej är i förbund med mina brö . . fiender."

Här är en dryck, kokad på hundkax, drick den, och säg mig sedan huru helsan kännes.

"Du är rättfram, men lika godt, se der bägaren tömd." — Konungen kände lätthet i hufvudet, blodet började gå svalare, han såg ut genom bönehusets fönster, och stjernorna förekommo honom angenäma för första gången på lång tid.

"Huru kallar du dig? förmodligen är du en vandrande munk, hvars orden sändt dig till granskapet af mitt läger. Om din dryck är af hundkax, må så vara; jag tackar dig, den har gjort mig lätt och mera fri. Hvad heta dessa uppgående stjernor, gubbe?"

Dem Ni pekar på, heta Orion; men de äro ej i uppgående, ehuru vid fästets bryn. De äro i vester, och der går allting ned. Drick nu häraf, det är saften af achillea.

"Smakar vid S:t Peter högst illa, men lika godt — allt är icke sött. Jag påminner mig, att jag frågade dig hvad du heter, men du svarade mig icke."

Emerich; har Ni kanske hört detta namn af edra hofmän? Tyskar och svenskar kalla mig så enligt vändningen af deras språk.

"Är du Emerich?" — Waldemar steg upp och såg på honom med en bister blick. "Jo, mina hofmän hafva sagt mig åtskilligt om dig."

Sitt, min furste, Ni skall icke stå inför mig.

"De hafva talat om dig, om Sofia, och om . . . Men ja, det är allt förbi, förbi, förbi." Han satte sig och hans hufvud sänktes.

De hafva väl sagt, fortfor patern, att en Benedictiner-munk smög omkring i ditt palats, talade mycket med drottningen, afvände hennes hjerta ifrån dig och ifrån prinsessan-nunnan? hafva de ej sagt så? jo, utan tvifvel. Och hafva de ej tillagt, att denne munk, Emerich eller Amaury hans namn, undervisade uti en lära, som liknade en klosterregel, utan att ändock vara det?

"Jag mins ej gerna det förbigångna."

Låt ditt höga hufvud sänka sig, det är godt, min konung; men du skall svara mig, hvad hofmännen sagt om min lära?

"De sade sådant, som visade mig, att du (likt alle!) ej viste hvad du ville. Du gillade kärek och eld i ett menskligt bröst, och du fördömde den! Du sade åt Sofia: det är lifvets höjd att vara gemål åt en ädel man; och du tillade, det

är illa, att Ni är förmäld! — Åt mig har du i dag bjudit läkande safter; men, när mitt hufvud sjunker i sorgliga minnen och mitt sinne åter sjuknar, då säger du, det är godt! Jag ledsnar vid motsägelser."

Kärlek må väl kallas lifvets höjd, o konung. Höjden vinnes ej på jorden, här beredes flamman. Derföre har jag sagt: säll den, som är munk här, att han ej för tidigt, otålig och svag, vill rycka till sig lifvets himmelskt glimmande bägare; tiden ända till döden är ej för lång att skaffa hans läppar äkta purpur, att de må finnas värdige nalkas en sådan bägare. Och jag har sagt: säll den, som ej fruktar att vara sjuk i stoftet, på lifvets blåa skyar skall hans ande lyfta friska vingar, sedan stoftet i sjukdomens svårmod sjelf förstört sig, värkt bort, och lemnat anden fri. Derföre är min utsaga till sin första del en klosterlära.

"Pater, min sjukdom är ej en förberedelse till hvad friskt må kallas. Du är en ärlig man, jag vill tala med dig."

Tala. Gaf jag dig läkande örters saft, det var för att bota din yttre sjukdom, att du ej skulle vara upptagen af blodets hetta, utan din inre sjukdom skulle få kraft att verka dess mera i sin gång.

”Om du vet något, såsom du säger — kan du förklara Ödets irrande bloss? En konung hade tvenne döttrar, Sofia och Juta hette deras namn. Säg mig, pater, hvarföre blef Juta nunna och Sofia ej? Hade Sofia blifvit nunna, då vore Juta fri, och Waldemar . .”

Vore nu icke sjuk, svarade Amaury.

”Nej, himmelska makter, Waldemar hade ej då varit sjuk! Sträng, förståndig, och, jag vill tillägga, god är Sofia. Men — fara på vindens vingar . . med luftens ljusgrå guldkantade segel . . svärmiskt jagande som gladan, eller som en kunglig häger på stranden af en dunkelgrön sjö . . detta uppgår för min själ i ett högre tycke än Sofias stora . . ordentlighet! hon är såsom rutorna på vårt schackbräde. Nog, pater, är det ordning till i verlden.”

När började då din kungliga oordning?

”Ja, jag kan säga, fortfor Waldemar bortvänd, att mitt hus under Sofias hand var en förfärlig ordning — till och med mot mina bröder var hon så sträng, att de aldrig kunnat tåla henne. Öfverallt hvar den fallna menniskan sätter sin fot, skall hon stöta mot ordningar, bruk, lagar! Går jag på en äng och njuter af tusende rosors trolldoft, begrundar jag deras art att växa, så äro också dessa varelser fjättrade vid en lag, som de

måste följa i deras växt — så lyckliga, fria synas de, och sjelfva deras lukt är satt i bojor. O Amaury, en dianthus får icke dofta på samma sätt som en narcissus! Kedjor äro dragna öfver skogen, källorna — sjelfva viken, som ler så glad med skälmska böljor, dess leende är falskt som dess frihet, den *måste* gå i krusiga böljor. Och folken, o pater? — menniskan får ej lyfta sin hand, att ej sedvänjor, tycken, stadgar, lagar, förordningar till hundrade och tusental draga henne, en del till höger, andra till venster; fram somliga, och de flesta tillbaka. Ett sådant ishus är hela verlden — ett dylikt var ock mitt hof under Sofia — då kom en himmelskt fri gestalt —"

Men slutligen, konung Waldemar, huru kunde prinsessan Juta blifva insatt i Varbergs torn, och sedan i Stockholms, då din furstliga ömhet väl bort hafva beskyddat henne för sådant? Det liknar ju mycket hvad som hände fröken Kerstin, hertig Burislefs ros, hvarom den kända visan sjungs? Skall ock om Judith en saga gå öfver norden?

"Du frågar djerft, pater Emerich, men du skall få veta, att denne Waldemar, som hyllar friheten ända till trånad, äfven han har af tiden och verlden fått bismak. O hade han allenast förr känt henne! — Men flere ögonblick egde

Sofia, ordningen, folket, hela detta is-haf, som med ett ord kallas samhälle, de, min munk, hade under mellanögonblick den makt öfver Waldemar, att han böjde sin fria hals under betsel. Det är icke lätt för en enda man, sjelf född i stoftbojor och uppfostrad i menniskofängelset, tror du det är lätt för en sådan, att resa sitt raka hufvud upp ur dessa tusende nät? Någon gång sänker sig blicken, då svindlar ögat för den började raska banan; lik en gosse på en hög, smal spång är menniskan, då hon först börjar gå frihetens stora, djerfva stråt. När hon ser ned, förskräcks hon! Jag förskräcktes, Emerich, när jag hörde presternes och folkets rop nedomkring mig. Oförlåtlig, svindlande, svag gaf jag efter, och lät Judith slutas i tornet: då var den lysande ledstjernan borta för min stråt! jag hittade ej längre på min egen väg. Frihetens ljus var slocknadt, jag gick blind och olycklig; från detta ögonblick, pater, kan du räkna konung Waldemars fall. Hade jag, stark och fullkomlig, ej vårdat folkets skri och dumhetens ångest, blott sett på min egen väg och vårdat min Constellation, som upplyste den, då skulle hon och jag ej varit furstar enligt lagens benämning och packets kröning vid Mora, men furstar i vår själ, krönta af ovanskliga lyckan, med frihetens strålande gam-vingar vid våra lockar."

Du har rätt, sade Amaury efter begrundning. Detta var verkligen tidepunkten för din sjukdoms början, då du vek ifrån din började bana och Juta inneslöts. Sjukdomen har allt sedan fortfarit, ett vacklande har du varit, konung. Kommen långt ur den lagliga ordningen, kunde du ej passa in dig i den igen, ej heller var du djerf nog, att rycka fram på det du kallat din egen stråt: derföre var du intet.

"Gif mig en pokal, pater! jag har mycket ondt i hufvudet, gif mig af det jag nyss drack' jag kände mig sval och väl deraf."

Se här, sade han, ditt blod skall afsvalas och din hufvudverk botas. Men sjelfva din inre verkliga sjukdom, Waldemar, den skall jag öka, icke lindra.

"Du missfoster!"

Ja, Herr konung, fortfor munken lugn, du bör få veta, att i de dagar, då så mycken gäsning var i ditt hof, då du gaf efter för folket, ordningen och Sofia, var jag icke overksam. Din själ förlorade då sin började helhet, du blef half; sjuk i vandel, brusten i förslager, uppförande, tal — vanmäktig blef du.

"Amaury! hade jag ej ett namn bland menniskor, vore jag ej en Folkunges son, ej setat på Nordens högsta säte, hvad ett svärd då varit ljuft

i min barm! men ingen svalkade den olycksaliges bröst. Hvarföre for jag till Rom? för den synden att älska hvad mitt väsen egentligen tillkom? Jag beság leret på främmande ort, Kyrkan blef försonad deraf, men jag —"

Blef sjukare.

"Är du en förrädare, Amaury, som blandar gift i hemligt förstånd med mina bröder? Eller hur skall jag förstå dig? Ja, efter denna färd, som skulle hjelpa allt — som gaf endast Magnus tillfälle att suga folkets ynnest åt sig — på mig sönderbröt hon sinnet. Qval och ovisshet sög honungen ur min kraft, glädjen ur mitt stolta hjerta. Förbannad den orm, som först nalkades min solvackra trägård, strödde ånger i mina törnrosor och lockade mig att smaka pietismens skenfagra frukt. Förbannad den, som kallat mig till lydig fromhet under Vaticanen! de heliga får, hvaraf ullen klippes till pallium, hvari äro de bättre än tackorna i vårt Skärkind? Ve den, som talat om förtjenande verk, och så benämt eländets, halfhetens, bräcklighetens klippstig! ve Eder, skrymtare, ty om den arme grubblaren säger: jag är törstig, svaren J: det är godt; när han slutligen vanmäktig och sjuk stupar omkull på eder torra, branta stig, sägen J: det är ännu bättre!"

Du är ännu ganska sjuk, barn, sade fadren i Mariehyttan i skogen; en tår glänste på hans bleka kind.

"Ja, gråta skall du, sade Waldemar, steg upp i sin höghet och fattade handfästet af sitt svärd. Du skall icke nu dö, orm, ty du är den lille; jag skall först bekämpa Magnus, den store, som väl viste hur han skulle måtta anfallet på min kronas rubiner. Ser du här, du fördömde, du en af de tusende ettermaskar, som Magnus kastat kring mina fötter — min klinga är smidd af säkert stål, den är dragen och sitter nu i den äldste brodrens hand! förstår du mig, här glänser i stålet det urgamla vapnet, folkunga-lejonet, och tre strömmar derunder — den första betecknar den ström, hvari mina förrädiske bröders blod skall flyta — den andre är de afgrundshycklares blodström, som smittat mitt sinne med falsk tydnad — den tredje —"

Den tredje?

"Judith! du min stjerna i kupiga hvalfvet, du skall spegla dig i den tredje strömmen — den skall flyta för din hämd och af dens blod, som tog ett orättmätigt försteg framför dig. Jag känner den äkta gudsfruktan, som är att straffa lifs-utsugare. Den rätte Fadren, det är kraften i vår högra hand; ej bor han i Rom, men på valplat-

serna! och under min frihets himmel ser jag korpar flyga, svarta och högt skriande, hungrande efter slagne Riksnidingars as.”

Stanna konung! lemna ej mig och min hytta ännu — men visa mig en ynnest, efter jag i dag varit din värd, och med örtsaft läkt hufvudverken efter dina gästabud. Här är mitt hufvud! ej i den andra, men i den första af dina strömmar, låt mitt blod dofta bort till det land, dit jag länge längtat. Skynda Waldemar — ty ej sänd af Magnus, men af egen drift, gick jag i ditt hof, föranledde Judiths fängelse och din vallfart. Jag var det, som i den hemlighetsfulla tredje nattväkten afklöpp de i violett skiftande gröna bandrosorna på din brottsliga förklädnads drägt. Jag satte sågen på eder väl tilldragna knut. Se upp! jag var den, som först gjorde dig hemsk, som skapade dig till Romfarare. Jag har i sanning talat om en annan gudsfruktan, än högra handens — sänk din udd i mina ådror först af allas.

”Nej, sade Waldemar med en skum blick, du skall icke dö så. Äfven det hör till eder ormkonst, att när J skolen dö, trånen J efter att varda martyrer. J, som prediken om så mycket förakt för kronor, hvarföre sträfven J efter martyrkronan?”

Konungen lemnade hyddan i skogen och gick med stora steg genom natten hem till sitt läger. Med en verksamhet, snabbhet och tillika lugn, som gladt förundrade alla härförarne, ordnade Waldemar, återkommen till sin första helhet, sina krigs-planer, och befallde att en fördelning af hären genast skulle bryta upp till Westergötland. Sixten Ambjörnson, Bo Ulfson och Bruce sattes i spetsen för den. Gån förut, sade konungen; när J invecklat Danskarne i striden, skall jag i morgon komma med det öfriga af styrkan, anfalla dem der de äro svagast, och snart göra slut på denna hundjagt, Svea rikes vanära.

"Se här, i fall jag stupar," sade Bruce, och införde till konungen den späda Sofia, hvilken alltid varit honom anförtrodd, äfven i lägret. Konungens blick lågade vid åsynen af henne, sin frihets vackraste blomma. Hon skall vara lösen i drabbningen, *Sofias* namn, låt folket veta det, John. Emedlertid skall hon sjelf bo i tältet, närmast mitt, och hafva en säker vakt. Bruce gick. Konungen kysste sin dotter, kände inom sig sin fordna helsa och eld. "Sofia skall vara lösen, man skall tro, att det är drottningens namn jag härigenom firar, och som ger ära åt striden, mod åt riddare, svenner och kämpar — man skall ej veta, att det är Judiths dotter, som egentligen lå-

nar sitt namn åt bedriften och kröner slagfältet med härskri. Jag blott vet det rätta."

Hela lägret kom i rörelse, och sjelfva det ovanliga i konungens uppförande, då man förr på ganska länge ej sett honom sådan, väckte allas kraft till mod och hurtighet. Halfva hären afgick redan, den öfriga fick befallning att hålla sig färdig; konungen talade till alla, hjerta och mod brann. Det led mot aftonen på andra dagen.

Den afskickade fördelningen hann till Finnröja-backarne, när hertigarne Magnus och Erik med sina skaror mötte den. "Tänd eld på skogen, sade Sixten Ambjörnson, vi draga oss tillbaka: när Danskarne förfölja oss och hunnit mellan oss och elden, då vända vi oss om."

I långa förfärliga purpurarmar slöt branden skogen i sin famn, men öfver gräset på slätten bredvid rann ingen blod, när Danskarne kommo, ty de kunglige flydde. Hertig Erik skyndade efter dem ända till foten af en backe. Denna backe på ena sidan och den brinnande skogen på den andra inneslöto en dalslätt midt emellan sig. När de flyende vikit upp till hälften af backen, vände Sixten och John sig hastigt om: "Sofia!" ropade de. "Sofia! Sofia!" brast det på en gång ut med förskräcklig samklang från alla de flyende; de stannade, vände ansigten och dragna svärd

mot fienden. I deras ställning, på sluttningen af de höga Finnröja-backarne, när de vände sig om, hade de Danskarne under sig. De föllo öfver dem med svenskhet.

Nu började kampens stolta dans. Utför branten rullade kriget, och hertig Eriks skaror veko. I två förlängningar utbredde sig de kunglige på hvar sin sida om den lilla slätten, att ej fienden skulle undfly, blott bakgrunden hade han fri, men der stod skogen i ljusan låga.

Hastigt störtade en krigare med svart hjelm och långt svärd ur de kungliges här: "der är brodermördaren!" ropade han med en röst, som dånade öfver slätten — han jagade fram på sin hingst mot hertig Erik. "Han är det, som går i led med rikets fiender, sträcker lans mot sin konung och egen broder." Som för ett spöke red hertig Erik undan, och skammen med honom; de veko mot bakgrunden, der lågan stod hög att emottaga dem. Hugg flög på hugg, genom blod, öfver lik gingo hästar och riddare, lansarne glimmade röda mot flamman, stormigt vildt flögo Svenskarnes härskri: Sofia! Sofia! — Undan till lågorna fienden vek, ren Danskarne brunno i dem.

Då kom lik en *kil* fram på sidan af skogen en knektskara åter, bildad af en man i spetsen; allt bredare blef sen kolonnen. Kall, kraftig och

tyst, väl sluten och stark gick kilen mot Svenskarnes led — det klöfs utaf den. Högt svajade midt uti kilen en fana med folkungavapen, der lejonet stod och strömmarne under — tre kronor i öfversta hörnet; hvit blåste den upp som en slöja för vinden, och skarorna omgåfvo fanan i kilen med tystnad och skräck. De yttrade ej något fältrop, ej ord, endast hugg efter hugg.

I häpen förundran stod Svenskarnes här, knappt ville de svara på huggen, som regnade friskt inpå dem. "Det är ju vår konung, som kommer, *hans* vapen och kronor? ett missförstånd leder på oss dessa hugg?"

Och intet ur kilen till svars! blott framåt den trängde med lansar och blodiga armar. "Vik undan — i mörkret tar konungens folk oss för Danskar — vik undan, att vänner ej fällas i osälla kampen . ."

Bort veko — dock sakta! — Svenskarne hemskt. John Bruce var den, som sagt: "viken! viken!" — Han fruktade höja sitt svärd; men mot honom och hans män fruktade kilens förskräcklige män ej att hugga, de trängde med grymhet och kraft emot desse, som vikande ropade till dem: "Håll! håll! *vi* äro vänner!"

"Håll krigare, du, som i spetsen går för den dystra, förvånande kilen! — du villas af mörkret,

och elden ur skogen på oss kastar skimrande bilder, i bländande halfsken vi synas ej rätt — vi äro ej Danskar! håll mördare! vi äro kunglige, vi, liksom J" — men dödens vagn framrullade sträng genom Svenskarnes bäfvande skaror.

"Framåt! blott fram!" befallde hertig Magnus, som red midt i kolonnen med sluten hjelm, strax efter sin hvita fana; och kilen gick fram.

Snart bredde sig fasan, en likblek sky, kring Svenskarnes här. En väl måttad lans flög snabb som en åskvigg ur hertigens hand och stannade djupt i Bo Ulfsons hjerta.

"En till," sade Magnus. Hans ridknekt räckte en lans åt sin herre i stället för den, han afskjutit nyss.

Han tog nya lansen, höjde sig stadigt på stridshingsten, sigtade snabb på Sixten, och sköt. I blodiga stoftet sjönk Ambjörns son; o gråt, du som gläds vid en lysande hjelmbuskes anblick! den ljusröda, långa, svajande fjäder, som helsade alla med mod ifrån härförarns manande hufvud — på jorden nu ligger i blod under stupande hästarnes fötter, och jämrande slagnes strömmande sår — ve! ve! ve! ve!

"Svek! det är svek!" skreks led ifrån led: utan fältherrar irrade Svenskarne. Mörker och regnande hugg — flyn — flyn —

"Håll kunglige," ropade med säker röst John Bruce; han sökte samla de vacklande, men död och förfäran spridde sig längre, än hans röst. "Hvem för oss? hvem säger håll?" frågade flere Svenskar.

Det är Jon Amundson.

"Ve! ve! ve! Jon Amundson, det är främlingen, o-svensken, det var han, som alraförst ropade "Viken!" och sade dessa mördare i kilen vara våra vänner! Han är förrädaren! vi skulle hafva hållit stånd strax: hvarföre lydde vi förrädarens röst? Han är i förbund med hertigen — ned med utlänningen, ned!"

Ja, jag är en utlänning, sade Sir John, då tre svenska lansar sträckte sig emot hans bröst; förbannad den stund, då en krigsman står i andra led, än sitt eget folks. Arme bedragne, J viljen mörda er trognaste . . Dock, för Waldemars och Beatrices skull skall det icke ske. Han parerade lansarnes styng; strax efter inträngde hertigens kolonn allt djupare, de hörde ordvexlingen, bortdrefvo mördarne och omringade Herr John. Nej! sade han, får jag ej tillhöra kung Waldemars folk, eder skall jag icke blifva. Då högg han med djerfhet och skicklighet omkring sig bland de hertigliga, som frälst honom. Han fick rum, sporrade sin häst, och red bort ifrån tumultet.

Rök, moln och nattliga dimmor under fästet. Jämmer, flyendes skränande, irrande rop genom den vida skogen . . .

Men aldrig kom konung Waldemars undsättnings-här.

Du menniskohjerta, sällsamma fantom, hvad liknar din kraft? och hvad nalkas dig i svaghet?

I sitt tält satt konung Waldemar, han, som med klarhet ordnat sin här till drabbningen, så länge verksamheten i tusende skepnader fordrade hans uppmärksamhet. Nu, när allt var färdigt, satte han sig ensam i sitt tält, hjelmen med fjäderbusken låg vid hans fötter; hästen var sadlad derute, hären stod marchefärdig, konungen väntades. Han kom ej.

En vågade sig in i tältet. Waldemar syntes tankfull, hans ögonkast foro spridda. "Gå ut, jag kommer strax. Sätt min stridshäst framför fänikorna." Budet gick underdånigt.

"Silfvergrått hår — kinden blek som en strandlilja, doftande skönhet vid grafven" — sådana brutna ord undföllo konungen. I hans själs galeri hade pater Amaury ställt sig, och den taflan, då han bjöd honom sitt hufvud och sitt blod för att fylla den första strömmen i hans Folkunga-vapen. Det var denne gubbe, han förbannade, när han stod vid skogshyddan.

Nu satt han i sitt tält. "Han ville, att jag skulle vara sjuk? han stämplade, att jag skulle blifva sjuk? gode, ärlige ande — ja det fins en sjukdom på jorden, som —"

Höge konung —

"Gå ut, säger jag dig ännu en gång. Jag kommer genast — de måste vänta — gå fort, säger jag."

Budet gick åter.

"På jorden fins en sjukdom, som är en helsa för mig — ach himmelska lustgårdar med vackra hvita lam — Waldemar, hvi var du vred mot din läkare? det är en vis läkedom, att bereda en säkrare helsa genom en svår, men öfvergående sjukdom, som slutar snart, som slutas med dö —"

Konungen gick af och an i sitt tält.

"Det är en vis målare, som bereder djupare skönhet genom det mörker, hårdhet eller vildhet han sänker öfver vissa delar af sin tafla . . o Amaury! hade jag dig här . . du skulle leda mig, svara mig . . mitt blod . . hvad är det att vara sjuk här, det är några timmars eller några års . . säll den enslige, ringe, han får mogna och friskna i ro. Waldemar, hvad är det värdt att vara konung? låt Magnus —"

"Hu Magnus! skall du stjäla kronan från mina tinningar? ja — det är godt för dig, Waldemar,

gjut icke onödigt blod i dag, gif vika — blif en ringa, enskild man; men riket? skall knota och spotta på mig — drottning Sofia? — grafven har skönhet — o vore jag sjelf en strandlilja, okänd, doftande, förglömd; — min dotter, hvad skall det bli af dig? skuggskymda spöken, o framtid! jag vet ej . . blod i mitt hufvud . . Knut! Knut! Knut!"

Han inkom. Nådigste konung?

"Knut, jag skall hafva en flaska vin. In genast. Derefter skall du gå till skogen. Det ligger en bönehydda norrut från lägret. Der skall du bedja en pater strax, strax komma hit. Var trogen och flink som hunden."

Knekten gick. Lyssnare, som nalkades tältet, hörde konungen tala mycket för sig, men rustningen hörde de ej i hans hand till påklädnad. — Länge stod hären i trofast väntande leder, de tänkte på sin konung; likväl suckade månget hjerta, tålamodet brast, här och der smög sig en man ur ledet, och ingen härförare hindrade det. Förundran, ovisshet — det gick långt på tiden. Knot . . hvar och en går dit han vill . . upplösning . . vrede under askan.

"Skall hären vänta på Knut? . . efter skogsgubben? hvad skall en sådan karl i denna stund? Hela hären uppställd, och —"

Knut återkom. Ingen Amaury. Han hade ej varit qvar i hyddan. — Besatta, obegripliga, enfaldiga, dumma, narraktiga — hvartill skall en bräcklig skogsgubbe nu tjena? — Kamp behöfs! Riket står i nöd! Danskar — tjufvar för dörren!

Ändock kom ej konungen ur sina tält, men det berättades, att han tömde mycket vin. Det sades till och med, att han gått in i drottningens tält; att han satt sig att spela schack med drottning Sofia. Det led långt på tiden.

Hastigt kom ett sorl ur sydvest. "Hertig Magnus med svajande banér är efter oss!" ropade flockar af återkomne flygtingar från drabbningen i Hofva.

Skräck droppvis i förvirringen. In gick en riddare till konungen. Mäktigaste herre! vi skulle aldrig hafva vikit annars; men det var Jon Amundson —

"Flyktande? slagne? Magnus! Magnus! du är ju min köttslige broder — Jon Amundson — mitt varma hjertas urgamle vän?"

Ja, konung, när hertig Magnus kom med sin slutna spets-skara, ropade Herr Jon till oss: det är konungen, som kommer efter aftal. Viken! hugg icke in på dem!

"O John Bruce? . . gruflige, underbare orm!"

Vi trodde honom i början, vi väntade verkligen konungen — men bister och skarp högg spets-skaran in på oss. Då ropade vi: ned med utlänningen! det är förrädaren! stöt honom —

"Föll min Bruce?"

Hertigens folk dref bort oss, omslöt nidingen och tog honom i sitt beskärm.

"Gå ut riddar Axel, ha! — tag hit mitt svärd! — min stridshingst till tältet . . är hären uppställd?"

Ingen svarade, men derute skalf trakten. "Magnus! Magnus!" återskallade heden.

Bort med konungen, innan han fångas! Sex riddare med lansar ingingo i tältet, togo Waldemar emellan sig, ledde ut honom och satte honom på en häst, hvilken de förde emellan sig. En af riddarne tog äfven den lilla Sofia framför sig i sadeln. De foro till vildmarken norr om Ramundaboda.

"Håll; sade Waldemar och satte udden af sin värja emot sitt bröst, jag rider ej längre — tvingen J mig ännu ett steg, så går denna udd genom mitt harnesk, och öfver Er kommer blodet. J skolen svara mig: ären också J nidingar? ämnen J mörda mig? ären J skickade af Magnus, att föra mig fången till något fäste?"

Ädle konung, sade en af de sex, hvem ingifver dig så mörka tankar om oss? För din skull och vår, hafva vi fört dig från lägret, att ej hertigen under förvirringen måtte kunna gripa dig. Då vore du förlorad, och vi, som varit dig trogne. Några andre af våra föra äfven bort drottningen åt Wermland.

"Om så är — jag rider i alla fall ej längre. I denna vildmark är jag säker, lemnen den der flickan åt mig. Skynden J tillbaka att försvara vårt läger. Hvem satte Ni i spetsen för vår här?"

Torsten Esbjörnson samlade folket, emedan hans röst hördes längst. Befaller konungen, att någon annan tager befälet?

"Jag stiger af här, var allt hvad Waldemar svarade. Jag känner vägarne i denna skog. Riden J skyndsamt tillbaka. Sedan befaller jag, att en af Er återkommer hit och gifver mig underrättelse om hur det tillgår."

De sex riddarne aflägsnade sig på denna befallning. Natten började utbreda sig hög och vild öfver Ramundabodas nejd. Månen uppsteg åter i sitt rötmånadsflor, sorgligt, stort, rödt, flammande, förfärligt.

I denna trakt hade träden samlat sig till täta, nästan ogenomträngliga skogar, men vidlöftiga, kala

kala berg reste emellan dem nakna öde branter, som i synnerhet syntes vilda, när från himmelen ett blekgult sken nedföll, såsom nu. Waldemar hade länge setat tigande under en alm, försänkt i sig och sitt öde; men nu stirrade han upp, och det förekom honom, att han hörde någonting från en af dessa branter, som på ena sidan voro fullkomligt mörka, men upplysta från himmelen på den andra. Han steg upp och gick dit med sakta steg. Ingen uf lät höra sig, ingen räf skrek.

Vid den halfupplysta branten stod för Waldemars ögon en lång, smärt skepnad, slöjan flöt ifrån hufvudet ned öfver armarne, blott fingernas spetsar syntes. — Farväl min Waldemar, sade Nunnan, och upplyfte doket till hälften med högra handen.

"Nattens luftiga barn, jag känner dig ej — är du detta bergets drottning? men mina knän darra icke!"

Din Judith har jag varit, men nu farväl. Långt har jag rest, hit ville jag komma. Himmelska jungfrun vare lofvad, — denna gång mötte jag dig sjelf, ej den törniga busken — o rysligt månbegjutna, fordna Augustinatt! du och ditt halfsken öfver stillastående, dunkla Busken.. ej dör du i sjelfva mitt döende minne.

"Sval är denna sommarnatt, du ande af min fordna lycka! har du brutit din kropps bojor, och lemnat ditt torn? välkommen, o framfarna vän, i dag har Waldemars krona sjunkit djupt i hafvet."

Jag är icke död, konung. Jag har rest ifrån Sofia, min syster. Dig ville jag ännu träffa, och säga en gång åt dig: vi träffas aldrig mer.

Waldemar satte sig vid foten af en hög rönn, och stödde sitt hufvud emot den. "Hvarför är denna förskräckliga natt likväl så ljuflig? dofta törnrosor genom de hemska klyftorna omkring *mig* här? jag viste ej att violer stodo i svarta skogen . ."

Här stå ej nattvioler, min Waldemar, men höll du mig kär en gång, så räck mig nu din hand. Mäktiga skyar segla kring aflägsna toppar på heden, och vittna, att nu är vårt förbund förbi. Följ mig, tvätta dina händer, du som jag, i en skogsrännil härframme mellan hassel och alm; der sönderbrister hjertat lättast. Kom. Det hemligt knutna mörkgröna bandet oss emellan uppknyter jag! Jag har låtit insy vår signatur i dukar och kappor, helgade åt S:t Clara, så skall det vara bäst för oss. Men hör mig: förmår du en qväll vid himmelrikets port återfinna våra skeppsbrutna insignier, då Waldemar.. Och hör! skulle det.. skulle verkligen dödskallen vid foten af vårt blå krucifix en gång synas upplifvad med

kött och hvit hud, med buckligt hår och glimmande sanna ögon, då, då . . . Men nu! hvar har du den lilla Sofia? hon skall följa bort med mig.

"Bort? och begge — alla — allt!" — Waldemar sprang upp, "mitt svärd! mitt goda svärd!" ropade han i genom öcknen.

NIONDE BOKEN.

Sir Patrik Landskapsmålare.

GREFSKAPET Inverness i skottska Högländerna utsänder kuster med djupt inskurna klyftor åt tvenne haf. Midtigenom landet löper ett skimrande vattendrag, som nordost-ut i Murray-viken vid staden Inverness förenar sig med Nordsjön, och i sydvest vid Invarloch-castle i trakten af Morvern kring Fingals fornbesjungna öar och skär flyter tillsammans med Atlantiska hafvet. Konsten har i sednare tider gjort vattendraget sammanhängande och segelbart genom Caledonia-kanalen, som i synnerhet upptager tvenne aflånga sjöar eller breda strömmar, Lochy och Ness. Vid de romantiska stränderna af den sistnämda ligger nu Invermorison; i dess granskap fordom Robinhay.

Slottet, bygdt i hög och stolt stil, men enkelt till sin architektur, tillkännagaf i vår Berät-

telses tidehvarf rikedom hos sin egare, visade anblicken af majestätisk mildhet, och lockade med sin tornvimpel enslige bergvandrare redan på sex mils *) afstånd. En ansenlig egendom lydde under Robinhay, ängar och betesmarker voro ypperliga, klippor med förundransvärda utsigter kunde ej räknas: men midt i en dal, genom hvilken Morison flöt, låg ett ensligt sommarhus, omgifvet af en tät lund och norrut mörka, stupande berg. I detta hermitage satt Sir John Bruce, ej långt från honom Beatrice, och vid hennes sida den adertonåriga lady Sofia. Äfven några fler voro närvarande. Patrik Andrews gick fram och tillbaks med en qvist geranium i sin högra hand, och en oskuren ritstift i den venstra. — Grefvinnan var ute.

Robinhays invånare samlades ofta och gerna i detta älskvärda skogshus, och deras olika lynnen smälte alltmer tillsammans i den lycka, som blir menniskans, när hon efter stormarne lärt sig förlåta andra och sig sjelf, byter ut förtjenster, öfverger att vredgas och låter en uranisk luft omflyta sina vänner och sig. Detta gods tillhörde en af Bruceska ättens yngre grenar, nu återkommen och mäktig i Skottland.

. . . .

”Så Patrik — drag ej längre i betänkande att

*) Engelska, min Herre.

uppskära ritstiften. Att Ni begrundar, och sedermera återigen begrundar, må så vara — fortfor Beatrice — men hade er farbror, Sir John, användt så mycken tid på hvar särskild anläggning här, då skulle ännu ingenting vackert synas på de beundransvärda platser, der Morison glänsande gjuter sig i Ness. Ni svarar mig icke, melankoliske vän, Ni ler ej en gång — nåväl, låt då stiften vara, som jag annars hoppades snart skulle begynna våra svenska Taflor. Lägg den en gång ifrån Er, och låt oss hellre fortsätta våra gårdagssamtal — Ni vill kanske kalla dem tvister? — om er italiska konst. Er långa söderländska resa, och det ovanliga ändamålet, då väl knappt en Skotte förr rest ut för annat än krigiska' bragder —"

Krigiska bragder? inföll ynglingen, sådana utfäktas äfven så väl emot det fula och nedriga, som emot fiender med kött och ben. Jag förstod det icke förr, men på Italias helgade grund har jag lärt det, i Pisa och Florens har jag funnit det. Ni skulle hafva sett några verk af Andreas Tasi eller Giunta Pisano! Ni skulle hafva känt tidens under, Giovanni Cimabue, och betraktat hans pensels bragder i Santa Maria Novellas kapeller!

"Gode Sir, härom var icke vår strid, jag ärar konstnärens hjeltemod så mycket som riddarens; och om Bruceska ätten utsändt flere andra

af sina barn i främmande land att gå i blodig lek och kläda härsköld, skall den icke berömma sig mindre af Er, som lärt att vinna vackrare, men kanske ej lättare segrar genom färgers sälla utgjutelse. Sätt Er, Patrik Bruce. Ja, eller gå fram och åter, men se blott icke så sorgsen ut. Har Ni icke ännu upptäckt *skönhetsgrunden?* är Ni än längre tvehågse om orsaken, hvarför menniskorna ej åsämjas om hvad egentligen skönt, hvad fult är? Nej, härom är Patrik Bruce visst icke mera osäker än —"

Och, om jag ej skulle vara så fullt säker i denna förfärliga fråga?

"Så hör t. ex. en qvinnas infall: Den menniska, som en seraf kysser, då hon ligger i vaggan, blir i sina dar en skön Menniska. Den målare, hvars penselskaft en ängel under arbetet kysser, gör ett skönt Verk."

Stolta lady, Ni har löst det Skönas outgrundlighet blott genom en ny gåta. Hvem kunde med denna regel bilda sig till konstnär? hvem tränga till den hemlighetsfulla grunden? hvem veta, när han ens vore der?

"Ingen kan truga sig, tror jag, till en kyss af värde, minst af en osynlig Silfid, Cherub, eller — kalla din odödliga vän hvad du vill. — Men skänker hon din stift en kyss, så lyckas du."

Om jag ock finge den sälla seraf-skänk, att bilda hvad skönt vore — eller, om jag sjelf ifrån vaggan erhållit en skön form för min egen varelse — mån icke menniskorna ändock i tusen tvister skulle sönderslita mitt käraste, min glädje? några skulle erkänna, andra förneka det, alla vara osäkra, och jag?

"Du bedrar dig, tror jag, om det *sköna* är ingen tvist, har aldrig varit, och blir icke. Der det finnes, står det ej under enskilda tyckens makt; det har en enkel, himmelsk förmåga att intaga, liksom det allmänna, djupa Samvetet att öfvertyga. Med eller mot våra tänkesätt, lexor och principer, fattar det oss, höjer och eger oss — från den stund nemligen, då vi märke att det är. För mången menniska är det Sköna icke till, hon blifver det ej varse; det är då *intet* för henne, hon förnekar det också då ej, hon tviflar ej derom, hon blott vet ej deraf. Detta underbara är antingen för dig hvad det är, skönt; eller är för dig ännu omärkt, ofunnet, ofödt, o —"

Huru kunde, om så är, nånsin en tvist uppstå?

"Jag vet icke, men efter hvad jag hört af edra strider, röra de det *vackra*. Här äro tusen former till i hvars mans ego, gillade af somlige, förkastade af andre efter nyck eller smak. De äro tillgängliga för alla, ligga under hvar menniskas *tänkande* omdöme, hyllas således olika ef-

ter tänkesätten. De bero af tycket och individuen, kallas fula af den de misshaga, eljest vackra. De måste ej vara obetvingliga, som det sköna sjelf är. Har jag orätt, Patrik? men mig förekommer, att det vackra i konst står på samma höjd blott som största delen af det *civila* i Lagen, hvilket får rätta sig efter tider, folk och länder, och är bra annat än vissa öfverallt oeftergifliga punkter i *criminal*-statuterna. Det står ock på samma höjd blott, som det rika antal scholastiska sattser i vettenskaperna, hvarom jag på en tid hört ej så litet talas af resande från Frankrike. Deremot — vän och målare! — synes mig det Sköna i konst, som samvetet i vetandet; det är mensklighetens, ej menniskornas; det rår om oss ifrån den stund vi se det. Men det Vackra och Fula äro de enskildes hemmanslotter, icke slägtets. De gå ej en gång öfver tidens gräns kanhända — de ega ingen odödlighet — "

Is griper mig, sade Patrik, och hans unga spleenfulla ansigte blef härvid än blekare; jag har ofta tänkt åt detta håll. O himmelska härar, huru mycket kommer då ej att dö och rent förintas! Många af mina vänner i Pisa hyste samma meningar och upprepade ett heligt språk: "det onda skall dö den andliga andra döden och det fula med det!" Hvad hopp om evighet hafva

då vi och våra verk? vi, som knappt hafva anspråk på det vackra, än mindre på det sköna? ja, våra arbeten skola sjunka i förgängelsens rysliga armar, ej ett sant lif, ingen varaktighet, ingen odödlighet väntar dem!

"Det goda samvetet är evigt, räds icke Patrik — och en stund, du icke anar, torde nog en osynlig vän kyssa ditt penselskaft."

Ni hänvisar således konstens grund till ett mysterium? vi skola vänta på en andedrägt ifrån silfidens läppar? förutan den skulle vi vara intet, ej något kan på menniskosätt inläras?

"Det förekommer mig, att det vackra och fula kan man lära sig att göra, men förmågan af det sköna är en skänk, ett lotto. Om det vackra eller fula blott äro dödliga ämnen, fängna under tider och spridda tycken, så kunna de väl falla eller stiga, glömmas eller läras, försummas eller inhemtas. Men är icke det Sköna i eder konst, hvad Nåden i religionerna?"

Vi hafva då tillräckligt skäl att förtvifla.

"Ja — eller att vara fullkomligt glada. Jag tycker att i det sköna sjelf ingår ingenting af religion, ingenting af samvete egentligen; men det är dock likt både nåden och samvetet deruti, att gifvas för intet när det gifs, och vara oomtvisteligt, när det fins, som de. Men, hvad tänker jag

då om arbete, lärdom, flit och talent? jo, jag tänker, att en menniska genom dem kan tillvinna sig förmåga i allt det vackra, systematiska, figurmessiga, utför-liga, rent mångfaldiga — hvilket sammanlagdt väl utgör en omätlig verld. Har hon nu genom kunskap och hög färdighet vunnit allmakt öfver den verlden, då händer, att hennes osynliga vän — om hon har en — med sin kyss låter en glimmande blixt slå ned uti arbetet, Skönhet står fram, och — Ja, det händer säger jag; ty mången gång händer det också icke — stundom vinnes med arbete intet, men stundom vinnes."

John Bruce, som ej deltagit i samtalet, emedan han, sittande i skogshusets dörr med dager från sjön, läst David Murdochs underrättelser om boskapssjukdomar i Argyle, hörde nu händelsevis något af det sista, lade handskriften undan, och sade: "jag vet icke om Beatrice och Patrik anse deras öfverläggningar för ett arbete, men säkert tror jag att dermed ingenting vinnes."

Arbete kan det väl icke vara å min sida, svarade hon, då jag egentligen blott upprepat eller omklädt några brutna ord af dem jag hört ur de vänliga tvister, Patrik sjelf anfört ifrån sitt älskade Florens Men Sir John bör icke undra,

fortfor hon leende, att dylika strider nu intaga min själ, ty de äro den bästa utvexling emot dem vi förr hade att kämpa i vårt nordliga Vildland. En Stuart, äfven på qvinnosidan, älskar kamp såväl som någon Bruce: men då vi haft nog af kroppsliga, blodiga fejder förut, innan det återfallna arfvet och lyckans lotto bjöd oss hit tillbaka till våra fäders goda Skottland, så har det nu på ett mystiskt sätt roat mig, att i vår fred ändock ega krigsämnen, ja, och af ett främre slag. Patrik roar mig med dem dess mer, som jag i min tid aldrig hört derom, det är något alldeles nytt i Inverness, tycker jag. Emot den djupa glädje han således skänker mig, får han i utbyte kännedomen om våra öden i molntäcka Sverige; och är det ej alltid jag, som härom underrättar honom, så gör väl en annan af mitt kön det ännu rikhaltigare, fast stundom kortare, såsom jag emellanåt af honom hör klagas.

"Jag gillar nog Patriks mening, sade John Bruce, att med historiska skilderier pryda våra väggar. Han gifver så en gärd af ära åt vårt kära, förflutna Sverige, som i landskapers undransvärda tycke ej har sin like utom vid Lochys strand. Han gifver ock dermed det bästa intyg på hvad han vunnit af sina söderländska resor Ett önskar jag blott, tillred färgerna snart."

Utkast och plan måste först noga öfvervägas, sade han med ritstiften.

"Sir Patrik landskapsmålare har till sluts rätt, ingen klok man förhastar sig, tillade Beatrice. Men, efter vår gemensamme vän, Sir John, nu sällar sig till våra betraktelser, och han är en vigtig person i vårt hus, hvad säger Patrik? skulle det icke vara rådligt, att med honom uppgöra planen för de tillämnade svenska taflorna?"

Härvid steg en glans i den äldre Bruces ögon, det var som vaknade barnet i honom. Han bortlade Murdochs manuskript, nalkades sin brorson och sade: jag har hittills så flygtigt hört dina tankar, att jag om dina målningar vet rätt intet, mer än att det skulle mycket fägna mig se Sverige öfver mina dörrar och kaminer. Men förklara mig en sak, Patrik Andrews, kunna de i Florens afmåla hästar? jag menar icke små klippare, utan ståtliga gångare?

"Giunta Pisano har . . . jag mins icke rätt . . . helgon, menniskor och intagande landskaper sysselsatte oss mest."

Går äfven an — jaja, det torde väl vara omöjligt, att rätt se, märka och afteckna allt på ett så behagfullt djur, och hellre än att du skulle måla en stridshingst illa, vill jag icke se en skymt der-

af. Men säg mig, hvilka ämnen har du annars tänkt taga för dina taflor?

"Jag har först, sade Patrik Andrews, ärnat framställa den förskräckliga anblicken af det brinnande Svartvik, påtändt af de hertiglige partigängarne. Midtemellan lågorna står Beatrice Stuart, öfvergifven af sin egen riddare, som rest till konungen, men omgifven af sina barn. Hon håller ett kort svärd i sin hand, och beslutsam går hon fram mellan röfvare, hästar och spjut, räddar sig och sin ätt undan eld och mord. Skogens mörker skall herrska i fonden, det var den, som emottog henne. Efter min tanke kan jag knappt genom någon ypprare tafla förherrliga denna branche af Bruceska slägten, om den ej snarare tillhör den Stuartska. — Men min andra målning skall ej eftergifva den förra innehållets vigt. Här ville jag framställa den scen i nejden af Ramundaboda, sjelfva bataljdagen mellan konungen och hertigarne, då Beatrice, efter den svåraste och hjeltemodigaste vandring ifrån sitt förstörda hem genom otaliga orter — Härader heta de ju der i landet? — slutligen framträngt hit, och finner riddaren omgifven af svenska knektar, beskyllande honom för förräderi, skällande honom för utlänningen. Hon står fram med hotande ställning, pekar med ena handen

på sina barn, med den andra på Svenskarne, och säger: "Sir, de hafva skäl, som begabba dig! hvi skulle du spilla blod för ett annat rike, än ditt eget folks? men återgif rätta fosterlandet åt dessa barn." — Ifrån den stunden var er resa till Skottland besluten, som jag tror, och om äfven min faders bud till Er sedan lättade, kanske påskyndadé öfverfarten ifrån Sverige, ville jag likväl med penseln fatta just det ögonblick, som afgjorde vändningen i ert öde."

En af taflorna måste skildra mötet i Warnhems skog, inföll lady Sofia, som hittills bibehållit tystnad.

John Bruce syntes ej ense med sig sjelf, om han för sin brorson närmare ville hafva sammanhanget förklaradt, liksom han för Skottarne i allmänhet förtegat flere af de sednaste tilldragelserna på fasta landet. Under de år, som gått, sedan han lemnat Skottlands vålnad, eller nattliga Tvillingssyster — så brukade han kalla sitt i blåiga minnen töckenomdarrade Sverige — hade han tid efter annan fått underrättelser öfver hafvet. De bekräftade hans dystra förmodan om Waldemars fortfarande gång allt utföre — ej blott i lycka, men i seder. Slagen, berättades han aldrig mer hafva bekommit kronans myndighet i sina händer, knappt en tid hennes halfva sken-

glans om sina tinningar. Om honom tala de Svenskes häfder, huru han i sin tid varit utmärkt för manlig fägring, liksom Judiths skönhet förliknas vid en himmelsk ängels *). Nu egde han blott titeln af Göta rike, och äfven den hade sedermera försvunnit. Waldemars kringsväfvande lefnad **), bland annat föranledd, sade man, af hans fienders plan att i någon okänd, men för honom högst smärtsam afsigt nalkas främmande kuster; hans försök att med dansk hjelp ånyo eröfra sitt rike; hans elastiska uppsprittande vid hvarje nytt missöde, men snara försjunkande åter uti... John Bruce kände dessa och än flere skuggor, men af kärlek till sin aldrig förglömda ungdom hade han skänkt föga och endast brutna delar af händelserna åt invånarne i sitt hus. Likväl meddelade han småningom mer och mer. Ju äldre olyckan blir, dess mer blir hon historisk. Hon stiger fram ur det sörjande hjertats kamrar, hvars väggar sammansjunka till ett kumbel öfver smärtan. När Olyckans nymf så ur bröstet trädt ut i dagen, upp-

---

*) Herr Hugo mins kanske den "gambla och viidlyfftige Rijm-Krönikans" verser om henne:

Then tijdh hon til Swerige kom,
Tha war hon icke uthan som
En Engel wore aff Himmelrijk
Swa war hon stoltz ok höfwelik.

**) Först i sällskap med sin drottning Sofia, och deras gemensame son, kronarfvingen, prins Erik; sedan ensam.

tages hon af Tecknaren, och af henne bildas en saga.

"I Warnhems skog?" frågade Patrik Bruce med en blick på den nymf-lika flickan vid Beatrices sida. "Jag trodde, att lady Sofia icke nekat mig någon tråd i sina skiftens väfnad?"

Det var, inföll den unga Svenskan, några dagar efter Ramundabodas natt. Jag gick ensam med en okänd qvinlig gestalt, sedan hon och jag aflägsnat oss ifrån en annan rakvuxen mannafigur, hvars flammande ögonkast jag aldrig förgäter. Jag visste ej då, o helgon, hvad dessa två hade att betyda för mig och för hvarann. Men vi hade redan flere dagar skilt oss ifrån honom. Måla nu, ach Patrik ... ett högt berg med mörkgrön mossbevuxen spets .. rödgult skimmer från Augustimånen .. utför ena klippsidan en fors med vreda, brusande vatten, som bryta sig med hvitt skum mot fyra uppskjutande hvassa kanter. På venster der bredvid en Gubbe, liggande med sänkt hufvud och anden flydd, bloddroppar från hans tinningar hoppande bort på forsens fradga.

"Amaurys fall? är det ej hvad Ni förr en gång nämt, då han på hala klyftors väggar ej bäfvade att söka örter åt Er och Grefvinnan?"

Ja, han var den, som först träffade oss båda, mig och den qvinliga skepnaden . . för henne fick

jag snart ett namn . . ja, hon är ock den, som Ni här hör kallas the Countess . . . i Hemlandet har hon en annan titel begrafven. Förökad fasa omgaf oss efter munkens död, blommorna suto än i hans hand, men vi voro utan god ledsagare i öcknen. Teckna scenen i den blink, då vi förgäfves sökte upplyfta honom, men, vid ett ljud på afstånd, vände våra ögon åt höger, och vid skogsstigens yttersta slut i månglansen varseblefvo kommande figurer —

"Hertiglige fiender?"

Patrik, nej. Jag såg riddaren, min fosterfader, och henne, som jag ifrån minnets ursprung och ända dittills kallat mor. Äfven alla dem, som jag kallat syskon, såg jag. Tåget nalkades . . den skepnads majestät, som de funno vid min sida, var dem icke obekant . . blickar af . . tankar och ord vexlades . . jag förstod då ej mycket, men ifrån denna stund hafva vi aldrig åtskilts. Grefvinnan följde till Lödöse kust, och öfver hafvet hit till vårt nya land. Svenskarne trodd —

Sir Bruces blick mulnade —

Men Sofia fortfor: Svenskarne trodde henne i Varbergs slottshvalf. Underbara minnen från kusten, innan vi gingo till segels . . men jag har icke nog qvar för en hel taflas drag, Patrik . . en förfärlig grotta, menniskolånga brinnande ljus . . ett

benrangel mins jag .. hvad Svenskarne talade eller trodde der, står i förbleknad aflägsenhet . . sjelf en konung skulle . .

"Damiana gnäggar, lady!"

Vid den djupa tonen af dessa ord for *Sofia* tillsammans, teg tvert, och såg med hastig skräck på Sir Bruces ifrån hårfästet ända till hakan mörknade ansigte.

Beatrice förstod varningen af riddarens bekanta fras, den han brukade, när för mycket blifvit sagdt eller var på vägen att sägas. *Hon* upptog samtalets darrande tråd. "Ej ljuft, ej rätt är att påminna om allt" sade hon. Efter en paus tillade hon, med leende åt den sidan af rummet, der Sir John befann sig: "Taflor måste vi ändå hafva. Jag föreslår, att till de öfriga komponera en, hvars innehåll jag öfverlemnar till Er alla, om det kan kallas sorgligt. John Bruce kommer ihåg sin gamle gode jägare, "Lordens ludna vän." Men Patrik skall förstå min mening med taflan, och derföre begynner jag vid början. Ifrån Warnhems skog till Viken, såsom svenska hafskusten låter kalla sig, hade vi en dryg väg. Hela landet var uppfylldt med stigmän och ströfvare, än hertiglige, än kunglige; försigtighet blef oss nödig, hvar främling vi träffade, kunde vara farlig. En dag kommo vi på en slätt i ett shire, som kallas

Westergötland, och funno en man i sorgligt skick vandra sin väg fram, en kraftig påk egde han dock. Måla ett antal hästar, hvarpå vårt sällskap befinner sig, och midt framför dem en trasig man, som, det ögonblick han hör traf bakom sig, vrider hufvudet om. Hans venstra fot är redan upplyft till flykt, men hans högra öga fastnar på den lilla Sofia, i en blink fattar han betslet på hennes häst, och vi tvingas att stanna. "Hafva Odins korpar sjungit för dig? släpp hästen! "ropade Sir Bruce, är du en vansinnig?" — Nej, en kunglig, en flykting (svarade han), men se! Damoyselles *) häst skall jag aldrig lemna. — Öfre delen af hans ansigte visade så mycken godhet, som den nedre narraktighet, vi förmådde derföre ej vredgas, men ålade honom att snabbt göra besked för sig. — "Odins fåglar hafva ingenting hviskat mig, sade han, jag vore annars visare: Thors bälte vet jag icke af, jag vore annars förnämare: Friggas skrin såg jag aldrig i, jag vore annars rikare. Dock må

---

*) Damoysel, chevalleresk benämning på en ung, förnäm man. Damoyselle (domicella) en ung, ogift qvinna af börd; i sednare tider Dame, äfven Madame, som nu väl mest nyttjas för fruar, men äfven kan användas för fröknar, på samma sätt som Lady. — Om Herr Hugo en gång ville för oss afhandla rätta språk-förhållandet emellan medeltidens Domicella och nutidens Mamsell!

jag tiga, och ej tala så! jag är christen, skogvaktare, döpt till namn, huskarl, vapenknekt åt ihjälslagen herre. Si, min riddares borg har blifvit sköflad, mitt eget hus uppbrändt, olycksbådande bud från Runsaborg och Stockholmsskär förkunnade så, min hustru har fiende stungit till döds, dotter och son stupat, dock är jag en kunglig! och jag går — hvarthän? hvarthän är mig obekant. Men — helgonamakter! denna lilla Dam har jag ånyo träffat, hennes åsyn väcker min vördnad och beundran, här står jag i mitt öde, och jag stannar.” — Sofia påminte sig, huru hon förr sett denna ädle välvilling, då hon, andra *) gången röfvad från Svartvik af hertigliga väpnare, skulle föras till Stäkesborg, men han kysste hennes slöja och nekade

*) Andra gången? Den upplysning, som här händelsevis undsluppit handskriftens författare, är oss ganska välkommen, Herr Hugo. Hela den i Hermitagets föregående böcker befintliga berättelsen om Sofias bortröfvande från Svartvik, mötet med Erasmus och befrielsen vid Stäksundet, var således *icke det första* företaget af denna art emot henne, utan ett sådant måste af hertig Bengts skaror hafva skett förut och äfven misslyckats, ehuru derom ingenting vidare förmäles i denna tradition. Då blir det äfven klart, huru de stämplingar med Brefvexlingen o. s. v., som omtalas i början af sjunde Boken, *kunde hinna* utföras emellan Sofias *första* bortförande, och Jöran Porses ankomst till Hans utanför Svartvik. Häfden är ofta dunkel, men kan dock redas.

att tjena hennes röfvare. — Vi hade föga talat med främlingen på fältet, då ett buller från nordost oroade oss, en rote af roffare, prydde som *Folkungar*, kommo efter oss. Nu är det som den främmande med skäl kan kallas lady Sofias kämpe. Sir John hade nog af att försvara sig och vår venstra flank, men främlingen utdelade kring Sofias häst så kraftiga påkslag, att ingen vågade nalkas henne; utan brynja och sköld likväl, fick han många djupa sår, och en ring af hans blod på marken omgaf hennes häst. När stigmännen flytt, satte han sig utmattad vid hästens framfötter, men vi stego alle af, och Sofia gret af ömhet för sin försvarare, hon ref stycken ur sin slöja och förband hans sår. Då for en glad glans öfver den sittande främlingens uppsyn. "Jag har varit osäll nog under himmelen, sade han, jag har mistat husbonde, hus och hustru, men nu lefver jag en stor stund, jag får hålla denna adliga duk i mina händer, och en ung, förnäm qvinnas ögon glimma för min skull af vått! Men gråten ej, J af Vapen; gråt icke fruar, fröknar och barn, jag dör icke. Jag skall ännu lefva, jag känner på mig, att min bana som vaktare af skogsmark är förbi, men jag skall börja och fortlefva som vapenkunnig! ja, jag har i dag gjort profvet — skall Ni neka mig, att följa Er som en vänlig skugge, en ödmjuk rådgifvare,

en dugtig karl?" — Sofia, till hvilken han egentligen vändt sig, log, men svarade intet. Snart derefter insomnade den tappre, och hon undandrog sig ej att hålla hans hufvud i sitt knä, hon smekte sin försvarares gråsprängda hår. Vi måste länge rasta. Nog Patrik, vill Ni se originalet till den vänliga skuggen, så finner Ni honom på Robinhay. Han upphörde ej att vara trogen Sofia, och vi funno rätt nyttigt i dessa oroliga tider, att hafva en så rättskaffens följeslagare, äfven öfver hafvet."

Det måste då utan tvifvel vara samma person, inföll Patrik Bruce, som är så road af vår skottska jagt efter gräfsvin, och som höll det narraktiga brölloppet?

"Ja, det är just denne jägare på Robinhay, som vårt folk kallar Lairdens ludna vän, äfven Tuppen. Det är han, som ingen högtidsdag låter vildt fattas på vårt bord, men i köket bestämdt förklarar: "stek hur Ni vill, men denna (han pekar på sin fetaste fågel) skall blott ätas af den adeligaste ibland Er (Sofia)." Det är han, som aldrig upphör, att hvar helgdag gå i en utsliten björnskinnsmössa, och deri sätta guldvifvor om sommaren, eller en tallrisqvist blandad med tuppfjädrar om vintern, emedan mössan är den enda klädespersedel han eger qvar från Sverige, och på-

minner honom om den tid, då han på stora utmarker hyste så mycken omsorg och kärlek för tallar och skogsrosor. Det fattas honom icke hufvudbonader och nya kläder, Patrik — nej! Sir Bruce har så mycket jagtgagn af honom, och hyser en så egen aktning för sin svenska antik, att han skänker gubben alla dess behofver af rätt fint slag. Sådant nyttjar master Erasmus dock allenast om hvardagarne, men, när han vill vara präktig, tar han fram sin barslitna —"

Skämta ej öfver min Svensk, sade riddaren. För öfrigt dansade du sjelf rätt innerligt på hans bröllopp, och jag mins, du sjöng dervid flera svenska visor, med ögon, som —

"Ja, älskansvärde Patrik, så gör alltid John Bruce. När jag beslår honom med hans underliga, dunkla tycke för allt svenskt, vänder han sig strax emot mig med den anmärkningen, att jag sjelf i hemlighet hyllar det sällsamma o-landet — ty jag kan på allvar ej kalla det ett land, och om jag skall hålla af Svenskarne för något, så är det för deras uppriktighet, att kalla ett af deras vidsträcktaste härader *Oland*. Men, John Bruce tror mig icke, hvad än jag säger. Jag mins dessa hyggliga ynglingar, som en dag kommo till Svartvik, då jag hade grönmålat en omgärdning, och frågade hvad jag tänkte på? Men, som de fingo det

infallet att slicka på staketet och funno färgen besk, medgåfvo de, att mitt företag vore klokt nog för att afhålla hundar och annat okynnesfä, som brukade med tungan påhelsa allt hvad de träffa, men emot folk tjenade det till intet. Sådant är i grunden Svenskarnes begrepp om behag och konst, åh de äro högst treflige. Dem skulle jag älska? nå ja, hvar man har sin smak. Jag mins, Patrik, när Ni först kom hem från Florens, frågade Ni mig en dag, huru det stod till med det artistiska i det land, hvarifrån *vi* kommit, i obygderna. — I hedentima var hos Svenskar och Göter den sed att ej falla för bräcklig död, men antingen stinga sig med spjut, eller från branten af en ättestupa störta i klara famnen af en källas glas. Var rättvis, Patrik, och medgif — att detta är ock en Konst! Att välja en frisk undergång framför en sjuk — att i Döden sjelf kunna se ett skönt — det är svenska lynnets inneburna konst. Hvad säger du derom, artist? Lifvets och dödens förfärliga eller åtminstone outsäjliga konst skall ingen tid upphöra att ega sina idkare i kämparnes . . ända till hemskhet tysta . . vålnadslika hemvister . . och ändock rörande ömma, om du vill Patrik . . jag älskar af deras visor många . . deras unga flickor hafva ansigten,

likt

likt hennes här vid min sida, se hit . . deras gossars har du aldrig sett! Men tystnom, Patrik — allt det der kallar icke du konst, och med skäl. Konstnärer i din mening kunna aldrig gifvas i Sverige. Jo, tyst jag har hört likväl, att af ålder funnos der Hofskalder; män, som hade den vanen att, när de slutat sina strofer, få ett smycke sig tillkastadt från Honom, som de besjungit. Hur gillar du det? Konstnär af kärlek till konst allenast såg jag der ännu ingen. Men, rätt eftertänkt, vore ej omöjligt, att ock sådane der kunde uppstå. Ty *det* skulle till innehåll och öde i Sverige vara detsamma som män, kastande sig i ättestupa — och hvilken sed är mera egentligen svensk?"

Fåfängt döljer Beatrice med underliga ord sin vänskap för vår ungdoms gemensamma land. De *hertigliges rote* var dig förhatlig med skäl, men för öfrigt såg du dig glad omkring i våra obygder. Tala som du vill! — ett annat bevis ger du dagligen — och tack för det, min Beatrice — ett bevis på aktning för nordisk fallen storhet. Vår gäst — hon är nu ute — den höga Gäst, du här för de underbaraste vådor söker bevara — du skulle ej visa dig en så god, så fullkomlig, så klok vårdarinna eller rättare vaktarinna af henne, om ej vördnaden, nej det är för litet, om ej kärleken —

Med hastigt besinnande och nästan blek uppsteg Beatrice: "Hon är åter ute! — hvad? — dock — nej Bruce, denna gång kan det farliga ej vara i fråga. Hon är endast i ett af sidorummen, jag hörde nyss den oefterhärmliga takten af hennes steg, och några sakta citterslag. Dessutom torde våra farhågor ej vara alldeles grundade, vi böra ej lägga för stor vigt på kustboernes berättelser, och folkets förklaringssätt vet jag ej om jag kan dela."

Alla satte sig, ännu ett harmoniskt ackord klang från nästgränsande rum, ehuru så sakta, att det knappt var hörbart för annat än de närvarandes innersta ton-aning; man öfvertygades likväl deraf tillräckligt, att hon befann sig inom husets försvar, lugnets och glädjens känsla återkom, och ingen återkom hellre till sitt, än Artisten. Patrik Bruce sade: "Jag icke blott gillar min fasters förslag att göra en tafla af master Erasmi upptäckt på Vestgöta-slätten och hans tapperhet kring damoyselle Sofias häst; utan jag känner en oöfvervinlig lust att af honom bilda flere skilderier äfven rörande hans lif i Skottland. Åtminstone måste jag afteckna "Tuppens bröllopp," och derunder skrifva i ord sjelfva hans frieri till sin Ernestine.

"Några långa, blå och gula fjädrar ur en

tuppstjert hafva förskaffat honom det der namnet, Patrik, men tro ej derföre, att vårt folk föraktar honom," anmärkte Bruces maka.

Uttrycket "svenska färgerna" har jag äfven hört göras af våra gossar och flickor med en glad mine, men ingen känner oss rätt, som tror förakt och hån ligga under vårt leende. Erasmus sjelf misstar sig ej en gång derpå, och, om jag ej bedrar mig, finner han sig ibland oss ganska väl. Men min faster, jag har ett helt annat bekymmer, fortfor Artisten. Jag har sett min hufvudperson i så många ställningar, i grupper, som *efterträdt* hvarandra. Hvilken händelse skall jag välja? Jag ville hafva alla, men det är ***Måleriets*** obeskrifliga, oöfvervinliga, odödliga olycka, att Taflan ej kan omfatta mer än ***ett Nu.***

"Nå, det är ohjelpligt, tag det med lugn, min vän."

Jag skulle vilja afmåla folksamlingen under den stora Allans-eken, der ungdomen på Robinhay samlas att fira S:t Dunstans fest och sluta med målskjutning. På ena sidan sitta de gråhårige af mankönet, och alla matronor på den andra, för att bese och glädja sig öfver sina smärta afkomlingar. Hastigt uppstår ett skratt och gny: "Svensken kommer! Tuppen kommer!" och de täf-

lande bortlägga sina bågar. Då framträder er bepröfvade Jägare i sin ludna mössa, utmärkt denna gång genom dubbelt så många guldvifvor och höga tuppfjädrar. Han går rakt fram på den stora platsen under eken, der all ungdom tystnar, ger vika och betraktar honom. Nu bugar han sig ridderligt och ganska vördsamt till venster för matronorna, till höger för godsets gubbar, kring hvilkas mungipor bruna skynklor redan samla sig i halfcirklar, likväl ler ingen ännu uppenbart. "Jag är från utländska långväga haf, säger han, "tillåten J, att äfven Utlänningen firar denna dag för sin egen räkning?" — Allmän spänd tystnad är ett ja på hans fråga. "Ja, fortfar han, jag är en ärlig man, men olyckans drakar hafva med ettergröna hufvuden flugit omkring mig och mitt hus. J mine Skottar begripen, att en Svensk kan sörja. Jag har haft en hustru i Stockholms skär, förträfflig fast icke adelig, utan fattig hon som jag. Mina dagar med henne, de voro min tids Stjernor, såsom klerkerne säga; de voro en Soldager, och äfven en Månglans. Nu lefver mitt bröst i Höglands-snö, och mina ögon hafva inga ögon att möta, när jag är i kammaren. J mine Skottar firen denna dag som en högtid för Er; jag vill fira den som en högtidsdag för min afgångna hustru, och uppresa henne till ära en

åminnelse att alltid hafva framför mig. Vänner! jag vill gifta om mig. Vördnadsvärda flickor! och J, äldre gummor! låten mig ibland Eder på detta ståtliga rum midt ibland målskjutningar och förnäma företag utvälja mig en grå, allvarsam och ärlig en, lik mig, som vill bo hos mig och sköta mina saker i min kammare. Fordom, den tid jag var gift och egde barn omkring mig, redan då var jag betänkt att utse min andra hustru, och i henne hafva en rask, ung och hurtiger en, emedan hon skulle ansvara för barnen. Men sköflingens eldörn fann mig, och krigets gam har icke skonat mina barn — jag behöfver nu ingen ungdom i mitt hus. Långt hellre önskar jag mig nu en matrona, helst enka. Vänner! jag vill hafva en, som i mig föreställer sig sin döde mans hamn — ja, jag önskar en sådan, helst enka, som, när vi glade sitta tillsammans i ro i vår kammare på Robinhays jagthus, i mig ser sin afledne älsklings spöke, och tillika låter mig i henne se en vålnad af min aldrig förgätna, första hustru. På sådant vis skola vi lefva trefligt, underhålla oss med samtal, och fullkomligt bereda hvarann till . . slutet! till det eviga, stora lifvet, der vi, utom Herren Gud, äfven skola råka adelige änglar och ridderlige andar att gå i tjenst hos och vara bland deras husfolk i alla tiders tider." — På denna in-

ledning följde intet svar. Ingen af qvinnorna, så gamla de än kunde vara, syntes vilja bli ett älskadt spöke åt Erasmus. Men Svensken afskräcktes ej af tystnaden. Han gick objuden fram till matronornas bänk, och räckte sin hand åt Ernestine, hon som i yngre dagar varit ortens ryktbaraste skönhet, enka efter Walter Stuarts page. "Tag min hand — sade jägaren — Ernestine, du har varit af behag, jag har hört det af trovärdige. Äfven jag — så tror jag — är i grunden ej elak, ej ful; jag har ett godt bord i Herr Johns tjenst, jag skjuter säkert, du skall hafva villebråd på din ålderdom: och, om du vill berätta mig historier om qvällarne, låta mig älska dig som ett minne, låta mig anse dig som Marmorn ofvanpå min hustrus grift — så stig upp från bänken och säg inför folket, att du så vill." Ernestine hade den skottska egenheten att ej misshagas af en sådan slags kärleksförklaring. Hon var, när hon log och uppsteg, verkligen så hvit i ansigtet, att hon ej illa kunde liknas vid en marmorprydnad, efter jägarens ord; hennes ögonbryn och ögon voro de enda mörka dragen på detta monument, hvilka kunde liknas vid inskriften, tydande på begrafven, men ej förgången kärlek. — Hela samlingen på fältet omringade med bifallsrop de gamla, som lofvade att hafva unga hjer-

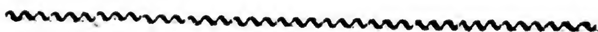
tan. Folket har kallat händelsen "Barnens förlofning", ett namn, som jag skall sätta under denna grupp på taflan. Längre fram tecknar jag ett chor i Robinhays slottskyrka, der lägger abboten deras händer i hvarann, vigseln förrättas, och sjelfva fru Beatrice, som funnit sin fägnad i att enkelt, men på det utsöktaste pryda sin Ernestine, står bakom henne i kyrkan såsom brudfrämma. Beatrice! jag får då tillfälle att eröfra edra anletsdrag åt min tafla, men jag bäfvar för den konst, som här erfordras. Er blick — jag mins det ganska väl — innebar hur löjligt Ni fann hela brölloppet, och Ni såg likväl på Ernestines gestalt med en stor ömhet, intagen, jag vet ej af hvad. Bruden, stående inför ett altar, som syntes mindre åldrigt än hon sjelf, var likväl till anblicken sådan, att vi måste upptaga brudgummens talesätt och kalla henne Skönhetens hamn; jag ärnar skrifva *spectrum pulchritudinis* under denna del af taflan. Derefter kommer den tredje gruppen — högtidens slut, dans, gästabud, spörsmål, lekar, kapplöpning, målskjutning, skåldrickning — allt af lord Bruce ända till öfverflöd föranstaltadt att fägna hans underhafvande och hedra hans svenska vän, hvars stolta bröllopp ej snart går ur folkets minne."

Och likväl, inföll lady Bruce, skulle jag

nästan hellre, än alla muntra taflor öfver Erasmus, se Er hedra och föreviga honom genom den pittoreska scen i Inverarys berg, då han till all lycka på ett otroligt sätt genom fintlighet och kroppsstyrka aflägsnade de tre svartklädde, från kusten komne —

"Damiana gnäggar, Beatrice!"

Patrik och Sofia sågo hastigt upp på lorden och hans fru, förvånade att höra om en händelse, hvilken var dem begge alldeles obekant.

TIONDE BOKEN.

Är du en slägting till den skjutna, så visa mig vägen till Ruinerna.

SÅSOM den bleknande, men lugna aftonen efter en het, färgrik dag, så var lefnaden i Skottland för Judiths historia. Minnet af Sverige stod för henne med drag af fägring, men ofta förskräckliga. Detta aftonlif var i den fordna prinsessans själ en klar, men blek spegel, skinande mot de brusande vågor, som svallat förut derinne.

Med folket i orten stod hon i nästan ingen beröring, hon talade ej landets språk. De sågo ofta på långt håll den fina, höga gestalten vandra

bort åt Mealforvony-bergen, och återkomma derifrån, men anblickens majestät, i synnerhet när hon utgick, höll alla så på afstånd, att hennes åsyn aldrig upphörde att förvåna. De vidskepligare voro ej fria från den tanken, att den obekanta så kallade Grefvinnan måhända i sig sjelf vore ett skogsrå. En i orten gängse saga hade i långliga tider underhållit den förmodan, att vid några hemlighetsfulla ruiner i den inre skogen på Morisons venstra strand skulle tid efter annan en varelse visa sig. Vallhjon i flere generationer hade emellanåt hemkommit med berättelse om skogsfruns utseende, hennes långa hår och hvita drägt. En fragmentarisk historia *) i detta århundrades smak lopp äfven, rörande råets ursprung och orsaken till dess vandringar. I längesedan förflutna, okända tider och i ett obekant land skulle en sådan der varelse, som icke ansågs tillhöra de aflidne, ej heller vanliga lefvande menniskor, emedan den troddes vara utan själ; med ett ord, ett Skogsrå skulle hafva vunnit en Enkekonungs ynnest, blifvit hans gemål i andra giftet, men hemskt betalat hans kärlek genom förföljelse mot prinsarne, hans söner. Hvaruti råets illbragder bestått, omtalades olika, men hämd hade slutligen drabbat

*) Folksagor, liksom folkvisor, voro ofta gemensamma för flere länder.

henne — och sist måste hon återgå till sitt rätta hem, ödemarkerne, der hon ännu fortfor att vistas, merendels i djurhamn, men stundom i menniskoskepnad. Till minne af sin förlorade storhet sades hon vid en brusande bäck midt i skogen genom trollmakt hafva skapat ett slott, till förlustelse, eller sorg. Ruinerna af en antik byggnad funnos verkligen ännu i Morisons nordligare skogstrakter, och ehuru de lärde, i anseende till flere afbrutna pelares klassiska skapnad, härledde byggnaden ifrån Romarnes tid *), så behöll dock folket, efter vanan, hellre sin tro på skogsrået och dess byggnadskonst.

Dikten var nära bortglömd, emedan intet rå på många år visat sig, då den åter i Inverness upplifvades genom "Svenskans" vandringar. Hennes i lång hvit drägt höljda bild gaf en skymt af det man berättat om rået, och hvad hon hade att göra i skogen i Mealforvonys bergstrakt så ofta, så ensam, så tyst, syntes ej kunna få någon bättre förklaring. Husfolket på Robinhay försäkrade väl henne vara en Utländska från något nordiskt land, troligen Svea eller Dana välde; men det ökade snarare tron på hennes identitet med skogsfrun, emedan legenden om den elaka stjufdrott-

*) Mången tror, att Romarne aldrig trängt så långt upp i norden, som till Inverness.

ningen äfven omtalade, huru hon huserat i ett helt annat land än Skottland, men att hon blifvit dömd till Inverness's skogar genom St. Inisbanes outgrundliga makt. Likväl yppade sig en motsägelse, som tarfvade utläggning af sagan, deri, att den svenska Grefvinnans sköna drag ej lätt kunde förlikas med styggan i legenden. De i historien bäst bevandrade ville till förklaring häraf påminna sig och sina åhörare, att den vid ruinerna sedda qvinliga skepnaden stundom verkligen vore en äldre — sjelfva stjufdrottningen; stundom deremot en yngre, nemligen en gengående prinsessa, skogsråets förföljerska eller öfvervinnerska, emedan hon ryckt sin olyckliga slägt undan den elakas tyranniska händer. De begge varelserne — påstodo de initierade — kunde aldrig åtskiljas på ryggen, der de endast visade en lång, sid, blek drägt; men hvar och en, som sett dem framtill, hade studsat undan för underbarheten af så olika anleten.

Besynnerligt var, att Judith sjelf af husfolket hos sin värd, lord Bruce, hört sägen om den tvetydiga Morisonsskogen, men det oaktadt ej tog sig till vara för att vandra bort åt de klippiga nejderna, just der ruinerna lågo. Hon stärkte derigenom det vidskepliga ryktet. Hon kunde ej vara okunnig om sjelfva saken; man omtalade t. ex.

huru hon afhört en af slottsflickornas beskrifning på Råets utseende; huru dess smärta skepnad brukade sitta eller stå vid foten af den högsta pelaren, der en gren af bäcken skurit sig fram en egen väg och bildat en källa; huru rået deröfver lutat sig i mörk åskådning af vattnet o. s. v.

Men ehuru Judith genom sina täta promenader gaf de skrockfulla berättelserna ny luft och utsatte sig för misstanken att icke vara menniska, kunde hon dock hafva anledningar, som förmådde henne att ej ogerna se den dager, hvari hennes person kom att stå. Hennes älskade enslighet blef derigenom ostörd, och hon kunde väl hafva medfört från Sverige hvad som sysselsatte henne —

Fru Beatrices tanke? — ett så klart förstånd, som hennes, måste likväl på tolfhundratalet icke hafva varit alldeles fritt från att dela folkets tro på skogsrået, och, ehuru hon ej sammanblandade Judiths person dermed, var det möjligt för henne att hysa farhågor för ett särdeles hemskt *möte*. För öfrigt kunde den ädla frun hafva kunskap om andra, mera naturliga, men derföre ej mindre hotande faror.

På den unga Sofia måste ryktena göra ett melankoliskt intryck. Prinsessan-nunnan hade med ingen, ej en gång med den unga telningen vid sina fötter, varit rik på ord, knappt medde-

lande. Någon gång häftade sig hennes blick, länge och dunkelt flammande, vid Sofias hår. Den, som händelsevis då blef varse hennes ögon, märkte ett outsägligt begär, ett leende, liksom ville hon sluta eller införlifva den unga ladyns skimrande hårbucklor med sitt väsen; men man hade ofta anmärkt, att hon skydde för att länge och uthållande betrakta flickan i ansigtet. Antingen minnet, genom dragens likhet med någon, och en dermed följande hemlig förebråelse talade för starkt derur, eller ett heligt löfte afhöll henne ifrån den ljufva anblicken af sitt barns ansigte; men följden af hela förhållandet var, att Sofia ej af sig sjelf kunde intränga i ett närmare förtroende, ej få veta hvad hon önskade, ej varna, ej hjelpa.

Sofia beslöt att utspana ruinerna. Mod hade aldrig fattats ett folkungahjerta; hennes likhet med en konung sträckte sig ej blott till de böljande hårlockarne, munnen och ögonen; hennes ålder var också nu ej barndomens.

Hon valde en dag, då lord Bruce med hela sin omgifning, grefvinnan inberäknad, gjorde en färd utmed Lochys stränder till södra delen af Inverness, dels att försöka tvenne nyss inridna fålar, än mer att förströ sin höga gäst, och mest kanske för ett politiskt ändamål. Sofia blef hemma,

enligt egen yttrad önskan, och för att öfver den späda Mariora Bruce hafva en vakande uppsigt.

Sedan det talrika och lysande följet afrest före dagningen, att innan qvällen kunna hinna tillbakas, vaknade Sofias tankar på ruinerna. Lilla Mariora skulle ännu flere timmar fängslas af slummerns genier, Sofia kastade ett velamen öfver sig och skyndade ut.

Lundarne blefvo snart tätare omkring henne, klipporna vildare. Hon gick på måfå, ingen väg ledde henne, endast riktningen var henne bekant. — Innan solen uppgått, breder sig en halfdager öfver tingen, likväl mycket olik aftonens. Med rysning såg sig den unga bergvandrerskan hastigt i en trakt, der endast svarta klyftor med djupa gap omgåfvo henne, och nattfåglar med uggel-likt, hest skri flaxade upp, störde i den sömn de nu först ämnade smaka, emedan *solen* väntades. Sofia kände en ny förfäran, då en ovanligt stor uggla med en sur mine, som liknade afsigkommen förnämhet, upptog skogen och det höga Mealforvony vidt och bredt med ett *rysligt*, vredfullt läte, och vid flickans oväntade, oangenäma ankomst flyttade sig tre, fyra steg högre upp på klippan, der hon satt, herskande öfver nejden. Sofia påskyndade sina steg, drog slöjan tätare igen öfver pannan, och kom lyckligt ifrån

en så hemsk stig. En skog af mindre sträft utseende mötte henne på andra sidan om de *elfva svarta klyftorna*, en benämning hon hört af folket och nu ansåg måtte betyda de uggelnästen, hon nyss trängt förbi. Vid inträdet i den nya trakten klarnades hennes tankar; de förljufvades genom en aflägsen bäcks sorlande, och den första strimman af morgonrodnaden började i en sned linie genom skogen stänka rödt öfver kanterna på löfven. Hennes bröst gjorde sig fritt genom ett långt djupt andedrag, och hon gick så fort att hon nästan sprang. Men en annan och ny syn hejdade henne. Hon såg på afstånd vid foten af tvenne ekar ett stort djur liggande, som hon af de greniga hornen dömde vara en Dofhjort. Hon ansåg det ej fiendtligt emot menniskan, nalkades likväl med klappande hjerta och halfva steg. "Det sofver! hvilket vackert djur?" hviskade Sofia och tordes gå närmare, då ingen rörelse märktes på det emot trädens rötter lutade hufvudet, eller på de under bringan sammandragna framfötterna. "Ach en pil! dofhjorten är skjuten! mån ej jägaren är när att hemta sitt rof?" Flickan vågade gå ända fram. "Ja, jag ser det, redan längesedan har pilen träffat, det är icke skedt i natt, här torde ingen jägare vara. Hvilken glänsande violettgrå hud — det finaste hår! — men timmen

ilar, jag måste vidare, och vet icke hvartut. Farväl, fallna djur!" fortfor Sofia med en nick, "jägaren har du undflytt här i din aflägsna fristad, men pilen förde du med dig — ach, till hvad ändamål skjutes det så säkert och träffas det så rätt, när ingen hemtar rofvet, ingen — ingen!" Ett starkare sorl af forsande vatten drog Sofias uppmärksamhet till höger om en kulle; der hoppade ett hjortkid fram mellan buskarne, tvehågse och skyggt. "Är du en slägting till den skjutna, så visa mig vägen till ruinerna," sade flickan utan att mycket betänka till hvem hon talade. Den högbenta och förskräckta ungen såg på henne med ett par stora, blå, sorgsna, vattenfyllda ögon. Men snart for den häpen af åt sidan. Sofia gick efter åt samma håll, hon såg ej mera till det lilla villebrådet, men fann sig på branten af en hög trakt, der vildmarken öppnade sig nedanför hennes fötter.

I detta ögonblick steg solen upp på horizonten midt framför henne, och kastade färskt guld på en smal skogsström, hvilken i tre kaskader nedgick ifrån traktens största höjd. De strålande vattendropparne samlade sig åter nedanför hvarje skummande kaskad, och då Sofia följde bäckens fart med ögonen, såg hon längst bort i dalen stenblock af ovanlig skapnad. Tvenne murgrönomvirade halfva kolonner gåfvo henne snart tillkän-

na, att hon hade målet för sitt besök framför sig, och hon skyndade utföre. Vid sjelfva kanten af stenblocket rann bäcken förbi, och så stilla, att den här liknade en Källa, hvaruti de bredvid stående kolonnerna återspeglades. Hon ingick med rörelse bland de åldriga lemningarne, hvarvid ung mossa älskat att fästa sig, och kom till en del af ruinerna, der ett rum med tak ännu bibehållit sig. Kammaren liknade en bönecell, fast likaså mycket en rustkammare, och flere nya, icke vägg-fasta saker tillkännagåfvo en lefvande menniska som egare. Flickan igenkände åtskilligt, det var prydnader, tillhöriga Judith. Hon besåg dem med förundran, hon kunde i början ej inse, hvarföre grefvinnan icke så gerna omgaf sig med dessa föremål hemma på Robinhay. Med varsamma, nästan rädda steg framträngde hon längre i grottan, såg ett tveäggadt svärd, en dödskalle, en jernkedja af två menniskolängder, och . . . hvad hon vidare såg, låter ej beskrifva sig. Skygg vände sig konungadottren bort ifrån detta mörka hörn, och dröjde med lättadt bröst vid ett krucifix, stående mot en hvit marmorhäll i en annan del af kammaren, ej långt från kolonnerna vid källan. "Här har hennes mun andats böner och ljufva suckar," hviskade Sofia, men ganska tyst för sig, emedan en obegriplig förfäran kom henne

att frukta något återsvar på sina ord från det inre af cellen. Med sammanknäppta händer nalkades hon det stora krucifixet, intagen af den känslan att en gång få göra sin andakt ock vid samma kors. Men när hon framkom till stenbordet, drogs hennes uppmärksamhet ifrån bönetankarne till ett litet skrin, ställdt vid sjelfva korsets fot, liksom till ett offer. Skrinet syntes brändt, som om det varit utsatt för vådeld; men det väckte Sofias rysning, att se märken efter fingrar, insvedda på flere ställen af locket.

Så många ämnen till dunkla betraktelser här än visade sig, höljde nu den stigande solen alla skepnader med en så klar och glad glans, att flickan hänryckt beság det omliggande landskapets behag och den förstörda byggnadens ädla figurament. — "Jag har sett mycket, och upptäckt intet — men tiden uppfordrar mig, jag måste åter till Mariora. Höga och stora handlingar — heliga — eller, jag vet icke — upptaga visst här — visst — Må mig förlåtas, att jag inträngt hit."

Med dessa ord aflägsnade sig Sofia, men gick ej vägen uppåt bergen igen, utan nedåt slätten, der hon förmodade sig finna en vida lättare, om än längre gångstig hem till slottet. Hon började snart känna igen sig. Då hon kom ned åt ängarne, såg hon huru folk, tidigt utgångne till slottet, re-

dan på stort afstånd varseblefvo henne, stannade i arbetet och korsade sig; och, om hon ej dragit sig undan i en bokhage, torde hon hafva jagat bort dem. — Hemkommen, fann hon allt i bästa skick, dagen förflöt i den lilla Mariora Bruces sällskap, hon beság med stor glädje Patriks teckningar, af hvilka fem eller sex tilldrogo sig hennes blickar framför de öfriga, och hon beslöt fråga honom meningen af dem vid hans återkomst. Deremot ville hon ej för någon omtala sin ruinvandring.

. . . .

"Skära himmel, jag kan ej! Serafer, unnen mig!" dessa ord hörde Sofia undfalla grefvinnan en dag, då hon betraktelsefull trädde öfver några sandgångar i Robinhays trägård; men, emedan sällskapet åter närmades och hon ingick i dess krets, afbröt hon sig sjelf.

Men, väckt till uppmärksamhet, följde Sofia denna dag alla grefvinnans rörelser. Mot aftonen såg hon henne med en lampa — ehuru det ännu var full dager — lemna hörnet af slottsbyggnaden, obemärkt af alla, utom af Sofia, som gjorde sig beredd att på afstånd följa henne.

Prinsessan-nunnan gick den lägre vägen åt skogen, som i flera omvägar ledde till kolonnerna, densamma ungefär som Sofia hemgått derifrån. Sedan Judith inkommit, vågade den späda

följeslagerskan likväl ej äfven inträda inom Ruinernas egentliga krets, emedan hon ville vara obemärkt; hon stannade derföre på det släta stenblocket bredvid källan, deri pelarne speglade sig, och hvarifrån hon lätt kunde se in i hvalfven. Hennes beslut var att snabb skynda till bistånd, om hjelp skulle fordras.

Men ingen hjelp behöfdes. Sedan Judith derinne ställt lampan i ett aflägset mörkt hörn, och åter framgått, satte hon sig vid krucifixets fot och slog slöjan undan. Hon blickade ut åt en del af nejden, som emellan kolonnraden syntes och ännu sken af aftonsolen. Hennes armar hvilade öfver Skrinet vid krucifixets fot: det var, som innehöll det allt hennes goda.

"Skära nymfer i denna skog . . nej . . höga serafer i skära himlar . . jag kan ej . . unnen Judith detta enda . ."

Hon afbröt sin monolog och hennes ögon vände sig liksom sakta bedjande uppåt krucifixet. När hon derefter åter såg ut åt landskapet, började hon knappt hörbart sjunga, som om hennes betraktelse för ögonblicket klädde sig i en ton. Småningom steg likväl rösten:

"Hvad önskar vinden — hvad önskar anden — hvad önskar själen? — ett enda träd att andas på.

"Hvad klagar vinden — hvad klagar bruden — hvad klagar Judith? — en enda ros behålla få . .

"Nej intet får hon — ej något skall hon — ej någon bandros? — den är det sista ändå, ändå . .

Ljudet slutade, förtynadt. Men hastigt reste hon sig och gick bort efter lampan, hon ställde den vid korsets fot och uppläste skrinet. Hela hennes gestalt syntes darra, när hon derur upptog det enda, som deri fans, en Bandros, mörkgrön med violettblå kanter. — "Förrädiska drägt, döljande en konung . . förrädiska natt i tredje väkten . . förrädiska prydnad på drägten . . o cherubim!!" utropade hon, och ansträngde sig att närma till lampans låga det hon höll mellan fingerna. Men knappt hade det yttersta af bandrosen nalkats elden, förrän hon, betagen af fasa, med andra handen slog till lampan, att den for bort i grottans innersta hörn och lågan släcktes. Ännu höll hon sitt minnes allrasista klenod oskadd i venstra handen, men af den häftiga rörelse, som skakade hela hennes väsende, fördes hon till motsatta sidan af hvalfvet, der Sofia med fälld, skir slöja stod på stenblocket, lutad emot ena pelarfragmentet, öfver källan. Judith blef varse gestalten:

"Höga fru af ruinerna! sade hon — vilda Rå, eller hvem du är, ursäkta mig jordiska qvinna;

djerf drog jag in i din besittning, ursäkta hvad nyss du sett. Är du sjelfva det elaka rået — eller — nej, du är den andra! råets följeslagerska, förföljerska är du — du lutande, tysta, späda ranka! hör nunnans ursäkt —

"Nej — fortfor Judith efter en kort, men djup begrundning, och fästade sina ögon glimmande på skepnaden — du är icke Rået, jag vet hvem du är. Du är icke heller Råets förföljarinna, nej, men hvem du är vet jag. O Judiths Seraf! du steg ur himlars gård, anbefalld att se *ned på mig.* Men, af nåd, berätta ej Lammet den svaghet du här har sett! Snöhvita väfnad, du känner icke Judiths alla skuggor — hade din dom varit att födas till qvinna, ach, du skulle veta hvad bröst, hvad hjerta är att bära — lätt bränna vi ej till aska vår sista.. vår allra sista ros!

"Gå för mig till Lammet, du min varelses ängel, lätt hvitnar ej min rodnad, du ängel bed. Jag kan ej, Seraf! — förmår ej tända rosen — fast flamman visst — hvari hon brunne — min egen brand till svalka släckte.

"Gå för mig till Lammet, du min betrakterska, lätt hvitnar ej min synd. En Kung var lik mig i toner, färg och väsen — och honom Jag — vår synd ej slutas lätt — vi höllo kärt det som oss tillkom, det oss var likt.

"Seraf, om mig du värnar, än mer för min skull värna min Sofia! haf henne kär med stränghet, kraft och tanke. Sänd ut ett Spöke, som vinkar henne, att hon sin like ej här må älska! — I dina gårdar, du ljufva snö, om der en Like åt hjertat finnes, mån han får älskas.. får han?"

—

Flickan vid pelaren, svigtande vid känslan att anses för ett högre väsen, och kanske än mer vid den hotande bönen om, att ett dylikt måtte komma och skilja henne sjelf ifrån sin varelses älskade like, kunde ej bibehålla den orörlighet, hon föresatt sig för att icke upptäckas. En viftning med handen, en nick, som ej gjorde hennes ställning öfver vattnet i aftondagern mindre melankolisk, förrådde att hon icke var marmor, icke var en romarlemning, ej blotta bildstoden af en Nymf. Judith, som i sin svärmiskt milda tanke tilltalat en seraf, hvarför bäfvade hon nu, när den himmelska tecknade ett svar åt hennes fråga? Trodde hon då verkligen ej hvad hennes tanke uttryckt, eller förskräcktes hon att se sig tagen efter orden? eller höll hon nicken för ett nekande svar?

Vid gestaltens Handviftning gick frost genom Judiths ådror, hon flydde från pelarne, till skogen, till bergen.

Elfte Boken.

— en svart punkt i skummet.

Ofta har jag funnit gamla handlingar behäftade med den egenskapen, Herr Hugo, att vara nog vidlyftige; der man är mindre angelägen om ord, men afbrutna i det vigtigaste. Så stöter jag nu på fragmenter i min handskrift, ehuru jag hyser den tanken, att upplösningen nalkas och man borde få veta allting riktigt.

„. . . . .
. . . .

Hemma sitter Judith, skygg för dalen — vill icke dit —

. .

Borta är lord Bruce, slåss med Engelsmän — vill icke hem —

. .

Stolt rider nattens fru öfver fästet — kolmörkt kring flyglarne — månen? kommer ej upp förr än längre fram —

. .

Harposlag — hästhofvar? — klockljud? — vallhorn? — lyssna ej, Judith — akta dig till fönstret att gå — stig ej öfver tröskel och tilja.

. . . .

Tre i svart rustade män — och de mjölkhvita hästarne fyra? — Flyg raskt öfver fors och brant — ge-

genom skog och snår — utåt flod och kust så långt som det bär — — hon är det, på den fjerde hästen.

—

I sjelfva hafskanten, rakt öfver bränningarne, på den hundra-alns höga, lodräta klippan — hvem, jätte eller menniska, har här byggt ett näste? — ett fäste för Skottar eller Norrmän?

—

"Stig in, stig fram till . . , du som en gång ville vara *drottning*, dö eller svärj!"

Men Juta svarade: Danakonungens dotter var ej van att se sina händer fjättrade. Riddare från mina land! sänken edra blå lansar i en qvinnas barm, eller sänken dem till golfvet, det qvittar mig lika.

"Lösen hennes händer, sade den förnämste i svensk drägt klädde Anföraren. Tag ock af henne hufvan, att håret må fladdra framför blossen i detta taklösa rum så vidt hon sjelf önskar. — Rädes du ej än och lyder?"

. . . .

Då togo de henne och satte på tinningen af den yttre borgmuren på klippan. Hundrade alnar rakt derunder röto Hafvets mörka gap, och öfver omkring gick blåsten. Men silfver hade

månen nu öst öfver tingen, att det var som en half dag.

"Nu står Juta fri som hon önskar — se rundt omkring dig, se! och hör! — Men rädes du nu, så svärj — eller ock skall vinden bära dig till hafs. Ran hungrar efter dig. Sätt fingret på min lans-udd och svärj, att ung Erik Waldemarson är *din* son, ej drottning Sofias!"

—

Herr Waldemar, Uppsvea-kung, han är visst icke dén, som sändt Eder till mig.

"I Nyköpings torn sitter Waldemar kung. Men Magnus, det är Svea och Göta konung, han äskar din ed."

Långt blåser vädret — dernere tala hafvets dunder — fråga och lyssna på dem efter svar, ty fåfängt får du ord utaf mig.

"Nog talar vinden, och under vräker hafvet, men ock du skall tala och svara med ed, om junker Erik är din eller Drottningens son."

Det må Sofia besvara — och *honom* mån J fråga, vingklyppta fågeln i Nyköpings bur.

"Nu svarar ej drottning Sofia, till mullen är hon tryckt af sorgen, af dig. Och honom i tornet, det vore en trolös man att fråga."

Trolös? — ja — han är det till skenet blefven — det kom sig deraf — deraf — att —

. . . .

"Nunna, jag kräfver dig den sista gång, sätt fingret på min lans-udd och svärj, att junker Erik är din, ej drottningens. Fortfar han att anses för drottningens,. då skall hans blod spillas med hast på Stockholms torg."

Blod? (Det var den första gång, att Jutas hufvud sjönk. "Oskyldiga syster! (hviskade hennes tanke) ditt ljufva blomster hotar stål — hvasst stål! — si, den rättmätige sonen är farlig för Röfvaren! — vore Erik *min* — ha! — hans ådrors doft kräfdes icke. O Sofia, *din* son kunde jag rädda — nej . . en mened, o J alla helgon! — förr fruktade Judith icke så — o Cherubim, ett råd på jorden! ett råd i natten! hjelp för Sofias son . . hjelp . . hjelp . . men ej . .)

"Fort Nunna, ett svar — ett visst svar! — Nu lyssnar öppna hafvet och vinden väntar sanning."

Ännu reste sig ej Jutas hufvud, tigande stod hon, det svindlade för ögonen. Det svartnade för henne midt i månens sken och blåstens hvirfvel kom. Liksom för att fatta ett stöd utbredde hon sina armar, och slöjspetsarne viftade på dem likt långa hvita vingar . . .

. . . .

Ja visst sågo vi hafs-örnen — i långa, vida ringar dykande från höjden till djupet — se,

saltgröna vattnen hoppa högt vid mötet af den nedkommande . . . .
. . . .

Häpne riddare på borgen, hvad stån J och sen efter? hvad blicken J ned åt hafsskummet efter? villen J så långt ej drifva ert verk, blott ert hot . .

De Tre i stålkaskar satte lansarne å sido emot månbeglänsta muren, sträckte ut förfärade halsar efter sitt förlorade rof, och ögonen ville springa ur hufvudet, så skarpt sågo de ned i hafvet — der märkte de intet, de sågo blott en svart punkt i skummet . . . .
. . . .
. . . .

TOLFTE BOKEN.

Ljud från det inre af trägården störde dem, det lät som steg. De voro ej spökrädde, men Patrik Andrews tystnade.

HVAD jag kan upplysa i anseende till fragmentet, Herr Hugo, inskränker sig blott till den erinran, Svenska Historien lemnar om denne prins Erik, konung Waldemars och drottning Sofias son, att en hotande halshuggning med honom väl nu ej blef af, men fångenskap i stället. Hade Sveriges

dåvarande beherrskare kanhända gerna sett, om han på något efter den tidens seder fullkomligt trovärdigt sätt kunde hafva fått prinsen ansedd och edeligen förklarad för Nunnans son, samt således, som vanbördig till kronan och icke fruktansvärd, skona honom?

Eller skola vi — i stället för denna politiska förklaring af det förflutna uppträdet på hafskusten — snarare tro hvad som är berättadt om St. Agnes' banerförare, riddaren Gudmund Axelson Plata, huru han, fordom i kärlek af en Prinsessa hånad, aldrig hvilande i efterspaningar, med lågan bytt i agg, slutligen fann henne och, hotande med dikten om en kunglig budsändning, ville hämnas genom förfäran, om han ej kunde vinna en mera strålande glädje — men den kungliga Svanan flög ifrån honom?

Eller slutligen måhända — i dessa för Skottland sjelf så stormiga tider (ett förespel till de hemska striderna med den engelske konung Eduard, hvilka dock efter John Baliols fall ärofullt slutades med Bruceska ättens upphöjande på skottska thronen) — under dessa oroligheter, hvari John Bruce af Robinhay ej tog en ringa del — måhända något ströfparti ville oroa hans slott, och genom borttröfvandet af den bekanta Utländskan, vid hvilken hans eget tycke eller intresse

var så underbart fästadt, göra en diversion i Inverness, som skulle tvinga honom sjelf att draga sina Högländare tillbaka ifrån andra punkter af riket, der fienden önskade honom borta?

Vi lemna både den första, andra och tredje utläggningen, ehuru trovärdiga de än må aktas. Vi nalkas hellre med angenämt behag till ett ställe, der vi se tvenne unga vänner i stillhet och glädje tillsammans.

Det är i Sir Patriks atelier på Robinhay.

Hur lätt och ljuft för målaren att måla, när utom honom en ande lefver, som har ett hjerta för de drag han tecknar? när tvenne ögon finnas, som se hans pensels dikter och le af värme — se hans tankar och förstå dem ljuft?

Lady Sofias silfidlika figur stod vid sidan af den snillrike och vackre målaren Bruces ritställning, men hon afbröt honom icke — hon följde med uppmärksamma ögon de sista drag, hvarigenom han på en tafla fulländade hafsvågor och en båt vid kusten af en ö i fjerran. — "Här fattas någonting, sade han och såg upp, men jag vill icke afteckna Bergdamen sjelf tydligare, och den lycklige Fiskaren icke alls. — Jag får se," tillade han, tog hela teckningen och satte den bort i ett hörn af sitt arbetsrum. "Den skall få hvila tills vidare, men nu —"

Tag fram din *series* — du kallar ju den så? sade Sofia — af alla dina arbeten är det de fem styckena jag mest älskar. Med rörelse och aning betraktar jag dem, ehuru deras mening ej är mig rätt bekant. Hvarföre kallar du dem en series?

"Ty de utgöra tillsammans en kedja eller rad af ett enda ämne."

Hvad som utmärkt skiljer dem åt sins emellan likväl, tycks vara den olika färg, som utgör den herrskande hufvud-dagern öfver hvardera? — Rödt synes mig föra regementet öfver den der, är det icke så, Patrik? — Gult råder i den här — Grönt . . har jag misstagit mig?

Ynglingen uppsteg, och en viss förtjusning glimmade i hans anlete, som endast en konstnär kan fatta. — "Du har förstått mig — o Sofia — jag har försökt att lösa en i kolorit-mening ganska svår uppgift! men jag har lyckats, ty *du* har begripit mig. Ach, att arbeta i en ängels anblick, det är att kunna våga, kunna försöka någonting! Om ock ingen i verlden förstod mig mer än du, i hvilket tillräckligt universum lefver jag ej?"

Men Herr Hugo, att i en berättelse tydligt förklara hvad Sir Målare menade med sin serie, än mer, att göra hans egen hänryckning begriplig — jag fruktar, att det är en långt svårare upp-

gift för historieskrifvaren. Finge jag här, mer än vanligt, påräkna Herr Hugos och det öfriga sällskapets — icke blott undseende — utan egna imagination, kärleksfullt inläggande i sakerna mycket mer än mina ord förmå uttrycka — då skulle jag våga en exposé raisonné af den omtalade Serien.

Af alla på Robinhay omfattade ingen Grefvinnans hemlighetsfulla öde med en djupare, en nästan mystisk känsla, än den unge svartögde Sir Patrik, och det hade utgjort hans nöje att afmåla henne, utan att hon sjelf viste det, i många olika ställningar. Men det var ämnadt så alldeles för hans studier, för hans enskilda artistiska lust, att han icke ville hafva dessa taflor i den samling, hvarmed Fru Beatrice prydde slottet.

Första taflan. Stupande, förfärliga bergstrakter, svarta af nattens skuggor, endast på spetsarne ljusare af en dager ifrån himmelen, som mellan romantiska skyar kastade en rödt flammande stråle, åskvigglikt, på dem. Om man vid betraktelsen af stycket intogs af den egna sentiment Patrik gjutit ur sin själ deröfver, glömde man likväl hastigt allt öfrigt, då man upptäckte en flick-gestalt, rak, något längre än vanligt, drägten purpur-röd och ett rubin-diadem kring håret. Hon stod i en ställning, som vore hon sjelf en orörlig klippa bland de andra. Man kunde

ej förklara hvad på den unga gestalten så fängslade åskådarens blick, då ansigtet icke syntes. Det tycktes blott vara den stolta hållningen, än mer befallande än sjelfva branterna omkring henne, som väckte häpnad. Ena handen höll hon utsträckt och pekade framåt, som i mening att bana sig en oemotståndligt fri väg genom alla klippor och fruktansvärda stigar. Troligen var det Purpurfärgen på hufvudbonaden, dunkelt fladdrande omkring henne, som gaf alla omgifvande föremål ett återsken af samma kolorit.

II. Här hade Patrik låtit sin bildrika förmåga alstra en utsigt af solens lyckliga, välsignande makt öfver jordens växter. Taflan var väl egentligen en trägård, middagssolens guld glänste öfver allt. Se här en parterr af ymniga, stora, blomrika växter — utan många blad — ett antal gula Tulpaner i alla schatteringar från mörk brandgulhet ända till ljusaste paille. Calendula officinalis, en trägårdsprydning, som den tiden mycket älskades — Sammetsrosor, Aurikler, Caprifolium. Se der en rad fruktträn, likt Herperidernas fornbesjungna gårdar; på hvarje qvist gyldne äpplen, lockande till måltid, päron, pommes d'oranger (pomeranser), citroner, moreller. — Längst in i trägården sågs åter den qvinliga gestalten, men nu litet äldre. Grefvinnan förekom här i sittande ställning.

Patrik hade sökt yttra sin konst i utmålningen af en fin, förnäm, gul sidendrägt, hvari qvinnofiguren sågs klädd. Det fordras större talent än man tror, att gifva kläder, i synnerhet af siden, sin rätta lustre i målning; och det är underligt nog, att han på Tolfhundratalet kunde vara så långt kommen häri. Hela hennes drägt var på ett snillrikt sätt utförd. Men kunde den vara det enda, som så uteslutande drog ögat till henne, att man glömde det öfriga på taflan? Hon satt med ryggen vänd mot åskådaren. Slöjans veck öfver axlarne voro sådana, att man fann det den var tillbakaslagen från ansigtet — men man fick ej se detta ansigte! Figuren satt framlutad på sin trägårdsstol, så att man måste tro, det hon framför sig hade ett mål för sin särdeles uppmärksamhet; man såg icke hvad.

III. En enslig, mildt grönskande Lund — och åter samma Dam — men stoltheten icke. Utsträckt på gräsets matta låg hon med hufvudet tankfullt stödt emot armbågen. Här såg man anletet: allt grönskade omkring henne, men ögonkastet tillkännagaf ej hopp. När man ifrån hennes anblick åter såg på häckarne och träden i lunden, tyckte man den glädtiga dager vara bortdoftad, som man funnit den ega, innan man sett damen sjelf — nu kunde man ej afhålla sig att märka

liksom ett nät af svärmisk förtyning, draget öfver hela den tjusande grönskan. Inga tårar syntes på figurens kinder, men åskådaren märkte sig sjelf oförmodadt ega sådana. Några sönderrifna blad lågo på gräset, på dem fäste hon sin blick.

IV. Sir Patrik hade målat en fjerde tafla, en blå himmel. — Man såg ingen jord eller fast land derunder, endast skyar drogo sig nedom det mäktiga ljusblå hvalfvet. Han hade affattat molnens mörkblå massor i sådana konturer, att de tycktes föras af en vind fram öfver firmamentet. Midt ibland skyarne sågs en gestalt, så genomskinligt målad, att den blå dagern med många stjernor syntes midt igenom den. Det var samma dam — följde vindens fart.

V. Här yttrade sig målarens fantasi på ett sätt, som vi ej skola söka förklara. Sjelfva taflans grund var alldeles svart, och det gjorde en egen effekt, att derofvanpå se en löfsal, hvars alla blad och grenar glimmade fullkomligt hvita. Såsom icke natur var detta väl en nyck af konstnären, ej att efterhärma. Emellertid fästades ögat af de sammanböjda hvita grenarne, hvilka bildade liksom ett vänligt tak. Omkring hela löfsalen sväfvade dimmor, äfven hvita; de gömde foten eller rötterna, så att träden tycktes stå i snöflor. Inuti löfsalen åter samma Fru, men blott hennes

öfre del syntes, hufvudet, bröstet och armarne: det öfriga, liksom träden och löfven, försvunnet i snö. Till ansigtet och hela gestalten syntes hon icke genomskinlig, men hvit som löfverket ofvanom henne, hufvudet något sänkt, och håret älskvärdt, men i svanhvita lockar flytande kring halsen. Hennes ögon voro öppna, men ur dem gick ingen enda blick, ty de hade icke pupiller! — När Patrik fullbordat taflan, hade han känt sig försänkt i en särdeles beskådning af dessa ögon, som syntes honom förskräckliga, emedan de ej kastade någon blick ifrån sig; och likväl innehöll allt det öfriga i skepnaden och löfsalen mycket både vänligt och djupt dragande. Han hade under sin framställning ritat *Judiths* namn: men under det han setat på en gång artistiskt och melankoliskt försjunken ej blott i denna Verlds under, utan i många andra okända sferer, hade det hastigt fallit honom in hvad Erasmus sagt om Ernestine på skämt en gång. Detta hade då förekommit Sir Patrik mer innerligt, ljuft och allvarsamt, än han först förmodat — och han *till*-lade under sin tafla bredvid Judiths namn dessa ord: "Skönhetens spöke."

Större delen af hvad jag sagt i min exposé, Herr Hugo, har jag funnit yttradt i dialogen mellan den målande riddaren och hans vackra be-

traktarinna i den atelier, som min handskrift så utförligt beskrifver. Hon sade:

"Din serie utgör ju verkligen en pittoresk Lefvernesbeskrifning öfver henne, som —"

Ja, Sofia, ditåt måttade väl min pensel. Men ach, att en seraf hade kysst dess skaft!

"Och, fortfor hon, det förekommer mig ej blott som en biografi öfver henne, i korta drag fattande hennes lefnads fem hufvudtillstånd — det synes äfven vara en lefvernesbeskrifning öfver Färger. Ur det första dunkla tidehvarfvet, endast af *rödt* genomljungadt, bryter sig i andra perioden ett *gult* lif fram, ett sol-lif med himmelsk glädje. Ett precipitat ur gulheten blir sedermera lifvets *gröna* tidehvarf, hvilket ej eger så mycken glädje, men stor sentiment. Sedan det herrskat i sin cykel, uppstiger verlds-tycket i *blått*, och — — Men när slutligen den stora Krisen, Domen eller Åtskillnadens epok inbryter, då ryckes det, som innehåller sammanfattningen af *allt färg-stoff*, materia (svart), ifrån det, som innehåller sammanfattningen af *all färg* (hvitt); och det förra blir ett fundament, hvarpå det sednare himmelskt älskvärdt hvilar — och —"

Sir Patrik var ej sen att upptaga den tråd hans elev kontemplativt lemnade, och de fullbordade tillsammans en symbolisk eller mystisk ut-

läggning, sådan, som i trettonde seklet ofta sysselsatte varma sinnen. Att lyssna än längre på deras samtal skulle visst, Herr Hugo, vara det bästa sättet att erhålla en karakteristik öfver den tidens tänkesätt i många filosofiska ämnen. Men det skulle säga föga af intresse för våra nu lefvande medmenniskor; knappt en gång för vårt valda sällskap på Jagtslottet, äfven om jag antoge det, af alla i Sverige, vara det mest receptiva för hvad jag berättade. Glad öfverlemnar jag derföre hela färgämnet åt Julianus och Frans ensamne, som skola göra mycket deraf, både genom egna kunskaper, och än mer om de studera boken: *de coloribus, eorumque cum feminis nobilibus & pulchris affinitate naturali* *).

"Men, sade slutligen lady Sofia, ämnar du ej till dessa fem målningar foga den der utsigten öfver hafsvågorna, båten och ön, såsom den sjette i serien?"

Icke. Den är rent historisk och målar ett visst, särskildt uppträde.

"Jag tillstår, att den, till skillnad från de fem, skulle vara rent historisk, om katastrofen på skottska hafskusten och räddningssättet vore alldeles utredt."

*) Om Färger, och deras i naturen grundade förvantskap med ädelt sköna Qvinnor."

Kan du då ännu tvifla härom? sade han på ett eget, men ömt sätt förebrående.

Nu började en tvist dem emellan, den enda af det slaget, som vi känna. Tvisten rörde till en del Erasmus. Denne man hade alltid ansetts för en skicklig jägare; stor kunskap i att fånga fisk tillerkändes honom också, han kallades af kustboerne den lyckliga Fiskaren, ja, han berömdes som lika flink att styra en farkost mellan bränningar, som att på fast land visa vägen mellan vindfällen. Men kunde han derföre uträtta öfvernaturliga ting?

Ett obestridligt faktum var det väl, att Grefvinnan, nyligen sväfvande i en stor fara, underbart blifvit räddad ur böljornas djup. Återkommen till sans hade hon befunnit sig på en ö, och ej långt ifrån sig sett master Erasmus, sysselsatt med fiskredskaps iordningställande i sin svarta farkost. Han hade efter slutadt arbete med tigande och ödmjuk omsorgsfullhet bragt henne sjelf om bord från ön; mellan nät, segelduk och harpuner dolt henne för möjlige spejares blickar, och rott henne i land, men till Murray-kusten, således åt en led, motsatt emot Sutherland, der branten med den himmelshöga Röfvarborgen var belägen. Ifrån Bruceska godset Elgin i Murray hade han sedan på

omvägar fört henne öfver det skogiga Managh-Lea hem till Robinhay.

Men om egentliga sättet huru Judith först blifvit frälst ur afgrundernas famntag (så vida hon ens kom dit ner), hade Erasmus bibehållit en vördnadsfull tystnad, förklarande, att utan helgonens makt ingenting skett eller kunnat ske: "St. Christoffer bar en gång Herren-barnet genom vreda forsar (yttrade han med sänkta blickar) — St. Agnes af Roskild har här varit kraftfull i nåd och bistånd för en sin saknade, högättade Vän — mig, af stoftet, må icke tilläggas något verk af värde."

När den förfärliga händelsen hemma blifvit bekant, och Sir Patrik, sjelf rustad och åtföljd af talrika väpnare ifrån sitt eget gods Invermorison, kommit till kusten, hade han vid anblicken af den utomordentliga höjden inom sig afgjort, både att en menniska derifrån slungad mot vattubrynet omöjligt kunde fortfara att lefva, — såväl som ock att hon, nedsänkt i de hoppande vågorna, lika omöjligt af menniskohand kunde uppdragas derutur. Varm i sin himmelska tro på underverk, blef han genom det fasansfulla perspektivet än mer stärkt i öfvertygelsen om Helgons vaksamhet och nådfulla mellankomst för älskade menniskor. Han hade derföre tagit Erasmus noga

efter orden, och hemma i sin atelier på taflan öfver denna månbegjutna Nattscen låtit St. Agnes med blåhvita vingar sväfva i vinden och föra sin vän i etheriska armar till en närbelägen fiskar-ö, utan att hon ens nåddes af hafvets efter henne hungrande och hoppande gap.

Men Sofia, en flicka af svenska Norden, der katholsk lära väl var antagen, men tankarne mer tjusas af en verklig naturs behag, än af underverks kraft — Sofia ville icke här gå öfver till Patriks mening. Sjelf af ett blod, som gladdes åt faror, såg hennes inbildning ett hopp i Hafvet ej med häpnad, ja, ej ens som något dödligt; hennes bröst, tvertom, var nära att vidgas vid tanken derpå, och hon började draga andedrägten likt en Valkyria. Att Judith verkligen gästat hos Ran*), ville hon derföre ej betvifla — och att Erasmus kunnat eröfra henne ur Rans rike, utan annan tillhjelp än sina egna starka armar, det var för Sofia så mycket mer trovärdigt, som hon på modet och raskheten hos sin gode vapendragare rönt ganska stora prof.

Det var derföre med stillatigande snarare än bifall hon sett St. Agnes tecknas på Patriks tafla; och när en svart punkt i skummet, liknande en farkost, slutligen af artisten sattes in bland vå-

*) Varit nere i hafvet.

gorna — angelägen för hemresan, om ej för annat —, hade hon mildt utbrustit: "O Patrik, om denna finnes, hvad göres dig då af St. Agnes behof?"

Häröfver hade i Robinhays atelier samtal vexlats mellan dem, icke så få gånger. Och kanske var det ett af de största ynnestbevis Sofias hjerta gaf, då hon slutligen för konstnärens skull utan missnöje såg helgonet på hans arbete.

Derföre, då han i dag trott all fråga härom utfäktad, men Sofia nu ånyo benämnde räddningssättet "outredt," ropade han, ej utan en förebrående ton: kan du då ännu tvifla härom?

"Bruce! — svarade hon med en mild, men ovanlig stämma — henne, åt hvilken du har det vackra bruket att gifva så många namn, Bergfrun, grottornas Dam, Grefvinnan — henne, *hvars* rätta namn, hvars första rätta egenskap och *namn* du kanske ej väl betänker — henne skulle ***St. Agnes*** rädda?"

Konstnären teg, förvånad öfver sin älskarinnas bleknande hy.

"Tro ej, målare du, tro ej att jag tviflar på undret. Helgonet har makt. Men — är det sanning i din målning, säg, att helga Agnes af Roskild skulle rädda — vilja rädda ***henne?*** Se hit, o Patrik, ***hvem*** beskådar du med dina undrande

ögon? ach en, som skygger vid den tanke, hon sjelf för din taflas sannings skull nu hos dig måste påminna om!"

Han såg på henne länge med genomträngande, nästan flammande ögon. "Sofia — o flicka af det snöiga landet! — om du hade varit der jag har varit, då skulle du känna hvad ett *helgon* är, då skulle du ej tala, ej misstro så. St. Agnes — ja just *St. Agnes af Roskild* är, har varit, och skall evigt vara den ljufva, mäktiga, rätta räddarinnan för henne. Sofia, du skygga darrande blomma på förbjuden rot, stode du nu än vid *hennes* sida såsom sjelfva den lefvande bilden af hennes försakade löfte, af hennes flykt från Helgonet-patronessan — jag skulle ändock svara dig: Agnes har aldrig upphört att hafva de vingar utsträckta, med hvilka hon, såsom du här på min tafla ser, slutligen nått och etheriskt omfattat sin flydda Nunna.

"Målare, hvilken tanke väcker du? är så ett helgons sätt och sinne? då börjar jag förstå och ana, då synes det mig vackert i helgons tjenst."

Återkomna rosor prydde hennes kinder, hon misstyckte ej, att den mörkögonbrynade Artisten fattade hennes hand och smekte de finaste af hennes lockar.

—

Det år, som innehåller epoken för denna historias slut, nalkades medlet af sin sommar. Utsigterna höjde sig i fägring till den grad, att invånarne på sjelfva Robinhay blickade omkring sig hänryckte. — Grottornas Dam såg man ej mer vandra bort till de öde ruinerna. Hade hon uppgjort räkningen med lifvet och sig? Åtminstone satt en ljufvare frid med hvita vingar om hennes tinningar, och ögonen glänste såsom af ett hopp — fullkomligen förloradt — ändock odödligt. En häftig katastrof går till sin verkan stundom likt ett åskslag genom sinnet; hvad hafsvågorna än uträttat — men, hemkommen derifrån, hade Judiths lynne hela tycket af en ambrosisk sommarnatt. Den varmaste menskliga känsla dömer Naturen ej sällan att ligga dold, liksom förbiten under ytan af hårdhet och skärpa, ja nästan under ett skämt, som synes kallt. Men när historierna lida till slut, springa fjättrarna upp, det bundna hjertat kan ej längre tillbakahållas, brustet upplåter det sig; skämtet tystnar, himmelska tårar komma, vintern öfvergår till vår och sommar. Man såg det man aldrig sett: Judith log.

Lady Sofia hade sina fönster åt parken. Det är icke en skottsk, utan snarare spansk vana, men som Sir Bruce, hemma i utländska bruk, härmade, att sköna aftnar nalkas de beundrades

fönster, och göra deras ära bekant för luften, fåglarne och vattnen. Patrik sjöng ej, han spelade ej en gång ett instrument, så att hans företag icke kunde kallas en Serenad. Men han hade en förmåga att recitera, så, att det han uppläste eller sade, flöt som en intagande ton utan att vara musik. Detta sätt var i Medeltiden fullkomligare uppöfvadt, än nu, Herr Hugo; det var ej en steril deklamations-fason. Det var natur och af ett stort behag, ehuru prosaiskt. Han satt på en grässoffa utanför hennes rum, hvad han sade var ej mycket:

"Lugna qväll, du andas öfver täcka buskar derframme — men hvad vill du? — lugnare, än du, är Sofias syn för den kommande, vackrare är hennes hår än löfrankorna, och hennes växt mera smärt majestätisk, än dina träds, min park.

"Jord, du lady af fägring! du bär lifvande och stärkande örter — men hvad förmår du? — mera stärker Sofias hand, när hon fattar den kommande på hans stig; lifligare blir hans blick genom hennes, än af tusen frukters must. Sofia är ljufvare än Jorden; rikare hennes ord, än någon vinds röst."

Ljud ifrån det inre af trägården störde dem, det lät som steg. De voro ej spökrädde, men

Patrik Andrews tystnade. Det var Bergdamen, hon hade hört honom, hon kom närmare, men nickade bifall. Hon stannade som för att höra fortsättningen; slottsmuren, framför hvilken hon stod, var ganska svart, hon sjelf fullkomligt ljusklädd. Patrik, vid hennes åsyn betagen af . ., fortsatte ej. Hon aflägsnade sig då, som för att icke störa dem.

"Hon ogillar oss icke," var det första ord, de vexlade dagen derefter. Vid Bergdamens ankomst om aftonen hade den tanken hastigt fattat dem, att Amaurys lära och utsigter öfver lifvet måste innehålla en motsägelse emot deras kärlek, och de viste i hvilken hög dager han stod hos damen. Genom nöjets vanliga bekymmerfrihet hade de förr icke tänkt derpå, när den kommande gestalten hastigt påminte och förfärade dem. Och likväl nickade hon åt dem så vänligt?

När aftonen nalkades, drog hjertat åter målaren under sin glädjes fönster. "Fästets duk är säll af sina stjernor, sade han, och säll är Patrik af Sofia — den skimrande forsen kastar perlor på sina stränder, på mig strör Sofia perlor af hopp, fägring och ömhet."

Grottornas fru kom ånyo, satte sig på litet

afstånd och lyssnade med så tydligt bifall, att ynglingen utan fruktan fortsatte.

Vi vilja ej uppräkna dagarnes tal eller qvällarnes bevingade stunder.

En morgon vid en källa i en aflägsen del af trägården stodo de tvenne tillsammans, lutade, i betraktelse af daggens prydnad. Hög, från en löfsal, kom Grefvinnan, hon närmade sig och upplyfte slöjan — de stego tillbaka — hon gick midt emellan dem.

'Klara strålar flamme kring Er," sade hon.

"Jag har sett — fortfor Judith — jag vet nu visst, att vacker eld lefver här. Jag kommer att skilja Eder åt: här, der jag står, skiljer jag Er. Mitt väsens ännu späda, darrande frid omsväfvar Er, mina vingar omskugga Er.

"Hos Er har evig, ovansklig kärlek sitt behag — rätt älsken J hvarann — J skolen derföre skiljas. Djupet vinkar och ryter! men Jorden skall icke skryta, att hon sett Eder förenas. Jag står som en låga midt emellan Er; en sval, åtskiljande glans.

"Sluten väl, ty J hafven börjat så. Patrik Stournadan Bruce af Invermorison! bygg tvenne kloster. Ett för män, till liknelse efter dig — ett annat för Sofia och självsköna qvinnor, hvilka ej önska ett halft, i mörker tynande förbund, ett gift, det gröna jorden erbjuder."

Meningen häraf ingick i de ungas tankar. Damen tog deras hvita syskon-händer och lade tillsammans. Om ett år derefter voro klostren byggde, de hvilade på tvenne berg i Robinhays skog.

Midt emellan ligger en dal, som af alla ställen i Inverness varit Grefvinnan kärast. Hon dröjde der ofta under sina vandringar, hon arbetade der med egen hand, hon sade att det *liknade* en ort i Sverige, den enda som var henne angenäm att minnas från Norden, ett hermitage, der hon med sin syster planterat och vattnat.

Efter döden begrofs hon här, och en sten restes på platsen. Det var midt emellan dessa begge Munk- och Nunnekloster, som i Skottlands katholska period mycket besöktes.

En författare ifrån den tiden, som begagnat sig af Patriks ord under en af hans taflor, har skrifvit på Judiths graf: "Skönhetens spöke ställde sig mellan man och qvinna på jorden. I ett himmelskt land, der skönheten ej är ett spöke, vill hon åter förena dem."

VARGENS DOTTER.

Brukar du sjunga, qvick-
ögda gubbe?

Clair-obscur
ur
Närvarande Tid.

STOCKHOLM.
TRYCKT HOS JOHAN HÖRBERG,
1833.

VARGENS DOTTER.

Jag har aldrig framställt någon spökscen för mitt Herrskap, och tycker mig häri hafva gjort rätt. Nu — fortfor Richard — skall jag likväl anföra något ditåt.

Man hör med skäl klagas, att våra medmenniskor äro så utan romantisk stämning, så blottade på varmt skaldelif och naturanlag för inre skönhet, att vår tid äfven häruti reser sig upp till en ryktbar motsatts emot Medeltiden. Tro på spöken brukas icke mer; förmodligen också mycket derför att inga mer visa sig. Men hvarföre visa sig inga spöken? Det skall jag omtala. Ingen lefvande älskar nuförtiden en annan till den grad outsäjligt, att han går igen af åtrå till ett umgänge, utsträckt öfver lifvets gräns. Man hyser icke heller så djupt hat, att man, afliden, vill göra sig besvär att plåga någon bekant. Lägg härtill våra dagars ytterliga trivialitet, och jag

frågar, hvilken själ skulle det väl intressera att återkomma och spöka i en verld, der man haft så utomordentligt ledsamt, att döden utom all tvifvel var en vinning? — Jag spår, att om vi skulle få ett tidehvarf angenämare, ungdomsfriskare, modigare; finge vi menniskor, större i kärlek och starkare i vrede; finge vi, kort sagt, en Jord intressantare att gå på, så skola nog spöken också hitkomma.

Emellertid äro vi ej fullkomligt lottlösa. Hvem har ej hört hviskas t. ex. om Landals händelser på sin studentkammare i Upsala? — eller om de begge vännerna på Ekhamn, som en julhelg hörde osynliga fjät rysligt spatsera öfver golfvet, under det de läste i Svenska Historien om framfarna hjeltar? — *eller om den Kongl. Hofpredikanten*, som, när han steg in i sin kammare, med häpnad såg sig sjelf redan sitta der läsande i predikan, emedan han olyckligtvis hade blifvit en dubbel person? — Naturen är ännu icke alldeles afslöjad, fast det väl snart sker. Vi vilja derföre ej komma i förväg med förklaringar, dem vi anse onödiga. Hufvudsaken var att veta, hvarföre nu — några få osälla händelser afräknade — det icke mera spökar: och orsaken härtill hafva vi uppriktigt sagt.

Alldeles utan poeter äro vi ej heller. Under en resa genom granskapet af Wingåker, hörde

jag en händelse, som då för ett eller annat decennium sedan inträffat, och fyllt alla med bestörtning. Kärlek brann emellan tvenne, flickans föräldrar gillade den ej, de unga funno utväg att befria sig från tvånget; en Skald, lifvad af händelsen, sjöng derom — hvad vill Herr Hugo mer?

Jag bör ej berätta med mina ord. I sockenkyrkan fann jag en Spögubbes substitut; d. v. s. den ordinarie mannen låg sjuk, men hade förmått socknen af barmhertighet låta en stackare af tvetydigt förstånd göra tjensten i hans ställe. Den antagne uppfyllde kallet manligt och såg ej illa ut, ty han var under tjenstgöringen klädd i sin Ordinaries rock och stöflor. Sedan jag afhört gudstjensten och qvarstannat bland de siste att bese kyrkans märkvärdigheter, nalkades jag slutligen Spögubben, hvilken sjelf till hälften gick emot mig och sade: "vill du lyss på en sång?" Jag betraktade honom från hufvud till fot, och hade den ohöfligheten att ej svara. Han vände sig då ifrån mig till några återstående församlingsboer och gjorde samma fråga. Tigande och med en viss ömkan drogo de sig undan, likväl ej med en mine, som om de föraktade hans poesi; men — hvad jag sedan fick veta — de kände så mycket deraf, att de fruktade höra det

vidare. Jag nalkades då åter till Substitutet och frågade: brukar du sjunga, qvickögda gubbe?

"Qvickögd — ja kom, kom!"

Jag följde honom.

Men utanför på norra sidan af Kyrkogården stannade han och sade: "icke nu skall jag sjunga, nej. Gå först och ät din middag, främmande gosse: jag skall äfven hem och bita i oskrädt bröd hos min Ordinarius. Jag hör *du* är gäst hos bönderna i Unavi, du får då en riklig middag, jag känner den byn, var säker, bättre hvete växer ej i sjelfva stora Wingåker. När du bryter Unavi hvetebröd, så tänk på mig. Men — fortfor han, och såg med stora, glänsande och litet förvirrade ögon på en gräsbeväxt hög nära oss — klockan *fem i eftermiddag* kom, och jag skall spela för dig om vargen och hans dotter."

Klockan fem? men hvar skall jag träffa dig, min spögubbe?

"Är icke detta ställe godt? nej icke godt, här är *norra* sidan, här ske inga ärliga begrafningar, säger Ordinarius. Se dock på dessa begge trän! märker du att det ena är en hög gran med en afhuggen qvist? det andra då? det är en smärt björk, främling. Skulle vi icke här kunna sjunga och lyssna? Nej, jag skall säga dig, vi skola låta bli det, Henrik vredgas. Möt mig på sö-

dra sidan, der gräsvallen går ner emot sjöstranden." — Han aflägsnade sig med en nick.

Gubben hade rätt, hvetkakorna hos mitt värdsfolk smakade förträffligt. Middagen bland dessa muntra menniskor var så angenäm, och jag fördjupade mig så i betraktelsen af deras klädebonad, groteska väggskåp och siratliga stolskarmar, att jag bortglömde substitutet. Bönderna hade en dragning på sig, liksom höllo de sig i sitt slag förnäme; men icke som Herrar. De voro snarare litet *adlige* i deras sätt, och påminte om ståndets fordna förhållande till rikets förnämsta stånd. Som en märkvärdighet bör jag nämna, att flere bland de äldre bönderna egde elementar-kunskaper i litteraturen, kände länderna i Europa, deras läge och hufvudstäder. Åtskillige gingo reguliert till pastor att läsa avisor. En och annan hade i ungdomen passerat halfva Gymnasium; någre kunde vers utantill, som genom målningar och uttryck visade att de nedträngt ifrån högre kretsar.

Men klockan slog tre qvart till fem, och jag skyndade ut. På nedersta randen af en blomrik vall nära sjön stod ett romantiskt klippstycke — en stor sten, ihålig så pass, att man kunde sitta derinne med Nyckelharpa. Jag steg ett steg tillbaka vid anblicken af grottans öppning: mossa lindade sig vackert om den, och saftgröna

alar omskygde stenens höga kanter — men Gubben satt derinne och förfärade mig. Hans stråke var större än jag förr sett brukas till dylika instrument som hans, af ett mörkt trädslag och särdeles väl polerad. Men på honom sjelf hade en lång smutsgul jacka af åldrig snitt efterträdt den lånade ordinarie-rocken, gråa yfviga lockar foro kring hattlösa hufvudet vid hvarje rörelse — om byxor, skor och strumpor låt mig icke tala. Munnen sken ännu med hvassa blanka tänder, hvilket i förening med hans figurs bruna gulgråhet såg ut som vålnaden af en Varg i menniskohamn. Likväl gjorde hans åsyn ett intryck, ej utan ömt behag. De flammiga hårbucklorna lågo ordnade visst af ingenting mindre än händelsen eller ödet sjelf; hvar flik af hans drägt var stygg, men på den fattiga armen hängde en harpa, mot hvilken hufvudet nedböjde sig med en egen förnämhet och en konstnärs mine. Det hela gaf utseendet af en landets Skald, tvingad till sitt kall af inre natt.

När han fick se mig steg han upp. "Nå så kom nu vän, och lyssna," sade han med ett förtroligt, glimmande ögonkast. — Nej sitt min far och sjung, svarade jag. Han gjorde så, Herrskapet skall få höra hans rader *).

*) Tonen på verserna och Nyckelharpans åtföljande musik återgifver jag icke. Det var ett sorgligt spel,

Stormen spelar i skogens kronor,
Halfmån skiner så silfverhemskt.
En björk sin stam öfver blomster lutar,
Hängande, darrande löf hon bär.
Hvad menar den björken ur Unavi skog?
Bredvid står en gran.
En gran vid sidan af björken reser sig

---

eller, om min Herre tillåter, ett sorgspel, Tragedi. Det passade till grottan och skalden, sådan han var; ingendera kan jag hitföra, jag reciterar derför blott hans linier. — Hemkommen upptecknade jag hans stycke: orden äro här, och måste temligen vara hans egna, åtminstone till hufvudsaken och rythmen, emedan jag icke tror mitt minne mycket svek mig. De behagade mig, efter de, olikt så många dikter, bevarade minnet af en sann, ej längesedan timad händelse, och affattats af en spögubbe. Hans linier voro orimmade, dock ej utan prosodisk regel. Jag fann vid öfverräkning vers-arten vara en *Tetrameter* *), hvari versfötterna än utgjordes af daktyler, än spondeer (stundom trocheer), och alltsammans på det viset varieradt, att så fort en versrad slutat feminint, eller med ett *tvåstafvigt* versmått, kom den nästföljande *utan upptakt*; så fort, åter, en slutade *enstafvigt*, började nästföljande *med upptakt*. Rythmen är ganska enfaldig och lätt af naturen gifven. Stilen har emellanåt sina omilda konsonantmöten och hårdheter nog, för att inom Estetikens område skäligen kallas varg-artad. Men då formen dymedelst rätt nog afbildar innehållet, kan jag icke klandra den.

---

*) Af *fyra* versmått (fyrfotad vers).

Rak och vild som en kämpes spjut.
Men ach på högen vid stammarnes rötter
Dofta konvaljer i ljuflig prydnad.

Harpan, sångare, stäm vid insjön,
Svarta glänsande stråken för.
Jag vet dina strängar af guld ej äro,
Silfver ej heller, ej malm, ej jern.
Men eger du sensträngar, hvita och röda,
Spunna af flyktande hjortens nerv,
Då stäm!.. utur bröstet ångersam visa
Spela för Unavi nordostvindar.
Skåda i viken nådiga stjernorna,
Sjung för dem, om förlåtelse . . . sjung.

Si Henrik stod uti mörkgrön lund,
Den fattige bondeson, svensk och ung,
I ögonen brann det modiga *) skenet
Mörkt som en sol i Hjelmarn sänkt.
Men hvit var hans panna, och kronan af håret
Svajade stolt för kommande Sunnan:
— "Dröjer du än på skogen, o Anna?
Afskedets vindar sorla så snabba,
Dagen har doppat i vågen sin mun,
Hvi dröjer min Anna ännu en stund?"

---

*) *Svårmodiga.* — Hos Folket förstås med detta *modig* dock ej en egenskap af beklagelsefullhet, utan af en varm, churu dyster slutenhet.

Kom Unavi-flickan i långsamma steg,
Hon gick öfver hagen en vålnad lik.
"Nej Henrik du, icke dröjer jag nu,
Ej dröjde för dig jag i hela mitt lif,
Men, innan jag stupar, så kyss mig en gång
Med lefvande läppar, det ber jag dig om."

Du Anna, vår rike mans dotter, si
Två bössor i bredd på den gröna grenen,
Krut och kulor i bröstet de bära.
Hör mig, skönaste hvitsippa, hör mig
Anna, tag arme bondesons hand.
På knä lät oss falla tillsammans här,
Att skiljas som rosor på ängarne stå
Omlindade begge, när lian slår.

Nu sänkte hon, Anna, sin panna hvit,
Och böjde i guldvifvors ring sina knän:
"Ja Henrik, handen med hjertat tag,
I dag är det söndag, det veta vi visst,
Min fader, min moder, J faren nu väl!
Till gossen gick foten, fast Ni höll i hand —
O fader, o moder, hvi skällde Ni Henrik
Sägande han var en fattig man?
Finns gladare guld i en gosses ögon,
Rikare svart på en ung mans hår?
Så rak går ej Kungen, som Henrik i hagen,
Hvetbröd smakar ej så som hans mun."

Då upphöjde Henrik ögat och sade:
Hvad tänkte Anna i kyrkan i dag,
När heliga Herrans nattvard du fick
Och Presten dig gaf af det dyra vinet?

"Mindes hur, Henrik, du mig i löndom
Manat att bedja få gå till det heliga
Guds sakrament att njuta förlåtelse.
Dig äfven såg jag vid altarets rand!"

Då upphöjde Henrik ögat ånyo:
Anna, tänkte du ej något mer,
När Presten i svart skrud darrande gaf dig
Nådenes bröd och förglömmelsens vin?

"Jag mindes så visst på mennisko-synd,
Som Herren förtog med sitt mörkröda blod."

Men tänkte du ej, sade Henrik sakta,
På oss som i qväll ville döden kyssa?

"Ej — svarte Anna, hviskande sakta —
Sade mig Gud att vår sak är synd.
Mitt hjerta jag såg och din blick, du Henrik,
Midt ibland folket djupt jag såg.
Men altarets vin stod ej stilla i mun,
Ej stannade brödet för det, min Henrik,
Då jag begrep att vi visst ej synda,
Fader och moder härtill oss drifva.
Vandra vi nu till himmelens hus,
Ej verlden tänder för oss sitt ljus."

Åt Anna log han vid hennes ord.
Och vindarne lekte i almar och hassel.
Halfmån nickade hvitt och bjöd dem.
Sist foro tvenne skott öfver heden,
Gräset drack af en ljusröd flod.

Fader och moder gingo till skogen,
Anna sin dotter sökte de, funno
Anna i Dödmans slutande armar.
Fadren ropte med åskor i uppsyn:
Ve och fördömelse Henrik Jonsson!
Nekad hon var dig lefvande, men i
Dödskamp Anna du famna djerfdes,
Unavi-barmen till hjertat trycka!
Skynden Er alla, nidingen bortryck,
Anna ifrån honom skiljen — henne
Skall man i stengrift jorda med ära,
Skogarnes korp skall på Henrik äta.
Folket nalkades Annas lik,
Då suto hans döda värnande armar
Fast omkring henne så starkt som en stålring.
"Akten Er väl, sade Annas moder,
Skaden ej flickan, späd är hon växen,
Hon har ej lyte, vank eller fel.
Ej skönare glänser i viken en svan,
Än kinder och hals på min Anna glänsa,
Vakten Er noga, o akten Er väl."

Han ropade åter: förbannad du,
Som fästat ring på förbjudet finger,
Skynden Er alla, snabbt henne fatten . . .

"Sakta, o håll, sade Annas moder,
Fast sitter sippan i Dödmans mun.
Ach lemmarna lossna, sönder hon faller
Förr än hon går ur sin herrskares armar,
Vakten Er noga, o akten Er väl.
I stycken må den se sitt barn, som *vill*,
Men Er jag förbjuder, och ve den ej lyder,
Röra får ingen min Anna mer."

Och Fadren gick. Men en yxa tog han,
Afhögg handen på Henriks arm.
Så öppnade Dödmans famn nu bojan,
Trofast föll hennes hufvud dock mot
Herrskaren Henriks sofvande barm.

Gick hemåt Mor att till graföl laga.
Svart kom midnatt om hus och fönster.
Fadren låg i sin säng än vaken,
Ganska tyst var det ini hans kammare,
Hemsk han skådade upp — hvad såg han?
Hög stod en hamn vid sängens kant.
I taket pannan skimrade lockig,
Dunkelt brunno dess uppsyns källor,
Upp emot fadren en arm han höjde,
Sårad och afhuggen, utan hand.

En stämma kom, som om hösten Hjelmarn
Fjerran vräker på klippig strand.
Och rösten talade: "hör du, hör du,
Gif tillbaka min hand, min hand."
Om morgonen gingo de tidigt alla
Upp för att sköta sitt hus och hem.
I sängen död låg Fadren — högra
Handen han lagt på sitt ansigte sjelf.
Försjunkna, ljusblåa, stirrande, stela
Ögonen öppna stodo i pannan,
Kinderna mörkblå — anden flyktad.
Modrens tårar de runno nu.
De togo så vackert Henrik och Anna,
Sörjande prydde begge tillsamman,
Tigande grofvo en grift i nordost om
Kyrkans mur.
Der som de stupat sjelfmant i döden,
Togos de tvenne träden ur skogen,
Togos med rötter, stuckos i kyrkvall.
Vagga nu vänaste vindar björkens
Lutande lena lummiga hufvud,
Växande der vid griftens kulle.
Stolt som en segerherre vid sidan
Granen resliga grenar gungar.
Rundtom roten renaste ånga
Dofta konvaljer i ljuflig prydnad.

Så om Dottren är sången slutad,
Kommer en röst om Vargen nu.
I sången ju Fadren låg, och med öppna
Ögon, och handen på pannan fallen,
Kinderna mörkblå .. anden flyktad?
Var icke flyktad, blott förhållen!
Grafvens kista slöt honom — grafvens
Is och spökenas dunder väckte
Sofvaren upp, ur kistan klef han,
Steg öfver mullens hög, som om morgon ...
Dagen derefter täcka skulle ...

Sväfvande smög han, bort ifrån södra
Sidan han ville till Björk och Gran.
På norra vallen om kyrkan fann han
Träden begge på barnens blomhög.
Skendöde man sin svepning afdrog
Fort ifrån kroppen, som åter lefde,
Dottrens och mågens hus han smyckade,
Bredde sin skrud öfver oärlig graf.

Flyende gick han den rike bondén,
Unavi gård for han om — om — om —
Han ej ville in mera, hustrun ej mer
Skåda ville han, stugan icke.
Handlös arm honom bortåt hämnande
Framåt dref! — O Unavi bonde
Sprang som ett naket lik öfver marken.

Hemma de ärfde skendöde mannen,
Visste ej nånsin det att han lefde.

Såg jag på sol-lös hed under natten
Rännil rinna vid Nyponbuske.
Hur skall jag göra med buskens törnen?
Hur med dess nypon, hur med dess blommor,
Rännilens vatten hur bör jag bruka?
Törnet — dermed jag kroppen ristar,
Nyponen äter att ej förhungra,
Blommorna luktar och sen förtrampar,
Rännilens vatten tar jag och tvättar
Syndiga hand, som hugget gaf.

Så såg jag en gång på strand under natten
Spelman sofva vid Nyckelharpa.
Hur skall jag göra med spelmans jacka?
Hur med hans kängor, hur med hans mössa,
Spelmannens harpa hur bör jag bruka?
Jackan . . skall på min skuldra hänga!
Kängan foten — och mössan hjessan
Trycka så att ej håret flammar!
Spelmannens harpa tar jag på armen,
Konsten kunde jag fordom redan.
— Guldring bär jag på fingret än,
Spelmans saker köper med den.

Si straffet skapade Henriks vrede,
Skulle jag spelman blifva? skulle

Okänd hemgå, skåda i trasor
Egna rikliga hemmets knutar,
Stryka stråke på strängar i stormen!
Sjunga de ungas ljufliga vilja,
Sjunga hur vargen åt deras kärlek.
Gammal i bygden måste jag blifva,
Får icke dö förr än hundra vintrar
Ned-yrt snö öfver hårets flammor.

